ജീവന്മുക്തി വിവേകം

ജി. ബാലകൃഷ്ണൻനായർ

ശ്രീ രാമകൃഷ്ണാശ്രമം
പുറനാട്ടുകര – തൃശ്ശൂർ

ജീവന്മുക്തിവിവേകം

ജീവന്മുക്തിവിവേകം

ജീ. ബാലകൃഷ്ണൻനായർ

ശ്രീരാമകൃഷ്ണാശ്രമം, വിലങ്ങൻ,
പുറനാട്ടുകര – 680551, തൃശ്ശൂർ.

JIVANMUKTIVIVEKAM

(Malayalam)

By G. Balakrishnan Nair, M. A.

Published by
Swami Sakrananda
President, Sri Ramakrishna Ashrama
Puranattukara, Trichur.

First Edition: May 1977. Copies 2000

Printed at:
Prabuddhakeralam Press
Puranattukara.

Price: Rs. 6. 00

മുഖവുര

ജന്മസാഫല്യം നേടിയ സുകൃതികരം അതിന്നഹ്രരായ തങ്ങളുടെ സഹജീവികരം അന്ധകാരത്തിൽ കിടന്നു വല യുന്നതു കാണുമ്പോരം സഹതാപപൂർവ്വം പറയുന്നു:

ലബ്ധ്വാ കഥഞ്ചിന്നരജന്മ ദുർലഭം
തത്രാപി പുംസ്ത്വം ശ്രുതിപാരദർശനം
യസ്ത്വാത്മമുക്ത്യൈ ന യതേത മൂഢധീഃ
സ ഹ്യാത്മഹാ സ്വം വിനിഹന്ത്യസദ്ഗ്രഹാത്.

കഷ്ടം ! സുദുർലഭമായ നരജന്മം ലഭിച്ചിട്ടും മോക്ഷം നേടുവാനാവശ്യമായ എല്ലാ യോഗ്യതകളും കരണങ്ങളും ഉണ്ടായിട്ടും പരമമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുവേണ്ടി, ആത്മ മുക്തിക്കുവേണ്ടി, പ്രയത്നിക്കാതെ മൂഢമതികരം അസത്തി നെ സത്തായി കരുതുകമൂലം ആത്മഹത്യചെയ്യുന്നുവല്ലോ !!

അതെ, നരജന്മം ലഭിച്ച നമുക്കു് ശാസ്ത്രമനുസരിച്ചു് നമ്മുടെ ജീവിതത്തെ ക്രമപ്പെടുത്താൻ കഴിഞ്ഞാൽ—കാമ ക്രോധാദികരംമൂലം ഉണ്ടാകുന്ന വേഗങ്ങളെ, ക്ഷോഭങ്ങളെ, അടക്കാൻ കരുത്തു നേടിയാൽ – അനന്തമായ സുഖവും ശാ ശ്വതമായ ശാന്തിയും നേടാം. അങ്ങനെ ഈ ശരീരത്തിൽ ഇരിക്കെത്തന്നെ മുക്തി നേടുന്നതെങ്ങനെ എന്നതിനെ പ്പററി ശ്രദ്ധാലുക്കളായ സാധകന്മാക്കു് സുവ്യക്തമായി നി ദ്ദേശം കൊടുക്കുന്ന വളരെ പ്രശസ്തമായ ഒരു ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥ മത്രെ വിദ്യാരണ്യവിരചിതമായ ജീവന്മുക്തിവിവേകം.

ഇതിൻെറ കത്താവായ വിദ്യാരണ്യസ്വാമി പതിന്നാ ലാം നൂററാണ്ടിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന വിജയനഗരരാജാവായ

ബുക്കരായന്റെ ദിവാനായ സായണാചാര്യർ തന്നെയാണെന്നു് പരക്കെ വിശ്വസിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നു. വേദങ്ങൾക്കു വിസ്തൃതമായ വ്യാഖ്യാനമെഴുതി രാജാവിനു് സമർപ്പിച്ച സായണാചാര്യൻ പിന്നീടു് സന്ന്യാസം സ്വീകരിച്ചു് വിദ്യാരണ്യനാമധേയത്തോടുകൂടിയ ഒരു ആദ്ധ്യാത്മികാചാര്യനായിത്തീർന്നു. ഭാരിച്ച ഭരണകാര്യങ്ങൾക്കിടയിലും ശാസ്ത്രപാഠത്തിനും ആധ്യാത്മികസാധനകൾക്കും വേണ്ടത്ര സമയം കണ്ടെത്തിയിരുന്ന ഒരു യഥാർത്ഥബ്രാഹ്മണനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. അതിന്റെ ഫലമായി ജീവന്മുക്തപദവിയെ അധിരോഹണം ചെയ്ത വിദ്യാരണ്യസ്വാമി തന്റെ ജീവിതാനുഭൂതികളെ രേഖപ്പെടുത്തിയതാണോ ഈ ജീവന്മുക്തിവിവേകമെന്നു തോന്നിപ്പോകും, ഇതിലെ ഋജുവും സരളവും ആത്മാർത്ഥവുമായ പ്രതിപാദനരീതി കണ്ടാൽ.

സമഗ്രജീവിതസ്പർശിയായ ഹൈന്ദവധർമ്മം മരണാനന്തരജീവിതത്തിനു പ്രാധാന്യം കൊടുക്കുകമൂലം ഐഹികജീവിതമണ്ഡലങ്ങളിൽ പരാജയപ്പെടുകയാണു് ചെയ്തതെന്നു് ഒരു പരാതി പണ്ഡിതംമന്യന്മാരായ പരദേശികളിൽ നിന്നും സ്വദേശികളിൽനിന്നും പരക്കെ കേൾക്കാറുണ്ടു്. ഇതു് വെറും അജ്ഞതയിൽനിന്നു് ഉത്ഭവിക്കുന്ന ഒരഭിപ്രായമാണെന്നറിയുന്നതിനു് ജീവന്മുക്തിവിവേകം ഒന്നു പഠിക്കുകയേ വേണ്ടൂ. രാജ്യഭരണകാര്യങ്ങളിൽ മുഴുകിയ സായണൻ സ്വയം എങ്ങനെയാണു് ശാസ്ത്രോക്തമായ മാർഗ്ഗങ്ങളവലംബിച്ചു് അവസാനം ജീവന്മുക്തനായതു്, അതുപോലെ ഏതൊരാൾക്കും ജന്മസാഫല്യം നേടുന്നതിനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങൾ യുക്തിയുക്തമായും, ആധുനികശാസ്ത്രത്തിന്റെ അപഗ്രഥനപടുതയോടുകൂടിയും രചിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു ഒന്നാംതരം പ്രകരണഗ്രന്ഥമാണു് ഈ പുസ്തകം. അത്യന്തം ക്ഷോഭജനകമായ കർമ്മമണ്ഡലങ്ങളിൽ പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെത്തന്നെ അവികലമായ ശാന്തിയും സമാധാനവും അനുഭവിക്കാം എന്നു് ഈ ഗ്രന്ഥം നമുക്കു് നിർദ്ദേശിച്ചു

തരുന്നു. ശുഭങ്ങളും അശുഭങ്ങളുമായ വാസനകളോടെ ജനിക്കുന്ന മനുഷ്യൻ വിവിധ സാധനകളുടെ അനുഷ്ഠാനം കൊണ്ടു് എങ്ങനെയാണു് ജീവിതം ധന്യമാക്കേണ്ടതെന്നു് ഗുരുമുഖത്തുനിന്നും പഠിച്ചു് അറിയേണ്ടതാണു്. അങ്ങനെയുള്ള അധ്യയന – ആചരണാദികൾ വെടിഞ്ഞു് തങ്ങളുടെ പൂർവ്വമഹത്ത്വത്തിൽ വെറും മിഥ്യാഭിമാനംപൂണ്ടു് അന്തസ്സാരശൂന്യമായ ഒരു ജീവിതം നയിക്കുന്ന ജനതയായി നാം അധഃപതിച്ചിരിക്കയാണിന്നു്. ഇതു് പരവഞ്ചനയോടൊപ്പം ആത്മവഞ്ചനയുമാണു്. ഇതിൽനിന്നു് നമ്മെയും അതുവഴി ലോകത്തെയും രക്ഷിക്കുവാനുള്ള ഒരേ ഒരു മാർഗ്ഗം സത്യസന്ധവും ധീരവുമായ ആത്മവിമർശനമാണു്. അതിന്നു് നമ്മെ സമർത്ഥരാക്കുന്ന ഒന്നാണു് ഈ വിശിഷ്ടഗ്രന്ഥം.

ഇതിലെ ആദ്യത്തെ പ്രകരണം ജീവന്മുക്തിപ്രമാണപ്രകരണമാണു്. ജീവിച്ചിരിക്കെത്തന്നെ പ്രകൃതിവേഗങ്ങളെയെല്ലാം നിയന്ത്രിച്ചു് എല്ലാത്തരം ബാഹ്യപ്രേരണകളിൽനിന്നും പരിപൂർണ്ണം മുക്തനായി സർവ്വതന്ത്രസ്വതന്ത്രനാവുന്നതെങ്ങനെയെന്നു് സോദാഹരണം ഈ പ്രകരണത്തിൽ വ്യക്തമാക്കിത്തരുന്നു. ആത്മാർത്ഥവും ശ്രദ്ധാപൂർവ്വവുമായ സാധനകൊണ്ടു് ജീവന്മുക്തി സാധ്യമാണെന്നു് ഈ പ്രകരണപഠനം ഒരുവനെ ബോധ്യപ്പെടുത്തും.

അടുത്തതു് വാസനാക്ഷയപ്രകരണമാണു്. ജീവൻ ശരീരമെടുക്കുന്നതു് വാസനകളുടെ ഫലമായിട്ടാണു്. ശുഭങ്ങളും അശുഭങ്ങളുമായ വാസനകൾ ഉണ്ടു്. പുരുഷപ്രയത്നം കൊണ്ടു് അശുഭവാസനകളെ ശോഷിപ്പിച്ചു് ശുഭവാസനകളെ പോഷിപ്പിക്കുണം. തത്ഫലമായി അന്തഃകരണം രാഗദ്വേഷരഹിതമാകുന്നു. പിന്നെ പ്രാരബ്ധകർമ്മങ്ങൾ മൂലമുണ്ടാകുന്ന സുഖദുഃഖങ്ങളാൽ ബാധിതനാകാതെ സമചിത്തത പാലിക്കാൻ സാധകൻ സമർത്ഥനായി ഭവിക്കു

ന്നു. ഈ പ്രകരണം പഠിച്ചാൽ ആദ്ധ്യാത്മികനിഷ്ഠയിൽ പൂർവ്വാധികം ശ്രദ്ധയും ആവേശവും ഉണ്ടാകും.

മൂന്നാമത്തേതു് മനോനാശപ്രകരണമാണു്. സങ്കല്പ വികല്പാത്മകമായ മനസ്സ് ഉള്ളേടത്തോളം കാലം പൂർണ്ണ സ്വാതന്ത്ര്യം കൈവരിക്കാൻ കഴിയുകയില്ലല്ലോ. അതി നാൽ അഭ്യാസവൈരാഗ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു് സാധകൻ എല്ലാ ആശകളെയും വെടിഞ്ഞു് സ്ഥിതപ്രജ്ഞപദത്തിലെത്തേ ണ്ടതു് എപ്രകാരമാണെന്നു് സുവ്യക്തമായി ഈ പ്രകരണ ത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നു.

ജീവന്മുക്തി നേടുന്നതിന്റെ പ്രയോജനമെന്തെന്നു് വിവരിക്കുന്ന സ്വരൂപസിദ്ധിപ്രയോജനപ്രകരണമാണു് അടുത്തതു്. ആത്യന്തികദുഃഖനാശവും സനാതനസുഖപ്രാ പ്തിയുമാണു് ജീവന്മുക്തിയുടെ പ്രയോജനം. ഇതു നേടിയ ജീവന്മുക്തന്മാർ, ബാഹ്യദൃഷ്ടിയിൽ സാധാരണന്മാരെ പ്പോലെ ലോകവ്യവഹാരങ്ങളിലേർപ്പെടുന്നവരായും അല്ലാ ത്തവരായും കാണപ്പെട്ടാലും, ആന്തരമായി ഒരേ നിലയി ലുള്ളവരാണെന്നു് വിവരിച്ചു് ഈ പ്രകരണം അവസാനി പ്പിക്കുന്നു.

ജീവന്മുക്തിക്കു് ഏററവും സഹായകമായിരിക്കുന്ന സന്ന്യാസത്തെപ്പററി വിശദമായി വിവരിക്കുന്ന പരമ ഹംസോപനിഷത്തിനെ വ്യാഖ്യാനിച്ചു് വിദ്വത്സന്ന്യാ സം എന്താണെന്നും പരമഹംസന്മാരുടെ സ്വഭാവവും ആച രണങ്ങളും എങ്ങനെയുള്ളതാണെന്നും വ്യക്തമാക്കുകയാണു് അവസാനത്തെ പ്രകരണംകൊണ്ടു് സാധിക്കുന്നതു്.

ഇപ്രകാരം മനുഷ്യജീവിതം ധന്യമാക്കുന്നതിന്നു് ഒരു വനെ സമർത്ഥനാക്കാൻ സഹായിക്കുന്ന ഒരു ഉത്കൃഷ്ടഗ്രന്ഥ മാണു് ജീവന്മുക്തിവിവേകം. സംസ്കൃതാനഭിജ്ഞരായ

കേരളീയക്ക് എളുപ്പത്തിൽ മനസ്സിലാകത്തക്കവിധം ലളിതമായ രീതിയിലാണ് ഈ ഭാഷാവിവർത്തനത്തിൽ വിഷയങ്ങരം വിവരിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ആധ്യാത്മികഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ പഠനത്തിലും പ്രചരണത്തിലും മാത്രം ദത്തശ്രദ്ധനായി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്ന നിഃസ്വാത്മമതിയും പണ്ഡിതവരേണ്യനുമായ ശ്രീ ജീ. ബാലകൃഷ്ണൻനായരോടു് കേരളീയർ എന്നെന്നും ഇതിന്നു് കൃതജ്ഞരായിരിക്കും. കാര്യാകാര്യവിവേചനം ചെയ്തു് ജീവിതം ശാസ്ത്രീയമായി നയിക്കാൻ പഠിതാക്കരംക്കു് ഇതു് സഹായകമാകട്ടെ എന്നുള്ള പ്രാർത്ഥനയോടുകൂടി ഈ ഗ്രന്ഥത്തെ ഞങ്ങരം സഹൃദയസമക്ഷം സാദരം സമർപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

തൃശ്ശൂർ
15–5–1977.

പ്രകാശകൻ

ഉള്ളടക്കം

ജീവന്മുക്തിവിവേകം

ജീവന്മുക്തിപ്രമാണ പ്രകരണം

നമോവാകം

ജഗദീശ്വരന്റെ നിശ്വാസങ്ങളാണ് വേദങ്ങൾ. വേദങ്ങളോട് ചേർത്ത് അദ്ദേഹം ജഗത്തു മുഴുവൻ സൃഷ്ടിച്ചു. ജഗത്കർത്താവായ ആ വിദ്യാതീർത്ഥമഹേശ്വരനെ നമുക്കാദ്യമായി വന്ദിക്കാം.

സന്ന്യാസഭേദം

സത്യത്തെ അറിയാനുള്ള ആഗ്രഹംകൊണ്ട് ചിലർ സന്ന്യസിച്ചുവെന്നു വരാം. അത്തരം സന്ന്യാസമാണ് 'വിവിദിഷാസന്ന്യാസം'. വിവിദിഷാശബ്ദത്തിന് അറിയാനുള്ള ആഗ്രഹമെന്നാണ് അർത്ഥം. സത്യത്തെ അറിഞ്ഞിട്ട് ചിലർ സന്ന്യാസം സ്വീകരിക്കാം. അതത്രേ 'വിദ്വത്സന്ന്യാസം'. ഈ രണ്ടു തരം സന്ന്യാസങ്ങളുടെയും സ്വരൂപം വ്യക്തമായി അറിയേണ്ടതാണ്. മുക്തിതന്നെ വിദേഹമുക്തിയെന്നും ജീവന്മുക്തിയെന്നും രണ്ടു പ്രകാരമുണ്ട്. ഇതിൽ വിവിദിഷാസന്ന്യാസം വിദേഹമുക്തിക്കു

വിദ്വത്സന്ന്യാസം ജീവന്മുക്തിക്കും കാരണമാകുന്നു. വൈരാഗ്യമാണു സന്ന്യാസത്തിനു കാരണം. 'എപ്പോഴു വിരക്തി വരുന്നുവോ അപ്പോഴുത്തന്നെ വീടു് വിട്ടിറങ്ങണം,' എന്നാണു് ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തു് ഘോഷിക്കുന്നതു്. വൈരാഗ്യഭേദങ്ങളു പുരാണങ്ങളിൽ പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ടു്. വൈരാഗ്യം തീവ്രമെന്നും തീവ്രതരമെന്നും രണ്ടുവിധമാണു്. തീവ്രവൈരാഗ്യത്തോടെ സന്ന്യസിച്ചു് ഒരു പ്രത്യേക സ്ഥലത്തു് ബ്രഹ്മധ്യാനനിരതനായി പാക്കുന്ന സന്ന്യാസിയെ 'കുടീചകൻ' എന്നു വിളിക്കുന്നു. കുടിയെ അതായതു് പർണ്ണശാലയെ സമാശ്രയിക്കുന്നതുകൊണ്ടാകാം കുടീചകൻ എന്ന പേരു് അന്വർത്ഥമാകുന്നതു്. ശരീരത്തിനു് വേണ്ടത്ര ശേഷിയുണ്ടെങ്കിൽ തീവ്രവൈരാഗിയായ സന്ന്യാസിക്കുതന്നെ ബ്രഹ്മധ്യാനനിരതനായി തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങളു സന്ദർശിച്ചു് സഞ്ചരിച്ചു് കഴിച്ചുകൂട്ടാം. അങ്ങനെയുള്ള സന്ന്യാസിയെ 'ബഹൂദകൻ' എന്നാണു് വിളിക്കുക. ബഹു തീർത്ഥങ്ങളു സന്ദർശിക്കുന്നതുകൊണ്ടാകാം ബഹൂദകൻ എന്ന പേരുണ്ടായതു്. തീവ്രതരവൈരാഗ്യം വന്നയാളാണു് 'ഹംസൻ'. ഹംസൻ സമാധിപരിപക്വത നേടി സാക്ഷാൽ ജ്ഞാനസ്വരൂപമായ സത്യവസ്തുവിൽ ബുദ്ധിയുറച്ചവനായിത്തീരുന്നതോടെ 'പരമഹംസ'നായിത്തീരുന്നു. സന്താനങ്ങളോ ഭാര്യയോ പണമോ ഒക്കെ നഷ്ടപ്പെടുമ്പോഴു ചിലക്കു് സംസാരബന്ധങ്ങളോടൊരു തത്കാലവിരക്തി വന്നുചേരാറുണ്ടു്. ഇതത്രെ മന്ദവൈരാഗ്യം. 'ഈ ജന്മത്തിൽ പുത്രദാരാദിബന്ധങ്ങളു എനിക്കുണ്ടാവുകയേ അരുതു്,' എന്ന ഉറപ്പായ തീരുമാനമാണു് തീവ്രവൈരാഗ്യത്തിന്റെ ലക്ഷണം. 'പുനർജ്ജന്മത്തിനു കാരണമാകുന്ന യാതൊരു ലോകസുഖവും എനിക്കു വേണ്ടേ വേണ്ട,' എന്നുറച്ചു് സ്വർഗ്ഗാദി സുഖങ്ങളെപ്പോലും നിസ്സാരമായിത്തള്ളുന്ന വൈരാഗ്യമാണു് തീവ്രതരവൈരാഗ്യം. മന്ദവൈരാഗി സന്ന്യാസത്തിനർഹനേയല്ല. തീവ്ര

വൈരാഗിയുടെ ശരീരശക്തിയ്ക്കനുസരിച്ചാണ് സന്ന്യാസം രണ്ടുതരം വന്നുചേരുന്നത്. അങ്ങനെയാണ് കുടീചകനും ബഹൂദകനും. രണ്ടുപേരും ത്രിദണ്ഡികളാണ്. ശരീരം, വാക്ക്, മനസ്സ് ഇവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ടവയെയെല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നുവെന്നുള്ളതിന്റെ ഒരു പ്രതീകമാണ് ഈ ത്രിദണ്ഡം. തീവ്രതരവൈരാഗികളും രണ്ടായി പിരിയുന്നു, ഹംസന്മാരെന്നും പരമഹംസന്മാരെന്നും. ഹംസൻ ദേവയാനമാർഗ്ഗത്തിൽക്കൂടി ബ്രഹ്മലോകത്തെത്തി പൂർണ്ണസത്യം സാക്ഷാത്കരിക്കുന്നു. പരമഹംസൻ ഇവിടെ വെച്ചുതന്നെ ബ്രഹ്മസ്വരൂപം നേടി ജീവന്മുക്തനായി വാഴുന്നു. ഇവരുടെ സ്വഭാവവും ആചാരങ്ങളും പരാശരസ്മൃതിയിൽ വിസ്തരിച്ചിട്ടുണ്ട്. നാമിവിടെ പരമഹംസനാരെന്നുള്ള കാര്യമാണു മുഖ്യമായും ചർച്ചചെയ്യുന്നത്. ചിലർ ജിജ്ഞാസുക്കളായിരിക്കുമ്പോഴുംതന്നെ സന്ന്യസിച്ച് പരമഹംസപദവി സ്വീകരിക്കുന്നു. വേറെ ചിലർ ജ്ഞാനികളായ ശേഷം മാത്രം സന്ന്യസിച്ച് പരമഹംസന്മാരായി വിരാജിക്കുന്നു.

ലോകഭേദം

ലോകം രണ്ടുതരമാണ്: ആത്മലോകമെന്നും അനാത്മലോകമെന്നും. അനാത്മലോകത്തെ ബൃഹദാരണ്യകത്തിൽ വീണ്ടും മൂന്നായി തരംതിരിക്കുന്നു. ബൃഹദാരണ്യകം മൂന്നാം അദ്ധ്യായത്തിൽ ഇപ്രകാരം കാണുന്നു: 'ലോകങ്ങൾ മൂന്നായിട്ടാണ് അറിയപ്പെടുന്നത്; മനുഷ്യലോകം, പിതൃലോകം, ദേവലോകം. പുത്രലാഭംകൊണ്ടുവേണം മനുഷ്യലോകത്തെ സാർത്ഥകമാക്കാൻ. മറ്റൊന്നുകൊണ്ടും സാദ്ധ്യമല്ല. സത്കർമ്മംകൊണ്ട് പിതൃലോകം നേടാം. വിദ്യകൊണ്ട് ദേവലോകവും.' ബൃഹദാരണ്യകത്തിൽ ഈ ഭാഗത്തുതന്നെ ആത്മലോകത്തെക്കുറിച്ചും പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്; 'ആത്മലോകം നേരിട്ടുകാണാതെ ഈ ലോകം വിട്ടു

പോകുന്നയാശക്ക്, അറിയാത്തതുകൊണ്ടു് അതനുഭവി ക്കാൻ ഇടവരുന്നില്ല.' വീണ്ടും ഇങ്ങനെ കാണുന്നു: 'ആ ത്മാവിനെത്തന്നെ ലോകമായി ഉപാസിക്കു. ആത്മാ വിനെ ലോകമായി ഉപാസിക്കുന്നവൻെറ കർമ്മങ്ങശ ഒരിക്കലും ക്ഷയിക്കുന്നില്ല.'

ആത്മലോകപ്രശസ്തി

ഈ ലോകത്തു ജീവിക്കുമ്പോശത്തന്നെ ഒരാശ മാംസാസ്ഥിപിണ്ഡാകാരമായ ദേഹത്തിൽനിന്നും ഭിന്ന മായ പരമാത്മസ്വരൂപമെന്ന ആത്മലോകം കണ്ടെത്തേണ്ട താണ്. അങ്ങനെ 'ഞാൻ ബ്രഹ്മമാണ്'' എന്നനുഭവിച്ച റിയണം. ഇതനുഭവിക്കാതെ മരിക്കുന്നയാളിന് ആത്മ ലോകമായ പരമാത്മാവു് അറിയപ്പെടാതെ പോകുന്നു. അയാശ അവിദ്യയാൽ മൂടപ്പെട്ടവനായിത്തന്നെ പരലോക ത്തെത്തുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ശോകമോഹാദികശ അവനെ വിട്ടുമാറുന്നില്ല. അങ്ങനെ ആത്മലോകം അവനപ്രാപ്യ മായും തീരുന്നു. ആത്മോപാസകനാകട്ടെ സുനിശ്ചിതമായ ലക്ഷ്യത്തോടെയാണ് കമ്മം ചെയ്യുന്നതു്. ആ കമ്മങ്ങശ താല്കാലികങ്ങളായ ഭൗതികഫലങ്ങശ നൽകി ക്ഷയിച്ചു പോകുന്നില്ല. സവ്വഫലസമാഹാരമായ മോക്ഷം നൽകി ഉപാസകനെ അനുഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ബൃഹദാര ണ്യകം ആറാമദ്ധ്യായത്തിൽ വീണ്ടും ഇങ്ങനെ കാണുന്നു: ''നാം എന്തിനുവേണ്ടി വേദങ്ങശ പഠിക്കണം? എന്തിന്നു വേണ്ടി യാഗങ്ങശ ചെയ്യണം ? സന്തതികൊണ്ടു നമുക്കു് വിശേഷിച്ചെന്തു പ്രയോജനമാണു്? ഈ ആത്മാവു്; ഇതാ ണ് നമുടെ ലോകം ?'' ഉപനിഷത്തു് ഇങ്ങനെ തുടരുന്നു: ''സന്തതിക്കായി കൊതിക്കുന്നവർ ചുടുകാടുകളിൽ എത്തി ച്ചേരുന്നു. സന്തതിക്കു് കൊതിക്കാത്തവർ അമൃതത്വം വരിക്കുന്നു.'' ഇപ്രകാരം ഈ ലോകം കൊതിക്കുന്നവർ എല്ലാം ത്യജിച്ചു് സന്ന്യസിക്കുന്നു എന്നും ഉപനിഷത്തു്

പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. മേൽകാണിച്ച ഉപനിഷദ്ഭാഗങ്ങളി ലെല്ലാം ആത്മലോകമാണ് പരാമശിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്. 'ആ ഈ ആത്മാവു് മഹാനും അജനുമാണ്.' എന്ന ഉപക്രമ ത്തെ തുടൎന്നാണ് ഈ വിശദീകരണങ്ങൾ കാണപ്പെടുന്നതും.

ആത്മലോകപ്രാപ്ത്യുപായം

കാണപ്പെടുന്നതു്, അനുഭവിക്കപ്പെടുന്നതു് എന്നാണ് ലോകശബ്ദത്തിന്നൎത്ഥം. ആത്മാനുഭവം ആഗ്രഹിക്കുന്ന വർ സന്ന്യസിക്കേണ്ടതാണെന്നാണ് ഉപനിഷത്താത് പര്യം. സ്മൃതിയും ഇങ്ങനെ ഘോഷിക്കുന്നു:

ബ്രഹ്മവിജ്ഞാനലാഭായ പരഹംസസമാഹ്വയഃ
ശാന്തിദാന്ത്യാദിഭിഃ സൎവ്വൈഃ സാധനൈഃ സഹിതോ ഭവേത്.

ബ്രഹ്മവിജ്ഞാനം കൊതിക്കുന്ന പരമഹംസൻ ശമ ദമാദികളായ എല്ലാ ഉപായങ്ങളും സ്വായത്തമാക്കേണ്ടതാ ണ്. ഈ ജന്മത്തിലോ ജന്മാന്തരത്തിലോ വിധിപ്രകാരം വേദപഠനാനുഷ്ഠാനങ്ങൾ നടത്തിയതിൻെറ ഫലമായി ബ്രഹ്മത്തെ അറിയാനുള്ള ആഗ്രഹം ഉദയം ചെയ്യാം. അതിനായി സന്ന്യാസവും സ്വീകരിക്കാം. ഇങ്ങനെ അറി യാനുള്ള ആഗ്രഹത്തോടുകൂടി സന്ന്യസിക്കുന്നതാണ് 'വി വിദിഷാസന്ന്യാസം.' അറിവിനു് ഹേതുവായി ഭവിക്കുന്ന ഈ സന്ന്യാസം രണ്ടു വിധമുണ്ടു്. പുനൎജ്ജന്മഹേതുക്കളായ കാമ്യകൎമ്മാദികളെ വെടിയുകമാത്രം ചെയ്യുന്നതാണ് ഒരു തരത്തിലുള്ള സന്ന്യാസം. മറേറതു് സന്ന്യാസത്തിൻേറ തായ ചിഹ്നങ്ങളെല്ലാം സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടു് 'പ്രൈഷ' മന്ത്രോച്ചാരണത്തോടുകൂടി സന്ന്യാസാശ്രമം സ്വീകരിക്ക ലാണ്. ''ഭൂലോകം, ഭുവർലോകം, സുവർലോകം ഇവ മൂന്നും ഞാനുപേക്ഷിക്കുന്നു'' എന്ന അൎത്ഥം വരുന്ന ഒരു മന്ത്രമാണു പ്രൈഷമന്ത്രം. ഇതു് ഉച്ചരിച്ചുകൊണ്ടുവേണം സന്ന്യാസാശ്രമം സ്വീകരിക്കാൻ. പ്രൈഷോച്ചാരണ

ത്തോടെ സന്ന്യാസം സ്വീകരിക്കുന്നയാളിൻെറ അമ്മയും പത്നിയും പുരുഷജന്മത്തിനനർഹരായിത്തീരുന്നു. ജിജ്ഞാസുവാകട്ടെ തപസ്വിയും ജ്ഞാനിയും ബ്രഹ്മനിഷ്ഠനുമായും ഭവിക്കുന്നു. ത്യാഗമാണ് ബ്രഹ്മാനുഭൂതി കൈവരുത്താനുള്ള ഉപായമെന്ന് തൈത്തിരീയോപനിഷത്തും പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. നാലാമദ്ധ്യായത്തിൽ ഇങ്ങനെ കാണുന്നു: ''കർമ്മംകൊണ്ടോ സന്തതികൊണ്ടോ ധനംകൊണ്ടോ അമൃതത്വം ലഭിക്കുന്നതല്ല. ത്യാഗമൊന്നുകൊണ്ടു മാത്രമേ അമൃതത്വം അനുഭവിക്കാൻ പററൂ.'' ഈ ത്യാഗത്തിന് സ്ത്രീകളും അധികാരികളാണ്. 'മോക്ഷധർമ്മ'ത്തിനുള്ള 'ചതുർദ്ധരീ' ടീകയിൽ ഇക്കാര്യം വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഭിക്ഷുകിയെന്ന ശബ്ദത്തെക്കുറിച്ച് സുലഭയും ജനകനുമായുള്ള സംവാദമാണ് പ്രകൃതം. സ്ത്രീകൾക്ക് വിവാഹത്തിനു മുമ്പോ ഭർത്താവിൻെറ മരണത്തിനുശേഷമോ സന്ന്യസിക്കാവുന്നതാണ്. ഭിക്ഷാചര്യം, മോക്ഷശാസ്ത്രശ്രവണം, ഏകാന്തത്തിലുള്ള ധ്യാനാഭ്യാസം മുതലായവ അവരും ആചരിക്കേണ്ടതാണ്. ത്രിദണ്ഡം മുതലായ സന്ന്യാസചിഹ്നങ്ങളും അവക്ക് സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്. ബ്രഹ്മസൂത്രഭാഷ്യം മൂന്നാമദ്ധ്യായം നാലാം പാദത്തിലും സ്ത്രീസന്ന്യാസം അംഗീകരിച്ചിട്ടുള്ളതായി കാണുന്നു. ദേവതാധികരണത്തിൽ ഭാര്യ മരിച്ചുപോയ പുരുഷൻെറ സന്ന്യാസത്തെക്കുറിച്ചു ചർച്ച ചെയ്യുമ്പോഴാണ് ഇക്കാര്യം വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുള്ളത്. സ്ത്രീസന്ന്യാസത്തിന് ദൃഷ്ടാന്തമായി വാചക്നവിയെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ടും ഉണ്ട്. സർവ്വോപരി ബൃഹദാരണ്യകത്തിലെ മൈത്രേയി ഇക്കാര്യം സംശയാതീതമായി ഉറപ്പിക്കുന്നു. അഞ്ചാമദ്ധ്യായത്തിൽ മൈത്രേയി യാജ്ഞവല്ക്യനോടു ചോദിക്കുന്നത് നോക്കുക: – ''എനിക്ക് അമൃതത്വം വരിക്കാൻ പ്രയോജനപ്പെടാത്ത ധനസമ്പത്തുകൊണ്ട് ഞാൻ എന്തു ചെയ്യാനാണ് ? ഭഗവാൻ അറിയുന്ന സത്യം തന്നെ എനിക്കും പറഞ്ഞുതരൂ.''സന്ന്യാസാശ്രമസ്വീകാരം

കൂടാതെ ആത്മജ്ഞാനം നേടാവുന്നതാണ്. ബ്രഹ്മചാരികൾക്കും ഗൃഹസ്ഥന്മാർക്കും വാനപ്രസ്ഥന്മാർക്കും ചിലപ്പോൾ സന്ന്യാസാശ്രമസ്വീകരണത്തിനു് എന്തെങ്കിലും പ്രതിബന്ധം നേരിട്ടുവെന്നു വരാം. അവർ സ്വാശ്രമധർമ്മങ്ങൾ അനുഷ്ഠിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കവേതന്നെ ആത്മജ്ഞാനത്തിനായി മാനസികമായ കർമ്മത്യാഗം പരിശീലിക്കേണ്ടതാണ്. ശ്രുതിസ്മൃതിപുരാണേതിഹാസങ്ങളിലും ലോകത്തിലും അത്തരം തത്ത്വജ്ഞാനികളെ വേണ്ടുവോളം കാണ്മാനുണ്ട്. വിവിദിഷാസന്ന്യാസത്തിൻെറ കഥ ഇങ്ങനെ നില്ക്കട്ടെ. നമുക്കു് വിദ്വത്സന്ന്യാസമെന്താണെന്നു് വിശദമായി മനസ്സിലാക്കാൻ നോക്കാം.

വിദ്വത്സന്ന്യാസം

ഇനി നമുക്കു് വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തെക്കുറിച്ചു് അറിയാൻ ശ്രമിക്കാം. ശ്രവണം, മനനം, നിദിധ്യാസനം എന്നീ ഉപായങ്ങൾ ഒരാൾ ചിരകാലം ശ്രദ്ധാപൂർവ്വമനുഷ്ഠിച്ചു് ആത്മതത്ത്വം സാക്ഷാത്കരിച്ചനുഭവിക്കാൻ തുടങ്ങുന്നു. ഇങ്ങനെ വേദിയായിക്കഴിഞ്ഞ ഒരാൾ കൈക്കൊള്ളുന്ന സന്ന്യാസമാണ് വിദ്വത്സന്ന്യാസം. ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തിൽ യാജ്ഞവല്ക്യൻ അതു് സാധിച്ചതായി കാണുന്നു. വേദാന്തവിദ്യാവിചക്ഷണനായിരുന്ന യാജ്ഞവല്ക്യൻ. ആരംഭകാലത്തു് പരമാത്മവിഷയകമായ വാദപ്രതിവാദങ്ങളിൽ ആശ്വലാദി മുനിമാരെ തോല്പിച്ചു് അദ്ദേഹം വിജയം നേടി. പ്രപഞ്ചകാര്യങ്ങളിൽ തീരെ വിരക്തിവന്നശേഷം ലളിതമായും വിശദമായും ആത്മോപദേശംചെയ്തു് ജനകമഹാരാജാവിനെ പ്രബുദ്ധനാക്കി. പ്രിയപത്നിയായ മൈത്രേയി ആത്മദർശനത്തിനു് അനുയോജ്യയാണെന്നു കണ്ടു് അവർക്കും തത്ത്വോപദേശം ചെയ്യാൻ ഒരുമ്പെട്ടു. ധർമ്മപത്നിയുടെ ആത്മാന്വേഷണത്തെ ശീഘ്രതരമാക്കിത്തീർക്കുവാൻവേണ്ടി താനനുഷ്ഠിക്കാനിരി

ക്കുന്ന സന്ന്യാസത്തെക്കുറിച്ച് പ്രഖ്യാപിക്കുകയും ചെയ്തു. മൈത്രേയിയെ പ്രബുദ്ധയാക്കിയശേഷം സന്ന്യാസം സ്വീകരിച്ചു. ഇക്കാര്യമെല്ലാം ബൃഹദാരണ്യകം നാലാമദ്ധ്യായത്തിലെ മൈത്രേയീബ്രാഹ്മണത്തിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അനന്തരം യാജ്ഞവല്ക്യൻ സന്ന്യാസാശ്രമം സ്വീകരിക്കാനാഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ട് മൈത്രേയിയോടിങ്ങനെ പറഞ്ഞു: ''പ്രിയേ, ഞാനിവിടം വിട്ടുപോകാനാഗ്രഹിക്കുന്നു.''

തുടർന്ന് മൈത്രേയിയുടെ ആത്മജിജ്ഞാസയെ യാജ്ഞവല്ക്യൻ വിശദമായ ആത്മസ്വരൂപവിവരണംകൊണ്ട് നിവർത്തിപ്പിക്കുന്നു. ഉപനിഷത്ത് ഈ ആത്മസ്വരൂപവിവരണം ഇങ്ങനെയാണ് ഉപസംഹരിക്കുന്നത്: ''പ്രിയേ, ഇതുതന്നെയാണ് അമൃതത്വം.'' ഇത്രയും പറഞ്ഞ് യാജ്ഞവല്ക്യൻ വീടുവിട്ടു പോവുകയും ചെയ്തു. ബൃഹദാരണ്യകം മൂന്നാമദ്ധ്യായത്തിലെ കഹോലബ്രാഹ്മണത്തിലും വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തെക്കുറിച്ചു പ്രസ്താവമുണ്ട്. കൗഷീതകാപുത്രനായ കഹോലനാണ് ഇവിടത്തെ ജിജ്ഞാസു. യാജ്ഞവല്ക്യൻതന്നെയാണ് ആചാര്യൻ. സർവ്വാന്തര്യാമിയായി പ്രത്യക്ഷമായി വിളങ്ങുന്ന പരമാത്മാവിനെ തനിക്കു വിവരിച്ചുതരുവാൻ കഹോലൻ യാജ്ഞവല്ക്യനോടാവശ്യപ്പെട്ടു. ജിജ്ഞാസുവിൻെറ ആത്മാവുതന്നെയാണ് ആ സത്യസ്വരൂപമെന്ന് ഗുരു വ്യക്തമാക്കി. വിശപ്പും ദാഹവും ശോകമോഹങ്ങളും ജരാമരണങ്ങളും കടന്ന് സ്വയം പ്രകാശിച്ചുനിൽക്കുന്ന ആത്മാവാണോ അതെന്ന് ശിഷ്യൻ വീണ്ടും ആരാഞ്ഞു. ആചാര്യൻ ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു: ''അവനവൻെറ ആത്മസ്വരൂപമായി വിളങ്ങുന്ന ആ സത്യത്തെ അറിഞ്ഞിട്ട് ബ്രാഹ്മണർ പുത്രാശയും വിത്താശയും ലോകാശയും വെടിഞ്ഞ് സന്ന്യസിച്ച് ഭിക്ഷാംദേഹികളായി ജീവിതം നയിക്കുന്നു.'' ഈ യാജ്ഞവല്ക്യവാക്യം വിവിദിഷാസന്ന്യാസത്തെയാണ് പരാമർശിക്കുന്നതെന്ന് കരുതിക്കൂടാ. ഗുരുവാക്യത്തിൽ 'അറിഞ്ഞി

ട്ട്,' എന്ന പൂർവ്വകാലികക്രിയ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു കൊണ്ടും ബ്രഹ്മവിത്തെന്ന അത്ഥവിവക്ഷയോടുകൂടിയ ബ്രാഹ്മണശബ്ദം കാണപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടും ഇവിടെ വിദ്വത്സന്ന്യാസമാണ് പരാമശിക്കപ്പെടുന്നതെന്ന് തീച്ച് ഇവിടത്തെ ബ്രാഹ്മണശബ്ദം ജാതിവാചകമാണെന്ന കരുതിക്കൂടാ. യാജ്ഞവല്ക്യന്റെ വാക്കുകരം ശ്രദ്ധിക്കുക: ''അതുകൊണ്ട് ബ്രാഹ്മണൻ പാണ്ഡിത്യംവെടിഞ്ഞ് ബ്രഹ്മാനുഭൂതിയുടെ ബലത്തിൽ ജീവിക്കേണ്ടതാണ്. തുടന്ന് പാണ്ഡിത്യവും ബലവും വെടിഞ്ഞ് ധ്യാനനിഷ്ഠനായി മുനിയായി വത്തിക്കേണ്ടതാണ്. ഒടുവിൽ മൗനവുമില്ല, മൗനരാഹിത്യവുമില്ല എന്ന നില കൈവരും. അനന്തരം അയാരം ബ്രാഹ്മണനെന്നറിയപ്പെടുന്നു. അപ്പോരം ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ എങ്ങനെയാണ് വത്തിക്കുന്നതു് ? എങ്ങനെ വത്തിച്ചാലും വേണ്ടില്ല. അദ്ദേഹം ബ്രഹ്മജ്ഞാനി തന്നെ ആയിരിക്കും.'' ഈ വിവരണത്തിൽ പാണ്ഡിത്യമെന്നും ബലമെന്നും മൗനമെന്നുമുള്ള ശബ്ദങ്ങരംകൊണ്ട് ശ്രവണമനനനിദിധ്യാസനങ്ങളാണ് പരാമർശിക്കപ്പെടുന്നതു്. അവകൊണ്ടു സിദ്ധമാകുന്ന ബ്രഹ്മസാക്ഷാത്കാരവും തത്ഫലമായ ബ്രാഹ്മണത്വവുമാണല്ലോ 'അനന്തരം അയാരം ബ്രാഹ്മണനെന്നറിയപ്പെടുന്നു.'എന്ന വാക്യത്തിൽ വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതു്. അതുകൊണ്ട് ഈ പ്രകൃതത്തിലെ ബ്രാഹ്മണശബ്ദം ജാതിവാചകമല്ലെന്നു സിദ്ധമാകുന്നു. ഇനിയും 'അതുകൊണ്ട് ബ്രാഹ്മണൻ പാണ്ഡിത്യം വെടിഞ്ഞ് ബ്രഹ്മാനുഭൂതിയുടെ ബലത്തിൽ ജീവിക്കേണ്ടതാണ്.' എന്നിടത്തെ ബ്രാഹ്മണശബ്ദം വിവിദിഷാസന്ന്യാസത്തെയല്ലേ സൂചിപ്പിക്കുന്നതു് എന്നും ശങ്കിച്ചുകൂട. ബ്രഹ്മജ്ഞാനിയെന്ന അർത്ഥത്തിൽ സംശയമെന്യേ വെളിപ്പെടാൻ പോകുന്ന ബ്രാഹ്മണശബ്ദത്തെ ഇവിടെ മുൻകൂട്ടി പ്രയോഗിച്ചുവെന്നേയുള്ളൂ. അങ്ങനെയല്ലെന്നു വന്നാൽ ''അനന്തരം അയാരം ബ്രാഹ്മണനെന്നറിയപ്പെ

ടുന്നു.'' എന്ന വാക്യം നിരർത്ഥകമാണെന്നു വന്നുപോകും. ബൃഹദാരണ്യകം നാലാമദ്ധ്യായത്തിലെ ശാരീരബ്രാഹ്മണ ത്തിലും വിദ്വത്സന്ന്യാസവും വിവിദിഷാസന്ന്യാസവും പ്രസ്പഷ്ടമായി നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ''ഇതിനെ അറി യുന്നയാൾ മുനിയായി ഭവിക്കുന്നു. ഈ ലോകം കാംക്ഷിക്കുന്നവർ സന്ന്യസിച്ച് ഭിക്ഷാംദേഹികളായി സഞ്ചരിക്കുന്നു.'' എന്നവിടെ പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ട്. മുനി ത്വമെന്നു പറയുന്നതു് മനനശീലംതന്നെയാണ്; കർത്തവ്യാ ന്തരം ഇല്ലെന്നു വരുമ്പോഴാണല്ലൊ നിരന്തരമായ ബ്രഹ്മ മനനം സംഭവിക്കുന്നതു്. അതുതന്നെയാണ് വിദ്വത് സന്ന്യാസം. ഇക്കാര്യം പിന്നെയുള്ള വാക്യങ്ങളിൽ സ്പഷ്ട മാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ''മുൻപുള്ള മഹാത്മാക്കൾ ഇതിനുവേണ്ടി ജീവിച്ചവരാണ്. അവർ സന്താനലാഭം കൊതിച്ചില്ല. ഈ ആത്മലോകം തേടുന്ന നമുക്ക് സന്താനങ്ങളെക്കൊ ണ്ടെന്തു കിട്ടാനാണ്, എന്നവർ കരുതി; പുത്രാശയും വിത്താ ശയും ലോകാശയും മീതെ അവരുയന്നു. ഭിക്ഷാംദേഹിക ളായി ബ്രഹ്മാനുഭൂതിയിൽ മുഴുകി.'' ഈ ആത്മലോകം എന്നുള്ളതുകൊണ്ട് പ്രത്യക്ഷത്തിൽ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടി രിക്കുന്നതു് എന്നാണർത്ഥം. ഇവിടെ മുനിയാകാം എന്ന ലക്ഷ്യം എടുത്തുകാട്ടി പ്രലോഭിപ്പിച്ച് വിവിദിഷാ സന്ന്യാസം വിധിച്ചിരിക്കുകയാണെന്നു കരുതിക്കൂടെ? അടുത്ത വാക്യങ്ങളിലും അതുതന്നെ പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്ന വെന്നു കരുതിയാലെന്തു്? അതല്ലാതെ എന്തിന് വിദ്വത് സന്ന്യാസം എന്നൊന്ന് പുതുതായി കല്പിക്കണം? ഈ സംശയങ്ങൾ ശരിയല്ല. വിവിദിഷാസന്ന്യാസം ബ്രഹ്മ ജ്ഞാനത്തെ മാത്രമേ ലക്ഷ്യമാക്കുന്നുള്ളു. ബ്രഹ്മജ്ഞാനവും മുനിത്വവും ഒന്നാണെന്നു് ശങ്കിച്ചുപോകരുതു്. 'അറി ഞ്ഞിട്ടു് മുനിയായി ഭവിക്കുന്നു' എന്നുള്ളതുകൊണ്ടുതന്നെ അറിവു് മുനിയായിത്തീരാനുള്ള ഒരുപായം മാത്രമാണെന്നു് സിദ്ധിക്കുന്നുണ്ടല്ലൊ. ചിലർക്ക് ഇനിയും ഒരു സംശയം

തോന്നാം. ബ്രഹ്മജ്ഞാനംതന്നെ ക്രമേണ പരിപാകപ്പെട്ടുണ്ടാകുന്നതല്ലേ മുനിത്വം? അപ്പോൾ അറിവിൽക്കൂടി വിവിദിഷാസന്ന്യാസം നേടിത്തരുന്ന ഫലം തന്നെയാണതുമെന്ന് കരുതിക്കൂടെ? അതു ശരിയാണ്. അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണ് ഉപായമെന്നരീതിയിൽ സ്വീകരിക്കപ്പെടുന്ന സന്ന്യാസവും ഫലരൂപം കൈക്കൊള്ളുന്ന സന്ന്യാസവുംരണ്ടും രണ്ടാണെന്നു കരുതേണ്ടിവന്നതു്. വിവിദിഷാസന്ന്യാസി തത്ത്വജ്ഞാനം ലഭിക്കാൻവേണ്ടി ശ്രവണമനനാദികളിലേർപ്പെടേണ്ടതാണ്. അതുപോലെ വിദ്വത്സന്ന്യാസിയും ജീവന്മുക്തി നേടാനായി മനോനാശവും വാസനാക്ഷയവും അഭ്യസിക്കേണ്ടതാണ്. ഇക്കാര്യങ്ങൾ വിശദമായി ഇനിമേൽ ചർച്ചചെയ്യുന്നതാകുന്നു.

പരമഹംസത്വനിർണ്ണയം

വിവിദിഷാസന്ന്യാസത്തിനും വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിന്നും അവാന്തരഭേദങ്ങളുണ്ടെന്ന് നേരത്തെ കണ്ടുവല്ലോ. എങ്കിലും പരമഹംസപദവി നല്കി രണ്ടിനേയും ഒരുമിപ്പിച്ചുകൊണ്ടാണ് സ്മൃതികൾ ഭിക്ഷുക്കളെ നാലു വിഭാഗക്കാരായി വേർതിരിച്ചിരിക്കുന്നതു്. സാധനസാദ്ധ്യരൂപത്തിലുള്ള ഈ രണ്ടു സന്ന്യാസങ്ങൾക്കും ജാബാലശ്രുതിയിൽ പരമഹംസപദവി നൽകിയിട്ടുള്ളതായിക്കാണുന്നു. അവിടെ ജനകൻ യാജ്ഞവല്ക്യനോട് സന്ന്യാസത്തെക്കുറിച്ച് ചോദിക്കുന്നു. യാജ്ഞവല്ക്യൻ ആദ്യം അധികാരഭേദമനുസരിച്ച് ക്രമമായി അനുഷ്ഠിക്കേണ്ട സാധനാമാർഗ്ഗങ്ങളോടുകൂടി വിവിദിഷാസന്ന്യാസത്തെ വിവരിക്കുന്നു. ഇതു കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന അത്രി, യജ്ഞോപവീതം ധരിക്കാത്തവർക്ക് ബ്രാഹ്മണ്യമുണ്ടോയെന്നു ചോദിക്കുന്നു. സന്ന്യാസിക്ക് ആത്മജ്ഞാനംതന്നെയാണ് യജ്ഞോപവീതമെന്നായിരുന്നു യാജ്ഞവല്ക്യന്റെ മറുപടി. ഇതിൽനിന്നും യജ്ഞോപവീതാദിബാഹ്യചിഹ്നങ്ങൾ പരമഹംസന്നാ

വശ്യമില്ലെന്നു് തീരുമാനിക്കാം. ജാബാലശ്രുതിയിൽ തന്നെ മററൊരിടത്തു് പരമഹംസന്മാരാരാണെന്ന വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആ സന്ദർഭത്തിൽ സംവർത്തകൻ തുടങ്ങി ബ്രഹ്മവിത്തുകളായ ജീവന്മുക്തന്മാരെ ദൃഷ്ടാന്തമായി ഉദാഹരിക്കുന്നുമുണ്ടു്. പരമഹംസന്മാക്കു് ബാഹ്യചിഹ്നങ്ങളോ ബാഹ്യാചാരങ്ങളോ ഉണ്ടാവുകയില്ല. ഉന്മത്തന്മാരല്ലെങ്കിലും അവർ ഉന്മത്തന്മാരെപ്പോലെ പെരുമാറുന്നു. വിദ്വത് സന്ന്യാസിമാരുടെ ലക്ഷണങ്ങളാണീ പറഞ്ഞവ. വിവിദിഷാസന്ന്യാസിമാരിൽത്തന്നെ ത്രിദണ്ഡികളെന്നും ഏകദണ്ഡികളെന്നും രണ്ടു വിഭാഗക്കാരുണ്ടു്. ത്രിദണ്ഡികൾ കുറേക്കാലം കഴിയുമ്പോൾ ഏകദണ്ഡികളായി മാറുന്നു. ഏകദണ്ഡിയായിത്തീരുന്നതിനുമുൻപു് ത്രിദണ്ഡം, കമണ്ഡലു, ഭിക്ഷാപാത്രം, ശിഖ, യജ്ഞോപവീതം എന്നിവയെല്ലാം വെള്ളത്തിൽ വലിച്ചെറിഞ്ഞിട്ടു് ആത്മജിജ്ഞാസുവായിത്തീരേണ്ടതാണു്. ഇങ്ങനെ ഏകദണ്ഡിയായി സാധനാനുഷ്ഠാനംകൊണ്ടു് പ്രത്യക്ഷമായ ബ്രഹ്മാനുഭവം നേടിക്കഴിഞ്ഞാലാണു് വിദ്വത്സന്ന്യാസം കൈവരുന്നതു്. വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തെ ശ്രുതി ഇങ്ങനെ വിവരിക്കുന്നു: ''വിദ്വത്സന്ന്യാസി ഒരു കൊച്ചുകുഞ്ഞിനെപ്പോലെ രണ്ടെന്ന ഭാവമില്ലാതെ വർത്തിക്കുന്നു. ആരിൽനിന്നും ഒരുപഹാരവും സ്വീകരിക്കുന്നില്ല, പൂർണ്ണബ്രഹ്മാനുഭവത്തിൽ മുഴുകിക്കഴിയുന്നു. ഒരു കളങ്കവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചിത്തത്തെ സ്പർശിക്കുന്നില്ല. പ്രാണസന്ധാരണത്തിനുവേണ്ടി മാത്രം നിർദ്ദിഷ്ടസമയങ്ങളിൽ നിസ്സംഗനായി ഭിക്ഷ യാചിക്കുന്നു. ലാഭാലാഭങ്ങളിൽ സമബുദ്ധി ഒരിക്കലും വെടിയുന്നില്ല. ശൂന്യസ്ഥാനങ്ങൾ, ക്ഷേത്രങ്ങൾ, വീടുകൾ, പുൽമേടുകൾ, അഗ്നിഹോത്രഗൃഹങ്ങൾ, മണൽത്തിട്ടുകൾ, ഗുഹകൾ, മരപ്പൊത്തുകൾ, അരുവികൾ, യജ്ഞശാലകൾ, മൺപുരകൾ, ആലകൾ ഇവിടെയെല്ലാം അവർ ചിലപ്പോഴൊക്കെ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നതു കാണാം. നിർമ്മമന്മാരായ അവർ

സന്തതസഞ്ചാരികളായിരിക്കും. അവരുടെ ഹൃദയം സദാ അന്തർമ്മുഖമായി ബ്രഹ്മധ്യാനത്തിൽ ലയിച്ചിരിക്കുന്നു. ശുഭാശുഭകർമ്മങ്ങളിലൊന്നിലും അവർക്കൊരു സംഗവുമില്ല. ബ്രഹ്മാനുഭവഘനമായ ഈ കർമ്മസന്ന്യാസസ്ഥിതിയിൽത്തന്നെ അവർ ദേഹം വെടിയുന്നു. അവരാണ് പരമഹംസന്മാർ.''

പരമഹംസഭേദകാരണം

വിവിദിഷാസന്ന്യാസത്തിനും വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിനും ശ്രുതിയിൽ പരമഹംസപദവി നല്കിക്കാണുന്നു. വിരുദ്ധധർമ്മങ്ങളോടുകൂടിയ ജീവിതമാർഗ്ഗങ്ങളെ അവലംബിക്കുന്നതുകൊണ്ട് പരമഹംസന്മാരിൽ അവാന്തരവിഭാഗങ്ങളെ അങ്ങനെ അംഗീകരിക്കേണ്ടിവരുന്നു. ആരുണികോപനിഷത്തിലും പരമഹംസോപനിഷത്തിലും ഈ വിരുദ്ധധർമ്മത്വം സ്പഷ്ടമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ശിഷ്യനായ ആരുണി ഗുരുവിനോട് ഇങ്ങനെ ചോദിക്കുന്നു: ''ഗുരോ, എന്തുപായംകൊണ്ടാണ് കർമ്മങ്ങളെ പൂർണ്ണമായി ത്യജിക്കേണ്ടതു്?'' ഇവിടെ ശിഖ, യജ്ഞോപവീതം, സ്വാദ്ധ്യായം, ഗായത്രീജപം തുടങ്ങി എല്ലാ കർമ്മങ്ങളും ത്യജിച്ചുകൊണ്ടുള്ള വിവിദിഷാസന്ന്യാസത്തെക്കുറിച്ചാണ് ശിഷ്യൻ ചോദിക്കുന്നതു്. ഗുരുവായ പ്രജാപതി മറുപടി നല്കി. ആദ്യമായി ശിഖായജ്ഞോപവീതാദി സർവ്വവും ത്യജിക്കണമെന്ന് അറിയിച്ചു എന്നാൽ ദണ്ഡവും പുതപ്പും കൗപീനവും സ്വീകരിക്കണമെന്നും പറഞ്ഞു. മാത്രമല്ല, ത്രിസന്ധ്യയിലും മററും സ്നാനം ചെയ്യണം, ആത്മനിഷ്ഠനായി സമാധി പരിശീലിക്കണം, എല്ലാ വേദങ്ങളിലേയും ആരണ്യകഭാഗവും ഉപനിഷദ്ഭാഗവും ആവർത്തിക്കണം. എന്നിങ്ങനെ ആശ്രമധർമ്മങ്ങളെയും ജ്ഞാനഹേതുക്കളേയും അനുഷ്ഠാനങ്ങളായി അംഗീകരിക്കണമെന്നും അനുശാസിച്ചു തുടർന്ന് ''യോഗികളായ പരമഹംസന്മാരു

ടെ മാൎഗ്ഗമേതു് ?'' എന്നിങ്ങനെ വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തെ കുറിച്ചു് പ്രജാപതിയോടു് നാരദൻ ചോദിക്കുകയുണ്ടായി. ഉത്തരമായി ഗുരു ആദ്യം പുത്രമിത്രാദി സൎവ്വത്യാഗം വിശദീകരിക്കുന്നു. എന്നിട്ടു് ശരീരത്തെ നിലനിൎത്താനും ലോകോപകാരത്തിനുമായി കൗപീനവും ദണ്ഡവും പുതപ്പും സ്വീകരിക്കണമെന്നും നിൎദ്ദേശിച്ചു. എന്നാൽ ദണ്ഡാദി സ്വീകാരം തികച്ചും ഭൗതികമായതുകൊണ്ടു് അത്ര പ്രധാനമായി കരുതാനില്ലെന്നും അറിയിച്ചു. അനന്തരം ഒരു പരമഹംസൻ മുഖ്യമായി കണക്കാക്കേണ്ടതെന്തൊക്കെയാണെന്നു വിവരിക്കുന്നു. പരമഹംസൻ മുഖ്യമായി കരുതേണ്ടതു് ദണ്ഡത്തേയോ ശിഖയേയോ യജ്ഞോപവീതത്തേയോ പുതപ്പിനേയോ ഒന്നുമല്ല. ഇതുകൊണ്ടു് ദണ്ഡാദിചിഹ്നങ്ങൾ വെടിയുന്നതു് ശാസ്ത്രസമ്മതമായ കാര്യമാണെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. പരമഹംസൻ ശീതോഷ്ണസമബുദ്ധിയായി, ദിഗംബരനും നിൎന്നമസ്കാരനുമായി, ലോകവ്യവഹാരാതീതനായി കഴിഞ്ഞുകൂടേണ്ടതാണു്. ഒടുവിൽ അദ്ദേഹം താൻ പൂൎണ്ണാനന്ദൈകസ്വരൂപമായ ബ്രഹ്മംതന്നെയാണെന്നു് അനുഭവിച്ചു് കൃതകൃത്യനായി ഭവിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ പരമഹംസത്വം ബ്രഹ്മാനുഭവമാത്രസ്വരൂപമായി പൎയ്യവസാനിക്കണമെന്നാണു് പ്രജാപതിമതം. അതുകൊണ്ടു് വിരുദ്ധധൎമ്മങ്ങൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനാൽ വിവിദിഷാസന്ന്യാസിയായ പരമഹംസനും വിദ്വത്സന്ന്യാസിയായ പരമഹംസനും വലിയ ഭേദമുണ്ടെന്നറിയേണ്ടതാണു്. സ്മൃതികളും വിവിദിഷാസന്ന്യാസത്തേയും വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തേയും വേർതിരിച്ചു കാണിക്കുന്നുണ്ടു്. ബൃഹസ്പതിസ്മൃതി ഇങ്ങനെ പറയുന്നു: ''ചിലർ പരവൈരാഗ്യം സമാശ്രയിച്ചു സംസാരം നിസ്സാരമെന്നു കണ്ടു് സത്യജിജ്ഞാസുക്കളായി സന്ന്യസിക്കുന്നു. പ്രവൃത്തിമാൎഗ്ഗത്തിൽ തന്നെ കഴിയുന്നവൎക്കു് വിധിച്ചിട്ടുള്ള ഉപായമാണു് യോഗം. ജ്ഞാനമാണു് സന്ന്യാസിമാൎഗ്ഗം. അതുകൊണ്ടു്

ബുദ്ധിമാൻ ജ്ഞാനലബ്ധിക്കായി സന്ന്യസിക്കേണ്ടതാണ്." അങ്ങനെ വിവിദിഷാസന്ന്യാസം വിവരിച്ചിട്ടുള്ള സ്മൃതി വിദ്വത്സന്ന്യാസം വിവരിക്കുന്നു, "സന്ന്യാസി സനാതനമായ പരമാത്മതത്ത്വം ഗ്രഹിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ ഏകദണ്ഡം സ്വീകരിച്ചും യജ്ഞോപവീതാദികൾ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്. ബ്രഹ്മാനുഭവം പരിപക്വമായി പൂർണ്ണത കൈവരിച്ചാൽ സർവ്വവും വെടിഞ്ഞ് സന്ന്യാസിയായി കഴിയാം." എന്ന്.

ജ്ഞാനദാർഢ്യപ്രകാരം

ബ്രഹ്മജിജ്ഞാസയെന്നും ബ്രഹ്മജ്ഞാനമെന്നുമൊക്കെ പ്പറഞ്ഞാൽ വാസ്തവത്തിൽ എന്താണ് ? ചിലർക്ക് ലളിതകലകളെക്കുറിച്ചെന്നപോലെ കേവലം ഔത്സുക്യംകൊണ്ട് ബ്രഹ്മത്തെക്കുറിച്ച് അറിഞ്ഞാൽകൊള്ളാമെന്നാഗ്രഹം തോന്നാം. ഇതു ബ്രഹ്മജിജ്ഞാസയാകുമോ ? കാണുന്നവരോടൊക്കെ വാദകോലാഹലം മുഴക്കുന്ന പണ്ഡിതംമന്യന്മാരായ ചിലർ ബ്രഹ്മവിത്തുകളെപ്പോലെ കാണപ്പെടുന്നുണ്ട്. ഇതാണോ ബ്രഹ്മജ്ഞാനം ? അവരാരുംതന്നെ സന്ന്യസിക്കുന്നതായിക്കാണുന്നുമില്ല. അപ്പോൾ സന്ന്യാസത്തിനാവശ്യമായ ജിജ്ഞാസയും ജ്ഞാനവും ഏതുപ്രകാരമുള്ളതായിരിക്കും ? പറയാം. ഒരാളിന് അതികഠിനമായ വിശപ്പുണ്ടെന്നിരിക്കട്ടെ, അപ്പോൾ അയാൾക്ക് ഭക്ഷണമൊഴിച്ചുള്ള മറ്റൊന്നിലും മനസ്സു പതിയുന്നതല്ല. ഭക്ഷണത്തിനു താമസം നേരിട്ടാൽ അതത്യന്തം അസഹനീയമായി തോന്നുകയും ചെയ്യും. അതുപോലെ ജന്മഹേതുക്കളായ കർമ്മങ്ങളിൽ അത്യന്തം അരുചി തോന്നണം. ജ്ഞാനോപായങ്ങളായ ശ്രവണമനനാദിയിൽ അതീവ താല്പര്യവും ഉദ്ഭവിക്കണം. ഇതാണ് ബ്രഹ്മജിജ്ഞാസ. ഇതിന്റെ ഉറപ്പിനായി സ്വീകരിക്കുന്ന സന്ന്യാസമാണ് വിവിദിഷാസന്ന്യാസം. ഇതുപോലെ ബ്രഹ്മജ്ഞാനമെ

ന്നാലെന്താണെന്ന് ശ്രീ ശങ്കരഭഗവത്പാദർ ഉപദേശസാഹസ്രിയിൽ ഇപ്രകാരം വിവരിക്കുന്നു:

ദേഹാത്മജ്ഞാനവജ്ജ്ഞാനം ദേഹാത്മജ്ഞാനബാധകം
ആത്മന്യേവ ഭവേദ്യസ്യ സ നേച്ഛന്നപി മുച്യതേ. (4. 5.)

ഇപ്പോൾ ദേഹമാണ് ഞാനെന്നുള്ള ബോധം എത്രമാത്രം ഉറപ്പുള്ളതാണോ അത്രമാത്രം ഉറപ്പോടുകൂടി ആത്മാവാണ് ഞാനെന്ന അനുഭവമുണ്ടാകണം. ഇപ്രകാരം ഉറപ്പുള്ള ആത്മജ്ഞാനം ഞാൻ ദേഹമാണെന്നുള്ള ബോധത്തെ പുറംതള്ളുന്നു. സ്വാത്മസ്വരൂപത്തെ ഈ മട്ടിൽ അറിയുന്നയാൾ ആഗ്രഹിച്ചില്ലെങ്കിൽപ്പോലും മുക്തനായി ഭവിക്കുന്നു. ദൃഢമായ ആത്മജ്ഞാനത്തിന്റെ സ്വരൂപം ഉപനിഷത്തുകളും പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആത്മജ്ഞാനത്തോടെ വാസനാമയമായ ഹൃദയഗ്രന്ഥി പിളർന്നു നശിക്കുന്നു. സംശയങ്ങൾ ഛിന്നിച്ചിതറി ഒടുങ്ങുന്നു. ആ പരാവരസത്യത്തെ നേരിട്ടു കാണുന്നതോടെ കർമ്മങ്ങളും എല്ലാം ക്ഷയിക്കുന്നു. സമഷ്ടിസൂക്ഷ്മശരീരിയായ ഹിരണ്യഗർഭൻമുതൽ സ്ഥാവരാന്തമുള്ള എല്ലാ ദൃശ്യങ്ങളേയും ഉപനിഷത്ത് അപരബ്രഹ്മമെന്നാണ് വിളിക്കുന്നത്. ഈ ദൃശ്യങ്ങളെയെല്ലാം ദർശിച്ചുകൊണ്ട് സദാ ദ്രഷ്ടാവായി വിളങ്ങുന്ന ചേതനനാണ് പരബ്രഹ്മം. ബുദ്ധിയിൽ സാക്ഷിസ്വരൂപനായി കുടികൊള്ളുന്ന ചേതനയിൽ ജഡത്വം ആരോപിച്ചനുഭവിക്കുന്നത് അവിദ്യനിമിത്തമാണ്. ജഡവാസനകളാകുന്ന ഛേദിക്കാൻ വയ്യാത്ത കെട്ടുകൾ ഹൃദയത്തെ ഉറപ്പായി ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടാണവയെ ഗ്രന്ഥികളെന്നു വിളിക്കുന്നത്. ആത്മാവ് സാക്ഷിയാണോ? കർത്താവാണോ? സാക്ഷിയായി നില്ക്കുമ്പോൾ അതിനു ബ്രഹ്മത്വം ഉണ്ടോ? അതോ ഇല്ലയോ? ബ്രഹ്മത്വം ഉണ്ടെങ്കിൽത്തന്നെ അതു ബുദ്ധികൊണ്ടറിയുവാൻ പററുമോ? അറിഞ്ഞാൽത്തന്നെ അതുകൊണ്ടുമാത്രം മുക്തി ലഭ്യമാകുമോ? എന്നിങ്ങനെയുള്ളവയാണ് സംശയങ്ങൾ. പ്രകടമാകാതെ വാസനാമണ്ഡ

ലത്തിൽ ഒളിഞ്ഞുകിടക്കുന്നവയും അനേകം ഭാവിജന്മങ്ങൾക്ക കാരണമായിത്തീരാവുന്നവയുമാണ് കർമ്മങ്ങൾ. ഇങ്ങനെ ഗ്രന്ഥി, സംശയങ്ങൾ, കർമ്മം, എന്നീ മൂന്നും ആത്മദർശനത്തോടെ തിരോഭവിക്കുന്നു. ആത്മദർശി പിന്നെ ശരീരംകൊണ്ടെങ്ങനെ പ്രവർത്തിച്ചാലും ആ കർമ്മമൊന്നും അദ്ദേഹത്തെ ലേശംപോലും ബന്ധിക്കുന്നില്ല. ഗീതയിൽ ഭഗവാൻ ഇക്കാര്യം പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു നോക്കുക:

> യസ്യ നാഹംകൃതോ ഭാവോ ബുദ്ധിര്യസ്യ ന ലിപ്യതേ
> ഹത്വാപി സ ഇമാൻ ലോകാൻ ന ഹന്തി ന നിബദ്ധ്യതേ.
> (18. 17.)

ജ്ഞാനിയുടെ ബ്രഹ്മനിഷ്ഠ അവിദ്യാരോപിതമായ അഹംഭാവത്തിൻെറ മൂടുപടംകൊണ്ട് ഒരിക്കലും മറയ്ക്കപ്പെടുന്നില്ല. മുൻവിവരിച്ച സംശയങ്ങളൊന്നും അദ്ദേഹത്തിൻെറ ബുദ്ധിയെ കളങ്കപ്പെടുത്തുന്നുമില്ല. ഈ സ്ഥിതിയിൽ ത്രൈലോക്യവധംപോലും ബന്ധകാരണമായി ഭവിക്കുന്നില്ല; പിന്നെയാണോ മററു കർമ്മങ്ങളെന്തെങ്കിലും ആ സത്യനിഷ്ഠനെ ബന്ധിക്കുക ? ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. വിവിദിഷാസന്ന്യാസംകൊണ്ട് നേടാവുന്നതാണല്ലോ ഈ ജ്ഞാനനിഷ്ഠ. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഭാവിജന്മങ്ങളെല്ലാം തടയപ്പെടും. ഈ ജന്മത്തിൽത്തന്നെ അനുഭവിച്ചുതീർക്കേണ്ടതായി ശേഷിക്കുന്ന പ്രാരബ്ധം അനുഭവിക്കാതെ ഒടുങ്ങുകയില്ല. പിന്നെയെന്തിനാണ് വിദ്വത്സന്ന്യാസമെന്ന് പുതുതായി ഒന്നിനെ അംഗീകരിക്കുന്നതു് ? ഈ സംശയം ശരിയല്ല. ജീവന്മുക്തി പ്രസ്പഷ്ടമാക്കാനാണ് വിദ്വത്സന്ന്യാസം. ജ്ഞാനലബ്ധിക്ക് വിവിദിഷാസന്ന്യാസം; അതുപോലെ പ്രസ്പഷ്ടമായ ജീവന്മുക്തസ്ഥിതി അനുഭവിക്കാൻ വിദ്വത് സന്ന്യാസം. ഇത്രയുമാണ് സന്ന്യാസരഹസ്യം.

ജീവന്മുക്തിവിവരണം

എന്താണീ ജീവന്മുക്തി ? അങ്ങനെയൊന്നുണ്ടെന്നുള്ളതിനു തെളിവെന്താണ് ? അതു നേടേണ്ടതെപ്രകാരം ?

നേടിയാൽത്തന്നെ പ്രയോജനമെന്ത്? പറയാം. ജീവിച്ചിരിക്കുന്ന മനുഷ്യന്, ഞാൻ കത്താവാണ്, ഭോക്താവാണ്; ഞാൻ സുഖിക്കുന്നു ദുഃഖിക്കുന്നു, ഇത്യാദി ചിത്തസങ്കല്പങ്ങൾ ക്ലേശത്തെയുളവാക്കുന്നതുകൊണ്ട് ബന്ധമായി ഭവിക്കുന്നു. ഈ ബന്ധത്തെ ഒഴിവാക്കി ജീവിക്കുന്നതാണു ജീവന്മുക്തി. ഒന്നു ചോദിക്കട്ടെ. ഈ ബന്ധം ആക്കാണ് ഇല്ലാതാകേണ്ടത്? സാക്ഷിയായി നിലകൊള്ളുന്ന ആത്മാവിനാണോ അതോ ചിത്തത്തിനാണോ? ആത്മാവിനാണെന്നു പറകവയ്യ. ജ്ഞാനം ലഭിക്കുന്നതോടുകൂടി ഒരിക്കലും ബന്ധത്തിലകപ്പെട്ടിട്ടില്ലാത്ത നിത്യനിർമ്മുക്തനാണ് ആത്മാവെന്നു ബോദ്ധ്യമാകുന്നു. അതുകൊണ്ട് ആത്മാവിൽനിന്നും ബന്ധം ഒഴിവാക്കുകയെന്ന പ്രശ്നമേ ഉദിക്കുന്നില്ല. ഇനി ചിത്തത്തിനാണോ ഇതു് ഒഴിവായിക്കിട്ടേണ്ടതു്? അതൊരിക്കലും സാദ്ധ്യവുമല്ല. കർത്തൃത്വഭോക്തൃത്വസുഖദുഃഖാദ്യഭിമാനങ്ങൾ ചിത്തത്തിന്റെ സ്വഭാവമാണ്. വെള്ളത്തിൽനിന്ന് ദ്രവത്വവും തീയിൽനിന്നു ചൂടും ഒഴിവാക്കാനൊക്കുമെങ്കിൽ ചിത്തത്തിൽനിന്ന് കർത്തൃത്വാദിധമ്മങ്ങളും ഒഴിവാക്കാൻ സാധിച്ചേയ്ക്കും. വസ്തുസ്വഭാവം നശിപ്പിക്കുക സാധ്യമല്ലല്ലോ. ഈ സംശയം ശരിയല്ല. ചിത്തത്തിൽനിന്നും കർത്തൃത്വാദിധമ്മങ്ങൾ സമ്പൂണ്ണമായി തുടച്ചുമാററാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെങ്കിലും ശക്തികുറച്ച് അവയെ നിയന്ത്രണാധീനമാക്കാൻ കഴിയുന്നതാണ്. വെള്ളത്തിലെ ദ്രവത്വം മണ്ണുമായി കൂടിക്കുഴയുമ്പോൾ നഷ്ടമാകുന്നു. മണിമന്ത്രൗഷധങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച് അഗ്നിയുടെ ചൂടും തടയാൻ കഴിയും. അതുപോലെ നിരന്തരമായ യോഗാഭ്യാസംകൊണ്ട് ചിത്തവൃത്തികളേയും പൂണ്ണനിയന്ത്രണത്തിലാക്കാൻ കഴിയുന്നതാണ്. ഇരിക്കട്ടെ. എന്നാലും പ്രാരബ്ധകമ്മം ശേഷിക്കുമല്ലോ. അവിദ്യയേയും അതിന്റെ കാര്യങ്ങളായ ചിത്തവൃത്തികളേയും സമ്പൂണ്ണമായി നശിപ്പിക്കാൻ കച്ചകെട്ടിയിറങ്ങിയിരിക്കുന്ന

തത്ത്വജ്ഞാനിക്കു് അതു് തടസ്സമായിത്തീരുകയില്ലേ? അപ്പോഠം പ്രാരബ്ധകർമ്മഭോഗത്തിനുവേണ്ടി ദേഹേന്ദ്രിയങ്ങളോടു ബന്ധപ്പെട്ടു് വിഷയങ്ങളുമായി സംഗിക്കേണ്ടി വരുമല്ലൊ. ചിത്തവൃത്തികഠം കൂടാതെ സുഖദുഃഖഭോഗം സാദ്ധ്യവുമല്ല. ഈ സ്ഥിതിക്കു് ചിത്തവൃത്തികളെല്ലാം പൂർണ്ണനിയന്ത്രണത്തിലാകുമെന്നു പറയുന്നതെങ്ങനെ? പറയാം. ചിത്തവൃത്തികളെ പൂർണ്ണനിയന്ത്രണത്തിലാക്കി ആനന്ദാതിശയരൂപമായി സമ്പാദിക്കുന്ന ജീവന്മുക്തിയും പ്രാരബ്ധഫലത്തിൽ അന്തർഭവിക്കുന്നുവെന്നറിയേണ്ടതാണു്.

പുരുഷപ്രയത്നത്തിൻെറ മേന്മ

അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ കർമ്മംകൊണ്ടുതന്നെ ജീവന്മുക്തിയുണ്ടായിക്കൊള്ളുമല്ലോ. അതിനുവേണ്ടി വിശേഷിച്ചൊരു പ്രയത്നമെന്തിനാണു്? കൃഷി, കച്ചവടം തുടങ്ങിയ കർമ്മങ്ങളിൽ ഫലാനുഭവം എങ്ങനെയോ അങ്ങനെതന്നെയാണു് ജീവന്മുക്തിഫലവും. പുരുഷപ്രയത്നംകൊണ്ടല്ലേ കൃഷിയും കച്ചവടവും ഫലിക്കുന്നതു്? ജീവന്മുക്തിയും അങ്ങനെതന്നെ. കർമ്മം സ്വയം പ്രകടമാകാത്ത അദൃഷ്ടവസ്തുവാണു്. വ്യക്തമായ സാധനസാമഗ്രികൂടാതെ അതിനു് ഫലത്തെ ജനിപ്പിക്കാൻ കഴിയുന്നതല്ല. അതുകൊണ്ടു് കച്ചവടം തുടങ്ങിയവയിൽ പുരുഷപ്രയത്നം കൂടിയേ തീരൂ എന്നാണെങ്കിൽ ജീവന്മുക്തിലാഭത്തിനും കഥ തുല്യമാണു്. ഇനി പുരുഷപ്രയത്നമുണ്ടായാൽപ്പോലും കൃഷി, കച്ചവടം മുതലായവ ഫലലാഭത്തിൽ ചെന്നെത്താതെ പരാജയപ്പെട്ടുപോകുന്നതു കാണാറുണ്ടു്. അവിടെ പ്രബലമായ കർമ്മാന്തരം പ്രതിബന്ധമായിത്തീരുന്നതാണതിനു കാരണം. ആ പ്രബലമായ കർമ്മം കൃഷിക്കാവശ്യമായ മഴയും മററും ഉണ്ടാകാതിരിക്കുകയെന്ന വ്യക്തരൂപം കൈക്കൊണ്ടാണു ഫലലാഭത്തെ തടയുന്നതു്. പ്രതിബന്ധത്തെ ഒഴിച്ചുമാററാൻ കഴിവുള്ള പ്രബലതരകർമ്മ

ങ്ങാംകൊണ്ടു് അവയും മാറിക്കിട്ടുന്നതാണു്. മഴയില്ലെ
ങ്കിലും മററു മാർഗ്ഗങ്ങളിൽക്കൂടി ജലസേചനസൗകര്യം
സമ്പാദിക്കുന്നതു് ഇതിനു ദൃഷ്ടാന്തമാണു്. യജ്ഞം ചെയ്തു്
ദേവതാപ്രസാദം നേടി മഴയുണ്ടാക്കിയും പ്രതിബന്ധ
ത്തെ നശിപ്പിക്കാം. ഇവിടെ വീണ്ടും നദീജലരൂപത്തിലും
വൃഷ്ടിയായും പ്രകടസാമഗ്രിയെ ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ടാണു്
കർമ്മം വെളിപ്പെടുന്നതു്. പ്രകടസാമഗ്രിയെ ആശ്രയി
ക്കാതെ കർമ്മത്തിനു വെളിപ്പെടാനേ സാദ്ധ്യമല്ല. എന്തി
നേറെ ? പുരുഷപ്രയത്നംകൊണ്ടു് ഫലഭോഗത്തിൽ പര്യ
വസാനിക്കേണ്ട പ്രാരബ്ധകർമ്മത്തിൽ വിശ്വസിക്കുന്ന
ഒരാംക്കു് യോഗാഭ്യാസരൂപത്തിലുള്ള പുരുഷപ്രയത്നം
വ്യർത്ഥമായിപ്പോകുമെന്നു് ഭാവനചെയ്യാൻപോലും സാദ്ധ്യ
മല്ല. അല്ലെങ്കിൽ പ്രാരബ്ധകർമ്മം തത്ത്വജ്ഞാനത്തേ
ക്കാം പ്രാബല്യം നേടി അതിനെ തടയുന്നുവെന്നുവന്നാൽ
ത്തന്നെ യോഗാഭ്യാസം പ്രാരബ്ധകർമ്മത്തേക്കാളും പ്രബല
മാണെന്നു കരുതുന്നതിലും അപാകതയില്ല. അതുകൊ
ണ്ടാണു് പ്രാരബ്ധഭോഗത്തിനായി ലഭിച്ച ശരീരത്തെപ്പോ
ലും ഉദ്ദാലൻ വീതഹവ്യൻ തുടങ്ങിയ യോഗിവര്യന്മാക്കു്
ജ്ഞാനോദയത്തിനുശേഷം സ്വേച്ഛപോലെ ഉപേക്ഷി
ക്കാൻ തരപ്പെട്ടതു്. യോഗവാസിഷ്ഠത്തിൽ ഇവരുടെ
യോഗാഭ്യാസപാടവം വിശദമായി വണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അല്പാ
യുസ്സുകളായ നമുക്കു് ഉദ്ദാലനും മററും നേടിയ രൂപത്തി
ലുള്ള യോഗാഭ്യാസപാടവം സാദ്ധ്യമല്ലെന്നുവന്നാൽ
പ്പോലും കാമലോഭാദി ചിത്തവൃത്തിനിരോധരൂപത്തി
ലുള്ള യോഗം അഭ്യസിക്കുന്നതിനു് എന്താണു് പ്രയാസം?
ശാസ്ത്രീയമായ പ്രയത്നത്തിനു് സ്വാഭാവികമായ കർമ്മ
ഗതിയേക്കാം പ്രാബല്യം അംഗീകരിക്കാതെ പോയാൽ
വൈദ്യശാസ്ത്രംമുതൽ മോക്ഷശാസ്ത്രംവരെയുള്ള എല്ലാ
ശാസ്ത്രനിഗമനങ്ങളും വ്യർത്ഥമാണെന്നു വന്നുചേരും. ചില
പ്പോഴൊക്കെ പരാജയപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടുമാത്രം പുരുഷ

പ്രയത്നം ദുർബലമാണെന്നു പറഞ്ഞുകൂട. ചില പരാജയങ്ങറം സംഭവിക്കുന്നുവെന്നു കണ്ടു് രാജാക്കന്മാർ സൈന്യശേഖരം വേണ്ടെന്നുവെയ്ക്കാറില്ലല്ലൊ. ഇക്കാര്യം മനസ്സിൽ കണ്ടുകൊണ്ടു് ആനന്ദബോധാചാര്യൻ പറയുന്നതു നോക്കുക: ''അജീർണ്ണത്തെ ഭയന്നു് ആരും ആഹാരം ഉപേക്ഷിക്കാറില്ല; ഭിക്ഷുകന്മാരെ ഭയന്നു് ആഹാരം പാകംചെയ്യാതിരിക്കുന്നില്ല.'' യോഗവാസിഷ്ഠത്തിൽ ശാസ്ത്രീയപ്രയത്നത്തിൻെറ പ്രാബല്യം രാമനു് വസിഷ്ഠൻ നല്ലപോലെ സ്പഷ്ടമാക്കിക്കൊടുക്കുന്നുണ്ടു്. എല്ലാം പൗരുഷംകൊണ്ടു നേടാമെന്നും ഒടുവിൽ പൗരുഷത്തേയും വെടിഞ്ഞു് സത്യസ്വരൂപവുമായി ഏകീഭവിക്കണമെന്നും വസിഷ്ഠൻ രാമനോടാവശ്യപ്പെടുന്നു.

> സർവ്വമേവേഹ ഹി സദാ സംസാരേ രഘുനന്ദന,
> സമ്യക്പ്രയുക്താത് സർവ്വേണ പൗരുഷാത് സമവാപ്യതേ.

'ഹേ രാമ, വേണ്ടപോലെ പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്ന പൗരുഷംകൊണ്ടു് ഈ ലോകത്തു് ആർക്കും എന്തും നേടിയെടുക്കാവുന്നതാണു്.'

പൗരുഷം രണ്ടുവിധം

പുത്രകാമേഷ്ടി, ജ്യോതിഷ്ടോമം, കൃഷി, വാണിജ്യം തുടങ്ങി ഭൗതികഫലങ്ങറം നേടുന്നതിനും ബ്രഹ്മോപാസന വഴി മോക്ഷം നേടുന്നതിനുമുള്ള പുരുഷപ്രയത്നമാണു് പൗരുഷം. ഈ പൗരുഷം രണ്ടു വിധമുണ്ടു്. ശാസ്ത്രത്തെ അനുസരിക്കുന്നതും ശാസ്ത്രത്തെ അനുസരിക്കാത്തതും. സത്യം കണ്ടവരാണല്ലൊ ശാസ്ത്രം രചിച്ചിട്ടുള്ളതു്. വേദങ്ങളെ പ്രമാണമാക്കിയുള്ളതാണു് ശാസ്ത്രം. അതുകൊണ്ടു് ശാസ്ത്രാനുസാരിയായ പൗരുഷം പരമപുരുഷാർത്ഥത്തെ നേടിത്തരുന്നു. ശാസ്ത്രത്തെ ധിക്കരിച്ചുകൊണ്ടുള്ള പൗരുഷം അനർത്ഥത്തിനു കാരണമായും ഭവിക്കുന്നു. പരദ്രവ്യം അപ

ഹരിക്കുക, പരസ്ത്രീയെ കാമിക്കുക ഇതിലൊക്കെ സാമത്ഥ്യം കാണിക്കുന്നതാണ് ശാസ്ത്രമാഗ്ഗം വെടിഞ്ഞുള്ള പൗരുഷം. ഈശ്വരചിന്തയോടുകൂടി നിത്യനൈമിത്തികാദികമ്മങ്ങരം കൃത്യമായി അനുഷ്ഠിക്കുന്നതാണ് ശാസ്ത്രാനുസാരിയായ പൗരുഷം. ശാസ്ത്രത്തെ ധിക്കരിക്കുന്നവർക്ക് നരകം ഫലം. ശാസ്ത്രത്തെ പിൻതുടരുന്നവക്ക് മോക്ഷം ഫലം. വസിഷ്ഠൻ രാമനോടു പറയുന്നതു നോക്കുക:

ആബാല്യാദലമഭ്യസ്തൈഃ ശാസ്ത്രസത്സംഗമാദിഭിഃ।
ഗുണൈഃ പുരുഷയത്നേന സോഽത്ഥഃ സംപദ്യതേ ഹിതഃ.

ശ്രേയോരൂപമായ മോക്ഷം നേടുന്നതിനുള്ള അഭ്യാസം ബാല്യകാലംമുതൽ വേണ്ടപോലെ തുടങ്ങണം. ശാസ്ത്രത്തെയും സജ്ജനങ്ങളെയും ഇതിനായി കൂട്ടുപിടിക്കണം. സദ്ഗുണസമ്പന്നനായി സദാ പ്രയത്നിക്കണം. അങ്ങനെയായാലേ മോക്ഷമെന്ന പരമപുരുഷാത്ഥം നേടാൻകഴിയൂ. ഇതു കേട്ട് രാമൻ വസിഷ്ഠനോട് മററൊരു സംശയം ചോദിക്കുന്നുണ്ടു്: ''ഹേ മുനേ, കഴിഞ്ഞ ജന്മങ്ങളിൽ ഞാൻ സമ്പാദിച്ചുകൂട്ടിയ വാസനാസമൂഹം എന്നെ അടിമപ്പെടുത്തി വിവിധകമ്മങ്ങരംക്കായി പ്രേരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അനുകമ്പാഹനായ ഞാൻ അവയുടെ ചൊല്പടിക്കു വത്തിക്കുകയാണ്. എനിക്കിവിടെ എന്താണ് ചെയ്യാൻ കഴിയുക?'' ഇവിടെ ധമ്മാധമ്മങ്ങരംക്കു പ്രേരണ നല്കുന്ന ഉറച്ചുപോയ ജീവസംസ്കാരങ്ങളെയാണ് വാസനയെന്നു വിളിക്കുന്നതു്. വസിഷ്ഠൻ രാമനു നല്കുന്ന മറുപടി ശ്രദ്ധേയമാണ്: ''അടിമത്തത്തിൽനിന്നും മോചിക്കാൻ പൗരുഷം മാത്രമാണുപായം. അതുകൊണ്ടു് ഹേ രാമ, സ്വപ്രയത്നരൂപത്തിലുള്ള പൗരുഷത്തെ സമാശ്രയിക്കൂ. അതുകൊണ്ടേ ശാശ്വതമായ ശ്രേയസ്സ് കൈവരിക്കാൻ സാധിക്കൂ. സ്ഥിരമായ ലക്ഷ്യത്തെ മുൻപിൽ കണ്ടുകൊണ്ടു് വാക്കുകൊണ്ടും മനസ്സുകൊണ്ടും ശരീരംകൊണ്ടും ആ ലക്ഷ്യത്തിലെത്താൻ ഇടതടവില്ലാതെ യത്നിക്കുകയാണ് പൗരുഷം.

സോത്സാഹം നേടുന്ന പൗരുഷംകൊണ്ടേ വാസനാപാര തന്ത്ര്യം മാറിക്കിട്ടൂ ''

വാസന രണ്ടുവിധം

രണ്ടുതരം വാസനാശൃംഖലകളാണ് സംസാരബന്ധത്തിനു ഹേതു, ശുഭവാസനയും അശുഭവാസനയും. ഈ രണ്ടുതരം വാസനകളും പൂർവ്വജന്മാർജ്ജിതമായി വന്നുചേരുന്നു. ചിലപ്പോൾ ഇവയിൽ ഒന്നിന് അതീവ പ്രാബല്യം ഉണ്ടായിയെന്നും വരാം. ശുഭവാസനകളാൽ ഒരാൾ നിരന്തരം നയിക്കപ്പെടുമെങ്കിൽ അയാൾ ക്രമേണ ആ മാർഗ്ഗത്തിൽക്കൂടിത്തന്നെ ശാശ്വതശാന്തിസ്ഥാനം കണ്ടെത്തുന്നു. ഇനി പൂർവ്വജന്മാർജ്ജിതമായ അശുഭവാസനയാണ് ഒരാളെ ശക്തിയായി അടിമപ്പെടുത്തുന്നതെന്നുവന്നാൽ അവിടെയാണ് പൗരുഷത്തിന് പ്രാധാന്യം ലഭിക്കുന്നതു്. സ്വപ്രയത്നരൂപമായ പൗരുഷംകൊണ്ടാണ് അതിനെ ജയിക്കേണ്ടതു്. യുദ്ധരംഗത്ത് ശത്രുവിന്നഭിമുഖമായി നില്ക്കുന്ന പടയാളി മരണത്തിൽനിന്നും എങ്ങനെയാണ് രക്ഷപ്പെടുക? മറെറാരാളിന്റെ സഹായത്തിനായി കാത്തു നില്ക്കാൻ അയാൾക്കു സമയമില്ല. സ്വപ്രയത്നം മാത്രമേ അവിടെ ശരണീകരിക്കാനുള്ളു. വസിഷ്ഠൻ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു നോക്കുക:

> ശുഭാശുഭാഭ്യാം മാർഗ്ഗാഭ്യാം വഹന്തീ വാസനാസരിത്
> പൗരുഷേണ പ്രയത്നേന യോജനീയാ ശുഭേ പഥി.

ശുഭാശുഭങ്ങളെന്ന രണ്ടു് കൈവഴികളിലായിട്ടാണ് വാസനാനദി ഒഴുകുന്നതു്. പുരുഷപ്രയത്നരൂപത്തിലുള്ള പൗരുഷംകൊണ്ടു് രണ്ടിനേയും യോജിപ്പിച്ച് ശുഭപഥത്തിൽത്തന്നെ ഒരുമിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. ശുഭവാസനകൾക്കു പ്രാബല്യമുള്ളപ്പോഴും അവ അശുഭവാസനകളോടുകൂടി കലർന്നുപോകാതെ സൂക്ഷിക്കാനുള്ള പ്രയത്നം ആവശ്യമാണ്.

ചിത്തശുദ്ധീകരണപ്രകാരം

അശുഭവാസനകളിലേയ്ക്കു കടന്നു ചെല്ലുന്ന ചിത്തത്തെ പിടിച്ചകററി ശുഭവാസനകളുമായി സംയോജിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. ചിത്തം ബലാൽ പരദ്രവ്യത്തെയും പരസ്ത്രീയെയും കാമിക്കുന്നുവെന്നിരിക്കട്ടെ. അഥവാ സ്പഷ്ടമായിത്തെളിയുന്ന മററേതെങ്കിലും അശുഭചിന്തകളിൽ വ്യാപരിക്കുന്നുവെന്നിരിക്കട്ടെ ആ ചിത്തത്തെ അവയിൽ നിന്നും പൗരുഷംകൊണ്ടു പിടിച്ചകററി ഈശ്വരധ്യാനം ശാസ്ത്രപഠനം സത്സംഗം തുടങ്ങിയ ശുഭകർമ്മങ്ങളുമായി പരിചയിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. ചിത്തം ഒരു കൊച്ചുകുട്ടിയെപ്പോലെയാണ്. അശുഭകാര്യങ്ങളിൽനിന്നും പിടിച്ചകററി അതിനെ ശുഭകാര്യങ്ങളുമായി പരിചയിപ്പിച്ചാൽ അതവിടെ രമിക്കും. ശുഭത്തെ വെടിഞ്ഞു് അതിനെ അശുഭത്തിലെത്തിച്ചാൽ അതവിടെ ഉറയ്ക്കും. അതുകൊണ്ടതിനെ പിടിച്ചകററി ശ്രേയോമാർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ നയിക്കേണ്ടതാണ്. കൊച്ചുകുട്ടി മണ്ണുതിന്നുമ്പോൾ അതിനെ പിടിച്ചകററി മിഠായി കൊടുത്തു് സന്തോഷിപ്പിക്കാറില്ലേ? സുവർണ്ണരത്നാദി കണ്ടു കൊതിക്കുന്ന കുട്ടിയെ നല്ലൊരു പന്തു് കൈയ്യിൽ കൊടുത്തു് അവയിൽനിന്നും അകററാറില്ലേ? അതുതന്നെയാണ് ചിത്തശമനപ്രക്രിയയുടെയും വിധം. ദുഃസംഗത്തിനു തുനിയുന്ന ചിത്തത്തെ സത്സംഗംകൊണ്ടകററി സത്യമാർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കു നയിക്കാവുന്നതാണ്. ഈ ചിത്തശുദ്ധീകരണപ്രക്രിയ ബോധപൂർവ്വം സാവധാനം പതുക്കെപ്പതുക്കെ സാധിച്ചെടുക്കേണ്ടതാണ്. സമഭാവന പരിശീലിച്ചും ഈശ്വരധ്യാനംകൊണ്ടും പലതരം സാന്ത്വനങ്ങൾ നല്കിയും ഇതു ക്രമേണ സാധിക്കണം. ചിത്തത്തെ പെട്ടെന്നു ബലാൽ പിടിച്ച് ചലിപ്പിക്കാൻ പാടില്ല. അതു് ആപത്തിനു കാരണമായിത്തീരും. പൗരുഷത്തോടു കൂടി ചിത്തബാലകനെ ലാളിച്ചു ലാളിച്ചാണ് ശ്രേയോമാർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കു നയിക്കേണ്ടതു്. ഇളകിച്ചാടുന്ന പശുവിനെ

തൊഴുത്തിൽകൊണ്ടുകയററാൻ രണ്ടുപായങ്ങളാണുള്ളത്. പച്ചപ്പുല്ലുകാണിച്ച് ആകർഷിച്ചും ദേഹം ചൊറിഞ്ഞുതടവി സമാശ്വസിപ്പിച്ചും അതിനെ ബന്ധിക്കാം. അല്ലെങ്കിൽ ഉറക്കെ ശബ്ദിച്ചോ വടി കാട്ടിയോ ഭയപ്പെടുത്തിയും ബന്ധിക്കാം. ഇവിടെ ആദ്യത്തെ ഉപായം അതിവേഗം ഫലിക്കും. രണ്ടാമത്തെ ഉപായം അങ്ങുമിങ്ങും ഓടിച്ചും തളർത്തിയും അധികനേരംകൊണ്ടേ ഫലിക്കൂ. അതുപോലെ ചിത്തജയത്തിനും രണ്ടുപായങ്ങളുണ്ട്. ഒന്നാമത്തെ ഉപായം എല്ലാററിലും ഈശ്വരഭാവന ഉണർത്തിവിട്ട് ശത്രുവും മിത്രവും ശീതവും ഉഷ്ണവും സമമാണെന്ന് ചിത്തത്തെ സദാ ഉദ്ബോധിപ്പിക്കുകയാണ്. രണ്ടാമത്തേത് പ്രാണായാമപ്രത്യാഹാരാദി ഹഠയോഗാഭ്യാസരൂപത്തിലുള്ള പുരുഷപ്രയത്നമാണ്. ഇവിടെ ആദ്യത്തേതായ മൃദുയോഗം ചിത്തത്തെ ശീഘ്രം സത്യത്തോടടുപ്പിക്കും. ആ ഉപായംകൊണ്ട് ചിത്തത്തെ നിരന്തരം ലാളിക്കാം. രണ്ടാമത്തേത് ഹഠയോഗമാണ്. അത് സാവധാനമേ പരിശീലിക്കാവൂ. കാലംകൊണ്ടേ അതു ഫലം നേടിത്തരൂ. അതിനാൽ അതു പെട്ടെന്നു പ്രയോഗിച്ച് ഫലിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിക്കരുത്. മൃദുവായ യോഗാഭ്യാസപരിശീലനംകൊണ്ട് സദ്വാസനകൾ ഉറച്ചുകിട്ടുകയാണെങ്കിൽ അഭ്യാസം ഫലിക്കുന്നുവെന്നു കരുതാം. പെട്ടെന്ന് ഫലിച്ചില്ലെങ്കിൽപ്പോലും ഒരിക്കലും പരാജയബോധത്തിനു കീഴ്പ്പെടരുത്. ഫലിക്കുന്നില്ലെന്നു തോന്നിയാൽപ്പോലും ശുഭവാസനകൾ ശീലിക്കാനുള്ള ശ്രമം തുടരേണ്ടതാണ്. ശുഭവാസനകളെ വളർത്തുവാനുള്ള ശ്രമം ഒരിക്കലും ദോഷത്തെ ചെയ്യുന്നതല്ല. ശുഭവാസനകൾ അഭ്യസിക്കുമ്പോൾ അഭ്യാസം പൂർണ്ണമായോ ഇല്ലയോ എന്നു സന്ദേഹം വരുന്നിടത്ത് അഭ്യാസം ആവർത്തിക്കാവുന്നതാണ്. ഒരാൾ ഒരു മന്ത്രം ആയിരം ആവൃത്തി ജപിക്കാനിരുന്നുവെന്നു കരുതുക. നൂറുനൂറായിട്ടാണ് ജപിച്ചു തീർത്തുകൊണ്ടിരുന്നത്. പത്താമത്തെ നൂറു

വന്നപ്പോഠം ഒമ്പതാമത്തേതാണോ പത്താമത്തേതാണോ എന്നു സംശയം വന്നെന്നിരിക്കട്ടെ. എന്തായാലും ഒരാവൃത്തികൂടി നൂറുജപം തുടൎന്നു നടത്തുന്നതുകൊണ്ടു് ഒരു ദോഷവും വരാനില്ല. ആയിരം തികഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ ആയിരം തികയ്ക്കാനതുപകരിക്കും. ആയിരം തികഞ്ഞുകഴിഞ്ഞെങ്കിൽ നൂറു കൂടുന്നതുകൊണ്ടു് സഹസ്രജപത്തിനു് ഒരു ഹാനിയും വരാനുമില്ല. ഇതുപോലെ സദ്വാസനകളേയും കൂടുതൽ കൂടുതൽ അഭ്യസിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഗുണമല്ലാതെ ദോഷമൊന്നും വരാനില്ല. നിത്യാനിത്യവിവേകംവന്നു് പരമതത്ത്വത്തെക്കുറിച്ചു് ബോധവാനായിത്തീരുന്നതുവരെ ഗുരുവിനേയും ശാസ്ത്രത്തേയും പ്രമാണമാക്കിയേ പ്രവൎത്തിക്കാവൂ. ക്രമേണ ചിത്തശുദ്ധി വന്നു് വികാരങ്ങഠം ഉപശമിച്ചാൽ സത്യബോധം ഉദയം ചെയ്യും. ഒടുവിൽ പൂൎണ്ണമായ ചിത്തനിരോധം സാധിക്കാൻവേണ്ടി ശുഭവാസനകളേയും പരിത്യജിക്കാം. ഇതുവരെ വിവരിച്ച സാധനാമാൎഗ്ഗത്തിൻെറ ചുരുക്കമിതാണു്. ഒരു സത്യജിജ്ഞാസു സജ്ജനങ്ങളുടെ കാലടികഠം പിൻതുടൎന്നു് ആദ്യം ശുഭമാൎഗ്ഗത്തിൽ ചരിക്കണം. അങ്ങനെ ക്രമേണ സത്യബോധം വളൎത്തി ശോകരഹിതമായ യോഗപദത്തിൽ ചിത്തത്തെ കൊണ്ടെത്തിക്കണം. ഒടുവിൽ അതും വെടിഞ്ഞു് സത്യസ്വരൂപമായി സ്ഥിതിചെയ്യണം. ഇങ്ങനെ യോഗാഭ്യാസംകൊണ്ടു് ക്രമമായി ചിത്തവൃത്തികളെ ധ്വംസിച്ചു് സാധിച്ചെടുക്കാവുന്ന ജീവന്മുക്തിപദത്തെക്കുറിച്ചു് സംശയിച്ചിട്ടേ കാൎയ്യമില്ല. ഇതാണു് ജീവന്മുക്തിപ്രകാരം.

ജീവന്മുക്തിയെക്കുറിച്ചുള്ള തെളിവുകഠം

ശ്രുതിവാക്യങ്ങളും സ്മൃതിവാക്യങ്ങളും ജീവന്മുക്തിക്കു് പ്രമാണങ്ങളായുണ്ടു്. കഠോപനിഷത്തിൽ ഇങ്ങനെ കാണുന്നു:

പുരമേകാദശദ്വാരമജസ്യാവക്രചേതസഃ
അനുഷ്ഠായ ന ശോചതി വിമുക്തശ്ച വിമുച്യതേ. (5.1.)

ജന്മരഹിതനും സമാനുഭവസ്വരൂപനുമായ ആത്മാവിനിരിക്കാനുള്ള പുരമാണു് മനുഷ്യശരീരം. അതിനു് പതിനൊന്നു വാതിലുകളുണ്ടു്. നിത്യസത്യമായ ആത്മാവിനെ സദാ അനുസന്ധാനം ചെയ്യുന്നയാൾക്കു് ഒരു തരത്തിലും ദുഃഖിക്കാനിടവരുന്നില്ല. മാത്രമല്ല അങ്ങനെയുള്ളയാൾ വിമുക്തനായും ഭവിക്കുന്നു; ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾത്തന്നെ പ്രത്യക്ഷദോഷങ്ങളായ കാമാദികളിൽനിന്നും വിമുക്തനാകുന്നു. ഇവ തുടങ്ങിവെച്ചനുഭവിക്കുന്ന തല്ക്കാലദോഷങ്ങളാണു്. ശരീരപാതത്തോടെ ഭാവിയിൽ വരാവുന്നതുമായ എല്ലാ ദോഷങ്ങളിൽനിന്നും വിമുക്തനായിത്തീരുന്നു. ജീവന്മുക്തിക്കു മുൻപുതന്നെ ശമദമാദി സാധനാനുഷ്ഠാനങ്ങൾകൊണ്ടു് കാമാദിദോഷങ്ങളിൽനിന്നും മുക്തി നേടാം. എങ്കിലും അതുകൊണ്ടുമാത്രം പ്രാപഞ്ചികമായ ബുദ്ധിവ്യാപാരം ഒടുങ്ങാതിരിക്കുന്നതിനാൽ കാമാദിവികാരങ്ങളെ പ്രയത്നംകൊണ്ടു് നിരോധിക്കേണ്ടതായിട്ടാണിരിക്കുന്നതു്. ജീവന്മുക്തി നേടിക്കഴിഞ്ഞാൽ ആത്മാനന്ദനിമഗ്നമാകുന്ന ബുദ്ധിവ്യാപാരത്തിനു പിന്നെ വിഷയോന്മുഖമായ ചലനമേ സംഭവിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടാണു് വിശേഷേണ മോചിക്കുന്നുവെന്നു് മന്ത്രം പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു്. അതുപോലെ പ്രളയത്തിലും മരണത്തിലും കുറച്ചു കാലം ഭാവിദേഹബന്ധത്തിൽനിന്നും മോചനമുണ്ടാകാം. ജീവന്മുക്തിയിലാകട്ടെ ദേഹബന്ധത്തിൽനിന്നും എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി മോചനം ലഭിക്കുന്നുവെന്നു കാണിക്കാനുമാണു് 'വിമുച്യതേ' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്.

ബൃഹദാരണ്യകത്തിലും ഇക്കാര്യം ഇങ്ങനെ വ്യക്തമായി പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു:

യദാ സർവ്വേ പ്രമുച്യന്തേ കാമാ യേഽസ്യ ഹൃദി ശ്രിതാഃ
അഥ മർത്ത്യോഽമൃതോ ഭവത്യത്ര ബ്രഹ്മ സമശ്നുതേ. (4. 4.7)

കാമത്യാഗമാണ് സത്യസാധന. സാധകൻ തൻെറ ഉള്ളിൽ പൊന്തിവരുന്ന എല്ലാ കാമങ്ങളും ആദ്യമായി കൈവെടിയുന്നു. അതോടെ മരണം വിട്ടൊഴിയുന്നു. അയാൾ അപ്പോൾത്തന്നെ അമൃതനായി ഭവിക്കുന്നു. അങ്ങനെ ഇവിടെവെച്ചുതന്നെ ബ്രഹ്മാനുഭവത്തിൽ നിമഗ്നനായിത്തീരുകയും ചെയ്യുന്നു. ഉപനിഷദ്ഭാഗങ്ങൾ വേറെയും ഇക്കാര്യത്തിൽ തെളിവായുണ്ട്: 'കണ്ണുണ്ടായാലും കണ്ണില്ലാത്തവനെപ്പോലെ, ചെവിയുണ്ടായാലും ചെവിയില്ലാത്തവനെപ്പോലെ, മനസ്സുള്ളപ്പോഴും മനസ്സില്ലാത്തവനെപ്പോലെ, പ്രാണനുള്ളപ്പോഴും പ്രാണനില്ലാത്തവനെപ്പോലെ ജീവന്മുക്തൻ വർത്തിക്കുന്നു.' ഇപ്രകാരം ശ്രുതിയിൽനിന്നും ജീവന്മുക്തി വിവരണവാക്യങ്ങൾ എത്രവേണമെങ്കിലും ഉദാഹരിക്കാൻ കഴിയും. സ്മൃതികളിൽ ജീവന്മുക്തൻ പല പേരുകളിലുമാണറിയപ്പെടുന്നത്. സ്ഥിതപ്രജ്ഞൻ, ഭഗവദ്ഭക്തൻ, ഗുണാതീതൻ, ബ്രാഹ്മണൻ, അതിവർണ്ണാശ്രമി എന്നീ പേരുകൾ പ്രസിദ്ധങ്ങളാണ്.

ജീവന്മുക്തിസ്വരൂപം

വാസിഷ്ഠത്തിൽ വസിഷ്ഠൻ രാമനോടു ജീവന്മുക്തിസ്വരൂപവും ജീവന്മുക്തലക്ഷണവും വിസ്തരിച്ചു വർണ്ണിക്കുന്നുണ്ട്. ലഘുയോഗവാസിഷ്ഠം ഉത്പത്തിപ്രകരണം ഒന്നാംസർഗ്ഗം എൺപത്തിയെട്ടാം ശ്ലോകം മുതൽ നൂറാം ശ്ലോകംവരെ ഈ വിവരണമാണ്. ജ്ഞാനമാത്രനിഷ്ഠന്മാരും ആത്മവിചാരപരന്മാരുമായ ആളുകൾക്ക് അചിരേണ ജീവന്മുക്തിപദം കൈവരുന്നു; അവർ ദേഹം വെടിയുമ്പോൾ വിദേഹമുക്തിയും. ലൗകികവും വൈദികവുമായ എല്ലാ കർമ്മങ്ങളുടേയും ത്യാഗമാണ് ജ്ഞാനൈകനിഷ്ഠ. ജീവന്മുക്തൻെറ ശരീരം സദാ പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നാലും ചിത്തം കർമ്മസംഗം വിട്ട് എപ്പോഴും ജ്ഞാനനിഷ്ഠയിൽ ഉറപ്പുററതായിരിക്കും. ദേഹേന്ദ്രിയങ്ങൾ ഉണ്ടാ

യിരിക്കുകയും ഇല്ലാതിരിക്കുകയും മാത്രമാണ് ജീവന്മുക്തിക്കും വിദേഹമുക്തിക്കും തമ്മിലുള്ള ഭേദം. ബ്രഹ്മാനുഭവം രണ്ടിടത്തും തുല്യമാണ്. ദ്വൈതവസ്തുബോധത്തിനു രണ്ടിടത്തും പ്രസക്തിയേ ഇല്ലെന്നുള്ളതുതന്നെയാണതിനു കാരണം.

ജീവന്മുക്തലക്ഷണം

ജീവന്മുക്തിസ്വരൂപം ചുരുക്കത്തിൽ കേട്ടുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ രാമൻ വീണ്ടും വസിഷ്ഠനോട് ചോദിച്ചു: 'അല്ലയോ മുനേ, ജീവന്മുക്തന്റെയും വിദേഹമുക്തന്റേയും ലക്ഷണം കുറേക്കൂടി വിസ്തരിച്ചു പറഞ്ഞുതന്നാലും. വ്യക്തമായി ധരിച്ചാൽ അതു നേടുവാനായി എനിക്ക് ശാസ്ത്രമാർഗ്ഗം അവലംബിച്ച് യത്നിക്കാമല്ലോ.' ഇതു കേട്ട് വസിഷ്ഠൻ ജീവന്മുക്തലക്ഷണം രാമന് വിശദമായി വർണ്ണിച്ചു കൊടുത്തു.

> യഥാ സ്ഥിതമിദം യസ്യ വ്യവഹാരവതോഽപി ച
> അസ്തംഗതം സ്ഥിതം വ്യോമ സ ജീവന്മുക്ത ഉച്യതേ.(3.1.90)

വിവിധനാമരൂപങ്ങളോടുകൂടിയ പ്രപഞ്ചഘടകങ്ങൾ അതേവിധംതന്നെ വർത്തിക്കുന്നു. ദേഹേന്ദ്രിയങ്ങൾ കർമ്മങ്ങളിൽ വ്യാപരിക്കുന്നു. എന്നാലും ആർക്കാണോ ഇതൊക്കെ പൂർണ്ണമായും അസ്തമിച്ചതായി അനുഭവിക്കാൻ കഴിയുന്നതു് അയാളാണ് ജീവന്മുക്തൻ. ജീവന്മുക്തന് സർവ്വവ്യാപ്തമായ ചിദാകാശം മാത്രമേ ബാക്കിയുള്ളു. പ്രളയത്തിലല്ലേ പ്രപഞ്ചഘടകങ്ങളെല്ലാം അസ്തമിക്കുന്നതെന്നു ചിലർക്ക് സംശയംതോന്നിയേക്കാം. ദേഹേന്ദ്രിയങ്ങളോടുകൂടിയ ഒരു വ്യക്തിയുടെ അനുഭവമാണ് ജഗത്തു്. പർവ്വതം, നദി, സമുദ്രം, സൂര്യൻ, ചന്ദ്രൻ എന്നിങ്ങനെ കാണപ്പെടുന്ന ജഗത്തു് വ്യക്തിയുടെ അനുഭവത്തോടൊപ്പം പ്രളയകാലത്തു് പരമേശ്വരനാൽ ഉപസംഹരിക്കപ്പെടുന്നു. സത്താമൂർത്തിയായ ഭഗവാങ്കൽ അന്ന് അതു ലയിച്ചുപോകു

ന്നതുകൊണ്ട് അസ്തമിയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ജീവന്മുക്തിയിൽ കഥയിതല്ല. അവിടെ ദേഹേന്ദ്രിയാദിവ്യവഹാരം നഷ്ട പ്പെടുന്നതേയില്ല. ഗിരിനദീസൂര്യചന്ദ്രാദികൾ പരമേശ്വര നാൽ ഉപസംഹൃതമാകുന്നുമില്ല. അവ പണ്ടേപ്പോലെ തന്നെ മററുള്ള പ്രാണിവർഗ്ഗത്തിനെല്ലാം ഉള്ളതായി അനു ഭവവിഷയമാകുന്നുമുണ്ട്. ജീവന്മുക്തനെ സംബന്ധിച്ചി ടത്തോളം അവയെ കാട്ടിക്കൊടുക്കുന്ന ബുദ്ധിവ്യാപാരം നിലച്ചുപോകുന്നതുകൊണ്ട് ഗാഢനിദ്രയിലെന്നപോലെ അവയെല്ലാം മറഞ്ഞുപോവുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. സ്വയം പ്രകാശിച്ചു വിളങ്ങുന്ന ചിദാകാശം മാത്രമേ ജീവന്മുക്തി പദത്തിൽ ബാക്കി നില്ക്കുന്നുള്ളു. ബദ്ധനായ ലൗകികനും ബാഹ്യവിഷയങ്ങളെ കാട്ടിക്കൊടുക്കുന്ന ബുദ്ധിവ്യാപാരം ഗാഢനിദ്രയിൽ ഇല്ലാതാകുന്നുണ്ട്. പക്ഷേ ഉണരുമ്പോൾ വീണ്ടുമുളവാകുന്ന ബുദ്ധിവൃത്തിയുടെ ബീജം അയാളിൽ നഷ്ടമാകുന്നില്ല. ജീവന്മുക്തനിൽ ആ ബീജം എന്നെന്നേ യ്ക്കുമായി നശിക്കുന്നുവെന്നുള്ളതാണ് ഭേദം. സുഖത്തിലും ദുഃഖത്തിലും ജീവന്മുക്തന്റെ മുഖകാന്തിയ്ക്ക് ഒരു കോട്ടവും സംഭവിക്കുന്നില്ല. അന്നന്നു കാണുന്നതിൽ അനുരഞ്ജിക്കുന്ന ആത്മാരാമനാണ് ജീവന്മുക്തൻ. ഒരു ലൗകികൻ സുഖ ഭോഗസാമഗ്രികൾ കാണുമ്പോൾ സന്തോഷിച്ചാർക്കുന്നു. ധനത്തിനോ മാനത്തിനോ ഹാനി സംഭവിക്കുമ്പോൾ കണ്ണുനീർവാർത്തു വിലപിക്കുന്നു ജീവന്മുക്തൻ ഈ രണ്ടവ സ്ഥകളിലും സമഭാവനയോടെ ആത്മാരാമനായിത്തന്നെ വർത്തിക്കുന്നു. ജീവന്മുക്തൻ ഭൗതികസിദ്ധികൾക്കായി സ്വയം മുൻകൈയെടുത്ത് ഒന്നും പ്രവർത്തിക്കുന്നില്ല. പ്രാര ബ്ധകർമ്മത്തിന്റെ പ്രവാഹഗതിയിൽ വന്നുചേരുന്ന സുഖ ദുഃഖങ്ങൾ ഭാവവൈഷമ്യംകൂടാതെ അനുഭവിക്കുന്നു. അങ്ങ നെ അന്നന്നു കിട്ടുന്ന ഭിക്ഷാന്നാദിയെ സമാശ്രയിച്ചു ദേഹ സ്ഥിതി പുലർത്തുന്നു. സമാധിദാർഢ്യം നിമിത്തം സ്രക് ചന്ദനാദിസുഖസാമഗ്രികളിൽ അദ്ദേഹത്തിനു താത്പര്യ

മേയുണ്ടാകുന്നില്ല. ചിലപ്പോഠം സാമാധിവിട്ടുള്ള വ്യവഹാരദശയിൽ സുഖഭോഗസാമഗ്രികളെല്ലാം അതേപടി അദ്ദേഹത്തിൻെറ ദശ്നത്തിനു വിഷയമായെന്നുവരാം. എങ്കിലും ഉറപ്പുററ വിവേകംകൊണ്ടു് കൊള്ളാനും തള്ളാനും ഒന്നുമില്ലാത്തതിനാൽ ലൗകികങ്ങളായ സന്തോഷസന്താപങ്ങളുടെ അഭാവം തികച്ചും സംഗതമാണു്. ജീവന്മുക്തൻ ഉണന്നിരിക്കുമ്പോഴും ഉറക്കം അനുഭവിക്കുന്നയാളാണു്. ഇന്ദ്രിയങ്ങഠം അതതു സ്ഥാനങ്ങളിൽത്തന്നെ നിന്നു പ്രവത്തിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ഉണന്നിരിക്കുകയാണെന്നു പറയാം. എന്നാൽ ഇന്ദ്രിയപ്രവത്തനങ്ങഠംക്കനുസരണമായ മനോവൃത്തി തീരെയില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ഉറങ്ങുകയാണെന്നും പറയാം. വാസ്തവത്തിൽ ജീവന്മുക്തനു് ലൗകികമായ ഉണവ്വു് ഇല്ലതന്നെ. ഇന്ദ്രിയങ്ങളിൽക്കൂടി വസ്തുഗ്രഹണം നടക്കുമ്പോഴാണല്ലോ ലൗകികമായ ജാഗ്രത്തു്. സവ്വം ബ്രഹ്മസ്വരൂപമായി അനുഭവിക്കുന്ന ജീവന്മുക്തനു് ലൗകികവസ്തുഗ്രഹണമേയുണ്ടാകുന്നില്ല. ജീവന്മുക്തൻെറ ബോധാനുഭവം തികച്ചും വാസനാരഹിതമാണു്. ബ്രഹ്മാനുഭവത്തിൽത്തന്നെ ആരംഭഘട്ടത്തിൽ ഈ വാസനകൂടെക്കൂടെ അനുഭവത്തെ മലിനമാക്കിയെന്നുവരാം. ''ഞാൻ ബ്രഹ്മജ്ഞാനിയാണു്'' എന്ന അനുഭവംതന്നെ വാസനാരൂപം കൈക്കൊള്ളാം. ഭോഗവാസനകഠം ചിലപ്പോഠം നൈമിഷികങ്ങളായ കാമങ്ങളെ ഉളവാക്കിയെന്നും വരാം. ഇത്തരം ബുദ്ധിദോഷങ്ങളാണു് വാസന. ബുദ്ധിവൃത്തി തന്നെ തീരെ നഷ്ടമായിരിക്കുന്ന ജീവന്മുക്തൻെറ ആത്മാനുഭൂതിയെ വാസന സ്പശിക്കുന്നതേയില്ല.

> രാഗദ്വേഷഭയാദീനാം അനുരൂപം ചരന്നപി
> യോ വ്യോമവദത്യച്ഛഃ സ ജീവന്മുക്ത ഉച്യതേ.
>
> (ലഘുയോ. 3. 1. 93.)

രാഗം, ദ്വേഷം, ഭയം മുതലായ മനോവൃത്തികഠംക്കനുരൂപമായി ചിലപ്പോഠം ഒരു ജീവന്മുക്തൻ ചരിക്കുന്നതു

പോലെ തോന്നിയേക്കാം. പ്രിയം കാണിച്ചുകൊണ്ട് ആഹാരാദികാര്യ്യങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടുവെന്നു വരാം. വിദ്വേഷ പൂർവ്വം ബൗദ്ധകാപാലികാദി അവൈദികന്മാരിൽ അപ്രിയം കാണിച്ചുവെന്നുവരാം. ഭയന്നെന്നപോലെ സർപ്പം, കടുവ തുടങ്ങിയ വന്യജീവികളിൽനിന്നും ഒഴിഞ്ഞുമാറിയെന്നു വരാം. മററുചില യോഗികളുമായി മാത്സര്യ്യപൂർവ്വം ചില കാര്യ്യങ്ങളിൽ പെരുമാറിയെന്നും വരാം. വ്യവഹാരദശയിൽ പൂർവ്വപരിചയംകൊണ്ട് ഇത്തരം പ്രവൃത്തികൾ കാണപ്പെട്ടാൽപ്പോലും ജീവന്മുക്തൻെറ ചിത്തം നിത്യവിശ്രാന്തിപദത്തിലെത്തിച്ചേർന്നതാകയാൽ കാലുഷ്യം ലേശവുമില്ലാത്തതുകൊണ്ട് അതെപ്പോഴും അതിനിർമ്മലംതന്നെ. ആകാശത്തിൽ പുകയും പൊടിയും മേഘവുമൊക്കെ പരന്നുവ്യാപിച്ചാലും അവയൊന്നും അതിൽ പററിപ്പിടിക്കുന്നില്ലല്ലോ. ആകാശം എപ്പോഴും അത്യന്തനിർമ്മലമായിത്തന്നെ വർത്തിക്കുന്നു. അതുപോലെയാണ് ആത്മജ്യോതിസ്സിൽ അലിഞ്ഞുചേർന്ന ജീവന്മുക്തൻെറ ചിത്തം. ആർക്കാണോ അഹങ്കാരമില്ലാത്തത്, ആരുടെ ബുദ്ധിയാണോ വിഷയങ്ങളിൽ പററിപ്പിടിച്ചുപോകാത്തത്, അദ്ദേഹം പ്രപഞ്ചത്തിൽ വ്യാപരിച്ചാലും ഇല്ലെങ്കിലും ജീവന്മുക്തനായി ഭവിക്കുന്നു. ബദ്ധപുരുഷൻ ശാസ്ത്രീയകർമ്മങ്ങളനുഷ്ഠിക്കുമ്പോൾ 'ഞാൻ അനുഷ്ഠിക്കുന്നു' എന്നിങ്ങനെ ആത്മാവ് അഹങ്കാരരൂപം കൈക്കൊള്ളുന്നു. 'ഞാൻ ഭാവിയിൽ സ്വർഗ്ഗത്തെത്തി സുഖിക്കും,' എന്നിത്തരമുള്ള ഹർഷചിന്തകൾകൊണ്ട് ബുദ്ധി കലുഷമായിത്തീരുകയും ചെയ്യും. ചെയ്യാതിരുന്നാൽ 'ഞാൻ ചെയ്യുന്നില്ലല്ലോ' എന്ന അഹങ്കാരം. സ്വർഗ്ഗം ലഭിക്കയില്ലല്ലോ എന്ന ദുഃഖം. ഇങ്ങനെ നിഷിദ്ധകർമ്മമായാലും ലൗകികകർമ്മമായാലും അവയെല്ലാം ബദ്ധപുരുഷനിൽ അഹങ്കാരവും ബുദ്ധിലേപവും ഉളവാക്കിക്കൊണ്ടേയിരിക്കുന്നു. ജീവന്മുക്തൻ അഹങ്കാരം

വഴി കർമ്മവുമായി ഒരിക്കലും താദാത്മ്യപ്പെടുന്നില്ല. ഹർഷ ശോകാദിബുദ്ധിലേപങ്ങളും അതുകൊണ്ടദ്ദേഹത്തെ ബാധിക്കുന്നില്ല. ജീവന്മുക്തനിൽനിന്നും ലോകത്തിനൊരിക്കലും ഭയാശങ്കകളുളവാകുന്നില്ല. മററുള്ളവരെ അധിക്ഷേപിക്കുക അപമാനിക്കുക തുടങ്ങിയ കൃത്യങ്ങളൊന്നും ഒരു ജീവന്മുക്തൻ ഒരിക്കലും അനുവർത്തിക്കുകയില്ല. ലോകത്തിൽ നിന്നുള്ള ഭയാശങ്കകളൊന്നും ജീവന്മുക്തനേയും ബാധിക്കുന്നില്ല. അധിക്ഷേപാദികളൊന്നും അങ്ങോട്ടില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് ലോകം ഇങ്ങോട്ടു് ജീവന്മുക്തനേയും ശല്യപ്പെടുത്തുന്നില്ല. ഇനി ഏതെങ്കിലും ദുഷ്ടൻ അകാരണമായി അദ്ദേഹത്തെ ക്ലേശിപ്പിച്ചാൽത്തന്നെ ചിത്തത്തിൽ സുഖദുഃഖാദിവികല്പങ്ങൾക്കു് അദ്ദേഹം സ്ഥാനം നൽകുന്നതേയില്ല.

> ശാന്തസംസാരകലനഃ കലാവാനപി നിഷ്കലഃ
> യഃ സചിത്തോഽപി നിശ്ചിത്തഃ സ ജീവന്മുക്ത ഉച്യതേ.
> (ലഘുയോ. 3. 1. 69.)

ശത്രുമിത്രമാനാപമാനാദിവികല്പങ്ങളാണു് സംസാര കാരണങ്ങൾ; ജീവന്മുക്തനിൽ ഇവ സംപൂർണ്ണമായി ശമിക്കുന്നു. ജീവന്മുക്തൻ സംഗീതസാഹിത്യാദികലകളിൽ ചിലപ്പോൾ വ്യാപരിച്ചുവെന്നു വരാം. എന്നാൽ അപ്പോഴും അവയിൽ ലേശംപോലും അഭിമാനംകൊള്ളാതിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം നിഷ്കലനായിത്തന്നെ വർത്തിക്കുന്നു. ചിത്തമുണ്ടെങ്കിലും കാമക്രോധാദിചിത്തവൃത്തികൾ ശമിച്ചുപോയതുകൊണ്ടു് ജീവന്മുക്തൻ നിശ്ചിത്തനാണു്. ആത്മധ്യാനമല്ലാതെ മററു ലൗകികചിന്തകളൊന്നും ആ ചിത്തത്തെ സ്പർശിക്കുന്നതേയില്ല. എല്ലാ ലോകകാര്യങ്ങളിലും അദ്ദേഹം ഏർപ്പെട്ടുവെന്നുവരാം. മററുള്ളവർക്കുവേണ്ടി വിവാഹം, ഉത്സവം മുതലായ കാര്യങ്ങളിൽ സ്വയം ചെന്നു പങ്കുകൊള്ളുമ്പോഴും ലാഭനഷ്ടങ്ങളോ ഹർഷവിഷാദങ്ങളോ ബുദ്ധിയെ ബാധിക്കാതിരിക്കുന്നതുപോലെ പ്രാരബ്ധജന്യങ്ങളായ സ്വകാര്യങ്ങളിലും അദ്ദേഹം ഫലപ്രാപ്തിയിൽ

ഉദാസീനനായിത്തന്നെ വർത്തിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ജീവന്മുക്തൻെറ ഹൃദയം സദാ ശീതളമായിരിക്കുന്നു. ദുഃഖമില്ലാത്തതുകൊണ്ടുള്ള ശീതളത്വം മാത്രമല്ല, പൂർണ്ണമായ ആത്മസ്വരൂപാനുസന്ധാനംകൊണ്ടും അതു ശീതളമാണു്. ഇതൊക്കെയാണു് ജീവന്മുക്തലക്ഷണം.

വിദേഹമുക്തൻെറ ലക്ഷണം

ജീവന്മുക്തൻെറ ശരീരം കാലഗതിക്കു് വശപ്പെട്ടു് ജീർണ്ണിച്ചു് നശിച്ചുപോകാനിടവരുമ്പോൾ അതോടെ ആത്മാവു് വിദേഹമുക്തിയെ പ്രാപിക്കുന്നു. വായു ചിലപ്പോൾ സ്പന്ദനം വിട്ടു് നിശ്ചലമായി സ്ഥിതിചെയ്യാറില്ലേ ? അതുപോലെ ആത്മാവു് വിദേഹമുക്തിയിൽ ശരീരോപാധിയെ ആശ്രയിച്ചുണ്ടായ സംസാരബന്ധം വെടിഞ്ഞു് സ്വസ്വരൂപം നേടി വിരാജിക്കുന്നു.

വിദേഹമുക്തോ നോദേതി നാസ്തമേതി ന ശാമ്യതി
ന സന്നാസന്ന ദൂരസ്ഥോ ന ചാഹം ന ച നേതരഃ.
(ലഘുയോ. 3. 1. 99)

വിദേഹമുക്തൻ ജനിക്കുന്നില്ല, മരിക്കുന്നില്ല, ഇല്ലാതായിത്തീരുന്നുമില്ല. അവിടെ ആത്മാവു് സത്തല്ല, അസത്തല്ല, ദൂരസ്ഥനുമല്ല. ആ സത്യസ്വരൂപസ്ഥിതിയെ ഞാനെന്നോ അന്യനെന്നോ വേർതിരിക്കാനും വയ്യ. വിദേഹമുക്തൻ ഹർഷവിഷാദങ്ങളെ സ്വീകരിക്കുകയോ ഉപേക്ഷിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നില്ല. വിദേഹമുക്തിയിൽ സൂക്ഷ്മദേഹം പൂർണ്ണമായി മറഞ്ഞു പോയിരിക്കുകയാണല്ലോ. സത്തയല്ലെന്നു പറഞ്ഞാൽ മായോപാധിജന്യമായ ഈശ്വരത്വമോ ജീവത്വമോ വിദേഹമുക്തനില്ലെന്നർത്ഥം. അസത്തല്ലയെന്നതിനു് ജഡഭൂതഭൗതികവർഗ്ഗങ്ങളിലൊന്നും വിദേഹമുക്തൻ പെടുന്നില്ലെന്നാണു് ഭാവം. ദൂരസ്ഥനല്ലെന്നുള്ളതുകൊണ്ടു് മായയ്ക്കപ്പുറം അകന്നു നില്ക്കുന്നവനല്ലെന്നാണു് ധരിക്കേണ്ടതു്. 'ന ച' എന്ന നിഷേധംകൊണ്ടു് സമീപ

ത്തിൽ സ്ഥൂലവിഷയങ്ങളെ അനുഭവിക്കുന്നവനായും വിദേഹമുക്തനെ കരുതിക്കൂടെന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്നു. 'ഞാനല്ല'യെന്നു പറഞ്ഞാൽ ജഗദാശ്രയമായ സമഷ്ടിഭാവം വിദേഹമുക്തനില്ലെന്നാണർത്ഥം. 'നേതരഃ' എന്നതുകൊണ്ടു് വ്യഷ്ടിഭാവവും അവിടെ നിഷേധിച്ചിരിക്കുന്നു.

തതഃ സ്തിമിതഗംഭീരം ന തേജോ ന തമസ്തതം
അനാഖ്യമനഭിവ്യക്തം സത്കിഞ്ചിദവശിഷ്യതേ.
(യോ.3. 1. 100)

അവിടെ നിശ്ചലവും ഗംഭീരവുമായ ഒരു വസ്തുസത്ത അവശേഷിക്കുന്നു. സർവ്വത്ര ഇടതിങ്ങി നിറയുന്ന അതിനെ തേജസ്സെന്നോ തമസ്സെന്നോ വ്യവഹരിക്കുക വയ്യ. അതു് വർണ്ണനാതീതമാണു്. അതിനെ അതിൽനിന്നും മാറിനിന്നുകൊണ്ടു് അറിയാൻ സാദ്ധ്യവുമല്ല. ഇതാണു് വിദേഹമുക്തിസ്വരൂപം. ജീവന്മുക്തിയിലും ഈ അനുഭവം തുല്യമാണു്. എങ്കിലും നിർവ്വികല്പഭാവത്തിനു് ശക്തികൂടുന്തോറും ജീവന്മുക്തി അധികാധികം ഉത്തമമായിത്തീരുന്നതാണു്.

ഗീതയിലെ സ്ഥിതപ്രജ്ഞവർണ്ണനം

ഗീത രണ്ടാമദ്ധ്യായത്തിലാണു് ജീവന്മുക്തനായ സ്ഥിതപ്രജ്ഞനെക്കുറിച്ചു് വർണ്ണിക്കുന്നതു്. സാംഖ്യബുദ്ധിയേയും യോഗബുദ്ധിയേയുംകുറിച്ചു് വിശദമായി കേട്ടുകഴിഞ്ഞ അർജ്ജുനൻ സമാധിസ്ഥനായ സ്ഥിതപ്രജ്ഞന്റെ കെട്ടും മട്ടും എന്തൊക്കെയാണെന്നു് ഭഗവാനോടു ചോദിക്കുന്നു, സ്ഥിതപ്രജ്ഞന്റെ സംഭാഷണം ഏതു രീതിയിലുള്ളതാണു് ? അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇരിപ്പും നടപ്പും എങ്ങനെയൊക്കെയാണു് ? എന്നു്. ഇവിടെ പ്രജ്ഞയെന്ന പദംകൊണ്ടു് സത്യബോധമെന്നാണർത്ഥമാക്കുന്നതു്. സത്യബോധം സ്ഥിതമെന്നും അസ്ഥിതമെന്നും രണ്ടു തരത്തിലുണ്ടു്. ഒരു ജാരപുരുഷനിൽ അനുരക്തയായ സ്ത്രീ തന്റെ കൃത്യങ്ങളെല്ലാം അനുഷ്ഠിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും, തനിക്കായി

നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള ഗൃഹകാര്യങ്ങളെല്ലാം കൃത്യമായി നിറവേററുന്നുണ്ടെങ്കിലും, അവളുടെ ബുദ്ധി എപ്പോഴും ജാരപുരുഷനെത്തന്നെ സ്മരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അനുഷ്ഠിച്ചു തീരുന്നതോടെ മററു കൃത്യങ്ങൾ വിസ്മരിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു. അതുപോലെ പരവൈരാഗ്യം നേടിയ സാധകൻ യോഗാഭ്യാസപാടവംകൊണ്ടു ചിത്തത്തെ പൂർണ്ണമായും വശീകരിച്ചു് സത്യബോധം കൈവരിച്ചാൽ പിന്നെ ഇടവിടാതെ സത്യാനുഭൂതിയിൽത്തന്നെ മുഴുകുന്നു. ലോകകാര്യങ്ങൾ അനുഷ്ഠിച്ചുതീരുന്നമാത്രയിൽ വിസ്മരിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇതാണു് സ്ഥിതമായ സത്യബോധം. പരവൈരാഗ്യമോ യോഗാഭ്യാസപാടവമോ നേടിയിട്ടില്ലാത്ത ചിലൎക്കും പുണ്യവിശേഷംകൊണ്ടു് ചിലപ്പോൾ അല്പസമയത്തേയ്ക്കു് തത്ത്വജ്ഞാനമുണ്ടായെന്നു വരാം. എന്നാൽ അതു് തുടൎന്നു നിലനില്ക്കാനിടവരുന്നില്ല. മായ പെട്ടെന്നതിനെ മറച്ചുകളയുന്നു. ഇതാണു് അസ്ഥിതമായ സത്യബോധം. സാധനാനുഷ്ഠാനംകൊണ്ടു് കാലാന്തരത്തിൽ ഇതു് സ്ഥിതമായിത്തീരുന്നതാണു്. വാസിഷ്ഠം തന്നെ ഇക്കാര്യം ഇങ്ങനെ വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ടു്.

പരവ്യസനിനീ നാരീ വ്യഗ്രാപി ഗൃഹകൎമ്മണി
തദേവാസ്വാദയത്യന്തഃ പരസംഗരസായനം
ഏവം തത്ത്വേ പരേ ശുദ്ധേ ധീരോ വിശ്രാന്തിമാഗതഃ
തദേവാസ്വാദയത്യന്തർബഹിർവ്യവഹരന്നപി.

(യോഗവാസിഷ്ഠം. 5. 9. 58,59)

പരപുരുഷാനുരക്തയായ സ്ത്രീ വീട്ടുകാര്യങ്ങളിൽ മുഴുകിയിരുന്നാലും സദാ പരസംഗരസം ആസ്വദിച്ചുകൊണ്ടു തന്നെ കഴിയുന്നു. അതുപോലെ പരതത്ത്വത്തിൽ ചിത്തം ഉപശമിച്ചുകഴിഞ്ഞ ധീരൻ ലോകവ്യവഹാരങ്ങളിലേപ്പെട്ടാലും എപ്പോഴും സത്യാനുഭൂതിയിൽ ലീനനായിത്തന്നെ വൎത്തിക്കുന്നു. ഇവിടെ സമയഭേദമനുസരിച്ചു് സ്ഥിതപ്രജ്ഞന്മാർ രണ്ടു തരക്കാരാണു്, സമാധിസ്ഥനെന്നും

വ്യുത്ഥിതനെന്നും. ഈ രണ്ടു തരത്തിലുള്ള സ്ഥിതപ്രജ്ഞ ന്റെ കെട്ടുംമട്ടുമാണ് അര്‍ജ്ജുനന്‍ അറിയാനാഗ്രഹിച്ചതു്. 'സമാധിസ്ഥസ്യ കാ ഭാഷാ' എന്ന ഭാഗംകൊണ്ടു സമാധി സ്ഥനായ ജീവന്മുക്തന്റെ ലക്ഷണങ്ങളെന്തൊക്കെയാ ണെന്നാണ് അര്‍ജ്ജുനന്റെ ചോദ്യം. ''സ്ഥിതധീഃ കിം പ്രഭാഷേത, കിമാസീത, വ്രജേത കിം.'' എന്നുള്ളതു കൊണ്ടു് സമാധി വിട്ടു് ലോകവ്യവഹാരങ്ങളിലേര്‍പ്പെടുന്ന വ്യുത്ഥിതനായ സ്ഥിതപ്രജ്ഞന്‍ സംഭാഷണം ചെയ്യുന്നതും ഇരിക്കുന്നതും നടക്കുന്നതും ഒക്കെ എങ്ങനെയാണെന്നാണ് ചോദ്യം. ഭഗവാന്‍ മറുപടി നല്‍കി:

പ്രജഹാതി യദാ കാമാന്‍ സര്‍വ്വാന്‍ പാര്‍ത്ഥ മനോഗതാന്‍
ആത്മന്യേവാത്മനാ തുഷ്ടഃ സ്ഥിതപ്രജ്ഞസ്തദോച്യതേ.

(ഗീത. 2. 55.)

മനോഗതങ്ങളായ സര്‍വ്വകാമങ്ങളും വെടിയണം. ആത്മാവുകൊണ്ടു് ആത്മാവില്‍ രമിക്കുന്നവനായി വര്‍ത്തി ക്കണം. അതോടെ ഒരാള്‍ സ്ഥിതപ്രജ്ഞനായിത്തീരുന്നു. കാമങ്ങള്‍ മൂന്നു വിധമാണുള്ളതു്; ബാഹ്യങ്ങളെന്നും, ആന്തരങ്ങളെന്നും, വാസനാമാത്രരൂപങ്ങളെന്നും. ഒരാള്‍ സമ്പാദിച്ചെടുക്കുന്ന അന്നവസ്ത്രാദിസുഖഭോഗസാമഗ്രിക ളാണ് ബാഹ്യകാമങ്ങള്‍. അഭിലാഷരൂപത്തില്‍ ഉള്ളില്‍ ഒതുങ്ങിനില്‍ക്കുന്ന സുഖസാമഗ്രികളാണ് ആന്തരകാമ ങ്ങള്‍. വഴിയില്‍ ചിതറിക്കിടക്കുന്ന തൃണശകലങ്ങളെ പ്പോലെ എല്ലാ ചിത്തവൃത്തികളുടേയും പിന്നില്‍ തുടക്കം മുതല്‍ നിലനില്ക്കുന്ന സൂക്ഷ്മങ്ങളായ പ്രേരകശക്തികളാണ് വാസനാകാമങ്ങള്‍. ആത്മസമാധിയില്‍ ലയിക്കുന്നയാള്‍ എല്ലാ ബുദ്ധിചലനങ്ങളേയും ഉപശമിപ്പിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് മൂന്നു തരം കാമങ്ങളേയും പരിത്യജിച്ചവനായി ഭവിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനെപ്പോഴുമുള്ള സന്തോഷം മുഖപ്രസാദം കൊണ്ടു് ഊഹിക്കപ്പെടാവുന്നതാണ്. അതു് കാമലാഭം കൊണ്ടുണ്ടാകുന്നതല്ല, ആത്മലാഭംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്നതാണ്.

കാമങ്ങരം ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു; ബുദ്ധി പരമാനന്ദസ്വരൂപം കൈക്കൊണ്ട് ആത്മതത്ത്വത്തിനഭിമുഖമായി ഭവിക്കുകയും ചെയ്തു. അങ്ങനെ വന്നുചേർന്നതാണ് സദാ സന്തുഷ്ടി. സംപ്രജ്ഞാതസമാധിയിലെന്നപോലെ ഇവിടെ ആത്മാനന്ദം മനോവൃത്തികരംകൊണ്ട് ഇടയ്ക്കിടയ്ക്ക് തടയപ്പെടുന്നില്ല. നാമരൂപസങ്കല്പങ്ങളോട് ഇടകലരുന്നുള്ള ആത്മാനുഭവമാണ് സംപ്രജ്ഞാതസമാധി. സ്ഥിതപ്രജ്ഞന്റെ ആത്മാനന്ദം സ്വയം പ്രകാശിക്കുന്ന ശുദ്ധബോധസ്വരൂപമായ ആത്മാവിന്റേതുമാത്രമാണ്. ഇവിടത്തെ സന്തോഷം മനോവൃത്തിയിലുളവാകുന്നതല്ല. സമാധി സംസ്കാരമായി നിലനില്ക്കുന്നതാണ്. ഇതൊക്കെയാണ് സ്ഥിതപ്രജ്ഞന്റെ ലക്ഷണങ്ങളായി പറയപ്പെടുന്നവ.

> ദുഃഖേഷ്വനുദ്വിഗ്നമനാഃ സുഖേഷു വിഗതസ്പൃഹഃ
> വീതരാഗഭയക്രോധഃ സ്ഥിതധീർമുനിരുച്യതേ. (ഗീ.2.56)

ദുഃഖങ്ങളിൽ മനസ്സിനു സന്താപമില്ല. സുഖങ്ങളിൽ കൊതിയുമില്ല. ഭയമില്ല, രാഗമില്ല, ക്രോധമില്ല, ബുദ്ധി ആത്മാനുഭൂതിയിൽ നിന്നും തെററിമാറുന്നേയില്ല. അങ്ങനെയുള്ളയാളാണ് ജീവന്മുക്തനായ മുനി. വിഷയങ്ങളോട് രാഗമുണ്ടാകുമ്പോരം ചിത്തത്തിനു് രജോഗുണവികാരരൂപത്തിലുള്ള സന്താപമുണ്ടാകുന്നു. ഇതു് ആത്മാനുഭവത്തിനു് പ്രതികൂലമായ ചിത്തവൃത്തിയായതുകൊണ്ട് ദുഃഖമെന്നറിയപ്പെടുന്നു. ഇത്തരം ദുഃഖം ഉണ്ടാകുന്നതോടെ 'ഞാൻ പാപിയാണ്', ദുരാത്മാവായ ഞാൻ നിന്ദ്യനാണ്,' എന്നിങ്ങനെ തുടന്നു നിലനിൽക്കുന്ന തമോഗുണവികാരരൂപത്തിലുള്ള ഭ്രാന്തി ആവിർഭവിക്കുന്നു. ഇതാണ് ഉദ്വേഗം. ഇതു് വിവേകബുദ്ധിയല്ലേയെന്നു തോന്നാമെങ്കിലും പൂർവ്വജന്മകൃതമായ പാപത്തെക്കുറിച്ച് ഈ ജന്മത്തിൽ ഉദ്വേഗപ്പെടുന്നതുകൊണ്ട് ഫലമില്ലല്ലോ. പാപംചെയ്ത ജന്മത്തിൽത്തന്നെ പാപത്തെക്കുറിച്ച് ബോധമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അതിനു പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യാൻ കഴിയുമായിരുന്നു.

ചെയ്തുപോയ പാപത്തിന്റെ ഫലമായി പുതിയൊരു ജന്മം കിട്ടിക്കഴിഞ്ഞശേഷം പിന്നെ ഉദ്വേഗംകൊണ്ടു് ഫലമില്ല. അതുകൊണ്ടാണു് ഉദ്വേഗം മനസ്സിന്റെ ഭ്രാന്തിയാണെന്നു പറയുന്നതു്. രാജ്യലാഭം, പുത്രലാഭം, തുടങ്ങിയ അഭിലാഷസിദ്ധികളിൽ ചിത്തം തല്ക്കാലത്തേയ്ക്കുപശമിച്ചു് സത്വഗുണോത്കർഷം നിമിത്തം പ്രീതിരൂപമായുണ്ടാകുന്ന അനുകൂലചിത്തവൃത്തിയാണു് സുഖം. സുഖലബ്ധിയിൽ ഇനിയും ഭാവിയിലുണ്ടാകേണ്ട സുഖത്തിനായി പുണ്യകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യാതെ ലഭിച്ച സുഖത്തിൽ മതിമറന്നുണ്ടാകുന്ന തമോഗുണചിത്തവൃത്തിയാണു് സ്പൃഹ. സുഖലാഭത്തിൽ ഈശ്വരനെ മറന്നുപോകുമ്പോഴാണു് സ്പൃഹ ഉദയം ചെയ്യുന്നതു്. സുഖദുഃഖങ്ങൾ പ്രാരബ്ധകർമ്മഫലങ്ങളാണു്. വിഷയോന്മുഖമായ ചിത്തം സദാ വൃത്തിചഞ്ചലമായതുകൊണ്ടു് ഇവ രണ്ടും കൂടാതെ കഴികയുമില്ല. ഒരു വിവേകിക്കു് ഉദ്വേഗവും സ്പൃഹയും സംഭവിക്കുന്നതേയില്ല. താമസകർമ്മങ്ങളിൽനിന്നാണു് രാഗഭയക്രോധങ്ങളുണ്ടാകുന്നതു്. അവയും ഒരു സത്യനിഷ്ഠനെ സ്പർശിക്കുന്നതേയില്ല. ഇപ്രകാരമുള്ള ഒരു സ്ഥിതപ്രജ്ഞൻ സ്വാനുഭവം വെളിപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു് ശിഷ്യശിക്ഷയെ മുൻനിർത്തി ഉദ്വേഗമോ സ്പൃഹയോ കൂടാതെ മാത്രമേ സംഭാഷണം ചെയ്യാറുള്ളു.

സ്ഥിതപ്രജ്ഞലക്ഷണം

മററുള്ളവർക്കുണ്ടാകുന്ന സുഖദുഃഖങ്ങൾ തനിക്കുണ്ടാകുന്നതുതന്നെയാണെന്നു് ഭ്രമിപ്പിക്കുന്ന സ്നേഹം തമോഗുണത്തിൽനിന്നും രൂപംകൊള്ളുന്ന ഒരു മനോവൃത്തിയാണു്. ലൗകികസുഖദുഃഖങ്ങളെല്ലാം തമസ്സിന്റെ രൂപാന്തരമായ ജഡത്തെ ആശ്രയിച്ചുള്ളവയാണല്ലോ. തനിക്കു് സുഖം തരുന്നവയെന്നു കരുതുന്ന കളത്രധനധാന്യാദിയാണു് ശുഭവിഷയം. അവയുടെ ഗുണം പ്രകീർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കാൻ

പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന ചിത്തവൃത്തിയാണ് അഭിനന്ദനം. സ്വന്തം സുഖസാമഗ്രികളെ പ്രകീർത്തിക്കുന്നത് മററുള്ളവൎക്ക് രുചികരമാവാൻ ഇടയില്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ട് അഭിനന്ദനം വ്യർത്ഥമായ ഒരു സ്വാർത്ഥപ്രകടനമാണ്. അക്കാരണത്താൽ ത്തന്നെ അഭിനന്ദനം താമസവൃത്തിയാണെന്ന് സ്പഷ്ടം. മററുള്ളവരുടെ ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യവും ഉത്കർഷവും അസൂയയെ ഉളവാക്കി ദുഃഖിപ്പിക്കാൻ ഇടവരുന്നതുകൊണ്ട് ഒരാൾക്ക് അവ അശുഭവിഷയങ്ങളായിത്തീരാം. അവയെ നിന്ദിക്കാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന ചിത്തവൃത്തിയാണ് ദ്വേഷം. ഇതും മനസ്സിന്റെ ഒരു തമോവൃത്തിയാണ്; കാരണം, ഈ നിന്ദകൊണ്ട് തനിക്കോ അന്യനോ ദോഷമല്ലാതെ ഗുണമൊന്നും വരാനില്ലെന്നുള്ളതുതന്നെയാണ്. ഇപ്രകാരമുള്ള താമസവൃത്തികൾ വിവേകിയായ സ്ഥിതപ്രജ്ഞനെ ഒരിക്കലും ബാധിക്കുന്നില്ല. വ്യവഹാരദശയിൽ ഒരു സ്ഥിതപ്രജ്ഞന്റെ മാനസികസ്ഥിതിയെന്തായിരിക്കുമെന്നാണ് ഇതുവരെ വെളിവാക്കിയത്. സമാധ്യവസ്ഥയിൽ ചിത്തവൃത്തികൾ പൂർണ്ണമായി ഒടുങ്ങുന്നു. അപ്പോൾ പിന്നെ താമസവൃത്തികളുടെ പ്രശ്നമേ ഉദിക്കുന്നില്ല. അവിടെ, ആമ അതിന്റെ അവയവങ്ങളെ പിൻവലിക്കുന്നതുപോലെ സ്ഥിതപ്രജ്ഞൻ ഇന്ദ്രിയങ്ങളെയെല്ലാം വിഷയങ്ങളിൽ നിന്നും പിൻതിരിപ്പിച്ച് അചഞ്ചലമായ ആത്മനിഷ്ഠയിൽത്തന്നെ ഉറപ്പിക്കുന്നു. എന്തിനേറെ?

വിഷയാ വിനിവർതന്തേ നിരാഹാരസ്യ ദേഹിനഃ
രസവർജം രസോഽപ്യസ്യ പരം ദൃഷ്ട്വാ നിവർത്തതേ. (ഗീ. 2. 59)

വിഷയങ്ങളെ അടുപ്പിക്കുവാനുള്ള യത്നം ഉപേക്ഷിക്കുന്നതോടെ വിഷയങ്ങൾ സ്വയം പിന്മാറുന്നു. പരമാനന്ദസ്വരൂപമായ ആത്മസത്യത്തെ ദർശിക്കുന്നതോടെ വിഷയങ്ങളിലുള്ള അല്പമായ രസവും വിരസമായി മാറുന്നു. പ്രാരബ്ധകർമ്മം സുഖദുഃഖഹേതുക്കളായ ചില വിഷയങ്ങളെ സ്വയം സൃഷ്ടിച്ചുകാണിക്കും. ചന്ദ്രോദയവും ഇരുട്ടുമൊക്കെ

അങ്ങനെ വ്യക്തിയുടെ പ്രയത്നം കൂടാതെ സ്വയം ആവിർഭവിക്കുന്ന വിഷയങ്ങളാണ്. ഗൃഹധനാദിയായ മററു വിഷയങ്ങൾ പുരുഷപ്രയത്നംകൊണ്ടു് നേടിയെടുക്കുന്ന വിഷയങ്ങളാണ്. ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ പൂർണ്ണമായി പ്രത്യാഹരിച്ചുകൊണ്ടുള്ള സമാധിനിഷ്ഠയിൽ മാത്രമേ ചന്ദ്രോദയാദി പ്രാരബ്ധവിഷയങ്ങൾ അകന്നുകിട്ടൂ. സ്വപ്രയത്നംകൊണ്ടു് നേടാവുന്ന ഗൃഹധനാദികൾ സമാധി കൂടാതെതന്നെ അകലുന്നതാണ്. ആഹാരശബ്ദത്തിനു് പ്രയത്നമെന്നാണർത്ഥം. പ്രയത്നം ചെയ്യാതിരുന്നാൽ മതി ഗൃഹധനാദി വിഷയങ്ങൾ അകലും. പക്ഷേ അവയിലുള്ള രസം അപ്പോഴും അകലുകയില്ല. അവയെക്കുറിച്ചുള്ള മാനസികതൃഷ്ണയാണ് രസം. പരമാനന്ദസ്വരൂപമായ പരമാത്മദർശനത്തോടെ അതും ഒടുങ്ങും. പരമാനന്ദസമുദ്രം കൈവന്നാൽ പിന്നെ അല്പമായ ആനന്ദബിന്ദുവിനെ കൊതിക്കേണ്ട കാര്യമില്ലല്ലോ. 'ആത്മലോകകാംക്ഷികളായ നമുക്കു് സന്താനങ്ങളെക്കൊണ്ടെന്തു കിട്ടാനാണ്?' എന്നല്ലേ വിരക്തന്മാരുടെ മനോഗതിയെക്കുറിച്ചു് ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തു് പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു്? പക്ഷെ പൂർണ്ണമായ ഇന്ദ്രിയപ്രത്യാഹാരംകൊണ്ടു നേടാവുന്ന ഈ സമാധി അത്ര എളുപ്പമാണെന്നു കരുതിക്കൂടാ. നല്ലപോലെ വിവേകം നേടാത്ത ഒരുവൻ ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹത്തിനുവേണ്ടി എത്ര പരിശ്രമം ചെയ്താലും ചിലപ്പോൾ അവ അവനെ ഇളക്കിമറിച്ചുവെന്നുവരും; മനസ്സിനെ ബലാൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി വിഷയങ്ങളുമായി ബന്ധിച്ചുവെന്നുവരും. അതുകൊണ്ടു് ഇന്ദ്രിയങ്ങളെയെല്ലാം ഉപശമിപ്പിച്ചു് ഒരു സത്യാന്വേഷി സദാ സമാധ്യഭ്യാസതത്പരനായി വർത്തിക്കേണ്ടതാണ്. ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ ആർക്കു് വശപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവോ അവൻെറ മനസ്സു ബ്രഹ്മനിഷ്ഠയിൽ സദാ ഉറപ്പുററതായിരിക്കും. 'സ്ഥിതപ്രജ്ഞൻ എപ്പോഴും ഒരിടത്തുതന്നെ ഇരിക്കുകയാണോ ചെയ്യുന്നതു്?' എന്ന ചോദ്യത്തിനുള്ള ഉത്തര

മാണ്ഠ് മേൽ വിവരിച്ചതു്. സമാധ്യഭ്യാസം സദാ തുടന്നി ല്ലെങ്കിൽ വന്നുപോകാവുന്ന പതനത്തിൻെറ സ്വരൂപ മാണിനി വിവരിക്കുന്നതു്.

വിഷയങ്ങളെ ധ്യാനിക്കുന്ന മനസ്സ് അവയുടെ സാമീ പ്യം കൊതിക്കുന്നു. ഇതാണ് സംഗം. സാമീപ്യം അവ യിൽനിന്നും കിട്ടാവുന്ന സുഖം അനുഭവിക്കാൻ ശക്തി യായി പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു. ഇതത്രേ കാമം. കാമത്തിനു തടസ്സമുണ്ടാകുന്നതോടെ കോപം സംജാതമാകുന്നു. കോപ മുണ്ടാകുന്നതോടെ 'ജീവിതലക്ഷ്യമെന്തു്? സത്യമേതു്? മിഥ്യയേതു്?' എന്നീ കാര്യങ്ങൾ തിരിച്ചറിയാൻ കഴി യാതാവുന്നു. ഇതാണ് സമ്മോഹം. അതോടെ ആത്മ സ്വരൂപം അനുസന്ധാനം ചെയ്യാനുള്ള കഴിവ് പാടേ നശിക്കുന്നു. ഇതുതന്നെയാണ് സ്മൃതിവിഭ്രമം. സ്മൃതി ഭ്രംശം ജഡദൃശ്യങ്ങളെ സത്യമെന്നു ഭ്രമിപ്പിച്ച് ജ്ഞാന ത്തെ തടയുന്നു. അങ്ങനെ ബുദ്ധി, മോക്ഷവിപരീതമായ മാർഗ്ഗത്തിൽ കടന്നു സഞ്ചരിക്കാൻ തുടങ്ങുന്നതാണ് ബുദ്ധി നാശം. ബുദ്ധിനാശം വിവേകശൂന്യമായ, ഇരുളടഞ്ഞ, ജന്തുജീവിതങ്ങളിലേയ്ക്കു് വഴി തെളിയിക്കുന്നു. ഇതുതന്നെ യാണ് പ്രണാശം. വിഷയധ്യാനം, സംഗം, കാമം, ക്രോധം, സമ്മോഹം, സ്മൃതിഭ്രംശം, ബുദ്ധിനാശം, പ്രാണ നാശം ഇവയാണ് സ്ഥിതപ്രജ്ഞസ്ഥിതിയ്ക്കു വിപരീത മായ പന്ഥാവിലെ പടികൾ. ഇതു് ഇരുട്ടിൻെറ മാർഗ്ഗ മാണ്. സ്ഥിതപ്രജ്ഞമാർഗ്ഗം പ്രകാശത്തിൻേറതാണ്.

രാഗദ്വേഷവിയുക്തൈസ്തു വിഷയാനിന്ദ്രിയൈശ്ചരൻ
ആത്മവശ്യൈർവ്വിധേയാത്മാ പ്രസാദമധിഗച്ഛതി.

(ഗീത. 11. 4)

രാഗദ്വേഷങ്ങളകന്ന സത്യനിഷ്ഠനും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾവഴി വിഷയങ്ങളിൽ വ്യാപരിച്ചുവെന്നുവരാം. പക്ഷേ, സത്യ നിഷ്ഠൻെറ ഇന്ദ്രിയങ്ങളും മനസ്സും എപ്പോഴും അദ്ദേഹത്തിനു വശവർത്തികളായിരിക്കും. ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ നിസ്സംഗമായ

വിഷയവ്യാപാരം അസാധാരണമായ ചിത്തപ്രസാദത്തെ ഉളവാക്കുന്നു. മനസ്സ് പൂർണ്ണനിയന്ത്രണത്തിൽ വർത്തിക്കുക യാണ് വിധേയാത്മത്വം. ചിത്തത്തിന്റെ ശുദ്ധിയും ബന്ധാഭാവംകൊണ്ടുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യാനുഭവവുമാണ് പ്രസാ ദം. കൂടെക്കൂടെ സമാധി അഭ്യസിക്കുന്ന ഒരാൾക്ക് സമാ ധിയിലെ സുഖാനുഭവത്തിന്റെ വാസന തുടർന്നു നില നില്ക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് സമാധി വിട്ടുണർന്ന് ഇന്ദ്രിയങ്ങ ളിൽക്കൂടി വിഷയങ്ങളിൽ വ്യാപരിക്കുമ്പോഴും ചിത്ത പ്രസാദത്തിന് യാതൊരു ഹാനിയും സംഭവിക്കുന്നില്ല. 'സ്ഥിതപ്രജ്ഞൻ എണീറ്റുനടക്കുമോ?' എന്നുള്ള ചോദ്യ ത്തിനുത്തരമാണ് മേൽ വിവരിച്ചതു്. ഇങ്ങനെ അനേകം ശ്ലോകങ്ങൾകൊണ്ടു സ്ഥിതപ്രജ്ഞലക്ഷണം ഗീതയിൽ നിരൂപണം ചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം: സത്യബോധം നിറഞ്ഞ പ്രജ്ഞയുടെ ആവിർഭാവ വും ഉറപ്പും നേടുന്നതിനുമുമ്പ്, സാധനാനുഷ്ഠാനവേളയിൽ ത്തന്നെ രാഗദ്വേഷങ്ങൾ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടവയല്ലേ? തീർച്ചയായും ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടവയാണ്. എങ്കിലും സാധകന്റെയും സ്ഥിതപ്രജ്ഞന്റെയും രാഗദ്വേഷരാഹി ത്യത്തിന് വിശേഷമുണ്ടെന്നോർക്കണം. സാധനാനുഷ്ഠാന കാലത്തിലെ രാഗദ്വേഷരാഹിത്യം പ്രയത്നംകൊണ്ടു് നില നിർത്തേണ്ടതാണ്. സ്ഥിതപ്രജ്ഞനിലാകട്ടെ രാഗദ്വേഷ രാഹിത്യം സ്ഥിതപ്രജ്ഞലക്ഷണമെന്ന നിലയിൽ സ്വതഃ സിദ്ധമായി വിരാജിക്കുന്നതാണ്. ഈ സ്ഥിതപ്രജ്ഞ സ്ഥിതിയെത്തന്നെയാണ് വേദാന്തശാസ്ത്രം ജീവന്മുക്തി യെന്നു വിളിക്കുന്നതു്. ഇവിടെ ഇടതടവില്ലാത്ത ആത്മാ നുഭവംകൊണ്ടു് എല്ലാ ഭേദചിന്തകളും പാടേ ഒടുങ്ങുന്നു വെന്നറിയേണ്ടതാണ്.

ഗീതയിലെ ഭഗവദ്ഭക്തവർണ്ണനം

ജീവന്മുക്തനെത്തന്നെ ഭഗവദ്ഭക്തനെന്ന പേരിലും പന്ത്രണ്ടാമദ്ധ്യായത്തിൽ ഗീത വർണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ട്:

അദ്വേഷ്ടാ സർവ്വഭൂതാനാം മൈത്രഃ കരുണ ഏവ ച
നിർമ്മമോ നിരഹങ്കാരഃ സമദുഃഖസുഖഃ ക്ഷമീ. (ഗീത. 12. 13)

ജീവജാലങ്ങളോടൊന്നും ദ്വേഷമില്ലാത്തവനും, മൈത്രിയും കരുണയും ഉൾക്കൊള്ളുന്നവനുമാണ് മഹാഭക്തൻ. മമതയോ അഹങ്കാരമോ അദ്ദേഹത്തെ ബാധിക്കുന്നില്ല. ദുഃഖത്തിലും സുഖത്തിലും സമചിത്തത കൈവെടിയുന്നില്ല. എന്തും സഹിക്കാൻ കരുത്തനുമാണ്. സന്തുഷ്ടനായി സദാ ഈശ്വരങ്കൽ ഉറച്ച മനസ്സോടെ വർത്തിക്കുന്നു. മനോനിയന്ത്രണം നേടി ലക്ഷ്യത്തിൽ ഉറച്ചുനില്ക്കുന്നു. ആരുടെ മനസ്സും ബുദ്ധിയുമെല്ലാം ഈശ്വരനു സമർപ്പിതമാണോ അങ്ങനെയുള്ളയാളാണ് മഹാഭക്തൻ. മനസ്സും ബുദ്ധിയുമെല്ലാം ഈശ്വരാർപ്പിതമായാൽ ആ ഭക്തൻ പിന്നെ മററു ലോകവിഷയങ്ങളെയൊന്നും പിൻതുടരുന്നില്ല. സമാധിയിൽ ഇടതിങ്ങി ആത്മാനന്ദം അനുഭവിക്കുന്ന അദ്ദേഹം വ്യവഹാരദശയിലും വിഷയങ്ങളിൽ ഉദാസീനനായി ഭവിക്കുന്നു. അങ്ങനെ ലൗകികങ്ങളായ ഹർഷവിഷാദങ്ങൾ ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടുതന്നെ സുഖദുഃഖങ്ങളിൽ സമചിത്തത കൈയ്‌വരുന്നു. ഭക്തനിൽനിന്നും ലോകത്തിനോ ലോകത്തിൽനിന്നും ഭക്തനോ ഭയാശങ്കകളുണ്ടാകുന്നില്ല. ഒന്നിനും അടിമയാകാതെ മനഃശുദ്ധി നേടി എന്തിനും സമർത്ഥനായി വർത്തിക്കുന്നു. ശോകം അദ്ദേഹത്തെ സ്പർശിക്കുന്നില്ല. മഹാഭക്തൻ ഒരു ലോകകാര്യവും അങ്ങോട്ടു ചെന്നേറെറടുക്കാറില്ല. ലൗകികങ്ങളായ ശുഭാശുഭങ്ങൾക്കൊക്കെ ഉപരിയാണ് അദ്ദേഹം. ശത്രുവും മിത്രവും, മാനവും അപമാനവും, ശീതവും ഉഷ്ണവും അദ്ദേഹത്തിനു തുല്യമാണ്. ലോകസുഖത്തിനുവേണ്ടിയുള്ള ഒന്നും അദ്ദേഹം കൊതിക്കുന്നില്ല. നിന്ദിച്ചാലും വന്ദിച്ചാലും ഭാവത്തിനു മാററമില്ല. ഉടുക്കാനും ഉണ്ണാനും കിടക്കാനും എന്തു കിട്ടിയാലും കിട്ടിയില്ലെങ്കിലും കുണ്ഠിതമില്ല. സ്ഥിരമായൊരിരിപ്പിടമില്ല. ബുദ്ധിമാത്രം ആത്മലക്ഷ്യത്തിൽ ഇളകാതെ ഉറച്ചിരിക്കും.

ലോകത്തെ മുഴുവൻ ഈശ്വരമയമായിക്കാണും. ഇങ്ങനെയുള്ളയാളാണ് മഹാഭക്തൻ. ആത്മബോധത്തിൽ ഉറപ്പുററയാളിൽ മേല്പറഞ്ഞ ലക്ഷണങ്ങൾ സ്വതഃസിദ്ധമായിത്തന്നെ ഉണ്ടായിരിക്കും. ഇവ നേടുവാനുള്ള സാധനാഘട്ടത്തിലെ യത്നം ജീവന്മുക്തനെ വിട്ടൊഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നതായിക്കാണാം.

ഗീതയിലെ ഗുണാതീതവിവരണം

ജീവന്മുക്തനെ ഗുണാതീതൻ എന്നും വിളിക്കാറുണ്ട്. ഗീത പതിന്നാലാം അദ്ധ്യായത്തിൻെറ അന്ത്യഭാഗത്തിൽ ഭഗവാൻ ഗുണാതീതലക്ഷണം വിവരിക്കുന്നു. സത്ത്വം, രജസ്സ്, തമസ്സ് എന്നീ ത്രിഗുണങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള വിശദമായ പ്രതിപാദനം കേട്ടശേഷം അജ്ജുനൻ ചോദിച്ചു: 'ത്രിഗുണങ്ങളെ കടന്നവനാണല്ലോ മുക്തൻ. ഭഗവൻ, ഗുണാതീതനെ ഏതെല്ലാം ലക്ഷണങ്ങൾകൊണ്ട് തിരിച്ചറിയാൻ കഴിയും? അദ്ദേഹത്തിൻെറ ആചാരവിചാരങ്ങൾ എന്തൊക്കെയായിരിക്കും? ഏതെല്ലാം സാധനങ്ങൾകൊണ്ടാണ് ഈ ത്രിഗുണങ്ങളെ കടക്കാൻ കഴിയുക?' സത്ത്വരജസ്തമോഗുണങ്ങൾ കൂടിക്കലൎന്നുള്ള പരിണാമവിശേഷങ്ങളാണ് സമസ്തസംസാരത്തേയും പ്രവൎത്തിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു്. അതുകൊണ്ട് ഗുണാതീതൻ എന്നതിന് സംസാരത്തെ കടന്നവൻ എന്നാണൎത്ഥം. അതുതന്നെയാണ് ജീവന്മുക്തി. അജ്ജുനൻെറ ചോദ്യത്തിനു ഭഗവാൻ മറുപടി നൽകി. സത്യത്തെ നേരിട്ടു കാട്ടിത്തരുന്നതും ഹൃദയം നിറഞ്ഞു കവിയുന്നതുമായ പ്രകാശമാണ് സത്ത്വഗുണത്തിൻെറ സ്വഭാവം. രാഗദ്വേഷങ്ങളിൽക്കൂടി തൃഷ്ണാസംഗദോഷങ്ങളുളവാക്കി ചിത്തത്തെ ഭ്രമിപ്പിക്കുന്ന പ്രവൃത്തിയാണ് രജോഗുണത്തിൻെറ സ്വഭാവം. സത്യത്തെ പാടെ മറച്ചുകളഞ്ഞിട്ട് ജീവിതത്തെ അടിക്കടി പതിപ്പിക്കുന്ന മോഹമാണ് തമോഗുണസ്വഭാവം. ജാഗ്രത്സ്വപ്നങ്ങളിൽ

ഈ ഗുണങ്ങരം പ്രവത്തിക്കുന്നു. ഗാഢനിദ്ര, സമാധി, ശൂന്യചിത്തവൃത്തി എന്നീ അവസ്ഥകളിൽ ഗുണങ്ങരം നിവത്തിക്കുന്നു. ഗുണങ്ങളുടെ പ്രവൃത്തി രണ്ടു വിധമാണ്: അനുകൂലമെന്നും പ്രതികൂലമെന്നും. സത്യമറിയാത്ത മടയൻ ഉണന്നിരിക്കുമ്പോരം അനുകൂലപ്രവൃത്തികളെ ആഗ്രഹിക്കുകയും പ്രതികൂലപ്രവൃത്തികളെ വെറുക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഗുണാതീതനാകട്ടെ ഗുണപ്രവത്തനങ്ങളിൽ അനുകൂലപ്രതികൂലഭാവങ്ങളെ ആരോപിക്കാതിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിനു് ആഗ്രഹമോ വെറുപ്പോ ഉണ്ടാകുന്നില്ല. രണ്ടുപേർ തമ്മിൽ കലഹിക്കുമ്പോരം ഉദാസീനനായി നോക്കിനിൽക്കുന്ന ഒരാളിൻെറ സ്ഥിതിയാണു് അനുകൂലപ്രതികൂലങ്ങളായ ഗുണപ്രവത്തനങ്ങളിൽ ഗുണാതീതനുള്ളതു്. ഉദാസീനനായി നോക്കിനില്ക്കുന്ന മൂന്നാമൻ പരസ്പരം കലഹിക്കുന്നവരുടെ ജയാപജയങ്ങരംകൊണ്ടൊന്നും ചലിപ്പിക്കപ്പെടുന്നില്ല. ഗുണങ്ങളാണു് ഗുണങ്ങളിൽ പ്രവത്തിക്കുന്നതു്. നിത്യമുക്തനായ താൻ ഗുണങ്ങരംക്കു് ഉപരിയാണു് എന്നനുഭവിച്ചറിയുന്ന ഗുണാതീതനും അതുപോലെ ലോകകാര്യങ്ങളിൽ അചഞ്ചലനായി വത്തിക്കുന്നു. ഗുണചലനങ്ങളിൽ 'ഞാനാണു് പ്രവത്തിക്കുന്നതു്,' എന്ന ഭ്രമമാണു് വിചലനം. ഗുണാതീതന്നു് അതില്ല. ഗുണങ്ങരം പ്രവത്തിക്കുന്നുവെന്നല്ലാതെ അവയുമായി തനിക്കു ബന്ധമുണ്ടെന്നു് ഗുണാതീതൻ കരുതുന്നില്ല. ഗുണാതീതൻെറ ആചരണങ്ങരം എങ്ങനെയാണെന്നുള്ള ചോദ്യത്തിനുത്തരമാണിതു്. ഇനി ഗുണാതീതനെ തിരിച്ചറിയുവാനുള്ള ലക്ഷണങ്ങളാണു് പറയുന്നതു്.

സുഖത്തിലും ദുഃഖത്തിലും അദ്ദേഹം സമഭാവം പുലത്തുന്നതു കാണാം. ആത്മദശനംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന സുഖത്തിൽ എപ്പോഴും ലീനനായിരിക്കും. മൺകട്ടയും സ്വർണ്ണക്കട്ടയും അദ്ദേഹത്തിനു തുല്യമാണു്. പ്രിയം വന്നാലും അപ്രിയം വന്നാലും ഭേദമില്ല. നിന്ദിച്ചാലും സ്തുതിച്ചാലും

മാററമില്ല. മാനാപമാനങ്ങളേയും ശത്രുമിത്രങ്ങളേയും ഒന്നു പോലെ കരുതും. ഒന്നും അങ്ങോട്ടു ചെന്നേറെറടുക്കുകയില്ല. ഇതൊക്കെയാണ് ഗുണാതീതനെ തിരിച്ചറിയാനുള്ള ലക്ഷണങ്ങൾ. ഇനിയും ഗുണാതീതപദം എങ്ങനെ നേടാമെന്നല്ലേ? പറയാം. ഒരു നിമിഷവും വിട്ടുപോകാത്ത ഈശ്വരസ്മരണയോടുകൂടിയ ജ്ഞാനധ്യാനാഭ്യാസങ്ങൾകൊണ്ടു് പരമാത്മസേവ ചെയ്യുക മാത്രമാണ് ഗുണാതീതനാകാനുള്ള ഒരേ ഒരു വഴി.

ബ്രാഹ്മണലക്ഷണം

ബ്രാഹ്മണനും ഗുണാതീതനും ഒന്നുതന്നെ. ബ്രഹ്മജ്ഞാനിയെയാണ് ബ്രാഹ്മണനെന്നു വിളിക്കുന്നതെന്ന് ഉപനിഷത്തുകളിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ബ്രഹ്മജ്ഞാനികൾ മാത്രമേ വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിനർഹതയുള്ളു. ജന്മനാ കിട്ടിയ ശരീരത്തോടുകൂടി സഞ്ചരിക്കുന്നുവെന്നല്ലാതെ അതിനെ സുഖിപ്പിക്കുവാൻ പരമഹംസൻ ഒന്നും ആരിൽ നിന്നും സ്വീകരിക്കാറില്ല. വ്യാസൻ ബ്രാഹ്മണലക്ഷണം വിവരിക്കുന്നതു നോക്കുക: ഉത്തരീയമില്ലാതെ സഞ്ചരിക്കുകയും തറയിൽ ഒന്നും വിരിക്കാതെ കിടക്കുകയും ചെയ്യുന്നവനാണ് ബ്രാഹ്മണൻ. കൈയ്കളാണ് അദ്ദേഹത്തിനു തലയിണ. ഇങ്ങനെ സദാ ശാന്തനായി വർത്തിക്കുന്ന പുരുഷനെ ദേവന്മാർ ബ്രാഹ്മണനെന്നു വിളിക്കുന്നു. അപരിഗ്രഹമാണ് ബ്രാഹ്മണന്റെ പ്രധാന ലക്ഷണമെന്നു ചുരുക്കം. വ്യാസൻ തുടരുന്നു:

യേന കേനചിദാച്ഛന്നോ യേന കേനചിദാശിതഃ
യത്രക്വചനശായീ സ്യാത് തം ദേവാ ബ്രാഹ്മണം വിദുഃ.

കിട്ടുന്നതുകൊണ്ടു പുതയ്ക്കുക, കിട്ടുന്നതു ഭക്ഷിക്കുക, എവിടെയെങ്കിലും കിടക്കുക ഈ ലക്ഷണങ്ങളുള്ളയാളിനെ ദേവന്മാർ ബ്രാഹ്മണനെന്നു വിളിക്കുന്നു. ദേഹത്തെ നിലനിർത്താൻ അശനാച്ഛാദനശയനങ്ങൾ ആവശ്യമാണെങ്കിലും

അവയിലൊന്നും ഗുണദോഷചിന്ത ലേശവുമില്ലാത്തയാളാണ് ബ്രാഹ്മണനെന്നു ഭാവം. സമബുദ്ധിയുള്ളയാൾക്ക് ഉദരപൂരണം, ശരീരപുഷ്ടി ഇവയെക്കുറിച്ചുള്ള ചിന്ത നിഷ്പ്രയോജനമാണ്. അവക്ക് അത്തരം ഗുണദോഷചിന്തകൾ ചിത്തദോഷങ്ങളാണ്. അതുകൊണ്ടാണ് ഭാഗവതം ഇങ്ങനെ പറയുന്നത്:

കിം വർണ്ണിതേന ബഹുനാ ലക്ഷണം ഗുണദോഷയോഃ
ഗുണദോഷദൃശിർദ്ദോഷോ ഗുണസ്തൂഭയവർജ്ജിതഃ.

എന്തിനധികം പറയുന്നു ? ഗുണദോഷങ്ങളുടെ ലക്ഷണം അങ്ങനെ പറഞ്ഞിട്ടു കാര്യമില്ല; ഗുണദോഷചിന്തയാണ് ദോഷം. ഗുണദോഷചിന്തയില്ലായ്മയാണ് ഗുണം. ജ്ഞാനോപദേശംകൊണ്ട് ജനങ്ങളെ അനുഗ്രഹിക്കാനായി ഉത്തമനെന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്താൻ ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ ദണ്ഡവും കൗപീനവും ധരിക്കേണ്ടതാണ്. ഇതു് വേദവും അനുവദിക്കുന്നു. അനുഗ്രഹത്തിനുവേണ്ടിപ്പോലും ബ്രാഹ്മണൻ ഗൃഹകൃത്യാദിസംഭാഷണങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടേണ്ടതില്ല; നേരേ മറിച്ചു ബ്രഹ്മധ്യാനപരനായിത്തന്നെ വർത്തിക്കേണ്ടതാണ്. 'ആത്മാവിനെ മാത്രമേ അറിയേണ്ടു; മററു വാക്കുകളൊക്കെ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്,' എന്ന് മുണ്ഡകോപനിഷത്തും അനുശാസിക്കുന്നു. ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തു പറയുന്നതു് നോക്കുക:

തമേവ ധീരോ വിജ്ഞായ പ്രജ്ഞാം കുർവ്വീത ബ്രാഹ്മണഃ
നാനുധ്യായാദ് ബഹൂൻ ശബ്ദാൻ വാചോ വിഗ്ലാപനം ഹി തത്.

ധീരനായ ബ്രാഹ്മണൻ ആത്മസത്യത്തെ മാത്രമേ അറിയാവൂ. അതിനെ മാത്രമേ അനുഭവിക്കാവൂ. മററധികം ശബ്ദങ്ങളൊന്നും ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കാൻ പാടില്ല. മററു ശബ്ദങ്ങൾ ധ്യാനിക്കുന്നതു് വാക്കിനെ കളങ്കപ്പെടുത്തുകയായിരിക്കും. ബ്രഹ്മോപദേശം അന്യവാക്കല്ലാത്തതുകൊണ്ട് ധ്യാനവിരോധിയായി ഭവിക്കുന്നില്ല. ഏകാകിയായിരിക്കുമ്പോൾ ധ്യാനം നിർവ്വിഘ്നമായി ഭവിക്കുന്നു.

സ്മൃതിയും മററൊരിടത്തിങ്ങനെ പറയുന്നു: ഭിക്ഷു മുൻപറഞ്ഞപോലെ ഏകാകിയായിരിക്കേണ്ടതാണ്. രണ്ടുപേരുണ്ടെന്നു വന്നാൽ അതൊരിണയായി. മൂന്നു പേരാണെങ്കിൽ ഗ്രാമത്തിനു തുല്യമായി. മൂന്നിലധികമായാലോ അതൊരു പട്ടണംപോലെതന്നെ ആയിത്തീരും. ഒരു ഭിക്ഷു നഗരമോ ഗ്രാമമോ മിഥുനമോ ഉണ്ടാക്കരുത്. അങ്ങനെയായാൽ പിന്നെ രാഷ്ട്രീയമായിരിക്കും ചർച്ചാവിഷയം. അല്ലെങ്കിൽ ഭിക്ഷ / കിട്ടുന്ന ഭക്ഷണസാധനങ്ങളെക്കുറിച്ചായിരിക്കും സംഭാഷണം. വ്യാസഭഗവാൻ വീണ്ടും ബ്രാഹ്മണലക്ഷണം ഇങ്ങനെ കുറിക്കുന്നു:

> നിരാശിഷമനാരംഭം നിന്നമസ്കാരമസ്തുതിം
> അക്ഷീണം ക്ഷീണകർമ്മാണം തം ദേവാ ബ്രാഹ്മണം വിദുഃ.

ആക്കും ആശിസ്സരുളുകയില്ല, താൻ മുൻകൈയ്യെടുത്തൊന്നും തുടങ്ങുകയില്ല, ആരെയും വണങ്ങുകയോ പ്രശംസിക്കുകയോ ഇല്ല. ഒന്നുകൊണ്ടും തളരുകയില്ല. എല്ലാ കർമ്മബന്ധങ്ങളും വിട്ടുകഴിഞ്ഞു. ഇങ്ങനെയുള്ളയാളാണ് ബ്രാഹ്മണൻ. ദേവന്മാർ അവരെ ബഹുമാനിക്കുന്നു. വിശിഷ്ടപുരുഷന്മാർ നമസ്കരിക്കുന്നവക്ക് ആശീർവ്വാദം നൽകാറുണ്ട്. ഒരാൾ എന്താഗ്രഹിക്കുന്നുവോ അതവനു ലഭിക്കുമെന്നുള്ള അനുഗ്രഹമാണ് ആശീർവ്വാദം. ലോകം ഭിന്നരുചിയാണല്ലോ. അപ്പോൾ ഓരോരുത്തരുടേയും അഭിലാഷം അന്വേഷിച്ച് തൃപ്തിപ്പെടുത്താൻ വ്യഗ്രത കാണിക്കുമ്പോൾ സ്വാഭാവികമായിത്തന്നെ ലോകവാസന വർദ്ധിക്കുവാൻ ഇടവരുന്നു. ലോകവാസന ജ്ഞാനത്തെ തടയും. ലോകവാസന, ശാസ്ത്രവാസന, ദേഹവാസന എന്നിവകൊണ്ട് ജ്ഞാനം തടയപ്പെടുന്നതായി സ്മൃതി ഘോഷിക്കുന്നു. ആരംഭം നമസ്കാരം മുതലായവയും ഇതുപോലെ ജ്ഞാനവിരോധികളാണ്. തനിക്കു വേണ്ടിയോ മററുള്ളവക്കു വേണ്ടിയോ ഗൃഹധനാദികൾ സമ്പാദിക്കാനുള്ള പ്രയത്നമാണ് ആരംഭം. ഒരു മുക്തൻ ആശീർവ്വാദാരംഭങ്ങളിൽനിന്നും അകന്നുനിൽക്കേണ്ട

താണ്. ആശീർവ്വദിക്കാതിരുന്നാൽ പ്രണമിക്കുന്നവക്ക് ദുഃഖമുണ്ടാകുമെന്ന് ശങ്കിക്കരുത്. സന്ന്യാസിയുടെ ലോക വാസനയേയും പ്രണമിക്കുന്നയാളിൻെറ ഖേദത്തേയും പരി ഹരിക്കാനായി അഖിലാശീർവ്വാദനിധിയായ നാരായണ ശബ്ദമോ ശിവശബ്ദമോ മറേറതെങ്കിലും ഈശ്വരനാമമോ ഉച്ചരിക്കാവുന്നതാണ്.

ഗുണാതീതലക്ഷണം

ഗൃഹധനാദിസമ്പാദനപ്രയത്നരൂപത്തിലുള്ള ആരംഭ വും മുക്തൻ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്. ആരംഭം എന്തുതന്നെ യായാലും ദോഷയുക്തമാണ്. ഭഗവാൻ ഗീതയിൽ പറയു ന്നതു നോക്കുക:

''സർവ്വാരംഭാ ഹി ദോഷേണ ധൂമേനാഗ്നിരിവാവൃതാഃ.''

(18. 49)

അഗ്നി പുകകൊണ്ടു മൂടിയിരിക്കുന്നതുപോലെ എല്ലാ പ്രവൃത്തിയും ദോഷാവൃതമാണ്. വിവിദിഷാസന്ന്യാസി കഠം മാത്രമേ പ്രണാമാദിയും ആചരിക്കേണ്ടതായുള്ളു. വിവിദിഷാസന്ന്യാസി സമാനധർമ്മിയായ മററൊരു സന്ന്യാസിയെക്കണ്ടാൽ പ്രണമിക്കേണ്ടതാണ്. ഇവിടെ ത്തന്നെയും വിവിദിഷാസന്ന്യാസിയാണ്, സമാനധർമ്മി യാണ് എന്നിത്യാദി ചിന്തകഠം ചിത്തവിക്ഷേപത്തിനു കാരണമായിത്തീരുന്നു. ഇക്കാരണത്താൽ പ്രണാമത്തി ൻെറ കാര്യത്തിൽത്തന്നെ സന്ന്യാസിമാർ പരസ്പരം കല ഹിക്കുന്നതായിക്കാണുന്നു. വാർത്തികകാരനായ ശ്രീ സുരേ ശ്വരാചാര്യർ ഇതിൻെറ കാരണം വെളിപ്പെടുത്തിയി ട്ടുണ്ട്. യമനിയമാദിസാധനകളിൽ ശ്രദ്ധയില്ലാത്തവരും ബാഹ്യവിഷയങ്ങളെ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവരും ലുബ്ധന്മാരുമായ സന്ന്യാസിമാരെ കലഹോത്സുകന്മാരായി കാണുമാറുണ്ട്. കർമ്മഗതികൊണ്ട് ദൂഷിതാശയന്മാരാണ്

അവരെന്നേ കരുതാനുള്ളു. ഗുണാതീതനായ ജീവന്മുക്തന്ന് നമസ്കാരാദി കാര്യങ്ങൾപോലും ഒഴിഞ്ഞുപോകുന്നുവെന്ന് ഉപദേശസാഹസ്രിയിൽ ശ്രീ ശങ്കരഭഗവത്പാദർ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു:

> നാമാദിഭ്യഃ പരേ ഭൂമ്നി സ്വാരാജ്യേ ചേത് സ്ഥിതോഽദ്വയേ,
> പ്രണമേത് കം തദാത്മജ്ഞോ ന കാര്യം കർമ്മണാ തദാ.
>
> (17. 64.)

നാമരൂപങ്ങൾക്കുപരി വിളങ്ങുന്നതും സർവ്വസംപൂർണ്ണവുമായ സ്വർഗ്ഗരാജ്യമാണ് മുക്തി. അവിടെയെത്തിനിന്ന് ആത്മസ്വരൂപത്തെയറിയുന്നയാൾ പിന്നെ ആരെ നമസ്കരിക്കുവാനാണ്? കർമ്മത്തിന്ന് അവിടെ പ്രസക്തിയേയില്ലല്ലോ. ചിത്തകാലുഷ്യമുളവാക്കുമെന്ന കരുതിയാണ് ഇവിടെ നമസ്കാരത്തെ പ്രതിഷേധിച്ചിരിക്കുന്നതു്. സർവ്വസാമ്യഭാവനയോടുകൂടി ചിത്തപ്രസാദഹേതുകമായ നമസ്കാരം ആകാവുന്നതേയുള്ളു. ഭാഗവതത്തിൽ അതനുവദിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സർവ്വകാരണമായ ഈശ്വരൻതന്നെയാണ് ജീവരൂപത്തിൽ ജന്തുക്കളിൽ കുടികൊള്ളുന്നതു്. ഈ ഭാവനയോടുകൂടി ശ്വാവ്, ചണ്ഡാലൻ, പശു, കഴുത എന്നിത്യാദി എന്തിനേയും സാഷ്ടാംഗം പ്രണമിക്കാവുന്നതാണ്. ജീവന്മുക്തൻ സ്തുതിക്കാറില്ലെന്നു പറഞ്ഞല്ലോ. മനുഷ്യസ്തുതി ഉപേക്ഷിക്കുന്നുവെന്നാണിതിനർത്ഥം. ഈശ്വരസ്തുതി കൈവെടിയണമെന്നില്ല. പണം വേണമെന്നു കൊതിക്കുന്നവൻ ആദരവോടുകൂടി ഒരു ധനികനെ എങ്ങനെ സ്തുതിക്കുന്നുവോ അതുപോലെ ജഗദീശ്വരനെ സ്തുതിക്കാൻ കഴിഞ്ഞാൽ ആരാണ് സംസാരബന്ധത്തിൽനിന്നും മോചിക്കാത്തതു്? ജീവന്മുക്തൻ സദാ അക്ഷീണനായും അദീനനായും വർത്തിക്കുന്നു. ഭക്ഷണംപോലും യഥാസമയം ലഭിച്ചില്ലെന്നുവെച്ച് വിഷാദമില്ല. ലഭിച്ചുവെന്നുവെച്ച് വിശേഷിച്ചൊട്ടു സന്തോഷവുമില്ല. രണ്ടും ഈശ്വരേച്ഛയ്ക്ക് അധീനമെന്നുകരുതി സമബുദ്ധി പുലർത്തുന്നു. വിധിനിഷേ

ധങ്ങൾക്കപ്പുറമെത്തുമ്പോഴാണ് കർമ്മക്ഷയം വരുന്നത്. ത്രിഗുണാതീതമായ മാർഗ്ഗത്തിൽ ചരിക്കുന്നവർക്ക് വിധിയെന്ത്, നിഷേധമെന്ത്? ഇതുതന്നെ ലക്ഷ്യമാക്കിക്കൊണ്ടാണ് ഭഗവാൻ അർജ്ജുനനോടു പറയുന്നത്:

ത്രൈഗുണ്യവിഷയാ വേദാ നിസ്ത്രൈഗുണ്യോ ഭവാർജ്ജുന,
നിർദ്വന്ദ്വോ നിത്യസത്ത്വസ്ഥോ നിര്യോഗക്ഷേമ ആത്മവാൻ.

'അർജ്ജുന, വേദങ്ങൾ ത്രിഗുണമണ്ഡലത്തിൽ ഒതുങ്ങുന്നവയാണ്. ത്രിഗുണാതീതനായിത്തീരാനാണ് നീ ശ്രമിക്കേണ്ടത്. ഭേദബുദ്ധികളെല്ലാം ഉപേക്ഷിക്കു. സദാ ആത്മനിഷ്ഠനായി ഭവിക്കു. സുഖദുഃഖങ്ങളിൽ ഉദാസീനനായി വർത്തിക്കു. പ്രപഞ്ചസത്യത്തെ ആത്മാവായി ദർശിക്കു.' വിഷ്ണുപുരാണത്തിലും ഇങ്ങനെ കാണുന്നു. എപ്പോഴും വിഷ്ണുവിനെ സ്മരിക്കണം. വിഷ്ണുവിനെ ഒരിക്കലും വിസ്മരിക്കാൻ പാടില്ല. മറ്റെല്ലാ വിധിനിഷേധങ്ങളും ഈ വിധിനിഷേധങ്ങളുടെ കിങ്കരന്മാർ മാത്രമാണ്. പാമ്പിനെപ്പോലെ ജനക്കൂട്ടത്തെ ഭയപ്പെടണം. മരണത്തെപ്പോലെ ആദരാഞ്ജലികളെ വെറുക്കണം. മൃതശരീരത്തെപ്പോലെ സ്ത്രീകളെ അകററണം; ഇതൊക്കെ നേടിക്കഴിഞ്ഞയാളാണ് ബ്രാഹ്മണൻ. ഒന്നിലധികംപേരൊരുമിച്ചാൽ ലോകകാര്യങ്ങളാവും പിന്നെ ചർച്ചാവിഷയം എന്നുള്ളതുകൊണ്ടാണ് ജനക്കൂട്ടത്തെ ഭയപ്പെടണമെന്നു പറയുന്നത്. ആദരാഞ്ജലികൾ കാരണംകൂടാതെ പുരുഷാർത്ഥത്തെ തടയും; അതുകൊണ്ടാണ് അവയെ മരണത്തെയെന്നപോലെ വെറുക്കണമെന്നു പറയുന്നത്. അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണ് സ്മൃതി ഘോഷിക്കുന്നത്:

അസമ്മാനാത് തപോവൃദ്ധിഃ സമ്മാനാത്തു തപഃക്ഷയഃ
അർച്ചിതഃ പൂജിതോ വിപ്രോ ദുഗ്ദ്ധാ ഗൗരിവ സീദതി.

അപമാനംകൊണ്ടു് തപസ്സ് വർദ്ധിക്കുന്നു. മററുള്ളവരുടെ ആദരവുകൊണ്ടു് തപസ്സ് ക്ഷയിക്കുന്നു. മററുള്ളവ

രാൽ അർച്ചിതനും പൂജിതനുമാകുന്ന ബ്രാഹ്മണൻ സമയത്തു് പാലു കറന്നെടുക്കാത്ത പശുവിനെപ്പോലെ ദുഃഖിക്കാനിട വരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഒരു യോഗി ജനസംഗത്തിൽപ്പെട്ടു പോകാതെ, അപമാനത്തെ ഭയപ്പെടാതെ സ്വധർമ്മം ആചരിക്കേണ്ടതാണു്. പ്രതിഷിദ്ധമെന്നും ജുഗുപ്സിതമെന്നും സ്ത്രീദോഷം രണ്ടുവിധം. അതിൽ പ്രതിഷിദ്ധദോഷം രാഗംകൊണ്ടും പ്രാരബ്ധബലംകൊണ്ടും ബാധിക്കാനിടയായേക്കും. അതുകൊണ്ടാണു് സ്മൃതി, മാതാവു്, സഹോദരി, പുത്രി എന്നിവരുമായി വിവിക്താസനനാകരുതെന്നു് അനുശാസിക്കുന്നതു്. ഇന്ദ്രിയസമൂഹം അത്രകണ്ടു് ബലവത്താണു്. അതു് വിദ്വാനെപ്പോലും പാട്ടിലാക്കി പതിപ്പിക്കുന്നു. സ്ത്രീകളിൽ ജുഗുപ്സാദോഷവും സ്മൃതികൾ വർണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സ്ത്രീയുടെ ജനനേന്ദ്രിയത്തിനും സദാ സ്രവിക്കുന്ന വ്രണത്തിനും ഭേദമില്ലെങ്കിലും കേവലം ഭാവനാഭേദംകൊണ്ടു് മിക്കവാറും ജനങ്ങൾ വഞ്ചിതരായിത്തീരുന്നു. ഇങ്ങനെ പ്രതിഷിദ്ധജുഗുപ്സാദോഷങ്ങളുള്ളതുകൊണ്ടാണു് സ്ത്രീയെ മൃതശരീരത്തെപ്പോലെ അകററണമെന്നു് സ്മൃതി പറയുന്നതു്. ഇവയെല്ലാം കാമവികാരത്തെ ജയിക്കാനുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങളാണെന്നു ധരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. വെറും ലൗകികനു് ഏകാകിയായിരിക്കുന്നതു് ഭയാലസ്യങ്ങൾക്കു കാരണമായിത്തീരും. അതുകൊണ്ടയാൾ ജനസമൂഹത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നു. ഏകാകിയായിരിക്കുന്ന യോഗിക്കു് അനന്തമായ ആകാശംപോലെ പൂർണ്ണചിദാനന്ദം അനുഭവവിഷയമായിത്തീരുന്നു. നേരേമറിച്ചു് ജനസമൂഹം അദ്ദേഹത്തിനു് ശൂദ്ധശൂന്യമായും അനുഭവപ്പെടുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഏകാന്തയോഗിക്കു് ഭയാലസ്യശോകമോഹങ്ങളുടെ പ്രശ്നമേയുദിക്കുന്നില്ല. ഈശാവാസ്യോപനിഷത്തിൻെറ പ്രഖ്യാപനം നോക്കുക:

> യസ്മിൻ സർവ്വാണി ഭൂതാനി ആത്മൈവാഭൂദ്വിജാനതഃ
> തസ്യ കോ മോഹഃ കഃ ശോക ഏകത്വമനുപശ്യതഃ. (7.)

സത്യദശ്ി എല്ലാ ജീവജാലങ്ങളേയും ആത്മസ്വരൂപ മായി അറിയുന്നു. എല്ലാം ഒന്നായിക്കാണുന്ന അദ്ദേഹ ത്തിൽ ശോകമോഹങ്ങൾക്ക് എന്താണ് പ്രസക്തി? ജന സങ്കലമായ ദേശം ലോകകാര്യ്യചച്ച്കൊണ്ട് സമാധിക്കു പററിയതേയല്ല. അതു് ആത്മാനന്ദത്തെ തടയുന്നു. അതു കൊണ്ട് ശൂന്യദേശംപോലെ അതു യോഗിചിത്തത്തെ ക്ലേശിപ്പിക്കുന്നു. യോഗിക്ക് ആത്മാവുമാത്രം പൂണ്ണസത്യവും ജഗത്തു മിഥ്യയുമാണ്.

അതിവണ്ണാശ്രമി

സൂതസംഹിതയിലുള്ള മുക്തഖണ്ഡത്തിലെ അഞ്ചാ മദ്ധ്യായത്തിൽ വിഷ്ണുവിനു് പരമേശ്വരൻ അതിവണ്ണാ ശ്രമിയെ വണ്ണിച്ചു കേൾപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. ബ്രഹ്മചാരി, ഗൃഹ സ്ഥൻ, വാനപ്രസ്ഥൻ, സന്ന്യാസി, അതിവണ്ണാശ്രമി ഇതാണ് ജീവിതക്രമം. ഈ ക്രമം ഉത്തരോത്തരം ശ്രേഷ്ഠ തയെ കാണിക്കുന്നു. മററെല്ലാവരുടേയും ഗുരുവാണ് അതി വണ്ണാശ്രമി. അദ്ദേഹം ആരുടേയും ശിഷ്യനായി വത്തി ക്കുന്നതുമില്ല. ഗുരുക്കന്മാരുടെ ഗുരുവാണദ്ദേഹം. അദ്ദേഹ ത്തിൽ കവിഞ്ഞോ തത്തുല്യനായോ ഈ ലോകത്തു് മററാരും ഉണ്ടായിരിക്കുന്നില്ല. ദേഹാദിയിൽനിന്നൊക്കെ ഭിന്നവും സവ്വസാക്ഷിയും സ്വയംപ്രകാശവും ആനന്ദ സ്വരൂപവും പരമാത്ഥവിജ്ഞാനവുമായ പരതത്ത്വത്തെ ആരറിഞ്ഞനുഭവിക്കുന്നുവോ അദ്ദേഹമാണ് അതിവ ണ്ണാശ്രമി. ഉപനിഷത്തുകളിലെ മഹാവാക്യശ്രവണ വേളയിൽത്തന്നെ ആരു് ബ്രഹ്മസാക്ഷാത്കാരം നേടി യവനായി ഭവിക്കുന്നുവോ അദ്ദേഹമാണ് അതിവണ്ണാ ശ്രമി. അദ്ദേഹം വണ്ണാശ്രമരഹിതനും അവസ്ഥാത്ര യസാക്ഷിയുമായ മഹാദേവനെ നല്ലവണ്ണം അറിയുന്നു. വണ്ണാശ്രമധമ്മങ്ങൾ മായകൊണ്ട് ദേഹത്തെ ആശ്രയിച്ചു ണ്ടാകുന്ന ഭ്രമങ്ങളാണ്. ബോധസ്വരൂപമായ ആത്മാവിൽ

അവയൊന്നുംതന്നെയില്ല. അതിവർണ്ണാശ്രമി ഇക്കാര്യം നല്ലവണ്ണം അറിയുന്നു. 'സൂര്യന്റെ മുൻപിൽ ലോകം ചേഷ്ടിക്കുന്നു. അതുപോലെ ഞാനുള്ളതുകൊണ്ട് എല്ലാം ചലിക്കുന്നു.' വേദാന്തമറിഞ്ഞ അതിവർണ്ണാശ്രമിയുടെ അനുഭവമാണിത്. സ്വർണ്ണത്തിൽ ഹാരകേയൂരാദി ആഭരണരൂപങ്ങൾ കല്പിക്കപ്പെടുന്നു. അതുപോലെ ജഗത്ത് തന്നിൽ കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നറിയുന്നയാളാണ് അതിവർണ്ണാശ്രമി. 'മുത്തുച്ചിപ്പിയെ വെള്ളിയായി ഭ്രമിക്കുന്നതുപോലെ ലോകം എന്നെ ജഗത്തായി ഭ്രമിക്കുന്നു. ചണ്ഡാലദേഹത്തിലും മൃഗദേഹങ്ങളിലും ബ്രഹ്മാവിലുമൊക്കെ താരതമ്യേന സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതായി തോന്നുന്ന ഞാൻ ആകാശംപോലെ സർവ്വത്ര പരിപൂർണ്ണനാണ്. എനിക്കൊന്നിനോടും വിശേഷിച്ചൊരു ബന്ധവുമില്ല. ഞാൻ ഏകരൂപനും പരാനന്ദസ്വരൂപിയുമാണ്.' ഇതാണ് അതിവർണ്ണാശ്രമിയുടെ സാക്ഷാത്കാരം. 'പുതുദേശത്തിൽ ദിഗ്ഭ്രമം വന്നയാൾക്ക് വസ്തുത ഗ്രഹിച്ചുകഴിഞ്ഞാലും ഭ്രമം അല്പകാലംകൂടി നിലനില്ക്കുന്നതുപോലെ ജഗത്ത് എന്റെ മുൻപിൽ പ്രകാശിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. സ്വപ്നമെന്നപോലെ ജാഗ്രത്തും എന്നിൽ മായാസൃഷ്ടിയാണ്.' ഈ ഭാവമുള്ള അതിവർണ്ണാശ്രമിക്ക് ആത്മദർശനത്തോടെ വർണ്ണാശ്രമധർമ്മങ്ങൾ വിട്ടകലുന്നു. അദ്ദേഹം സദാ ആത്മനിഷ്ഠനായി വർത്തിക്കുന്നു. ദേഹം, പ്രാണൻ, മനസ്സ്, അഹങ്കാരം, ചിത്തം, മായ, ആകാശാദിപഞ്ചഭൂതം ഇവയെല്ലാം കേവലം ഭ്രമകല്പിതങ്ങളെന്ന് അദ്ദേഹം അനുഭവിച്ചറിയുന്നു. താൻ കർത്താവോ ഭോക്താവോ ഭോജയിതാവോ അല്ല. 'കേവലം ബോധാനന്ദസ്വരൂപമായ ബ്രഹ്മമാണ് ഞാൻ. ജലം ചലിച്ചാൽ പ്രതിബിംബസൂര്യൻ ചലിക്കുന്നു. അതുപോലെ അഹങ്കാരാദിജഡപ്രതിഭാസങ്ങൾ ചലിക്കുമ്പോൾ ആത്മാവും ചലിക്കുന്നതായി തോന്നുന്നു. അതുകൊണ്ട് ജഡധർമ്മങ്ങളായ വർണ്ണങ്ങളും

ആശ്രമങ്ങളും എന്നിൽ വെറുതേ ആരോപിച്ചിരിക്കുകയാണ്. എനിക്ക് വിധിനിഷേധങ്ങളില്ല; വർജ്യാവർജ്യങ്ങളില്ല. മററു ഭേദകല്പനകളൊന്നും എന്നെ ബാധിക്കുന്നില്ല.' മായാമോഹിതന്മാരായ അജ്ഞാനികൾക്ക് ആത്മവിജ്ഞാനികളുടെ ഈ നിഷ്ഠ ധരിക്കാൻ സാദ്ധ്യമല്ല. ബ്രഹ്മവിജ്ഞാനികളുടെ സ്വതഃസിദ്ധമായ ഈ നില മാംസചക്ഷുസ്സുകൾക്കു വിഷയമാകുന്നതല്ല. ജനങ്ങൾ ഉറങ്ങുന്നിടത്ത് അതിവർണ്ണാശ്രമി ഉണർന്നിരിക്കുന്നു. അവിടെ ജനങ്ങൾക്കുറക്കമാണ്. രണ്ടില്ലാത്തതും നിരാകാരവും നിരഞ്ജനവും നിത്യശുദ്ധവും നിരാഭാസവും സച്ചിന്മാത്രവും പരാനന്ദവുമാണ് ആത്മാവ്. ഇക്കാര്യം വേദാന്തംകൊണ്ടറിഞ്ഞ് സ്വാനുഭവംകൊണ്ടു തെളിഞ്ഞയാളാണ് അതിവർണ്ണാശ്രമി. അദ്ദേഹമാണ് ഉത്തമഗുരു. ഇങ്ങനെ ശ്രുതിയും ജീവന്മുക്തനേയും സ്ഥിതപ്രജ്ഞനേയും ഗുണാതീതനേയും ബ്രാഹ്മണനേയും അതിവർണ്ണാശ്രമിയേയും ഭഗവദ്ഭക്തനേയും വർണ്ണിക്കുന്ന സ്മൃതിവാക്യങ്ങളും ജീവന്മുക്തി സാദ്ധ്യമെന്നുള്ളതിനു് പ്രമാണങ്ങളാണ്.

ജീവന്മുക്തിപ്രമാണപ്രകരണം സമാപ്തം.

വാസനാക്ഷയപ്രകരണം

സാധനത്രയം

ജീവന്മുക്തിപ്രമാണവും സ്വരൂപവും നാം വിവരിച്ചു വല്ലോ. ഇനി ജീവന്മുക്തി നേടാനുള്ള ഉപായം വിവരിക്കാം. തത്ത്വജ്ഞാനം, മനോനാശം, വാസനാക്ഷയം ഇങ്ങനെ മൂന്നാണ് ജീവന്മുക്തിക്കുള്ള ഉപായം. വാസിഷ്ഠം ഉപശമപ്രകരണത്തിന്റെ അവസാനം വസിഷ്ഠൻ രാമനോട് ഇക്കാര്യം സ്പഷ്ടമായി പറയുന്നുമുണ്ട്:

> വാസനാക്ഷയവിജ്ഞാനമനോനാശാ മഹാമതേ,
> സമകാലം ചിരാഭ്യസ്താ ഭവന്തി ഫലദായിനഃ.

വാസനാക്ഷയം, തത്ത്വവിജ്ഞാനം, മനോനാശം എന്നിവ ഒരേസമയത്ത് ദീർഘകാലം അഭ്യസിക്കുകയാണെങ്കിൽ ലക്ഷ്യപ്രാപ്തി കൈയ്‌വരുന്നതാണ്. ഇവ മൂന്നും സമകാലം ആവർത്തിച്ചഭ്യസിക്കാത്തിടത്തോളം വർഷശതങ്ങൾകൊണ്ടും ജീവന്മുക്തി ലഭിക്കുന്നതുമല്ല. വളരെ പ്രയത്നം ചെയ്ത് ഇവയിൽ ഓരോന്നോരോന്നായി ശീലിക്കാമെന്നു വെച്ചാൽ അതൊരിക്കലും ഫലം ഉളവാക്കുകയില്ല. കുട്ടിക്കലത്തി ഉരുവിടേണ്ട മന്ത്രങ്ങളെ അല്പാല്പമായി പല തവണകൊണ്ട് ചൊല്ലിത്തീർത്താൽ പ്രയോജനമുണ്ടാകാതിരിക്കുന്നതുപോലെ. സന്ധ്യാവന്ദനസമയത്ത് 'ആപോ ഹിഷ്ഠാ' എന്നു തുടങ്ങി മൂന്ന് ഋക്കുകൾ ഒത്തുചേർത്തു ജപിക്കണമെന്നാണ് നിയമം. ഇവയിൽ ഒരെണ്ണം ഒരു ദിവസം, മറ്റൊന്നു വേറൊരു ദിവസം ഇങ്ങനെ ഓരോന്നോരോന്നു മാററി മാററി ജപിക്കുകയാണെങ്കിൽ

സന്ധ്യാവന്ദനഫലം ലഭിക്കുന്നതല്ല. അതുപോലെ ഷഡംഗങ്ങൾ പൂർണ്ണമാക്കേണ്ട മന്ത്രങ്ങളിൽ ഓരോ ദിവസം ഓരോന്നുവിട്ടുകൊണ്ട് ഫലമുണ്ടാകുന്നതല്ല. ലോകത്തിൽ കറിയും ചോറും ഭക്ഷിക്കേണ്ടിടത്ത് കറിയോ ചോറോ മാത്രം ഭക്ഷിച്ചാൽ അതു ഭക്ഷണമാകയില്ലല്ലോ. ഒരുമിച്ചുള്ള ചിരാഭ്യാസഫലമോ ? വസിഷ്ഠൻ ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു:

> ത്രിഭിരേതൈശ്ചിരാഭ്യസ്തൈർഹൃദയഗ്രന്ഥയോ ദൃഢാഃ
> നിശ്ശങ്കമേവ ത്രുട്യന്തി ബിസച്ഛേദാദ്ഗുണാ ഇവ.

ഈ മൂന്നും ഒരുമിച്ച് ചിരകാലം അഭ്യസിക്കണം. അതോടെ ഉറപ്പുള്ള ഹൃദയഗ്രന്ഥികൾ താമരവളയങ്ങളെന്നപോലെ പൊട്ടിത്തകരും, സംശയിക്കാനേയില്ല. കഴിഞ്ഞുപോയ അനേകജന്മങ്ങൾകൊണ്ട് സമാർജ്ജിച്ചതാണ് ഇന്നത്തെ സംസാരബന്ധം. അതു ചിരാഭ്യാസം കൊണ്ടല്ലാതെ ക്ഷയിക്കുകയില്ല. ഇവ ഓരോന്നായി അഭ്യസിച്ചാൽ ഫലമില്ലെന്നു മാത്രമല്ല അവയുടെ സ്വരൂപംതന്നെ വെളിപ്പെട്ടു കിട്ടുന്നതുമല്ല. തത്ത്വജ്ഞാനം, മനോനാശം, വാസനാക്ഷയം എന്നിവ ഓരോന്നും മറേറാരോന്നിൻെറയും അഭ്യാസത്തെ സഹായിക്കുന്നുവെന്നോക്കണം. ഇവ മൂന്നിൽ ഈരണ്ടെണ്ണം ഒരുമിച്ചു ചേരുന്നതോടെ മൂന്നു ദ്വന്ദ്വങ്ങൾ ആവിർഭവിക്കുന്നു.

മനോനാശവാസനാക്ഷയദ്വന്ദ്വം

ഇവയിൽ മനോനാശവാസനാക്ഷയങ്ങൾ പരസ്പരപോഷകങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു. മനസ്സ് ശമിക്കുന്നതുവരെ വാസന ക്ഷയിക്കുകയില്ല. വാസന ക്ഷയിക്കുന്നതുവരെ ചിത്തം ശമിക്കുകയുമില്ല. എന്താണീ മനസ്സ് ? അന്തഃകരണമായി പരിണമിച്ചിരിക്കുന്ന സൂക്ഷ്മജഡസംഘാതം. മനനം ചെയ്യാൻ അഥവാ വിചാരം ചെയ്യാൻ കഴിവുള്ളതു

കൊണ്ടു് ഇതിനെ മനസ്സെന്നു വിളിക്കുന്നു. ഇതു് ദീപജ്വാലാസമൂഹമെന്നപോലെ ഇന്ധനലാഭത്തിന്റെ ക്രമമനുസരിച്ചു വികസിക്കാനും ചുരുങ്ങാനും കഴിവുള്ളതാണു്. വിചാരവികാരരൂപമായ ഇന്ധനംകൊണ്ടു് പെരുകി ഇതു് നിരന്തരം പ്രവൎത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഈ മനസ്സിന്റെ നാശമെന്നാലെന്താണു് ? സങ്കല്പവികാരരൂപത്തിലുള്ള പരിണാമമുപേക്ഷിച്ചിട്ടു് അവ തടയപ്പെട്ടാലുണ്ടാകുന്ന പരിണാമദശയിൽ വൎത്തിക്കലാണു് മനോനാശം. പതഞ്ജലി യോഗസൂത്രത്തിൽ ഇക്കാൎയ്യം ഇങ്ങനെ വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു: 'വ്യുത്ഥാനനിരോധസംസ്കാരയോരഭിഭവപ്രാദുൎഭാവൗ നിരോധക്ഷണചിത്താന്വയോ നിരോധപരിണാമഃ.' മനസ്സിന്റെ സങ്കല്പവികാരങ്ങൾ പൊന്തിവരുന്നതാണു് വ്യുത്ഥാനം. അവയെ പൊന്തിവരാനനുവദിക്കാതെ തടയുന്നതാണു് നിരോധം. വ്യുത്ഥാനസംസ്കാരം തടയപ്പെടുന്നതോടെ നിരോധസംസ്കാരം അനുഭവഗോചരമാവും. ചിത്തം ഈ നിരോധസംസ്കാരത്തിൽത്തന്നെ തുടൎന്നു നിലനിൽക്കാൻ ഇടയാകുന്ന അനുഭവദശയാണു് നിരോധപരിണാമം. സങ്കല്പവികാരങ്ങളെ നിരന്തരം ഉണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടിരുന്ന സംസ്കാരം പോയി. സങ്കല്പവികാരങ്ങൾ തടയപ്പെട്ടാലുണ്ടാകുന്ന സംസ്കാരം അനുഭവിക്കാൻ തുടങ്ങി. ഇതാണു് മനോനാശം. ഇനി എന്താണു വാസന ? വീണ്ടുവിചാരംകൂടാതെ പെട്ടെന്നു് കാമക്രോധാദിചിത്തവൃത്തികളെ ഉണ്ടാക്കുന്ന ചിത്തസംസ്കാരമാണു് വാസന. മുൻപുമുൻപു പരിശീലിച്ചുറപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണു ഇതിനെ വാസനയെന്നു വിളിക്കുന്നതു്. ഈ വാസനയെ ക്ഷയിപ്പിക്കുന്നതെങ്ങനെയാണു് ? കാമക്രോധാദി ജഡധൎമ്മങ്ങളാണെന്നും നിത്യചേതനമായ ആത്മാവിനെ കണ്ടെത്തുകയാണു് ജീവിതലക്ഷ്യമെന്നുമുള്ള വിവേകം ഉറയ്ക്കണം. അതോടെ മനസ്സിനു് ശാന്തിയും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു് അടക്കവും വന്നുചേരും. എന്തും ക്ഷമിക്കാനും സഹിക്കാനു

മുള്ള കഴിവ് സ്വായത്തമാവും. ഈ ശുഭവാസനകൾ ദൃഢപ്പെടുന്നതോടെ പിന്നെ പുറമേ വേണ്ടത്ര കാരണമുണ്ടായാൽപ്പോലും കാമക്രോധാദിവികാരങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. ഇതാണ് വാസനാക്ഷയം. മനോനാശം വന്നില്ലെങ്കിൽ കൂടെക്കൂടെ സങ്കല്പങ്ങൾ പൊന്തിക്കൊണ്ടിരിക്കും. അങ്ങനെയായാൽ പുറമേ കാരണമുണ്ടെങ്കിൽ ചിലപ്പോൾ അറിയാതെ കാമക്രോധാദിവികാരങ്ങളിൽ പെട്ടുപോയെന്നു വരാം. അപ്പോൾ വാസനാക്ഷയം കൈയ്‌വന്നില്ലെന്നു തീർച്ചയല്ലേ ? വാസന ക്ഷയിക്കാതിരുന്നാൽ അതുപോലെ മനഃസങ്കല്പങ്ങൾ ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുമെന്നുള്ളതുകൊണ്ട് മനോനാശവും സംഭവിക്കുന്നതല്ല.

തത്ത്വജ്ഞാനമനോനാശബന്ധം

തത്ത്വജ്ഞാനമുണ്ടാകുന്നതുവരെ ചിത്തം ശമിക്കുകയില്ല. ചിത്തം ശമിക്കുന്നതുവരെ തത്ത്വജ്ഞാനമുണ്ടാകുന്നതുമല്ല. ഇക്കാണുന്നതൊക്കെ ആത്മസ്വരൂപമാണ്; നാമരൂപങ്ങളായിക്കാണപ്പെടുന്ന പ്രപഞ്ചം കേവലം മായാമയം; സത്യത്തിൽ അതില്ലാത്തതാണ്. ഇപ്രകാരമുള്ള ദൃഢാനുഭവമാണ് തത്ത്വജ്ഞാനം. ഈ തത്ത്വജ്ഞാനമുണ്ടാകാത്തിടത്തോളം രൂപരസാദിവിഷയങ്ങൾ ഉള്ളതായി തോന്നും. അവ സത്യമാണെന്നു തോന്നിയാൽ അവയെ ആസ്പദമാക്കിക്കൊണ്ടുള്ള സങ്കല്പങ്ങൾ തടയാനേ സാദ്ധ്യമല്ല. വിറകിട്ടുകൊണ്ടിരുന്നാൽ തീജ്ജ്വാല അടങ്ങുകില്ലെന്നു തീർച്ചയല്ലേ ? ചിത്തം ശമിക്കാതിരിക്കുന്നിടത്തോളം സങ്കല്പങ്ങളിൽക്കൂടി രൂപാദിവിഷയങ്ങൾ ഗ്രഹിക്കപ്പെടും. അപ്പോൾ ഇവിടെ ലേശംപോലും പലതില്ല,' എന്ന ഉപനിഷത്പ്രഖ്യാപനം 'യജമാനൻ, കുശപ്പുല്ലാണ്,' എന്നു പറയുംപോലെ പ്രത്യക്ഷവിരുദ്ധമായി തോന്നുകയും ചെയ്യും. അങ്ങനെയായാൽ അദ്വയബ്രഹ്മമാണ് വസ്തു എന്ന തത്ത്വബോധം ഒരിക്കലും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

വാസനാക്ഷയതത്ത്വജ്ഞാനദ്വന്ദ്വം

കാമക്രോധാദിവാസനകൾ നശിക്കാത്തിടത്തോളം ശമദമാദിസാധനകളിൽ സിദ്ധി വരുന്നതല്ല. ശമം മനസ്സിൻെറ ശാന്തിയും ദമം ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ അടക്കവുമാണ്. ശമദമാദിസിദ്ധികൊണ്ടു മാത്രമേ തത്ത്വജ്ഞാനം ഉദയം ചെയ്യൂ. അദ്വിതീയബ്രഹ്മതത്ത്വം സാക്ഷാത്കരിക്കപ്പെടുന്നതുവരെ കാമക്രോധാദിഹേതുക്കളായ വിഷയങ്ങൾ സത്യമാണെന്നുള്ള തോന്നൽ നിലനിൽക്കും. അതുകൊണ്ടു് വാസന ഒടുങ്ങുകയേയില്ല. ഇപ്പറഞ്ഞ മൂന്നു ദ്വന്ദ്വങ്ങളും പരസ്പരകാരണങ്ങളായിത്തീരുന്നതെങ്ങനെയെന്നു വിവരിക്കാം. മനസ്സു ശമിച്ചാൽ വാസനാസംവദ്ധകങ്ങളായ ബാഹ്യനിമിത്തങ്ങൾ ഇല്ലാതാകുന്നതോടെ വാസന ക്ഷയിക്കും. വാസന ക്ഷയിച്ചാൽ കാരണമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് കാമക്രോധാദിചിത്തവൃത്തികൾ ഉണ്ടാകാതിരിക്കുന്നതോടെ മനസ്സ് ശമിക്കുന്നു. ഇതാണ് പരസ്പരസാപേക്ഷമായ മനോനാശവാസനാദ്വന്ദ്വം.

സാമാന്യേന സാധനനിരൂപണം

ഏകാഗ്രപ്പെട്ട സൂക്ഷ്മബുദ്ധിക്കു മാത്രമേ ആത്മതത്ത്വം ഗ്രഹിക്കാൻ പററൂ എന്നു് ശ്രുതി ഘോഷിക്കുന്നു. ബുദ്ധിക്കു് കൂടുതൽ ആത്മൈക്യം അനുഭവിക്കാൻ വൃത്തിനാശരൂപത്തിലുള്ള ഏകാഗ്രത ആവശ്യമാണെന്നിതുകൊണ്ടു സിദ്ധിക്കുന്നു. ആത്മദർശനരൂപത്തിലുള്ള തത്ത്വജ്ഞാനം ലഭിക്കുന്നതോടെ ജഗത്തു് മിഥ്യയാണെന്നനുഭവിക്കാൻ കഴിയും. മനുഷ്യൻെറ കൊമ്പിനെക്കുറിച്ചെന്നപോലെ ഇല്ലാത്ത ജഗത്തിനെക്കുറിച്ചു് പിന്നെന്തു സങ്കല്പിക്കാനാണ് ? ആത്മാവു് ദർശിക്കപ്പെടുന്നതുകൊണ്ടും പിന്നെ വിഷയസങ്കല്പങ്ങൾ ഉപയോഗശൂന്യങ്ങളായിത്തീരും. അങ്ങനെ വിറകില്ലാത്ത അഗ്നിയെപ്പോലെ മനസ്സ് ഒടുങ്ങും.

ഇതാണ മനോനാശതത്ത്വജ്ഞാനദ്വന്ദ്വം. തത്ത്വജ്ഞാനം കാമക്രോധാദിവികാരങ്ങളെ ക്ഷയിപ്പിക്കുമെന്നു് ശ്രീ സുരേശ്വരാചാര്യർ നൈഷ്ക്കർമ്യസിദ്ധിയെന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഇങ്ങനെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു:

രിപൗ ബന്ധൗ സ്വദേഹേ ച സമൈകാത്മ്യം പ്രപശ്യതഃ
വിവേകിനഃ കുതഃ കോപഃ സ്വദേഹാവയവേഷ്വിവ.

(നൈ. 2. 18.)

ശത്രുവിലും ബന്ധുവിലും സ്വദേഹത്തിലും ഒരേ ആത്മ തത്ത്വം ദർശിക്കുന്ന വിവേകിക്കു് കോപം എങ്ങനെയുണ്ടാ കാനാണു്? ഒരാരം തന്റെ ശരീരത്തിന്റെ ഏതെങ്കിലും അവയവത്തോടു് ഒന്നുകൊണ്ടും കോപിക്കാറില്ലല്ലോ. കാമ ക്രോധാദിവാസനാക്ഷയം തത്ത്വജ്ഞാനത്തിനു് കാരണ മായിത്തീരുമെന്നു് പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. വസിഷ്ഠനും രാമനോടിക്കാര്യം തുറന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ശമദമാദികൊ ണ്ടു് ജ്ഞാനം വളരുന്നു. ജ്ഞാനംകൊണ്ടു് ശമദമാദി പുഷ്ടി പ്പെടുന്നു. താമരയും സരസ്സുമെന്നപോലെ ഇവ ഇങ്ങനെ പരസ്പരം ആശ്രയിക്കുന്നവയാണു്. ഇതാണു് മനോനാശ വാസനാക്ഷയതത്ത്വജ്ഞാനസാധനരഹസ്യം.

പൗരുഷവും സാധനസിദ്ധിയും

തത്ത്വജ്ഞാനം, വാസനാക്ഷയം, മനോനാശം ഇവ ഒരുമിച്ചഭ്യസിച്ചു് സിദ്ധിവരുത്തുവാൻ പൗരുഷം കൂടാതെ സാദ്ധ്യമല്ല. വസിഷ്ഠൻതന്നെ രാമനോടു പറയുന്നു:

തസ്മാദ് രാഘവ യത്നേന പൗരുഷേണ വിവേകിനാ
ഭോഗേച്ഛാം ദൂരതസ്ത്യക്ത്വാ ത്രയമേതത് സമാശ്രയേത്.

'അല്ലയോ രാമ, വസ്തുവിവേകത്തോടുകൂടിയ യത്നരൂ പത്തിലുള്ള പൗരുഷത്തെ സമാശ്രയിയ്ക്കു. അങ്ങനെ ഭോ ഗേച്ഛ ദൂരെക്കളഞ്ഞു് ഈ മൂന്നു കൂട്ടവും അഭ്യസിക്കു.' യത്ന രൂപത്തിലുള്ള പൗരുഷം ഞാൻ ഏതു വിധവും തുടൻ നില

നിത്തുമെന്നുള്ള ഉത്സാഹമാണ് ഉറപ്പ്. തത്ത്വജ്ഞാനത്തിന്ന് ശ്രവണമനനങ്ങളാണ് ഹേതു. സങ്കല്പനിരോധരൂപത്തിലുള്ള സമബുദ്ധിപരിശീലനമാണ് മനോനാശത്തിന്നു ഹേതു. ദുർവ്വാസനകളെ ക്ഷയിപ്പിക്കാൻ ആരംഭത്തിൽ വിദ്യാമാർഗ്ഗപ്രദർശകങ്ങളായ വിപരീതവാസനകൾ ശീലിക്കണം. ചിത്തം അസൂയാവാസനകൊണ്ട് കലുഷിതമാണെങ്കിൽ അതിന്നു വിപരീതമായ സൗഹൃദവാസന അഭ്യസിക്കണം. അന്യൻെറ ദുഃഖത്തിൽ ആഹ്ലാദിക്കാനാണ് ചിത്തത്തിന്നു തോന്നുന്നതെങ്കിൽ അതിനെ കാരുണ്യം പഠിപ്പിക്കണം. മററുള്ളവരുടെ ഉയർച്ചയിൽ ഈഷ്യ തോന്നുന്നുണ്ടെങ്കിൽ തത്സ്ഥാനത്തു് സന്തോഷത്തെ പ്രതിഷ്ഠിക്കാൻ യത്നിക്കണം. ഇങ്ങനെ സദ്വാസനകൾ പുഷ്ടിപ്പെട്ടാൽ ആത്മവാസനകൊണ്ട് ക്രമേണ അവയേയും തിരസ്കരിക്കാം. ഭോഗേച്ഛ തീരെ പരിത്യജിക്കാൻ യത്നിക്കണം. അല്പമായ ഭോഗേച്ഛപോലും അനുഭവത്തിൽ കലാശിച്ചാൽ നെയ്യൊഴിച്ച തീയ്പോലെ ആളിക്കത്താൻ തുടങ്ങും. അതുകൊണ്ടാണ് ഭോഗേച്ഛയെ അങ്ങുകലെ വെടിയണമെന്ന് നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. വിവിദിഷാസന്ന്യാസം തത്ത്വജ്ഞാനം നേടാൻ വേണ്ടിയാണെന്ന് മുൻപു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. വിദ്വത് സന്ന്യാസം ജീവന്മുക്തി വെളിപ്പെടുത്താനാണെന്നും വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. പക്ഷെ നേരത്തേതന്നെ തത്ത്വജ്ഞാനം നേടി അനന്തരം വിദ്വത്സന്ന്യാസം സ്വീകരിച്ചു ജീവിക്കുന്നയാളും തനിക്കു ബന്ധകാരണങ്ങളായ വാസനാമനോവൃത്തികളെ നശിപ്പിക്കാൻ യത്നിക്കണമെന്നു വന്നുകൂടുന്നതായി തോന്നുന്നുവല്ലോ. തത്ത്വജ്ഞാനത്തോടൊരുമിച്ചുതന്നെ വാസനാക്ഷയവും മനോനാശവും നേടണമെന്നല്ലേ ഇപ്പോൾ സിദ്ധാന്തിച്ചുകാണുന്നതു് ? ഇതു് പരസ്പരവിരുദ്ധമായി തോന്നുന്നല്ലോ. ഈ സംശയം ശരിയല്ല. പ്രാധാന്യവും അപ്രാധാന്യവും മുൻനിത്തിയാണ് വ്യവസ്ഥ. വിവിദിഷാസന്ന്യാസിക്കു പ്രധാനം തത്ത്വജ്ഞാ

നവും വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങൾ അപ്രധാനങ്ങളുമാണ്. വിദ്വത്സന്ന്യാസിക്ക് തത്ത്വജ്ഞാനം ഉറപ്പായിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടുതന്നെ അതിനുവേണ്ടിയുള്ള യത്നം അപ്രധാനമാണെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. വിദ്വത്സന്ന്യാസി പ്രധാനമായി വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങൾക്കായി യത്നം തുടരേണ്ടതാണ്. അതുകൊണ്ട് രണ്ടിടത്തും മൂന്നും ഒരുമിച്ചഭ്യസിക്കേണ്ടതാണെന്നുള്ളതിൽ സംശയിക്കാനേയില്ല. തത്ത്വജ്ഞാനംകൊണ്ടുതന്നെ കൃതകൃത്യനായിത്തീർന്നയാൾക്ക് വീണ്ടും അഭ്യാസം തുടർന്നുകൊണ്ട് എന്തു പ്രയോജനമെന്ന് ശങ്കിച്ചുകൂടാ. ജീവന്മുക്തിപരിപാകത തന്നെയാണ് പ്രയോജനമെന്നോർക്കേണ്ടതാണ്. വിദ്വത്സന്ന്യാസി തത്ത്വം സാക്ഷാത്കരിച്ചയാളല്ലേ? അദ്ദേഹത്തിനു തത്ത്വജ്ഞാനസാധനകളായ ശ്രവണമനനാദി അനുഷ്ഠിക്കുന്നതുകൊണ്ട് പ്രയോജനമില്ലല്ലോ. തത്ത്വസാക്ഷാത്കാരം ഒരിക്കലുണ്ടാകയാൽ പിന്നെ അതിനെ സ്വരൂപത്തിൽ മാററിമറിക്കാനോ ഇല്ലാതാക്കാനോ സാദ്ധ്യവുമല്ല. അതുകൊണ്ട് വിദ്വത്സന്ന്യാസി വീണ്ടും തത്ത്വജ്ഞാനാഭ്യാസം തുടരണമെന്നു പറയുന്നതിനെന്താണർത്ഥം? തത്ത്വാനുഭവം വിട്ടുപോകാതെ തുടർന്നു നിലനിർത്താൻ എങ്ങനേയും യത്നിക്കേണ്ടതാണ്. വാസിഷ്ഠത്തിൽ ലീലോപാഖ്യാനവേളയിൽ ഇക്കാര്യം വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്:

> തച്ചിന്തനം തത്കഥനം അന്യോന്യം തത്പ്രബോധനം
> ഏതദേകപരത്വം ച ജ്ഞാനാഭ്യാസം വിദുർബുധാഃ.

സച്ചിദാനന്ദസ്വരൂപമായ സത്യത്തെക്കുറിച്ചുതന്നെ ചിന്തിക്കണം. അതിനെക്കുറിച്ചുതന്നെ സംഭാഷണം ചെയ്യണം. പരസ്പരം സത്യബോധം പകരാൻ ശ്രമിക്കണം. എല്ലാം ബ്രഹ്മസ്വരൂപമായി കാണാൻ യത്നിക്കണം. ഇതാണ് ബ്രഹ്മാഭ്യാസമെന്നു് പണ്ഡിതന്മാർ കരുതുന്നു. വേറെ ചിലർ മറെറാരുതരം ബ്രഹ്മാഭ്യാസത്തെക്കുറിച്ച് പ്രസ്താവിക്കുന്നുണ്ട്. അതിപ്രകാരമാണ്:

സൎഗ്ഗാദാവേവ നോത്പന്നം ദൃശ്യം നാസ്ത്യേവ തത് സദാ
ഇദം ജഗദഹം ചേതി ബോധാഭ്യാസം വിദുഃ പരേ.
(ലഘുയോ. 6. 3.)

സൃഷ്ടിയുടെ തുടക്കത്തിൽത്തന്നെ ദൃശ്യം ഉണ്ടായിട്ടേയില്ല. അതുകൊണ്ടു് സദാ ഇല്ലാത്തതുതന്നെ. ഈ ജഗത്തെന്നും ഈ ഞാനെന്നും വേർതിരിഞ്ഞു കാണുന്ന ഇവ ഇല്ലേയില്ല. ഒരേ ഒരു ബോധവസ്തു മാത്രമാണുള്ളതു്. ഈ അനുഭവം ആവർത്തിച്ചുറപ്പിക്കുന്നതാണു് ബോധാഭ്യാസം. മനോനാശവാസനാക്ഷയാഭ്യാസങ്ങളും വാസിഷ്ഠം വിവരിക്കുന്നുണ്ടു്. ജ്ഞാതാവായ ബോധവസ്തുവിനു് ജ്ഞേയമായ ദൃശ്യം തീരെ ഇല്ലാത്തതാണെന്നു യുക്തികൊണ്ടും ശാസ്ത്രംകൊണ്ടും അനുഭവിച്ചറിയാൻ ആരു ശ്രമിക്കുന്നുവോ അവരാണഭ്യാസികൾ. ജ്ഞാതാവെന്നും ജ്ഞേയമെന്നുമുള്ള വേർതിരിവു് തീരെ ഇല്ലാത്തതാണെന്നറിയണം. ഇതിനുള്ള യുക്തിയാണു് യോഗാഭ്യാസം. അതുതന്നെയാണു് മനോനാശാഭ്യാസം. ദൃശ്യം തീരെയില്ലാത്തതാണെന്നു തെളിയുംതോറും രാഗദ്വേഷങ്ങൾ കുറഞ്ഞുവരും. അതോടെ ആത്മസുഖം പുതുതായി ഉദയംചെയ്യും. രാഗദ്വേഷങ്ങളെക്കുറിച്ചു് ഈ ആത്മസുഖം വളൎത്തുന്നതുതന്നെയാണു് ബ്രഹ്മാഭ്യാസം. ഇതുതന്നെയാണു് വാസനാക്ഷയാഭ്യാസം. ഈ മൂന്നഭ്യാസങ്ങളും സാമാന്യമായി പിൻതുടരേണ്ടവയാണല്ലോ. ഇവയുടെ പ്രാധാന്യാപ്രാധാന്യഭാവങ്ങൾ നിൎണ്ണയിക്കുക പ്രയാസമല്ലേയെന്നു ശങ്കിക്കാനില്ല. പ്രയോജനത്തെ മുൻനിൎത്തി പ്രാധാന്യാപ്രാധാന്യഭാവങ്ങൾ നിൎണ്ണയിക്കാവുന്നതാണു്.

ജീവന്മുക്തിയും വിദേഹമുക്തിയും

മോക്ഷം കൊതിക്കുന്ന പുരുഷനു് ജീവന്മുക്തിയെന്നും വിദേഹമുക്തിയെന്നും രണ്ടു പ്രയോജനങ്ങളാണു് മുൻപിലുള്ളതു്. കഠോപനിഷത്തിലെ പ്രഖ്യാപനം നോക്കുക:

പുരമേകാദശദ്വാരം അജസ്യാവക്രചേതസഃ
അനുഷ്ഠായ ന ശോചതി വിമുക്തശ്ച വിമുച്യതേ. (5. 1.)

ഈ ശരീരം പതിനൊന്നു വാതിലുകളോടുകൂടിയ പുരമാണ്. ജനനമരണരഹിതനും നിത്യവിജ്ഞാനസ്വരൂപിയുമായ ആത്മാവാണിതിന്റെ സ്വാമി. ആ പ്രഭുവിനെ നിരന്തരം ഓർമ്മിച്ചുകൊണ്ടാൽ ദുഃഖമുണ്ടാകുന്നതല്ല. ഈ പുരം കൈയ്‌വെടിയുന്നതോടെ വിമുക്തനായി ഭവിക്കുകയും ചെയ്യും. ഇവിടെ ബ്രഹ്മപുരമായ ശരീരത്തിൽ കഴിഞ്ഞുകൊണ്ടു് ജീവിക്കുന്ന പുരുഷനു ദൈവസമ്പത്തുകൊണ്ടു മോക്ഷം, ആസുരസമ്പത്തുകൊണ്ടു് ബന്ധം, ഇതാണ് നിയമം. ഗീത പതിനാറാമദ്ധ്യായത്തിൽ ഭഗവാൻ ഇക്കാര്യം വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

ദൈവീ സമ്പദ്വിമോക്ഷായ നിബന്ധായാസുരീ മതാ.

ദൈവീസമ്പത്ത് മോക്ഷത്തെ തരുന്നു. ആസുരീസമ്പത്ത് ബന്ധത്തെയുളവാക്കുന്നു. ദൈവാസുരസമ്പത്തുകൾ എന്തൊക്കെയാണെന്നും അവിടെ എണ്ണിയെണ്ണി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ഭയമില്ലായ്മ, ചിത്തശുദ്ധികൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന സത്ത്വഗുണത്തിന്റെ വളർച്ച, സത്യമെന്തെന്ന് വ്യക്തമായി തിരിച്ചറിയുന്ന ജ്ഞാനയോഗത്തെ സമാശ്രയിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ജീവിതം, ഇവ ദൈവീസമ്പത്തുകളാണ്. അതുപോലെ തന്നെ ദാനം, ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹം, യജ്ഞം, വേദാന്തപഠനം, കളങ്കമില്ലായ്മ, തേജസ്സ്, ക്ഷമ, ധൈര്യം, ശുചിത്വം, ദ്രോഹചിന്തയില്ലായ്മ, അഹിംസ, സത്യം, ക്രോധമില്ലായ്മ, ത്യാഗം, ശാന്തി, ലോഭമില്ലായ്മ, ദയ, തൃഷ്ണയില്ലായ്മ, മൃദുത്വം, ലജ്ജ, ഇളക്കമില്ലായ്മ, ധൈര്യം, ദുരഭിമാനമില്ലായ്മ ഇവയും ദൈവീസമ്പത്തിലുൾപ്പെടുന്നു. നേരേമറിച്ച് ഗർവ്വ്, അഹങ്കാരം, ദുരഭിമാനം, കോപം, പരുഷത, സത്യബോധമില്ലായ്മ ഇവയൊക്കെയാണ് ആസുരീസമ്പത്തുകൾ. ഇങ്ങനെ എണ്ണിപ്പറഞ്ഞിട്ടു്പതിനാറാമദ്ധ്യായത്തിൽ അവസാനംവരെ ആസുരസമ്പത്ത് വിസ്തരിച്ച് പ്രതിപാ

ദിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇവിടെ അശാസ്ത്രീയവും സ്വഭാവസിദ്ധവുമാണ് ആസുരസമ്പത്തായ ദുർവ്വാസന. ഇതിനെ ശാസ്ത്രീയവും പുരുഷപ്രയത്നസാദ്ധ്യവുമായ ദൈവീസമ്പത്തെന്ന സദ്വാസനകൊണ്ട് ക്ഷയിപ്പിക്കുമ്പോഴാണ് ജീവന്മുക്തി; ജീവന്മുക്തൻ ദേഹം വെടിയുന്നതോടെ വിദേഹമുക്തിയും പ്രാപിക്കുന്നു.

മനോനാശപ്രകാരം

വാസനാക്ഷയംകൊണ്ടാണ് ജീവന്മുക്തി നേടേണ്ടതെന്നു നാം കണ്ടുവല്ലോ. വാസനാക്ഷയംപോലെതന്നെ മനോനാശവും ജീവന്മുക്തിക്കു കാരണമാണ്. അമൃതബിന്ദൂപനിഷത്ത് ഇക്കാര്യം വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. മനുഷ്യരുടെ ബന്ധത്തിനും മോക്ഷത്തിനും കാരണം മനസ്സാണ്. വിഷയാസക്തമായ മനസ്സ് ബന്ധമുളവാക്കുന്നു. വിഷയവിമുക്തമായ മനസ്സ് മോക്ഷപദവിയിലെത്തി നിൽക്കുന്നു. നിർവ്വിഷയമായ മനസ്സാണ് മോക്ഷം നേടിത്തരുന്നതെങ്കിൽ ഒരു മോക്ഷേച്ഛു സദാ മനസ്സിനെ നിർവ്വിഷയമാക്കിത്തീർക്കാൻ യത്നിക്കേണ്ടതാണ്. നിർവ്വിഷയമായിത്തീരുന്ന മനസ്സു നിരുദ്ധമായി ഹൃദയത്തിൽ ഉപശമിക്കുന്നു. അതോടെ ഒരു തപസ്വി ഉന്മനീഭാവത്തിലെത്തിച്ചേരുന്നു. മനസ്സിൻെറ ഉപശമംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ആത്മാനുഭവമാണ് ഉന്മനീഭാവം. ഇതുതന്നെയാണ് മോക്ഷം. അതുകൊണ്ട് മനസ്സ് എപ്പോഠം ഹൃദയത്തിൽ കെട്ടടങ്ങി കാണാതാകുമോ അപ്പോഠംവരെ ഒരു സാധകൻ ചിത്തനിരോധമെന്ന യോഗം അഭ്യസിക്കേണ്ടതാണ്.

ബന്ധവിശകലനം

സംസാരബന്ധം തീവ്രമെന്നും മൃദുവെന്നും രണ്ടുതരമുണ്ട്. നേരിട്ട് ക്ലേശത്തെയുളവാക്കുന്നതുകൊണ്ട് ആസുരസമ്പത്ത് തീവ്രബന്ധമാണ്. രണ്ടെന്ന തോന്നലേയുള്ളു; മദമാത്സര്യാദി ആസുരസമ്പത്തൊന്നുമില്ല എന്നു വന്നാൽ

അതു നേരിട്ട് ക്ലേശമുണ്ടാക്കുന്നില്ല. എങ്കിലും ആ ദ്വൈത ഭാവം ചിലപ്പോഠം ആസുരസമ്പത്തിന്ന് കാരണമായി ത്തീരാവുന്നതാണ്. അതുകൊണ്ട് ദ്വൈതമാത്രപ്രതീതിയെ മൃദുബന്ധമായി കരുതാം. വാസനാക്ഷയംകൊണ്ട് ആസുര സമ്പത്തെന്ന തീവ്രബന്ധം ഒടുങ്ങിക്കിട്ടും. മനോനാശം കൊണ്ട് തീവ്രമൃദുബന്ധങ്ങഠം രണ്ടും മാറും. ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. എന്നാൽ മനോനാശം മാത്രം അഭ്യസി ച്ചാൽ പോരെ? വാസനാക്ഷയത്തിനു പിന്നെയത്ഥമില്ല ല്ലോ? ഈ സംശയം ശരിയല്ല. ജീവന്മുക്തനായാലും ശരീരം കൊണ്ടനുഭവിച്ചു തീക്കേണ്ടതാണല്ലോ പ്രാരബ്ധകമ്മം. അപ്പോഠം വ്യവഹാരദശയിൽ അനുഭവിച്ചു തീരേണ്ട പ്രബ ലമായ പ്രാരബ്ധകമ്മം മനസ്സിനെ പൊന്തിച്ചു കൊണ്ടുവരു ന്നതാണ്. വാസനാക്ഷയം ഇത്തരം മനസ്സിനെ തീവ്രബ ന്ധത്തിലകപ്പെട്ടുപോകാതെ കാത്തുകൊള്ളുന്നു. അനുഭവിച്ചു തീക്കൽ മൃദുബന്ധംകൊണ്ടും സാദ്ധ്യമാകുന്നതാണല്ലോ. താ മസവൃത്തിയാണ് തീവ്രബന്ധം. രാജസസാത്ത്വികവൃത്തി കഠം രണ്ടും മൃദുബന്ധമാണ്. 'ദുഃഖേഷ്വനുദ്വിഗ്നമനാഃ' എന്നു തുടങ്ങുന്ന സ്ഥിതപ്രജ്ഞലക്ഷണശ്ലോകത്തിൽ ഭഗവാൻ ഇക്കാര്യം വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഇവിടെ ഇനിയും ഒരു സംശയം വരാം. ജീവന്മുക്തനും മൃദുബന്ധം അനുവദനീയ മാണ്. തീവ്രബന്ധം വാസനാക്ഷയംകൊണ്ട് നിവത്തി ക്കുകയും ചെയ്യും. എന്നാൽ പിന്നെ മനോനാശം അഭ്യസി ക്കേണ്ട കാര്യമില്ലല്ലോ? ഈ സംശയവും ശരിയല്ല. പ്രാ രബ്ധം ഇച്ഛാപ്രാരബ്ധമെന്നും, അനിച്ഛാപ്രാരബ്ധമെന്നും, പരേച്ഛാപ്രാരബ്ധമെന്നും മൂന്നു വിധമുണ്ട്. ആത്മജ്ഞാനി പോലും പുതുതായി ഇച്ഛയെ ഉളവാക്കി ചില പ്രാരബ്ധ ങ്ങളിൽ പെട്ടുപോയി എന്നു വരാം. ഇതാണ് ഇച്ഛാ പ്രാരബ്ധം.

സദൃശം ചേഷ്ടതേ സ്വസ്യാഃ പ്രകൃതേർജ്ഞാനവാനപി.

ജ്ഞാനവാൻപോലും സ്വന്തം പ്രകൃതിക്കനുസരിച്ച് പ്രവത്തിച്ചുപോകുന്നു എന്നു് ഭഗവാൻ ഗീതയിൽ വിവരിക്കുന്നതു് ഈ ഇച്ഛാപ്രാരബ്ധത്തെ മനസ്സിൽ കണ്ടുകൊണ്ടാണു്. ഇച്ഛാപ്രാരബ്ധത്തെ ഒഴിവാക്കാൻ മനോനാശത്തിനല്ലാതെ മററൊന്നിനും കഴിവില്ല. മററെന്തിനെങ്കിലും കഴിയുമായിരുന്നെങ്കിൽ രാമനും നളനും ധർമ്മപുത്രരുമൊന്നും ദുഃഖിക്കാനിടവരുമായിരുന്നില്ല. പൊന്മാനിനെ കൈവശമാക്കണമെന്നും ചൂതു കളിക്കണമെന്നുമുള്ള സ്വയംകൃതേച്ഛകളായിരുന്നുവല്ലോ ഇവരെ ആപത്തിൽ ചാടിച്ചതു്. ഇത്തരം ഇച്ഛാപ്രാരബ്ധങ്ങളെ ഒഴിവാക്കാനാണു് മനോനാശം നിരന്തരം അഭ്യസിക്കേണ്ടതു്. ഇച്ഛാപ്രാരബ്ധങ്ങൾ മനോനാശംകൊണ്ടല്ലാതെ മററൊന്നുകൊണ്ടും ഒഴിഞ്ഞുപോകുന്നതല്ലെന്നു് പഞ്ചദശിയിൽ സൂചിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. രാമനളയുധിഷ്ഠിരന്മാർ ഈ മനോനാശം നല്ലവണ്ണം അഭ്യസിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ അവക്കു് പല ദുഃഖങ്ങളിൽനിന്നും വിടുതി കിട്ടുമായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ ജീവന്മുക്തിക്കു് വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങൾ നേരിട്ടു കാരണങ്ങളായതുകൊണ്ടു് തത്ത്വജ്ഞാനത്തെക്കാൾ അവയ്ക്കു് പ്രാധാന്യമുണ്ടു്. തത്ത്വജ്ഞാനം മാറിനിന്നു് ഈ രണ്ടിനേയും ത്വരിതപ്പെടുത്തുകയാണു് ചെയ്യുന്നതു്. അതുകൊണ്ടു് ജീവന്മുക്തിയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങളെപ്പോലെ പ്രധാനമല്ല തത്ത്വജ്ഞാനം.

ജ്ഞാനവും വാസനാക്ഷയവും

തത്ത്വജ്ഞാനം വാസനാക്ഷയത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നുവെന്നു് ശ്രുതി പലയിടത്തും വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. 'ആ ദേവനെയറിഞ്ഞാൽ എല്ലാ പാപങ്ങളും ഒടുങ്ങുന്നു,' എന്നാണു് ശ്വേതാശ്വതരോപനിഷത്തിൻെറ പ്രഖ്യാപനം. കഠോപനിഷത്തു പറയുന്നതു്, 'അധ്യാത്മയോഗം അഭ്യസിച്ചുറപ്പിച്ചു് ആ ദേവനെ അറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ധീരൻ ഹഷ്

ശോകങ്ങൾക്കതീതനായി വർത്തിക്കുന്നു,' എന്നാണ്. 'ആത്മജ്ഞാനി ശോകത്തെ തരണം ചെയ്യുന്നു,' എന്നാണ് ഛാന്ദോഗ്യോപനിഷത്തിന്റെ മതം. ഈശാവാസ്യോപനിഷത്താകട്ടെ, 'അദ്വയസത്യം സർവ്വത്ര ദർശിക്കുന്നയാൾക്ക് ശോകമോ മോഹമോ ഇല്ല,' എന്നു വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. 'ദേവനെയറിയുന്നയാൾ എല്ലാ കെട്ടുപാടുകളിൽനിന്നും മോചിക്കുന്നു,' എന്നാണ് ശ്വേതാശ്വതരോപനിഷത്ത് വീണ്ടും പ്രഖ്യാപിക്കുന്നത്.

ജ്ഞാനവും മനോനാശവും

തത്ത്വജ്ഞാനം മനോനാശഹേതുവാണെന്നുള്ളതിനും ശ്രുതിസമ്മതിയുണ്ട്. 'എവിടെ ഒരാൾക്ക് എല്ലാം ആത്മാവായിത്തീരുന്നുവോ അദ്ദേഹം പിന്നെ എന്തിൽക്കൂടി ആരെക്കാണാൻ, എന്തിൽക്കൂടി ആരെ കേൾക്കാൻ?' എന്നാണ് ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്ത് ചോദിക്കുന്നത്. മാണ്ഡൂക്യോപനിഷത്തിന് കാരികയെഴുതിയിട്ടുള്ള ശ്രീ ഗൗഡപാദാചാര്യർ കാരികയിൽ ഇങ്ങനെ പറയുന്നു:

ആത്മതത്ത്വാനുബോധേന ന സങ്കല്പയതേ യദാ
അമനസ്താം തദാ യാതി ഗ്രാഹ്യാഭാവേ തദഗ്രഹഃ. (3.23.)

ആത്മതത്ത്വം നിരന്തരം അനുസന്ധാനം ചെയ്തുകൊണ്ട് സങ്കല്പങ്ങളെ തിരസ്കരിക്കുക. അതോടെ മനോനാശം കൈയ്‌വരുന്നു. ഗ്രഹിക്കാൻ മറ്റൊന്നില്ലെന്നു വന്നാൽ പിന്നെ മനസ്സുണ്ടായിരിക്കുകയില്ലല്ലോ. ജീവന്മുക്തിക്ക് വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങളാണ് പ്രധാനകാരണങ്ങൾ.

ജ്ഞാനവും വിദേഹമുക്തിയും

ജ്ഞാനം നേരിട്ട് വിദേഹമുക്തി ഉളവാക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് വിദേഹമുക്തിക്ക് പ്രധാനകാരണം ജ്ഞാനം. 'ജ്ഞാനംകൊണ്ടു മാത്രമേ കൈവല്യമുള്ളു, അതാണ്

മോക്ഷം.' എന്നു് സ്മൃതിയും ഘോഷിക്കുന്നു. കേവലനായ ആത്മാവിന്റെ സ്ഥിതിയാണു് കൈവല്യം. അതാണു് ദേഹാദിരഹിതമായ നിലനിൽപ്പ്. അതു് ജ്ഞാനംകൊണ്ടു മാത്രമേ ലഭിക്കൂ. അജ്ഞാനസൃഷ്ടിയാണ് ദേഹം. ജ്ഞാനം ഒന്നുകൊണ്ടുമാത്രമേ അതു മാറിത്തരൂ. 'മാത്രമേ' എന്നു പറയുന്നതുകൊണ്ടു് കർമ്മത്തിനു് ദേഹത്തെ നിവർത്തിപ്പിക്കാൻ കഴികയില്ലെന്നു് സ്പഷ്ടമാകുന്നു. കർമ്മം കൊണ്ടോ സന്തതികൊണ്ടോ ധനംകൊണ്ടോ ദേഹബന്ധം വിട്ടുപോകുന്നതല്ല എന്നു് തൈത്തിരീയോപനിഷത്തും പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. ചിലർ ജ്ഞാനം നേടാൻ കൂട്ടാക്കാതെ വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങൾ യഥാശക്തി പരിശീലിക്കുന്നു. എന്നിട്ട് ഏതെങ്കിലും ഒരിഷ്ടദേവനെ ധ്യാനിച്ച് സഗുണോപാസനയും ശീലിക്കുന്നു. അവക്ക് കൈവല്യം കിട്ടുന്നതല്ല. സൂക്ഷ്മശരീരം അവരെ വിട്ടുപോകുന്നതേയില്ല. അതിനാൽ 'മാത്രമേ' എന്ന പദംകൊണ്ടു് വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങളും നേരിട്ടു് വിദേഹമുക്തിക്കു് ഹേതുക്കളല്ലെന്നാണു് സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. കൈവല്യമാണു് മോക്ഷം എന്നു പറഞ്ഞാൽ ജ്ഞാനം കാട്ടിത്തരുന്ന കേവലമായ നിലനില്പിൽ എല്ലാ ബന്ധങ്ങളും അസ്തമിക്കുന്നുവെന്നാണു് താത്പര്യം.

ബന്ധനിവൃത്തി

ബന്ധം പല തരത്തിലുണ്ടു്. വിദ്യാഗ്രന്ഥി, അബ്രഹ്മത്വം, ഹൃദയഗ്രന്ഥി, സംശയം, കർമ്മങ്ങൾ, അസർവ്വകാമത്വം, മരണം, പുനർജ്ജന്മം എന്നിങ്ങനെ വിവിധനാമങ്ങളിലാണ് അവ അറിയപ്പെടുന്നതു്. ഈ ബന്ധങ്ങളെല്ലാംതന്നെ ജ്ഞാനംകൊണ്ടു് വിട്ടുകിട്ടുന്നതാണ്. ഉപനിഷത്തുകളിലെ പ്രഖ്യാപനങ്ങൾ നോക്കുക: 'ഹൃദയഗുഹയിൽ ഒളിഞ്ഞിരിക്കുന്ന സത്യത്തെ അറിയുന്നയാൾ അവിദ്യാഗ്രന്ഥിയെ പൊട്ടിച്ചെറിയുന്നു' എന്നാണു് മുണ്ഡകോപനിഷത്തി

ൻെറ പ്രഖ്യാപനം. 'ബ്രഹ്മത്തെയറിയുന്നയാഠ ബ്രഹ്മമായി ഭവിക്കുന്നു,' എന്നും അതേ ഉപനിഷത്ത് തുടർന്നു വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. 'ആ പരമസത്യത്തെ കണ്ടെത്തുമ്പോഠ ഹൃദയഗ്രന്ഥി ഭേദിക്കപ്പെടുന്നു; സർവ്വസംശയങ്ങളും ഛേദിക്കപ്പെടുന്നു; കർമ്മങ്ങഠ ക്ഷയിക്കുന്നു.' എന്നും മുണ്ഡകോപനിഷത്തുതന്നെ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. 'ഗുഹാനിഹിതമായ ചിദംബരത്തിൽ ഒളിഞ്ഞിരിക്കുന്ന സത്യത്തെയറിയുന്നയാഠ സർവ്വകാമങ്ങളും ഒരുമിച്ചനുഭവിക്കുന്നു,' എന്നാണ് തൈത്തിരീയോപനിഷത്തു കാട്ടിത്തരുന്നത്. ശ്വേതാശ്വതരോപനിഷത്ത് പറയുന്നത്, 'ആ സത്യത്തെ അറിഞ്ഞാൽ മാത്രമേ മരണത്തെ ജയിക്കുന്നുള്ളു,' എന്നാണ്. കഠോപനിഷത്തു പറയുന്നതു നോക്കുക:

യസ്തു വിജ്ഞാനവാൻ ഭവതി സമനസ്കഃ സദാ ശുചിഃ
സ തു തത്പദമാപ്നോതി യസ്മാദ് ഭൂയോ ന ജായതേ.

(കഠോ. 1. 3. 8.)

സത്യത്തെയറിഞ്ഞവൻ സദാ പരിശുദ്ധഹൃദയനായി വർത്തിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം സത്യവുമായി അലിഞ്ഞുചേരുന്നു. അതുകൊണ്ട് പിന്നെ ജനിക്കാനേ ഇടവരുന്നില്ല. 'താൻ ബ്രഹ്മമാണെന്നറിയുന്നയാഠ ഇക്കാണുന്ന സർവ്വവുമായി ഭവിക്കുന്നു,' എന്നാണ് ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്ത് അറിയിക്കുന്നത്. ഇങ്ങനെ അജ്ഞാനബന്ധങ്ങളുടെ നിവൃത്തിയെക്കുറിച്ച് പ്രതിപാദിക്കുന്ന ഉപനിഷദ്വാക്യങ്ങഠ വേണ്ടുവോളമുണ്ട്. ആത്മജ്ഞാനം മാത്രമേ ബന്ധനിവൃത്തിയെ ഉളവാക്കുകയുള്ളുവെന്ന് അവ വിളിച്ചറിയിക്കുന്നു.

വിദേഹമുക്തികാലം

ആത്മജ്ഞാനംകൊണ്ടേ വിദേഹമുക്തി കൈയ്വരൂ എന്നു കണ്ടുവല്ലോ. ജ്ഞാനോദയമുണ്ടായാൽ അപ്പോഠ തന്നെ വിദേഹമുക്തിയും ലഭിക്കുന്നു. ബ്രഹ്മസത്തയിൽ

അവിദ്യാധ്യാരോപിതങ്ങളാണല്ലോ ബന്ധങ്ങരം. അവ വിദ്യകൊണ്ടില്ലാതായിത്തീരുന്നു. വിദ്യകൊണ്ടു നശിക്കുന്ന ദേഹാദിബന്ധങ്ങരം വീണ്ടുമുണ്ടാകുന്നില്ല. തോന്നാത്ത ബന്ധത്തെ അനുഭവിക്കുക വയ്യല്ലോ. വിദേഹമുക്തിയുടെ ഈ വിദ്യാസമകാലീനത്വം ഭാഷ്യകാരനായ ശങ്കരഭഗവത് പാദർ സമന്വയസൂത്രത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആത്മ സ്വരൂപത്തിൽ കമ്മത്തിനു് ഒരു പ്രസക്തിയുമില്ലെന്നാണു് അവിടെ അദ്ദേഹം തെളിയിച്ചിട്ടുള്ളതു്. കമ്മത്തിനൊരു പ്രസക്തിയുമില്ലാത്ത നിത്യമുക്തശുദ്ധബുദ്ധസ്വഭാവനായ ആത്മാവാണു് താനെന്നുള്ള ജ്ഞാനം വിദ്യകൊണ്ടു നേടി ക്കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ ദേഹാദിബന്ധങ്ങരംക്കു് ഒരു സ്ഥാന വും ഉണ്ടായിരിക്കുകയില്ലല്ലോ. മറെറാരു സൂത്രത്തിൻെറ വിവരണത്തിലും ഭാഷ്യകാരൻ ഇക്കാര്യം വ്യക്തമാക്കിയി ട്ടുണ്ടു്. ബ്രഹ്മസൂത്രം നാലാമദ്ധ്യായം ഒന്നാംപാദം പതി മൂന്നാം സൂത്രം വിവരിക്കുമ്പോഴാണതു്: 'തദധിഗമ ഉത്തര പൂവ്വാഘയോരശ്ലേഷവിനാശൗ തദ്വ്യപദേശാത്'' എന്നാ ണു് സൂത്രം. ബ്രഹ്മജ്ഞാനത്തോടെ ഭാവിയിലുണ്ടാകാ വുന്ന ബന്ധങ്ങരം വരാതാവുകയും നേരത്തേ ഉണ്ടായിരുന്ന ബന്ധങ്ങരം പാടേ നശിച്ചുപോവുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇക്കാ ര്യം ഉപനിഷത്തുകളെല്ലാം പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇത്രയു മാണു് സൂത്രാത്ഥം. ജ്ഞാനി സംസാരവ്യാപാരങ്ങളിൽ കഴിയുന്നതായി മററുള്ളവർക്കു തോന്നിയാലും വെള്ളത്തി ലെ താമരയിലപോലെ ഒരു കമ്മവുമായും ബന്ധപ്പെടാ തെ കഴിയുന്നുവെന്നാണു് വിദ്വന്മതം. അതുകൊണ്ടു് ജ്ഞാനാനന്തരകമ്മമൊന്നും അദ്ദേഹത്തെ സ്പശിക്കുന്നില്ല. ഇപ്രകാരം തീ പിടിച്ച പഞ്ഞിക്കെട്ടെന്നപോലെ ഭൂത കാലബന്ധം എരിഞ്ഞു് നശിക്കുന്നുവെന്നും ശ്രുതിതന്നെ വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്.

പൂർവ്വപക്ഷം

തല്ക്കാലദേഹം വിട്ടുപോയതിനുശേഷമേ വിദേഹമുക്തിയുള്ളൂ എന്നു് പലരും പറയുന്നുണ്ടല്ലോ. ഛാന്ദോഗ്യോപനിഷത്തു് ഇങ്ങനെ ഘോഷിക്കുന്നു: 'ജ്ഞാനിക്കു് ശരീരമോചനം വരുന്നതുവരെ മാത്രമേ താമസിക്കേണ്ടതുള്ളൂ. അതോടെ അദ്ദേഹം സത്യസ്വരൂപമായി ഭവിക്കുന്നു.' 'വാക്യവൃത്തി'യിൽ ആചാര്യപാദരും ഇതേ ആശയം തന്നെ പ്രതിപാദിച്ചുകാണുന്നു: 'പ്രാരബ്ധകർമ്മാനുഭവമുള്ളപ്പോഴുംതന്നെ ജീവന്മുക്തനായി ഭവിക്കുന്നു. കുറേക്കാലം കഴിഞ്ഞു് പ്രാരബ്ധകർമ്മവും ക്ഷയിക്കും. അതോടെ അതിരററ ആനന്ദസ്വരൂപമായ വൈഷ്ണവപരമപദം പ്രാപിക്കുന്നു. പുനർജ്ജന്മമില്ലാത്ത കൈവല്യപദമാണിതു്.' സൂത്രകാരനും ഇക്കാര്യം വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. നാലാമദ്ധ്യായം ഒന്നാം പാദത്തിലെ അവസാനസൂത്രമാണിക്കാര്യം ചർച്ചചെയ്യുന്നതു്. 'ഭോഗേന ത്വിതരേ ക്ഷപയിത്വാ സമ്പദ്യതേ,' എന്നാണു് സൂത്രം. പ്രാരബ്ധകർമ്മഫലങ്ങളായ പുണ്യപാപങ്ങൾ ഭോഗംകൊണ്ടൊടുങ്ങിയാലേ വിദേഹമുക്തിയുള്ളുവെന്നാണു് സൂത്രാർത്ഥം. യോഗവാസിഷ്ഠത്തിൽ വസിഷ്ഠനും ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു:

ജീവന്മുക്തപദം ത്യക്ത്വാ സ്വദേഹേ കാലസാത്കൃതേ
വിശത്യദേഹമുക്തത്വം പവനോഽസ്പന്ദതാമിവ.

സ്വദേഹം കാലവശമായി പതിക്കുന്നതോടെ ജീവന്മുക്തപദം തീരുന്നു. അതോടെ കാററു് ചലനമുപേക്ഷിച്ചാലെങ്ങനെയോ അതുപോലെ വിദേഹമുക്തി കൈവരുന്നു. ഈ സ്ഥിതിയിൽ ജ്ഞാനസമകാലീനമാണു് വിദേഹമുക്തിയെന്ന അഭിപ്രായം എങ്ങനെ യോജിക്കാനാണു്?

സിദ്ധാന്തം

മേൽ വിവരിച്ച സംശയം ശരിതന്നെ; അതുകൊണ്ടു ദോഷമൊന്നും വരാനില്ല. അഭിപ്രായഭേദത്തോടുകൂടി ഈ രണ്ടു പക്ഷവും സ്വീകരിക്കുന്നതിനു വിരോധമില്ല. 'വിദേഹമുക്തി' എന്ന പദത്തിലെ ദേഹശബ്ദം എല്ലാ ദേഹത്തേയും അർത്ഥമാക്കുന്നുവെന്നു കരുതിക്കൊണ്ടാണ് പലരും അർത്ഥം വർണ്ണിക്കുന്നതു്. നാമതിനെ ഭാവിദേഹമെന്നു മാത്രമേ അർത്ഥമാക്കിയിട്ടുള്ളു. അതുണ്ടാകാതിരിക്കാൻ വേണ്ടിയാണല്ലോ ജ്ഞാനസമ്പാദനം. താല്ക്കാലികദേഹം ജ്ഞാനസമ്പാദനത്തിനു മുൻപേതന്നെ ഉണ്ടായിക്കഴിഞ്ഞതാണല്ലോ. അതുകൊണ്ടു് ജ്ഞാനംകൊണ്ടും അതിൻെറ പരിണാമത്തെ തടയാൻ പററുകില്ലെന്നു് തീർച്ചയല്ലേ? ഈ ദേഹത്തിൽനിന്നും മോചിക്കുകയെന്നുള്ളതല്ലതാനും ജ്ഞാനോദ്ദേശ്യം. അജ്ഞാനികൾക്കും പ്രാരബ്ധകർമ്മം ക്ഷയിച്ചാൽ ഈ ദേഹം വേർപെട്ടുപോകും.

ജ്ഞാനവും സൂക്ഷ്മദേഹവും

ജ്ഞാനത്തിൻെറ ലക്ഷ്യം തല്ക്കാലസ്ഥൂലദേഹത്തിൽ നിന്നുള്ള മോചനമല്ലെങ്കിൽ തല്ക്കാലസൂക്ഷ്മദേഹത്തിൽ നിന്നുള്ള മോചനമായിക്കോട്ടെ? അതും പറയാൻ സാദ്ധ്യമല്ല. ജ്ഞാനം ലഭിച്ചു് ജീവന്മുക്തി നേടുമ്പോൾ സൂക്ഷ്മദേഹവും പൂർണ്ണമായി വിട്ടുപോകുന്നതു കാണുന്നില്ലല്ലോ. അതും ശരിതന്നെ. പ്രാരബ്ധകർമ്മമെന്ന പ്രതിബന്ധമുള്ളതുകൊണ്ടു് അതു മാറുന്നതുവരെ ജ്ഞാനം ലഭിച്ചുകഴിഞ്ഞാലും അതിനു് കുറച്ചു കാലത്തേയ്ക്കു് സൂക്ഷ്മദേഹത്തെ ക്ഷയിപ്പിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെന്നു വരാം. പ്രതിബന്ധം തീർന്നാൽ ജ്ഞാനം സൂക്ഷ്മദേഹത്തെ പാടെ അകററാൻ കഴിവുള്ളതായിത്തീരുമല്ലോ. ഈ അഭിപ്രായവും ശരിയല്ല. ശാങ്കരഭാഷ്യത്തിനു് പഞ്ചപാദികാവ്യാഖ്യാനം രചിച്ച പത്മ

പാദാചയ്യർ ജ്ഞാനം അജ്ഞാനത്തെ മാത്രമേയകററുന്നുള്ളു വെന്നു സയുക്തികം പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അപ്പോഠം സൂക്ഷ്മദേഹക്ഷയത്തിനു പിന്നെയെന്താണുപായം ? സൂക്ഷ്മ ദേഹത്തെ നിലനിൎത്തുന്ന സാമഗ്രി ഇല്ലാതായാൽ അതി ല്ലാതാകും. കാൎയ്യമകലാൻ രണ്ടുപായങ്ങളാണുള്ളതു്: ഒന്നു വിരോധിപദാൎത്ഥത്തിൻെറ സദ്ഭാവം. മറെറാന്നു് സാമ ഗ്രിയുടെ അഭാവം. ഒരു ദീപം എരിയുന്നുവെന്നു കരുതുക. ശക്തിയായ കാററടിച്ചാൽ അതു കെട്ടുപോകും. ഇവിടെ കാറെറന്ന വിരോധിയുടെ സാന്നിദ്ധ്യമാണു് ദീപമെന്ന കാൎയ്യത്തെ ഇല്ലാതാക്കുന്നതു്. അതുപോലെ എണ്ണ തിരി മുതലായ സാമഗ്രികഠം ഇല്ലാതായാലും ദീപം ഇല്ലാതാകുന്ന താണു്. സൂക്ഷ്മദേഹത്തെ നേരിട്ടില്ലാതാക്കുന്ന വിരോധി കളെയൊന്നും കാണ്മാനില്ല. സൂക്ഷ്മദേഹത്തെ നിൎമ്മിക്കുന്ന സാമഗ്രി രണ്ടാണു്, പ്രാരബ്ധകൎമ്മവും അനാരബ്ധകൎമ്മവും. ഈ രണ്ടു കൎമ്മങ്ങളുംകൊണ്ടു് അജ്ഞാനികഠംക്കു് ഇഹ ലോകത്തും പരലോകത്തും സൂക്ഷ്മദേഹങ്ങഠം നിൎമ്മിക്കപ്പെ ടുന്നു. ജ്ഞാനികഠംക്കു സൂക്ഷ്മദേഹസാമഗ്രിയായ അനാര ബ്ധകൎമ്മം ജ്ഞാനംകൊണ്ടുതന്നെ ഇല്ലാതാകുന്നു; പ്രാരബ്ധ കൎമ്മസാമഗ്രി ഭോഗംകൊണ്ടും വിട്ടകലുന്നു. ഇങ്ങനെ എണ്ണയും തിരിയുമില്ലാതായാൽ ദീപമില്ലാതാകുന്നതുപോ ലെ പ്രാരബ്ധാനാരബ്ധകർമ്മങ്ങഠം രണ്ടുമൊടുങ്ങിയാൽ ലിംഗദേഹവും അതോടെ അപ്രത്യക്ഷമാകുന്നു. അതു കൊണ്ടു് സൂക്ഷ്മദേഹനിവൃത്തി ജ്ഞാനത്തിൻെറ നേരിട്ടുള്ള ഫലമല്ലെന്നറിയേണ്ടതാണു്.

ജ്ഞാനഫലം അജ്ഞാനനിവൃത്തിയാണു്

ജ്ഞാനഫലം അജ്ഞാനനിവൃത്തിയാണെന്നു നേര ത്തെ പറഞ്ഞുവല്ലൊ. ഈ ന്യായമനുസരിച്ചു് ഭാവിദേഹ നിവൃത്തിയും ജ്ഞാനഫലമല്ലെന്നല്ലേ വരുന്നതു് ? ഇനി ജ്ഞാനം ഭാവിദേഹത്തെ നിവൎത്തിപ്പിക്കുന്നുവെന്നു് പറ

യുന്നുവെങ്കിൽ ഏതു രീതിയിലാണ് നിവൎത്തിപ്പിക്കുന്നതു്? ഭാവിദേഹം ഉണ്ടാകാതെ തടയുകയാണോ അതോ ഭാവിദേഹം ഇല്ലാതിരിക്കുന്ന സ്ഥിതി തുടൎന്നു നിലനിൎത്തുകയാണോ? ഇതിലാദ്യത്തേതാണെന്നു പറയുക വയ്യ. ഭാവിദേഹം ഉണ്ടാകാതെ സൂക്ഷിക്കേണ്ട കാൎയ്യമില്ലല്ലോ. അതുണ്ടായിട്ടില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് അതിന്റെ ഇല്ലായ്മ അനാദിയാണു്. അതു ജ്ഞാനംകൊണ്ടു കിട്ടിയതല്ല. ഇനി ഭാവിദേഹത്തിന്റെ ഇല്ലായ്മയെ തുടൎന്നു പരിപാലിക്കുകയാണോ ജ്ഞാനഫലം? അതും പറക വയ്യ. ജ്ഞാനംകൊണ്ടു് അനാരബ്ധകൎമ്മമെന്ന ഭാവിദേഹസാമഗ്രി നഷ്ടപ്പെട്ടതോടെ അനാദിയായ ആ ദേഹാഭാവത്തെ പിന്നെ പരിപാലിക്കേണ്ട ആവശ്യവും വരുന്നില്ല. ഇനി അനാരബ്ധകൎമ്മനിവൃത്തിയാണു് ജ്ഞാനഫലമെന്നു പറയാമോ? അതും വയ്യ. ജ്ഞാനം അജ്ഞാനത്തെ മാത്രമേ നശിപ്പിക്കുന്നുള്ളുവെന്നു നേരത്തെ പറഞ്ഞല്ലോ. ഇതൊന്നും അത്ര സാരമുള്ള സംശയങ്ങളല്ല. ഭാവിജന്മനിവാരണമാണു് ജ്ഞാനമെന്നുള്ളതു് സൎവ്വസമ്മതമത്രേ. ജ്ഞാനം പരമപദത്തിലെത്തിക്കുമെന്നും അതോടെ ജന്മമവസാനിക്കുമെന്നും കഠോപനിഷത്തു് പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ വേണ്ടുവോളം ശ്രുതിവാക്യങ്ങൾ ഈ വിഷയത്തിൽ പ്രമാണമായുണ്ടു്. ജ്ഞാനം അജ്ഞാനമാത്രനിവൎത്തകമെന്നു നേരത്തെ പറഞ്ഞ നിയമത്തിനു് ഇതു വിരുദ്ധമല്ലേ? അല്ല. അജ്ഞാനത്തോടൊത്തു വൎത്തിക്കുന്നവയാണു്, 'ഞാനാത്മാവല്ല' എന്നു തുടങ്ങിയ ദേഹോത്പത്തിഹേതുകങ്ങളായ ഭാവങ്ങൾ. അജ്ഞാനശബ്ദംകൊണ്ടു് ഈ ഭാവങ്ങളെല്ലാം അൎത്ഥമാക്കുന്നുണ്ടെന്നാണു് പഞ്ചപാദികാചാൎയ്യൻ പ്രസ്താവിക്കുന്നതു്. മറിച്ചായാൽ അതനുഭവവിരുദ്ധമാകും. ജ്ഞാനോദയത്തിൽ അജ്ഞാനനിവൃത്തിപോലെതന്നെ അനാത്മതാദിനിവൃത്തിയും അനുഭവിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. അതുകൊണ്ടു് ഭാവിദേഹം വരാതാവുകയെന്ന രൂപത്തിലുള്ള വിദേഹമുക്തി ജ്ഞാനോദയത്തോടെതന്നെ സംഭവിക്കുന്നു.

ഇക്കാരണത്താലാണ് ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തിൽ ജ്ഞാനോദയമുണ്ടായ ജനകനെ യാജ്ഞവല്ക്യൻ, 'അങ്ങ് അഭയം നേടിയിരിക്കുന്നു,' എന്നനുമോദിക്കുന്നത്. 'കുട്ടീ, ഇതുതന്നെയാണമൃതം.' എന്നും വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. 'ആ സത്യത്തെ ഈവിധമറിയുന്നയാൾ ഈ ലോകത്തുവെച്ച് അമൃതനായിത്തീരുന്നു,' എന്ന് പുരുഷസൂക്തവും ഘോഷിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ജ്ഞാനസമകാലീനമാണ് വിദേഹമുക്തിയെന്ന് അംഗീകരിക്കുന്നതാണ് ഉത്തമപക്ഷം.

പ്രാരബ്ധവും വിദേഹമുക്തിയും

വിദേഹമുക്തി ജ്ഞാനസമകാലീനമല്ലെന്നുവന്നാൽ ചില പൊരുത്തക്കേടുകൾ കാണാൻ ഇടയാകും. ജ്ഞാനോദയമുണ്ടായി, തത്ഫലമായ വിദേഹമുക്തി ഉടനെ സംഭവിക്കുന്നുമില്ല. കുറേനാൾകൂടി കഴിഞ്ഞേ അതുണ്ടാവൂ. അങ്ങനെയായാൽ ജ്ഞാനോദയവും ജ്യോതിഷ്ടോമാദിയാഗങ്ങൾപോലെയാണെന്നു പറയേണ്ടിവരും. ജ്യോതിഷ്ടോമാദിയാഗങ്ങൾക്ക് ഉടനെ ഫലമുണ്ടാകുന്നില്ല. യാഗാനന്തരം യാഗഫലം നല്കുന്ന 'അപൂർവ്വം' എന്നൊരു ശക്തിയെ അംഗീകരിക്കേണ്ടിവരുന്നു. അതുപോലെ ജ്ഞാനമുണ്ടായാലും കാലാന്തരജന്യമാണ് വിദേഹമുക്തിയെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതു നേടിത്തരാൻ ജ്ഞാനജന്യമായ ഒരപൂർവ്വത്തെ കല്പിക്കേണ്ടിവരും. അപ്പോൾ ജ്ഞാനശാസ്ത്രവും കർമ്മശാസ്ത്രത്തിൽ അന്തർഭവിക്കുന്നുവെന്ന് സ്വീകരിക്കേണ്ടതായും വരും. ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. മണിമന്ത്രാദി അഗ്നിയുടെ ദഹനശക്തിയെ തടയുന്നു. അതുപോലെ പ്രാരബ്ധം വിദേഹമുക്തി നല്കാനുള്ള ജ്ഞാനത്തിന്റെ ശക്തിയെ തടയുന്നുവെന്ന് കരുതിക്കൂടെ? മണിമന്ത്രാദി പ്രതിബന്ധങ്ങൾ മാറുമ്പോൾ അഗ്നി വീണ്ടും ദാഹസമർത്ഥമായിത്തീരുന്നതുപോലെ പ്രാരബ്ധപ്രതിബന്ധം തീരുമ്പോൾ ജ്ഞാനം വിദേഹമുക്തിയെ കൊടുക്കുന്നുവെന്ന്

കരുതാമല്ലോ. ഈ സംശയം ശരിയല്ല. പ്രാരബ്ധത്തിനും വിദേഹമുക്തിക്കും തമ്മിൽ യാതൊരു വിരോധവുമില്ല. ഭാവിദേഹങ്ങളിൽനിന്നും മോചനം ലഭിക്കുന്നതാണ് വിദേഹമുക്തിയെന്നാണല്ലോ നമ്മുടെ പക്ഷം. എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി ഭാവിദേഹത്തെ തടയുന്നതാണ് വിദേഹമുക്തി. വർത്തമാനദേഹത്തെ നിലനിർത്തുകയാണ് പ്രാരബ്ധത്തിന്റെ ജോലി. അതുകൊണ്ട് വിദേഹമുക്തിക്കും പ്രാരബ്ധത്തിനും തമ്മിൽ ഒരു വിരോധവുമില്ലെന്നോർക്കണം. അവയ്ക്കു തമ്മിൽ വിരോധമുണ്ടെങ്കിലല്ലേ പ്രാരബ്ധത്തിനു വിദേഹമുക്തിയെ തടയാൻ കഴിയൂ?

ആത്മജ്ഞാനം നിത്യമാണ്

ആത്മജ്ഞാനം നിത്യമാണ്. അതൊരിക്കലുണ്ടായാൽ പിന്നെ നിത്യമായി തുടരുന്നു. ജ്ഞാനം ഉണ്ടായശേഷം അതു പ്രതിബന്ധിക്കപ്പെടുന്നുവെന്നും മോക്ഷത്തിന് ഉടനെ കാരണമാകുന്നില്ലെന്നും പറഞ്ഞാൽ ആ ജ്ഞാനം ക്ഷണികമാണെന്നു പറയേണ്ടിവരും. ജ്ഞാനം നിത്യമാണെങ്കിൽ അതു പ്രതിബാധിക്കപ്പെടുകവയ്യല്ലോ. ജ്ഞാനം ക്ഷണികമാണെന്നംഗീകരിച്ചാൽ മുൻപുണ്ടായ ജ്ഞാനം പിന്നെയൊരിക്കൽ വിദേഹമുക്തിയെ ഉളവാക്കുന്നുവെന്ന് പറയുവാൻ പററുകയില്ല. പണ്ടുണ്ടായ ജ്ഞാനം ഇപ്പോഴില്ലല്ലോ. അന്തിമസാക്ഷാത്കാരത്തെ ഉളവാക്കുന്ന ഒരവസാനജ്ഞാനത്തെ അംഗീകരിക്കാനും സാദ്ധ്യമല്ല. ഈ അവസാനജ്ഞാനത്തെയുളവാക്കാനുള്ള സാധനസാമഗ്രികൾ അപ്പോഴുണ്ടായിരിക്കുകയില്ല. പ്രതിബന്ധമായി നിന്ന പ്രാരബ്ധം ഒടുങ്ങുന്നതോടെ ഗുരു, ശാസ്ത്രം, ദേഹേന്ദ്രിയങ്ങൾ തുടങ്ങി അശേഷജഗത്തും നിവൃത്തമാകുന്നതാണ്. പിന്നെയെന്തായിരിക്കും ജ്ഞാനസാമഗ്രിയായി ബാക്കി നിൽക്കുക? നേരേമറിച്ച് പ്രാരബ്ധമുള്ളപ്പോൾ ജ്ഞാനസാമഗ്രിയായി വർത്തമാനദേഹേന്ദ്രിയാദി നിലനില്ക്കുന്നതു

കൊണ്ട് സ്പഷ്ടമായിത്തന്നെ ഭാവിദേഹവിമുക്തി അനുഭവിച്ചറിയാൻ കഴിയുന്നതാണ്. പ്രാരബ്ധക്ഷയത്തിനുശേഷം വിദേഹമുക്തി അനുഭവിക്കാൻ കേവലാത്മാവുണ്ടല്ലോയെന്ന് ചിലർ ചോദിച്ചേയ്ക്കാം. പ്രാരബ്ധം ക്ഷയിച്ച് തല്കാലദേഹവും വീണുകഴിഞ്ഞശേഷമുള്ള കേവലാത്മസ്ഥിതിയിൽ വിദേഹമുക്തിയുടെ പ്രശ്നമേ ഉദിക്കുന്നില്ലെന്നോർക്കണം. അവിടെ ജീവന്മുക്തിയും വിദേഹമുക്തിയും അപ്രസക്തമാണ്. ഇനിയും ഒരു സംശയം വരാം. ശ്വേതാശ്വതരോപനിഷത്തിൽ ഇങ്ങനെ കാണുന്നുണ്ടല്ലോ: ജ്ഞാനമുണ്ടായിട്ടും 'വീണ്ടും ദേഹാവസാനത്തിൽ വിശ്വമായ നിവർത്തിക്കുന്നു' എന്ന്. മുക്തിരഹസ്യം മേൽവിവരിച്ച രീതിയിലാണെങ്കിൽ ഈ ശ്രുതിവാക്യത്തിനെന്താണർത്ഥം? പറയാം. പ്രാരബ്ധം ഒടുങ്ങുന്നതോടുകൂടി കർമ്മനിമിത്തം പൂർണ്ണമായൊടുങ്ങുന്നതാണ്. അതുകൊണ്ടപ്പോൾ ദേഹേന്ദ്രിയാദി സർവ്വകാര്യനിവൃത്തി സംഭവിക്കുന്നുവെന്നാണീ ഉപനിഷദ്വാക്യത്തിനർത്ഥം. അതുകൊണ്ട് നിങ്ങൾക്കിഷ്ടമായ തല്കാലദേഹനിവൃത്തിരൂപത്തിലുള്ള വിദേഹമുക്തി ദേഹവിയോഗം കഴിഞ്ഞ് സംഭവിച്ചോട്ടെ. നമുക്കഭിമതമായ ഭാവിദേഹമോക്ഷരൂപത്തിലുള്ള വിദേഹമുക്തി ജ്ഞാനോദയവേളയിൽത്തന്നെ സംഭവിക്കുന്നതാണ്. ഇതു കരുതിയാണ് വേദാന്തശാസ്ത്രം ഇങ്ങനെ ഉദ്ഘോഷിക്കുന്നതു്:

> തീർത്ഥേ ശ്വപചഗൃഹേ വാ നഷ്ടസ്മൃതിരപി പരിത്യജൻ ദേഹം
> ജ്ഞാനസമകാലമുക്തഃ കൈവല്യം യാതി ഹതശോകഃ.

ഒരു ജ്ഞാനി തീർത്ഥസ്ഥാനത്തിലോ ചണ്ഡാലഗൃഹത്തിലോ ദേഹം വെടിയട്ടെ. അഥവാ പ്രജ്ഞയററ് ശരീരമുപേക്ഷിക്കട്ടെ. അദ്ദേഹം ജ്ഞാനോദയവേളയിൽത്തന്നെ മുക്തനാണ്. അതുകൊണ്ട് ശോകരഹിതമായ കൈവല്യപദം പ്രാപിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ തത്ത്വജ്ഞാനം വിദേഹമുക്തിക്ക് കാരണമാണ്. അതാണതിന്റെ പ്രാധാന്യവും.

ജ്ഞാനോപായം

വാസനാക്ഷയവും മനോനാശവും വേർതിരിഞ്ഞു നിന്നു് ജ്ഞാനത്തെയുളവാക്കുന്ന ഉപായങ്ങളാണ്. അതു കൊണ്ടു് വിദേഹമുക്തിയിൽ അവ അപ്രധാനങ്ങളം. ആസുരവാസനയെ ക്ഷയിപ്പിക്കുന്ന ദൈവവാസന ജ്ഞാനം നേടിത്തരുന്നുവെന്നു് ശ്രുതിയിലും സ്മൃതിയിലും പ്രസിദ്ധ മാണ്. 'മനസ്സൊതുങ്ങി, ഇന്ദ്രിയങ്ങളടങ്ങി, കർമ്മമോഹം വെടിഞ്ഞു് എന്തും സഹിക്കാൻ കരുത്തുള്ളവനായി ആത്മാവിൽത്തന്നെ ആത്മാവിനെ ദർശിക്കേണ്ടതാണ്,' എന്നാണ് ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തു് പ്രഖ്യാപിക്കു ന്നതു്. ഗീത പതിമ്മൂന്നാമദ്ധ്യായത്തിൽ എട്ടുമുതൽ പന്ത്ര ണ്ടുവരെയുള്ള അഞ്ചു ശ്ലോകങ്ങളിൽ ജ്ഞാനോപായമെന്തൊ ക്കെയാണെന്നു ഭഗവാൻ വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. ദേഹത്തെ ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ടുള്ള വർണ്ണാശ്രമാഭിമാനങ്ങളം ഉപേക്ഷി ക്കേണ്ടതാണ്. അതുപോലെ മററുള്ളവരൊക്കെ തൻെറ മുമ്പിൽ തല കുനിക്കേണ്ടവരാണെന്ന മട്ടിലുള്ള ദംഭം ഉപേ ക്ഷിച്ചു് അദംഭിത്വം കൈയ്ക്കൊള്ളണം. സകല ജീവ ജാലങ്ങളിലും മാനസികമായ ദ്രോഹചിന്ത വെടിഞ്ഞു് അഹിംസ പരിശീലിക്കണം. എന്തും സഹിക്കാനും ക്ഷമി ക്കാനും അഭ്യസിക്കണം. ഏതു കാര്യത്തിലും വക്രബുദ്ധി വെടിഞ്ഞു നേരായ മാർഗ്ഗം സ്വീകരിക്കണം. ഗുരുവിനെ നിഷ്കളങ്കമായും ഭക്തിയോടും അനുസരിക്കണം. മനസ്സും വാക്കും ശരീരവും ശുദ്ധമാക്കി വെയ്ക്കണം. ലക്ഷ്യത്തിൽ നിന്നും ഒരിക്കലും ചലിച്ചുപോകാതെ സ്ഥിരത പാലി ക്കണം. ഭൗതികസുഖചിന്തകളിലും കാമക്രോധാദിവികാര ങ്ങളിലുംനിന്നു ചിത്തത്തെ പിൻതിരിപ്പിക്കണം. ഇന്ദ്രി യങ്ങളം കൊതിക്കുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളിൽ വിരക്തനായിത്തീ രണം. കർമ്മങ്ങളിൽ താനാണു ചെയ്യുന്നതു് എന്ന അഹം ബുദ്ധി വെടിയണം. ലോകജീവിതം ജന്മം, മരണം, ജര, രോഗം, ദുഃഖം തുടങ്ങിയ ദോഷങ്ങളംകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ

താണെന്നു കാണണം. ആഗ്രഹങ്ങൾ കുറയ്ക്കണം. പുത്രൻ, ഭാര്യ, വീട്, ധനം എന്നിവയിലെല്ലാം തന്റേതെന്നുള്ള ഭാവം അകററണം. ഇഷ്ടമോ അനിഷ്ടമോ വന്നാലും സദാ സമചിത്തനായി വർത്തിക്കണം. എല്ലാം ഈശ്വരസ്വരൂപമായിക്കണ്ട് അനന്യഗതിയായി ആ സത്യസ്വരൂപനെ ശരണം പ്രാപിക്കണം. ജനക്കൂട്ടത്തിൽ പെട്ടുപോകാതെ ഏകാന്തമായി ധ്യാനം ശീലിക്കണം. ആത്മാവാണ് സത്യമെന്നറിഞ്ഞു് പരമേയും ആത്മസ്വരൂപം ദർശിക്കാൻ അഭ്യസിക്കണം. ഇത്രയുമാണ് ജ്ഞാനം നേടാനുള്ള ഉപായം. ഇതിനെതിരായുള്ളതൊക്കെ അജ്ഞാനത്തിനു കാരണമായിത്തീരും. മനോനാശവും ജ്ഞാനത്തിനു കാരണമാണെന്ന് ശ്രുതിയിലും സ്മൃതിയിലും വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. സങ്കല്പങ്ങളെ വെടിഞ്ഞു് ധ്യാനിച്ചാൽ അവനെ കാണാറാകുന്നു, എന്നാണ് മുണ്ഡകോപനിഷത്തു് പറയുന്നതു്. 'അന്തർമുഖമായ യോഗപരിശീലനംകൊണ്ട്, ആ ദേവനെ ധ്യാനിച്ചറിഞ്ഞു് ധീരൻ ഹർഷശോകങ്ങളെ വെടിയുന്നു,' എന്നു കഠോപനിഷത്തു് വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഭാരതം ശാന്തിപർവ്വത്തിൽ വ്യാസഭഗവാൻ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിങ്ങനെയാണ്: 'നിദ്രയ്ക്കടിമപ്പെടാതെ ശ്വാസജയം നേടി ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ അടക്കി പ്രസന്നരായി യോഗം അഭ്യസിക്കുന്നവർ ആത്മജ്യോതിസ്സിനെ കണ്ടെത്തുന്നു. വിദ്യകൊണ്ടു നേടാവുന്ന ആ ജ്യോതിസ്സിനു നമോവാകം.'

വിദ്യാരഹസ്യം

അപ്പോൾ തത്ത്വജ്ഞാനം വിദേഹമുക്തിയെ ഉളവാക്കുന്നു. മനോനാശവാസനാക്ഷയങ്ങൾ ജീവന്മുക്തിയെ ഉളവാക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് വിദേഹമുക്തിയിൽ തത്ത്വജ്ഞാനത്തിന് പ്രാധാന്യം. വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങൾക്ക് ജീവന്മുക്തിയിൽ പ്രാധാന്യം. ഇതാണ് വ്യവസ്ഥ. ഇവി

ടെ ഒരു സംശയം വരാം. തത്ത്വജ്ഞാനമനോനാശവാസ നാക്ഷയങ്ങൾ വിവിദിഷാസന്ന്യാസവേളയിൽ സമ്പാദി ക്കുന്നവയാണല്ലോ. അവ വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിനു ശേഷം സ്വാഭാവികമായി അനുഭവപ്പെടുന്നുവെന്നു മാത്ര മേയുള്ളോ, അതോ വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിനുശേഷവും അവ സമ്പാദിക്കുന്നതിനുള്ള പ്രയത്നം ആവശ്യമാണോ? സ്വാഭാവികമായി അനുഭവപ്പെടുന്നതേയുള്ളു എന്നു പറ യാൻ പററില്ല. തത്ത്വജ്ഞാനംപോലെ മനോനാശവാസ നാക്ഷയങ്ങളും സ്വാഭാവികമാണെന്നുവന്നാൽ ജീവന്മുക്തി യിൽ തത്ത്വജ്ഞാനം അപ്രധാനം, മനോനാശവാസനാ ക്ഷയങ്ങൾ പ്രധാനം എന്ന വേർതിരിവു ശരിയാകാതെ പോവും. ഇനി വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിനുശേഷം ഇവ മൂന്നും പ്രയത്നംകൊണ്ടു് നേടേണ്ടതാണെന്നുള്ള രണ്ടാം പക്ഷവും സ്വീകരിക്കാൻ പററില്ല. മനോനാശവാസനാ ക്ഷയങ്ങൾപോലെ തത്ത്വജ്ഞാനവും പ്രയത്നംകൊണ്ടു നേടേണ്ടതാണെന്നുവന്നാൽ തത്ത്വജ്ഞാനത്തെ അപ്രധാന മെന്നു പറഞ്ഞു് ഉദാസീനഭാവത്തിൽ മാററിനിർത്താൻ പററാതെ വരും. ഈ സംശയങ്ങൾ സാരമില്ല. വിദ്വത് സന്ന്യാസത്തിനുശേഷം ജ്ഞാനം സ്വാഭാവികമായി അനു വർത്തിക്കുന്നു. മനോനാശവാസനാക്ഷയങ്ങൾ പ്രയത്നം കൊണ്ടു നേടേണ്ടതായുമിരിക്കുന്നു. ഇതാണു് നിയമം. ഇവിടെ അല്പം വിശദീകരണം ആവശ്യമുണ്ടു്. രണ്ടു തര ത്തിലുള്ള ബ്രഹ്മവിദ്യാധികാരികളാണു കാണപ്പെടുന്നതു്. ഉപാസനകൊണ്ടു് പക്വത നേടിയവരും ഉപാസനകൊണ്ടു് പക്വത നേടാത്തവരും. ചിലർ ആദ്യം ഏതെങ്കിലും സാകാരദേവനെ ഉപാസിക്കുന്നു. ഉപാസന ദൃഢമാക്കി ആ ദേവനെ സാക്ഷാത്കരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അതിനു ശേഷമാണു് തത്ത്വജ്ഞാനത്തിനു് യതിക്കുന്നതു്. അങ്ങ നെയുള്ളവർക്കു് വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങൾ ദൃഢതര മായിത്തീരുന്നു. അവർ തത്ത്വജ്ഞാനം നേടി വിദ്വത്

സന്ന്യാസം സ്വീകരിക്കുന്നതോടെ സ്വഭാവേനതന്നെ ജീവന്മുക്തന്മാരായി വർത്തിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെയുള്ളയാളാണ് ശാസ്ത്രത്തിന്ന് തികച്ചും സമ്മതനായ ബ്രഹ്മവിദ്യാധികാരി. ഇവർക്ക് ശാസ്ത്രം വിവിദിഷാസന്ന്യാസവും വിദ്വത് സന്ന്യാസവും ഒരുമിച്ച് വിധിച്ചിരിക്കുന്നു. വിവിദിഷാസന്ന്യാസവും വിദ്വത്സന്ന്യാസവും സ്വരൂപത്തിൽ ഭിന്നങ്ങളാണ്. പക്ഷേ മേൽ പറഞ്ഞ സത്യദർശികളിൽ അവ ഇടകലർന്ന് വർത്തിക്കുന്നതുപോലെ കാണപ്പെടുന്നു. എന്നാൽ ആധുനികരാകട്ടെ മിക്കവാറും ഉപാസനകൊണ്ടുള്ള പക്വത നേരത്തെ നേടാൻ കൂട്ടാക്കുന്നില്ല. ഔത്സുക്യംകൊണ്ട് അവർ നേരിട്ടുതന്നെ ബ്രഹ്മവിദ്യാസമ്പാദനത്തിനൊരുമ്പെടുന്നു. അതിന്നായി താല്ക്കാലികമായ വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങൾ അഭ്യസിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അത്രത്തോളം ശ്രവണമനനനിദിധ്യാസങ്ങളിലും ഏർപ്പെടുന്നു. ഇവ ദൃഢമായി അഭ്യസിക്കുന്നതോടെ അജ്ഞാനം, സംശയം, വിപര്യയം എന്നിവ മാറിക്കിട്ടുന്നു. 'ആത്മാവിനെ ഞാൻ കാണുന്നില്ല, അറിയുന്നില്ല' എന്ന തോന്നലാണ് അജ്ഞാനം. മായയുടെ ആവരണശക്തിയാണ് ഈ തോന്നലുളവാക്കുന്നത്. അജ്ഞാനഫലമായി ആത്മാവുണ്ടോ ഇല്ലയോ എന്ന സംശയം ആവിർഭവിക്കുന്നു. 'പുറമേയുള്ള കാഴ്ചകളെ ഞാൻ കാണുന്നു, അറിയുന്നു, അതുകൊണ്ട് അവ സത്യമായിരിക്കും,' എന്ന നിഗമനമാണ് വിപര്യയം. 'വിപര്യയോ മിഥ്യാജ്ഞാനം അതദ്രൂപപ്രതിഷ്ഠം' എന്നാണ് പതഞ്ജലി യോഗസൂത്രത്തിൽ വിപര്യയത്തെ നിർവ്വചിക്കുന്നത്. വസ്തുസ്വരൂപത്തിൽ യഥാർത്ഥത്തിലില്ലാത്ത ഭ്രമദർശനമാണ് വിപര്യയം. അജ്ഞാനസംശയവിപര്യയങ്ങൾ മാറുന്നതോടെ വ്യക്തമായ തത്ത്വജ്ഞാനം ഉദയം ചെയ്യുന്നു. ജ്ഞാനം ഒരിക്കലുണ്ടായാൽ പിന്നെ അതൊരു കാരണത്താലും നഷ്ടപ്പെടുന്നതല്ല. വഴിമാറിക്കൊടുത്ത അവിദ്യ വീണ്ടും കടന്നുവരുമെന്നു കരുതാനും നിർവ്വാഹ

മില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഉണ്ടായ തത്ത്വജ്ഞാനം ശിഥില മാകാതെ തുടരുന്നു. ജ്ഞാനസമ്പാദനത്തിനായി തല്ക്കാലം അഭ്യസിച്ചുറപ്പിച്ചിരുന്ന വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങളാകട്ടെ ചിരകാലദൃഢാഭ്യാസമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് ശിഥില ങ്ങളായിത്തീരുന്നു. ഭോഗംകൊണ്ടുമാത്രം ഒടുങ്ങേണ്ട പ്രാര ബ്ധത്തിൻെറ ബലംകൊണ്ടും അവ ക്രുടെക്കൂടെ നഷ്ടമായി ഭവിക്കുന്നു. ചിരകാലദൃഢാഭ്യാസിയല്ലാത്ത ജ്ഞാനിയുടെ വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങൾ കാററത്തുവെച്ചിരിക്കുന്ന ദീപംപോലെയാണു്. കാററടിക്കുമ്പോൾ അതു വല്ലാതെ ചലിക്കും. കാററില്ലാത്തപ്പോൾ നിശ്ചലത അനുഭവപ്പെടും. പ്രാരബ്ധവേഗം പ്രബലമായിരിക്കുമ്പോൾ വാസനാക്ഷയ മനോനാശങ്ങൾ ശിഥിലമാകുന്നതായി തോന്നും. പ്രാരബ്ധ വേഗത്തിനു പ്രാബല്യമില്ലാത്തപ്പോൾ അവയുടെ ഉറപ്പു് അനുഭവപ്പെടും. വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങൾ പൂർണ്ണ മായി അത്രയെളുപ്പം നേടിയെടുക്കാവുന്നവയല്ല. വസിഷ്ഠൻ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നതിപ്രകാരമാണു്: 'ജ്ഞാനസമ്പാദന നത്തിനു മുൻപുള്ള പ്രയത്നംകൊണ്ടുമാത്രം വാസനാക്ഷയം പൂർണ്ണമാകുന്നതല്ലെന്നു് എല്ലാവരും സമ്മതിക്കുന്നു. സുമേരു പർവ്വതത്തെ പിഴുതെറിയുന്നതിനേക്കാൾ ദുഃസാധമാണു് വാസനാക്ഷയം.' മനോനാശത്തിൻെറ കഥയും ഇതുതന്നെ. അതുകൊണ്ടാണല്ലൊ ഗീതയിൽ അർജ്ജുനൻ ഇങ്ങനെ പറ യുന്നതു്:

ചഞ്ചലം ഹി മനഃ കൃഷ്ണ, പ്രമാഥി ബലവദ്ദൃഢം;
തസ്യാഹം നിഗ്രഹം മന്യേ വായോരിവ സുദുഷ്കരം.

(ഗീത. 6. 34.)

'ഹേ കൃഷ്ണ, മനസ്സു് അത്യന്തചഞ്ചലമാണു്. അതു് അടങ്ങാതെ ബലാൽ ഇളകിമറിയുന്നു. അതിനെ കീഴ് പ്പെടുത്തുക കാററിനെ പിടിച്ചുകെട്ടുന്നതുപോലെ അസാ ദ്ധ്യമാണെന്നു തോന്നുന്നു.' അതുകൊണ്ടു് ആധുനികന്മാരായ വിദ്വത്സന്ന്യാസിമാരെ ജ്ഞാനം മാത്രം വിട്ടുപോകാതെ

പിൻതുടരുന്നു. വാസനാക്ഷയമനോനാശങ്ങൾ പൂർണ്ണമായി നേടാൻ അവർക്ക് വീണ്ടും പ്രയത്നം തുടരേണ്ടിവരുന്നു. ഇതാണ് വിദ്യാരഹസ്യം.

വാസനാസ്വരൂപം

വാസനാക്ഷയം നേടേണ്ടതാണെന്നു കണ്ടുവല്ലോ. എന്താണീ വാസന? വസിഷ്ഠൻ വാസനയെന്തെന്ന് രാമനെ വിവരിച്ചു കേൾപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. ചില കാര്യങ്ങൾ നാം ദൃഢമായി ആവർത്തിച്ച് ഭാവന ചെയ്തുറപ്പിക്കുന്നു. ഈ ഭാവന ഒരു ഘട്ടത്തിലെത്തിയാൽ പിന്നെ നമുക്ക് അതിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ മാത്രമേ പദാർത്ഥങ്ങളെ കാണാൻ കഴിയൂ. ഭാവനയുടെ ദാർഢ്യംനിമിത്തം ആ കാഴ്ചപ്പാടിന്റെ മുൻപോ പിൻപോ വിചാരം ചെയ്തറിയാൻ കഴിയുന്നമില്ല. ദൃഢഭാവനനിമിത്തം പൂർവ്വാപരവിചാരം കൂടാതെ ഇങ്ങനെ പദാർത്ഥങ്ങളെ വിലയിരുത്തുന്നതാണ് വാസന. ചില ദേശാചാരങ്ങൾ ഒരാൾ ബാല്യംമുതലേ ശീലിച്ചിരിക്കാം. അങ്ങനെയുള്ളയാൾ മറെറാരു ദേശത്തു് ചെല്ലുമ്പോൾ അവിടെ ആ ആചാരങ്ങൾ കണ്ടില്ലെന്നു വരാം. പക്ഷെ തന്റെ ദേശാചാരങ്ങളെ മുന്നിൽ കണ്ടുകൊണ്ടായിരിക്കും അയാൾ അവിടത്തെ ജനങ്ങളെ വിലയിരുത്തുന്നതു്. അതുപോലെ ഒരാൾ ചില പ്രത്യേകകുലധർമ്മങ്ങൾ ശീലിച്ചിട്ടുണ്ടാവും. ആ കുലധർമ്മങ്ങളിൽനിന്നും വ്യതിചലിക്കുന്നതു് അയാൾക്ക് ദുഃഖപ്രദമായിരിക്കും. എന്തിനേറെ, അവനവൻ ശീലിച്ചുപോയ ഭാഷയിലും ശബ്ദഭേദങ്ങളിലും മനുഷ്യൻ അഭിനിവേശമുള്ളവനായിത്തീരുന്നു. ജാതിവാസനകളും മതവാസനകളും എല്ലാം ഇങ്ങനെ പൂർവ്വാപരവിചാരം കൂടാതെ ആവർത്തിച്ചുറപ്പിക്കപ്പെടുന്നവയാണ്. ഇവയുടെ വിവിധഭേദങ്ങൾ നാം പിന്നീടു ചർച്ചചെയ്യും. തീവ്രമായി ഇവ ഭാവന ചെയ്തുറപ്പിച്ചാൽ മറെറല്ലാം മറന്നു് ഒരുവൻ ഈ വാസനകൾക്ക്

അടിമയായിത്തീരുന്നു. ഇങ്ങനെ വാസനയുടെ അടിമയായിത്തീരുന്ന പുരുഷൻ അതു മാത്രമാണ് സത്യമെന്നും ഭ്രമിക്കാൻ തുടങ്ങുന്നു. ഇക്കാരണത്താൽത്തന്നെ അവൻ ആത്മസ്വരൂപത്തെ വെടിയുകയും ചെയ്യുന്നു. അതോടെ മദ്യപാനമത്തനെന്നപോലെ എല്ലാററിനേയും തൻെറ വാസനാദൃഷ്ടിയിൽക്കൂടി തെററിദ്ധരിച്ചു കാണാനും ഇടവരുന്നു. ഈ വാസനയെ ലക്ഷ്യമാക്കിയാണ് ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്ത് പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു്: 'അവൻ എന്താണോ കാമിക്കുന്നതു് അതവൻെറ ജീവിതലക്ഷ്യമായി ഭവിക്കുന്നു; ലക്ഷ്യത്തിനനുസരിച്ച് കർമ്മം ചെയ്യുന്നു; കർമ്മത്തിനനുസരിച്ച് ഫലവും ലഭിക്കുന്നു.'

വാസനാഭേദം

ജീവന്മുക്തിക്ക് വാസനാക്ഷയം അപരിത്യാജ്യമാണെന്നു കണ്ടുവല്ലൊ. വാസനാഭേദം വാല്മീകി രാമന് വ്യക്തമായി വിവരിച്ചുകൊടുക്കുന്നുണ്ട്. വാസന പ്രധാനമായും രണ്ടു വിധമാണ്: ശുദ്ധയെന്നും മലിനയെന്നും. മലിനവാസന തുടൎന്ന് ജന്മപരമ്പരയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ശുദ്ധവാസനയാകട്ടെ ജന്മപരമ്പരയെ നശിപ്പിക്കുന്നു. അജ്ഞാനം ഇടതിങ്ങുന്നതും കട്ടിപിടിച്ച അഹങ്കാരത്തോടു കൂടിയതുമാണ് മലിനവാസന. ഭോഗംകൊണ്ട് ആവൎത്തിച്ചുറപ്പിക്കപ്പെടുന്നതാണു മലിനവാസന. ഓരോ പ്രാവശ്യം അനുഭവിക്കുമ്പോഴും ഇതു് വേണമെന്നോ വേണ്ടെന്നോ രാഗദ്വേഷരൂപത്തിൽ മലിനവാസന ഉറച്ചുറച്ചു വരുന്നു. മദ്യപാനാദി മലിനവാസനകൾ ഇങ്ങനെ ഉറച്ചു പതനകാരണമായിത്തീരും. വാസന ഉറയ്ക്കുംതോറും അതു് പുനൎജ്ജന്മഹേതുവായും ഭവിക്കും. നേരേ മറിച്ച് ശുദ്ധവാസന പുനൎജ്ജന്മത്തെ മുളയിലേ നുള്ളിക്കളയുന്നു. അതു് വറുത്ത വിത്തുപോലെയാണ്. വറുത്ത വിത്തു് ഭക്ഷണത്തിനുപയോഗിക്കാം. എന്നാൽ അതു മുളയ്ക്കുന്നതല്ല. അതു

പോലെ ഭോഗംകൊണ്ടു് ക്ഷയിക്കുന്നതാണു് ശുദ്ധവാസന. തൽക്കാലശരീരത്തെ നിലനിർത്താൻവേണ്ടി മാത്രമുള്ളതാണു് ശുദ്ധവാസന. ജീവിതതത്ത്വം അറിയപ്പെട്ടതിനു ശേഷം പിൻതുടരുന്നതാണിതു്. തത്ത്വം ഗ്രഹിച്ചയാൾ തൽക്കാലം വാസനാബദ്ധനായി ചില ലോകസുഖങ്ങൾ അനുഭവിച്ചാലും അനുഭവം കഴിഞ്ഞു് അതു വേണമെന്നോ വേണ്ടെന്നോ ഉറപ്പിക്കുന്നില്ല. തത്ത്വജ്ഞാനി ഇത്തരം വാസനാനുഭവങ്ങളിൽ തികച്ചും ഉദാസീനനാണു്. ഉദാസീനന്റെ വാസന അനുഭവംകൊണ്ടു് ക്ഷയിക്കുകയല്ലാതെ ഒരിക്കലും വളരുകില്ല. ഇതുതന്നെയാണു് ജ്ഞാനിയുടെ പ്രാരബ്ധം. പ്രാരബ്ധം ക്ഷയിക്കുന്നതോടെ ജ്ഞാനി ജീവന്മുക്തനായി ഭവിക്കുന്നു. ദേഹാദിപഞ്ചകോശങ്ങളേയും സാക്ഷിയായ ആത്മാവിനേയും വിവേചിച്ചറിയാൻ കഴിയാതെ വന്നുചേരുന്ന മറയാണു് അജ്ഞാനം. മലിനവാസന വളരുംതോറും ഈ അജ്ഞാനം ഘനീഭവിക്കുന്നു; തൈരിനോടു ചേർന്ന പാലു് കട്ടിയാകുന്നതുപോലെ; അഥവാ തണുപ്പത്തു വെച്ചിരിക്കുന്ന നെയ്യു് ഉറഞ്ഞു കട്ടിയാകുന്നതുപോലെ. അസത്യദൃശ്യങ്ങളെ സത്യങ്ങളായി തെററിദ്ധരിക്കുന്ന ഭ്രാന്തിപരമ്പരയുടെ ആവിർഭാവമാണു് വാസനയുടെ കട്ടിപിടിക്കലിന്റെ ഫലം. ഇതുതന്നെയാണു് ഒരു ഘട്ടത്തിൽ ആസുരീസമ്പത്തായി മാറുന്നതു്.

ആസുരീസമ്പത്തു്

ഭഗവാൻ ഗീത പതിനാറാമദ്ധ്യായത്തിൽ ആസുരീസമ്പത്തിനെ വിവരിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. അസുരജനങ്ങൾക്കു് പ്രവൃത്തിയേതെന്നോ നിവൃത്തിയേതെന്നോ അറിയാൻ കഴിയുന്നില്ല. ശുചിത്വമോ ആചാരമോ അവക്കില്ല. മാത്രമല്ല,

അസത്യമപ്രതിഷ്ഠം തേ ജഗദാഹുരനീശ്വരം
അപരസ്പരസംഭൂതം കിമന്യത് കാമഹൈതുകം.
(ഗീത. 16. 8)

ഈ പ്രപഞ്ചത്തെ നിലനിത്തുന്ന ഒരു സത്യം ഉള്ളതായി അവർ കരുതുന്നില്ല. ഇതിനു് ഉറപ്പുള്ള ഒരടിത്തറയോ രക്ഷിതാവോ ഈശ്വരനോ ഇല്ലെന്നാണവർ പറയുന്നതു്. വേദങ്ങളെ അവർ പ്രമാണമായംഗീകരിക്കുന്നില്ല. സ്ത്രീപുരുഷസംയോഗംകൊണ്ടുണ്ടായതാണു് ജഗത്തു്. സ്ത്രീപുരുഷകാമപ്രവാഹഗതിയല്ലാതെ ഈ ജഗത്തിനു് മറെറാരു കാരണവുമില്ലെന്നവർ വിശ്വസിക്കുന്നു. ഈ കാഴ്ചപ്പാടിൽ മോഹിക്കുന്ന അല്പബുദ്ധികളായ അവക്കു് ആത്മാവു് അറിവിനു വിഷയമാകുന്നതേയില്ല. ഇങ്ങനെ ആത്മാവു് നശിച്ച ഇക്കൂട്ടർ ഉഗ്രകമ്മങ്ങളിലേപ്പെടുന്നു. നാശകാരികളായ ഇവർ ജഗത്തിൻെറ ശത്രുക്കളാണു്. അഹങ്കാരവും ദുരഭിമാനവും മദവുംകൊണ്ടു് നിറഞ്ഞ ഇവരുടെ കാമാവേശം ഒരിക്കലും ശമിക്കാതെ കത്തിക്കാളുന്നു. മോഹംനിമിത്തം ജഡദൃശ്യങ്ങളെ ഉള്ളതായിക്കരുതി ഇക്കൂട്ടർ അവ കൈയ്ക്കലാക്കാൻ എന്തു ചതിയും കാപട്യവും ചെയ്യാൻ മടിക്കുന്നില്ല. പ്രളയകാലംവരെ നീണ്ടുപോകുന്ന ചിന്തകളാണവരെ പിൻതുടരുന്നതു്. ഭൗതികഭോഗമാണവരുടെ പരമലക്ഷ്യം. അതിൽ കവിഞ്ഞൊന്നും ജീവിതത്തിൽ നേടാനില്ലെന്നും അവർ കരുതുന്നു. ആശാപാശശതങ്ങളിൽ കുടുങ്ങി അവർ സദാ കാമക്രോധപരായണന്മാരായിക്കഴിയുന്നു. സ്വന്തം സുഖത്തെക്കരുതി എന്തന്യായം പ്രവത്തിച്ചും സമ്പത്തുണ്ടാക്കാൻ യത്നിക്കുന്നു.

ഘനാഹങ്കാരസ്വരൂപം

ഇപ്രകാരമുള്ള ആസുരസമ്പത്തുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഘനാഹങ്കാരത്തിൻെറ സ്വരൂപവും ഭഗവാൻതന്നെ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. 'ഈ ആഗ്രഹം ഞാൻ നേടിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ഇനി മററൊരാഗ്രഹം എനിക്കു നേടാനുണ്ട്. ഇന്നിതെല്ലാം എൻെറ സമ്പത്തുകളാണ്. ഇനി ഭാവിയിൽ വേറേയും പലതുമുണ്ടാകും. ഒരു ശത്രുവിനെ ഞാനൊടുക്കി. ഇനി മററുള്ളവരേയും വകവരുത്തുന്നുണ്ട്. ഞാൻ മററുള്ളവക്കൊക്കെ നാഥനാണ്. ഏതുതരം ലോകഭോഗവും എനിക്കു സ്വായത്തമാണ്. ഞാനെന്തിനും സമത്ഥനാണ്; ബലവാനാണ്, സുഖിയാണ്, ഞാൻ ഉത്തമകുലജാതനായ ആഢ്യനാണ്. എനിക്കു തുല്യനായി ആരുണ്ടിവിടെ? ഞാൻ യാഗം ചെയ്യും, ദാനം ചെയ്യും, ആഹ്ലാദിക്കും.' ഇങ്ങനെ അജ്ഞാനവിമോഹിതന്മാരായി വത്തിക്കുന്നവരാണ് ഘനാഹങ്കാരശാലികൾ. യാഗവും ദാനവുംപോലും അഹങ്കാരത്തോടെ ചെയ്താൽ ആസുരീസമ്പത്തായിത്തീരും. ഘനാഹങ്കാരശാലികൾ അനേകചിത്തവിഭ്രമങ്ങളിൽപ്പെട്ടുഴലുന്നു. മോഹജാലങ്ങൾ അവരെ മൂടിക്കളയുന്നു. കാമഭോഗങ്ങളിൽ ഇങ്ങനെ അതിസക്തന്മാരായി വത്തിക്കുന്ന ഇവർ മലിനനരകങ്ങളിൽ പെട്ടു ദുഃഖിക്കാനിടവരുന്നു. ആസുരീസമ്പത്തിൻെറ പുനജ്ജന്മഹേതുത്വം ഇങ്ങനെ സ്പഷ്ടമാക്കിയിട്ട് അഹങ്കാരത്തെ വളത്തുന്ന മട്ടിലുള്ള ഈശ്വരപൂജപോലും ആപത്താണെന്നു ഭഗവാൻ വീണ്ടും വിവരിക്കുന്നു. ധനമാനമദംകൊണ്ട് ചിലർ സ്വയം കേമന്മാരായും ഗവ്വിഷ്ഠന്മാരായും ഭവിക്കുന്നു. അവർ ചിലപ്പോൾ അപ്പ്ണബുദ്ധിയോ വിനയമോ കൂടാതെ നാമജപാദിയജ്ഞങ്ങൾ അനുഷ്ഠിക്കുന്നു. എത്ര ജപിച്ചാലും അഹങ്കാരം, ബലം, ഗവ്വ്, കാമം, ക്രോധം ഇവയൊന്നും അവരെ വിട്ടുമാറുന്നില്ല. അവർ മററുള്ളവരുടെ നന്മയിൽ അസൂയാലുക്കളായും തീരുന്നു. അങ്ങനെ അവരവരിലും മററുള്ളവരിലുമുള്ള ഈശ്വരാംശത്തോടു വിദ്വേഷമുള്ളവരായി ഭവിക്കുന്നു. അവനവനേയും മററുള്ളവരേയും ദ്വേഷിക്കുന്ന ഈ ക്രൂരന്മാർ ലോകത്തിലെ നരാധമന്മാരാണ്. ഈ ദുഷ്ടന്മാർ വീണ്ടും വീണ്ടും അസുരയോനികളിൽത്തന്നെ ജനിച്ച് കഷ്ട

പ്പെടാൻ ഇടവരുന്നു. ആസുരീസമ്പന്നന്മാരായി മൂഢയോനികളിൽ ജനിക്കുന്നവർ ആത്മസാക്ഷാത്കാരം നേടാൻ കഴിയാതെ പതിച്ചുപതിച്ച് അധോഗതിയെ പ്രാപിച്ചുകൊണ്ടേയിരിക്കുന്നു.

ജ്ഞേയസ്വരൂപം

അറിയേണ്ടതറിയിച്ചുതരുന്നതാണ് ശുദ്ധവാസന. അറിയേണ്ട സത്യത്തിന്റെ സ്വരൂപം ഭഗവാൻ പതിമ്മൂന്നാമദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരിക്കുന്നു. തടസ്ഥലക്ഷണംകൊണ്ടും സ്വരൂപലക്ഷണംകൊണ്ടുമാണ് ആ സത്യത്തെ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നത്. ലക്ഷ്യവസ്തുവിനെ താല്ക്കാലികമായ ഏതെങ്കിലും ഒരുപാധിയോടു കൂട്ടിച്ചേർത്ത് കാട്ടിത്തരാൻ ശ്രമിക്കുന്നതാണ് തടസ്ഥലക്ഷണം. നിരുപാധികമായുള്ള സ്വരൂപവിവരണമാണ് സ്വരൂപലക്ഷണം. കാക്കയിരിക്കുന്നതാണ് ദേവദത്തന്റെ വീട് എന്നു പറഞ്ഞാൽ അതു വീടിന്റെ തടസ്ഥലക്ഷണമാണ്. കാക്കയെന്ന ഉപാധിയെ ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ടാണ് വീടിനെ കാട്ടിക്കൊടുക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നത്. ചന്ദ്രനെ കാട്ടിക്കൊടുക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നയാൾ, 'അതാ ആ മരക്കൊമ്പിന്റെ നേരെ നിൽക്കുന്നതാണ് ചന്ദ്രൻ' എന്നു പറഞ്ഞാൽ അതു് തടസ്ഥലക്ഷണമാകുന്നു. നേരേമറിച്ച് ശീതളപ്രകാശത്തോടുകൂടിയവനാണ് ചന്ദ്രൻ എന്നു പറഞ്ഞാൽ അതു് ചന്ദ്രന്റെ സ്വരൂപലക്ഷണമാണ്. ജ്ഞേയസ്വരൂപവിവരണത്തിൽ ഭഗവാൻ രണ്ടു വിധത്തിലും ബ്രഹ്മസ്വരൂപം കാട്ടിത്തരാൻ ശ്രമിക്കുന്നു. ഏതൊന്നിനെ അറിഞ്ഞാൽ അതോടെ ജനനമരണങ്ങളററു് അമൃതത്വം ലഭിക്കുമോ അതാണറിയപ്പെടേണ്ടതു്. അതത്രേ ആദ്യന്തരഹിതമായ ബ്രഹ്മം. അതിനെ സത്തെന്നോ അസത്തെന്നോ പറകവയ്യ. സദസദ്ദർശനം സാപേക്ഷദർശനമാണ്. ഈ സാപേക്ഷദർശനത്തിനിടമരുളുന്ന നിരപേക്ഷസത്തയാണ് ബ്രഹ്മമെന്നർത്ഥം.

ആരംഭത്തിൽ ഇങ്ങനെ സ്വരൂപലക്ഷണം പറഞ്ഞിട്ട് ഇനി തടസ്ഥലക്ഷണങ്ങളിലേയ്ക്ക കടക്കുന്നു. സർവ്വത്ര കൈയ്യും കാലുമുള്ളതാണ് ജ്ഞേയവസ്തു. അതിനെല്ലായിടത്തും കണ്ണും തലയും മുഖവുമുണ്ട്. എല്ലായിടത്തും അതിന്ന് കാതുണ്ട്. എന്തിനേറെ, അതെല്ലാററിനേയും അകവും പുറവും പൊതിഞ്ഞുനില്ക്കുന്നു. ദേവദത്തൻെറ വീട്ടിലെ കാക്കയെപ്പോലെ പ്രപഞ്ചം ബോധസ്വരൂപമായ ബ്രഹ്മത്തിൽ തല്ക്കാലം പററിനില്ക്കുന്ന ഉപാധിമാത്രമാണ്. പ്രപഞ്ചോപാധിയോടു കൂട്ടിച്ചേർത്തുള്ള ബ്രഹ്മവിവരണമാണ് നാം മേൽ കണ്ടതു്. കൈയ്യും കാലും, കണ്ണും തലയുമൊക്കെയായി ഇന്ന് പ്രപഞ്ചരൂപേണ കാണുന്ന കാഴ്ചയ്ക്ക് ഏകാശ്രയമായ വസ്തുവേതോ അതാണ് ബ്രഹ്മമെന്നു സാരം. പൂർണ്ണസാക്ഷാത്കാരത്തിന്നു മുൻപ് ബ്രഹ്മം ഇങ്ങനെ സോപാധികമായി കാണപ്പെടുന്നു. പൂർണ്ണസാക്ഷാത്കാരത്തോടെ അതു നിരുപാധികമെന്നു തെളിയുന്നു. ഇക്കാര്യമാണിങ്ങനെ വീണ്ടും പ്രതിപാദിക്കുന്നതു്. എല്ലാ ഇന്ദ്രിയങ്ങളും ഗുണങ്ങളും അതിലുണ്ടെന്നു തോന്നും. എന്നാൽ ഇന്ദ്രിയങ്ങളോ ഗുണങ്ങളോ ഒന്നുമില്ലാത്തതാണതു്. ഒന്നിനോടും അതിന്നു ബന്ധമില്ല. എന്നാൽ എല്ലാററിനേയും അതു താങ്ങിനിൽക്കുന്നു. അതു തികച്ചും നിർഗ്ഗുണമാണ്. എന്നാൽ എല്ലാ ഗുണങ്ങളേയും അനുഭവിക്കുന്നതും അതുതന്നെ. സകലജീവജാലങ്ങളുടെയും അകവും പുറവും അതു നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതു ചരിക്കാത്തതാണ്. എന്നാൽ ചരിക്കുന്നതുമാണ്. അതിസൂക്ഷ്മമായതുകൊണ്ട് ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്ക് അതിനെ ഗ്രഹിക്കാൻ പററുന്നില്ല. അതു ദൂരത്താണ്, അടുത്തുമാണ്. പ്രപഞ്ചദൃശ്യങ്ങളിൽ അതു പലതാകാതെ കുടികൊള്ളുന്നു; എന്നാൽ പലതായപോലെയും വർത്തിക്കുന്നു. എല്ലാ പ്രപഞ്ചദൃശ്യങ്ങളേയും ഉണ്ടാക്കുന്നതും നിലനിർത്തുന്നതും അഴിക്കുന്നതും അതുതന്നെയാണ്. ചുരുക്കത്തിൽ ബ്രഹ്മം മാത്രമേ ഇവിടെ

അറിയപ്പെടാനുള്ള. അതിന്റെ പൂർണ്ണദർശനത്തേയും അപൂർണ്ണദർശനത്തെയുമാണ് ഭഗവാൻ ഇങ്ങനെ പരസ്പരവിരുദ്ധമെന്നു തോന്നുന്ന വിവരണങ്ങളിൽക്കൂടി നൽകിയിരിക്കുന്നതു്. ഇത്രയും തടസ്ഥലക്ഷണം പറഞ്ഞിട്ടു് ഭഗവാൻ ഉപസംഹാരമായി വീണ്ടും സ്വരൂപലക്ഷണത്തിലേയ്ക്കു കടക്കുന്നു. അതു് ജ്യോതിസ്സുകളുടെയെല്ലാം ജ്യോതിസ്സാണു്. ഇരുട്ടിനൊക്കെ അപ്പുറമാണു്. ജ്ഞാനവും ജ്ഞേയവും ജ്ഞാനംകൊണ്ടു പ്രാപിക്കപ്പെടേണ്ടതുമാണു്. എല്ലാവരുടേയും ഹൃദയത്തിൽ ആത്മരൂപേണ വർത്തിക്കുന്നതാണു്.

ശുദ്ധാശുദ്ധഭേദം

മുൻപിൻവിചാരം കൂടാതെ വസ്തുക്കളിലുണ്ടാകുന്ന രാഗവും ദ്വേഷവുമാണു് വാസനയായിത്തീരുന്നതെന്നല്ലേ പറഞ്ഞതു്? സത്യദർശനത്തിനുപകരിക്കുന്ന വിദ്യാവാസന വ്യക്തമായ ലക്ഷ്യവിചാരംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്നതാണു്. അതുകൊണ്ടു് വിദ്യാരൂപിണിയായ ശുദ്ധവാസനയിൽ വാസനാലക്ഷണം ചേരാതെ പോകുമല്ലൊ. ഈ സംശയം സാരമില്ല. വാസനാലക്ഷണത്തിൽ ദൃഢഭാവനകൊണ്ടു് മുൻപിൻവിചാരം കൂടാതെയുള്ള വസ്തുഗ്രഹണമെന്നു പ്രത്യേകം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ഈ ജന്മത്തിൽ കാണുന്ന മലിനവാസനകൾ കഴിഞ്ഞ പല ജന്മങ്ങളിലെ ദൃഢഭാവനകൊണ്ടു് സ്വഭാവമായി മാറുന്നവയാണു്. അങ്ങനെയാണു് ആരുടെയും ഉപദേശം കൂടാതെതന്നെ ചിലരിൽ അഹങ്കാരവും മമതയും വളർത്തുന്ന കാമക്രോധാദിമലിനവാസനകൾ ചെറുപ്പത്തിലേതന്നെ ശക്തിയായി കടന്നുകൂടുന്നതു്. അതുപോലെ വിദ്യാമാർഗ്ഗത്തിലും ശുദ്ധമായ ആത്മാനുഭവവാസന ആരംഭത്തിൽ ദൃഢമായ വിചാരംകൊണ്ടുതന്നെയാണുണ്ടാകുന്നതു്. തുടർന്നു തത്ത്വം ദീർഘകാലം നിരന്തരം അപ്പുണബുദ്ധിയോടുകൂടി ഭാവന ചെയ്യപ്പെടുന്നു. അനന്തരം വാക്യശ്രവണമോ യുക്തിചിന്തനരൂപത്തിലുള്ള മനനമോ

കൂടാതെതന്നെ തത്ത്വം സദാ പ്രകാശിക്കാനിടവരുന്നു; മുൻപിലുള്ള കുടം വിചാരക്ലേശംകൂടാതെതന്നെ പ്രത്യക്ഷാനുഭവത്തിനു വിഷയമാകുന്നതുപോലെ. നിരന്തരമായ ഈ ആത്മാനുഭവത്തോടുകൂടി ഇന്ദ്രിയവ്യവഹാരങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുന്നതാണ് 'ശുദ്ധവാസന'. ഈ ശുദ്ധവാസന കഷ്ടിച്ച് ദേഹത്തെ നിലനിർത്തിക്കൊണ്ടുപോകാനുള്ളതാണ്. അല്ലാതെ അതൊരിക്കലും അഹങ്കാരം, ഗർവ്വ് തുടങ്ങിയ ആസുര സമ്പത്തുകൾക്ക് കാരണമായി ഭവിക്കുന്നില്ല. അതു പുനർജന്മത്തെയുണ്ടാക്കുന്ന ധർമ്മാധർമ്മങ്ങളെയും സൃഷ്ടിക്കുന്നില്ല. വറുത്ത വിത്ത് വിശപ്പടക്കാൻ ഉപകരിക്കും; അല്ലാതെ രുചികരമായ ഭക്ഷണത്തിനോ പുതിയ സസ്യങ്ങളെ മുളപ്പിക്കാനോ അതുപയോഗപ്പെടുന്നില്ല. അതുപോലെയാണ് ശുദ്ധവാസന.

ലോകവാസന

മലിനവാസന മൂന്നു വിധമുണ്ട്: ലോകവാസന, ശാസ്ത്രവാസന, ദേഹവാസന. 'ആരും എന്നെ നിന്ദിക്കുവാനിടവരരുത്. എല്ലാവരും എന്നെ പ്രശംസിക്കണം. ഈ ലക്ഷ്യം മുൻനിർത്തിയേ ഞാൻ എപ്പോഴും പ്രവർത്തിക്കു.' ഈ അഭിനിവേശമാണ് ലോകവാസന. ലക്ഷ്യം ഒരിക്കലും നേടാൻ കഴികയില്ലെന്നുള്ളതുകൊണ്ടുതന്നെ ഇതു മലിനവാസനയാണ്. വാല്മീകിയുടെ നായകനായ രാമൻ തന്നെ ഇതിനു് തെളിവാണ്. ഈ ലോകത്ത് ഗുണസമ്പന്നനും വീര്യവാനുമായ പുരുഷൻ ആരാണ് എന്ന ചോദ്യം വാല്മീകി ഉന്നയിച്ചപ്പോഴാണ് നാരദൻ രാമനെ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നതു്. ഇക്ഷ്വാകുവംശപ്രഭവനായ രാമനെ സർവ്വജനസമ്മതനായി അദ്ദേഹം വിവരിക്കുന്നു. ആ രാമനു പോലും ജനാപവാദത്തെ നേരിടേണ്ടിവന്നു. പതിവ്രതാശിരോമണിയും ജഗന്മാതാവുമായ സീതയെക്കുറിച്ച് ശ്രവണകഠോരമായ അപവാദം പറഞ്ഞുപരത്തി. രാമന്റെ

കാര്യ്യത്തിൽപ്പോലും സ്ഥിതിയിതാണെങ്കിൽ മററുള്ളവരു ടെ കഥ പറയാനുണ്ടോ ? എന്നല്ല വെറും ദേശഭേദംകൊ ണ്ടുള്ള പരസ്പരനിന്ദതന്നെ വേണ്ടുവോളം കേൾക്കാനുണ്ടു്. ദാക്ഷിണാത്യരായ ബ്രാഹ്മണർ ഉത്തരദേശത്തുള്ള വേദവി ജ്ഞാനികളായ ബ്രാഹ്മണരെ മാംസഭുക്കുകളെന്നു പറഞ്ഞു് സദാ നിന്ദിച്ചുകൊണ്ടേയിരിക്കുന്നു. ഔത്തരാഹന്മാരാകട്ടെ ദാക്ഷിണാത്യന്മാരെ മാതുലപുത്രിയെ വേൾക്കുന്നവരെന്നും തീർത്ഥയാത്രകളിൽ മൃദ്ഭാണ്ഡം പേറി നടക്കുന്നവരെന്നും പറഞ്ഞു് സദാ നിന്ദിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ബഹ്വൃചന്മാർക്കു് കണ്വശാഖയേക്കാൾ ആശ്വലായനശാഖയാണു് മെച്ചമെന്നു് പ്രശംസിക്കുന്നു. വാജസനേയികൾ അതിനു വിപരീതമായും സംസാരിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ പലരും അവ രവരുടെ കുലം, ഗോത്രം, ബന്ധുവർഗ്ഗം, ഇഷ്ടദേവത എന്നി വയെ പ്രശംസിക്കുകയും മററുള്ളവയെ നിന്ദിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഈ നിന്ദാപ്രശംസകൾ വിദ്വാന്മാർ തുടങ്ങി സ്ത്രീകൾ, പശുപാലന്മാർവരെ എല്ലാരിലും ഒരുപോലെ കാണപ്പെടുന്നുമുണ്ടു്. ഇങ്ങനെയുള്ള ലോകത്തെ മുഴുവൻ തൃപ്തിപ്പെടുത്താൻ ആർക്കു കഴിയും ? ഈ ലോകസ്വഭാവം പ്രസിദ്ധമായി ഇങ്ങനെ വിവരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്: ശുചിയാ ണെങ്കിലും പിശാചാണു്; സൂക്ഷ്മബുദ്ധിയുള്ളവനാണെങ്കി ലും ചഞ്ചലനാണു്; കഴിവുള്ളവനാണെങ്കിലും അശക്തനാ ണു്; ബലവാനാണെങ്കിലും ദുഷ്ടനാണു്; ഹൃദയാകർഷക മായ സൗന്ദര്യമുണ്ടെങ്കിലും കാമിയാണു്; ഇങ്ങനെയുള്ള ലോകത്തെ ആരാധിക്കാൻ ആർക്കു കഴിയും ?

വിദ്യതേ ന ഖലു കശ്ചിദുപായഃ സർവ്വലോകപരിതോഷകരോ യഃ
സർവ്വഥാ സ്വഹിതമാചരണീയം കിം കരിഷ്യതി ജനോ ബഹുജല്പഃ.

സകല ജനങ്ങളേയും സന്തോഷിപ്പിക്കാൻ കഴിവുള്ള ഒരുപായം ഇല്ലതന്നെ. എന്തു ചെയ്തും ആത്മഹിതത്തി നായി യത്നിക്കണം. വെറുതേ പലതും ചിലച്ചുകൊണ്ടി രിക്കുന്ന ലോകം നമ്മെ എന്തു ചെയ്യാനാണു് ? ഈ ലോക

വാസന മലിനമെന്നു കണ്ടിട്ടാണ് യോഗീശ്വരൻ തുല്യ നിന്ദാസ്തുതിയായിരിക്കണമെന്ന് മോക്ഷശാസ്ത്രം വിധി ക്കുന്നത്.

ശാസ്ത്രവാസന

ശാസ്ത്രവാസന മൂന്നു വിധമുണ്ട്: പാഠവ്യസനം, ബഹു ശാസ്ത്രവ്യസനം, അനുഷ്ഠാനവ്യസനം. ഭരദ്വാജനിൽ ഈ പാഠവ്യസനം കാണ്മാനുണ്ട്. അദ്ദേഹം മൂന്നു പുരുഷായുസ്സു കൊണ്ട് അനേകം വേദങ്ങൾ പഠിച്ചുതീർത്തു. നാലാമത്തെ പുരുഷായുസ്സിൽ ഇന്ദ്രനാൽ വീണ്ടും പ്രലോഭിതനായി ബാക്കിയുള്ള വേദഭാഗവുംകൂടി പഠിക്കാൻ യത്നിച്ചു. ഇങ്ങ നെയുള്ള പഠനം പൂർത്തിയാക്കാൻ അശക്യമായതുകൊണ്ട് ഇതു് മലിനവാസനയാണ്. ഒടുവിൽ ഈ വിധമുള്ള പഠ നം അശക്യമാണെന്ന് ഇന്ദ്രൻ ഭരദ്വാജന് ബോദ്ധ്യമാക്കി ക്കൊടുത്തു. അതുകൊണ്ട് വേദപഠനത്തേക്കാൾ പ്രാധാന്യ മർഹിക്കുന്ന പുരുഷാർത്ഥം നേടാനായി സഗുണബ്രഹ്മോപാ സന ഉപദേശിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ ഭരദ്വാജകഥ തൈത്തി രീയ ബ്രാഹ്മണത്തിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇതുപോലെ തന്നെയാണ് ബഹുശാസ്ത്രവ്യസനവും. നിരവധി ശാസ്ത്ര ങ്ങൾ പഠിച്ചോർമ്മിക്കാനുള്ള ആഗ്രഹമാണ് ബഹുശാസ്ത്ര വ്യസനം. ആത്യന്തികമായ മോക്ഷപുരുഷാർത്ഥം നേടാൻ ഇതും ഉപകരിക്കുകയില്ല. അതിനാൽ ബഹുശാസ്ത്രവ്യസ നവും മലിനവാസനതന്നെയാണ്. കാവഷേയഗീതയിൽ ഇക്കാര്യം വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. 'ദുർവ്വാസസ്സെന്ന മുനി ബഹുവിധശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങളുംപേറി മഹാദേവനെ നമസ്ക രിക്കാനെത്തി. സദസ്സിൽവെച്ച് നാരദമഹർഷി അദ്ദേഹ ത്തെ ഭാരം വഹിക്കുന്ന കഴുതയോടുപമിച്ച് ആക്ഷേപിച്ചു. ആക്ഷേപം സഹിയാതെ മുനി പുസ്തകഭാണ്ഡം കടലിൽ വലിച്ചെറിഞ്ഞു. അതു കണ്ട് മഹാദേവൻ അദ്ദേഹത്തിന്ന് ആത്മവിദ്യ ഉപദേശിച്ചു. 'അന്തർമുഖനാകാതെയും ഗുരു

കാരുണ്യമില്ലാതെയും കഴിയുന്നവന്ന് വേദപാഠംകൊണ്ടു മാത്രം ആത്മവിദ്യ കൈയ്‌വരുന്നതല്ല.' അതാണ് കഠോപനിഷത്ത് പറയുന്നത്: 'ഈ ആത്മാവ് പ്രവചനംകൊണ്ടു കിട്ടുന്നതല്ല; ബുദ്ധികൊണ്ടോ ബഹുശാസ്ത്രപാണ്ഡിത്യംകൊണ്ടോ കിട്ടുന്നതല്ല.' മറെറാരു കൃതിയിൽ ബഹുശാസ്ത്രവ്യസനത്തെ ഇങ്ങനെ ആക്ഷേപിച്ചിരിക്കുന്നു:

ബഹുശാസ്ത്രകഥാകന്ഥാരോമന്ഥേന വൃഥൈവ കിം
അന്വേഷ്ടവ്യം പ്രയത്നേന തത്ത്വജ്ഞൈർജ്യോതിരാന്തരം.

അനേകം ശാസ്ത്രതത്ത്വങ്ങളും കഥകളും അയവിറക്കി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നതുകൊണ്ട് എന്താണ് പ്രയോജനം? സത്യം കാണാൻ കൊതിക്കുന്നവർ എന്തു പ്രയത്നം ചെയ്തും ഉള്ളിലുള്ള വെളിച്ചത്തെ തിരയേണ്ടതാണ്.

അധീത്യ ചതുരോ വേദാൻ ധർമ്മശാസ്ത്രാണ്യനേകശഃ
ബ്രഹ്മതത്ത്വം ന ജാനാതി ദർവ്വീ പാകരസം യഥാ.

വേദങ്ങൾ നാലും പഠിച്ചു. അനേകം ധർമ്മശാസ്ത്രങ്ങൾ വശത്താക്കി. പക്ഷേ ബ്രഹ്മതത്ത്വംമാത്രം എന്തെന്നു പിടികിട്ടിയില്ല. പിന്നെന്തു പ്രയോജനം? ഈ ബഹുശാസ്ത്രവ്യസനി കറികൾ വിളമ്പാനുപയോഗിക്കുന്ന തവിയെപ്പോലെയാണ്. തവി എല്ലാ കറികളിലും പോയി മുങ്ങുന്നുണ്ട്. പക്ഷെ അവയിൽ ഒന്നിൻെറപോലും രസമെന്തെന്നറിയാൻ അതിനു കഴിയുന്നില്ല. ഛാന്ദോഗ്യോപനിഷത്തിലെ നാരദൻെറ കഥയും ഇതിന്ന് തെളിവാണ്. നാരദൻ അറുപത്തിനാലു് കലകളും എല്ലാ ശാസ്ത്രങ്ങളും പഠിച്ചു. പക്ഷേ ആത്മാവിനെ അറിയാൻ കഴിയാഞ്ഞതുകൊണ്ട് ശോകം മാറിയില്ല. അങ്ങനെയാണൊടുവിൽ ആത്മവിദ്യ പഠിക്കുവാൻ സനത്കുമാരമുനിയെ സമീപിച്ചതു്.

അനുഷ്ഠാനവ്യസനം

പാഠവ്യസനം, ബഹുശാസ്ത്രവ്യസനം, അനുഷ്ഠാനവ്യസനം എന്നിങ്ങനെ ശാസ്ത്രവാസന മൂന്നുവിധമാണല്ലോ. ഇവയിൽ അനുഷ്ഠാനവ്യസനം വിഷ്ണുപുരാണത്തിലെ നിദാഘചരിത്രത്തിൽ വർണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ട്; അതുപോലെ യോഗവാസിഷ്ഠത്തിലെ ദാശൂരചരിത്രത്തിലും. നിദാഘൻ നിത്യകർമ്മാനുഷ്ഠാനത്തിൽ അതീവ വ്യഗ്രനായിരുന്നു. അയാളുടെ ബുദ്ധി സദാ കർമ്മാനുഷ്ഠാനചിന്തകൊണ്ട് നിറഞ്ഞിരുന്നു. സത്യത്തെ അന്വേഷിക്കാൻ കഴിയാതെ അതങ്ങനെ കർമ്മജാഡ്യത്തിൽ ഉറച്ചു. ഗുരുവായ ഋഭു നിദാഘനെ ഈ കർമ്മജാഡ്യത്തിൽനിന്നും ഉണർത്തുവാൻ പലവുരു ശ്രമിച്ചു; പക്ഷെ ഫലിച്ചില്ല. വാസിഷ്ഠത്തിലെ ദാശൂരന്റെ കഥ മറെറാരു തരത്തിലാണ്. അദ്ദേഹത്തിന് ധ്യാനാദ്യനുഷ്ഠാനങ്ങൾക്ക് ഭൂമിയിലൊരിടത്തും ഒരു ശുദ്ധദേശം കണ്ടെത്താൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അതുകൊണ്ട് അനുഷ്ഠാനത്തിനായി ഒരു ഉന്നതമായ വൃക്ഷത്തിന്റെ അഗ്രഭാഗത്തിൽ തനിക്ക് സ്ഥിരപ്രതിഷ്ഠ ലഭിക്കണമെന്ന് അദ്ദേഹം കൊതിച്ചു. അതിനായി തന്റെ തോളിൽനിന്നും മാംസമറുത്തു ഹോമിച്ച് അദ്ദേഹം അഗ്നിദേവനെ പ്രീതിപ്പെടുത്താൻ ശ്രമിച്ചു. അഗ്നിദേവൻ പ്രസന്നനായി പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. ഉന്നതമായ ഒരു വൃക്ഷത്തിന്റെ അഗ്രഭാഗത്തിൽ സ്ഥിരമായ ഇരിപ്പനുവദിച്ചനുഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്തു. അവിടെയിരുന്നു വീണ്ടും വളരെക്കാലം തപസ്സു ചെയ്തശേഷമേ ദാശൂരനു് ആത്മബോധമുദിച്ചുള്ളു. ഇവിടെ അനുഷ്ഠാനവ്യസനം ദീർഘകാലം ആത്മബോധത്തിനു തടസ്സമായിനിന്നു എന്നു കാണാൻ കഴിയും. എന്നല്ല, അനുഷ്ഠാനം വ്യസനമായി മാറിയാൽ അതു് സാധകനെ ശാരീരികവും മാനസികവുമായ പല ക്ലേശങ്ങളിലും കൊണ്ടുചെന്നകപ്പെടുത്തുമെന്നും സ്പഷ്ടമാകുന്നു. അനുഷ്ഠാനവ്യസനരൂപത്തിലുള്ള ഈ കർമ്മവാസന പുനർജ്ജന്മത്തിനു കാരണമായും ഭവിക്കും.

അതുകൊണ്ടിതു് മലിനവാസനയാണു്. അഥർവ്വവേദോപനിഷത്തായ മുണ്ഡകത്തിൽ യജ്ഞാദ്യനുഷ്ഠാനങ്ങളെ തരംതാഴ്ത്തിക്കാണിക്കുന്നതു് ഇക്കാരണത്താലാണു്. ഉപനിഷത്തു് ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു: 'യജ്ഞരൂപത്തിലുള്ള ഈ അനുഷ്ഠാനങ്ങൾ നശ്വരഫലങ്ങളെ മാത്രമേയുളവാക്കുകയുള്ളൂ. പതിനാറു് ഋത്വിക്കുകൾ, യജമാനൻ, പത്നി എന്നിങ്ങനെ പതിനെട്ടു പേരെക്കൊണ്ടാണു് ഈ യജ്ഞങ്ങൾ നിർവ്വഹിക്കപ്പെടുന്നതു്. നശ്വരഫലദായകമായ ഇത്തരം കർമ്മം ശ്രേഷ്ഠമെന്നു കരുതാൻ വയ്യ. മൂഢന്മാർ ഇതാണു് ശ്രേയസ്സെന്നു് തെറ്റിദ്ധരിക്കുന്നു. അവർ ജന്മമൃത്യുജരാദോഷങ്ങൾക്കു് വീണ്ടും പാത്രമായി ഭവിക്കുന്നു. ഇവർ അവിദ്യയിൽപെട്ടുഴലുന്നവരാണു്. എങ്കിലും സ്വയം ധീരന്മാരെന്നും പണ്ഡിതന്മാരെന്നും വെറുതെ അഭിമാനിക്കുന്നു. ജന്മമൃത്യുജരാവ്യാധികളാൽ നിരന്തരം പീഡിതന്മാരായി ഇവർ സംസാരപ്രവാഹത്തിൽ ചുററിക്കറങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. കുരുടൻെറ പുറകേ പോകുന്ന കുരുടന്മാർ കല്ലിലും മുള്ളിലും കുണ്ടിലും കുഴിയിലും പെട്ടു നട്ടം തിരിയുന്നതുപോലെയാണു് ഇവരുടെ സ്ഥിതി. യാഗങ്ങളും ജനക്ഷേമകരങ്ങളായ മററു കർമ്മങ്ങളും മാത്രമാണു് ശ്രേഷ്ഠമെന്നിവർ കരുതുന്നു. സത്യസ്വരൂപത്തെക്കുറിച്ചറിവില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് മറെറാരു ശ്രേയസ്സുണ്ടെന്നിവരറിയുന്നതേയില്ല.' ഇവർ ലൗകികഫലങ്ങളിൽ അത്യന്തം മോഹിച്ചുപോയിരിക്കുന്ന അജ്ഞന്മാരാണു്. ഇവർ ചെയ്ത പുണ്യം അനുഭവിച്ചുതീക്കാൻ മാത്രം ഇടമരുളുന്ന സ്വർഗ്ഗോപരിതലത്തിൽ പുണ്യം അനുഭവിച്ചുതീക്കുന്നു. നേടിയ പുണ്യം ക്ഷയിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്ന കർമ്മത്തിൻെറ സ്വഭാവമനുസരിച്ചു് മനുഷ്യലോകത്തിലേക്കോ കുറേക്കൂടി മോശമായ മററു ലോകങ്ങളിലേക്കോ പതിക്കാൻ ഇടവരുന്നു. യജ്ഞാദിരൂപത്തിലുള്ള അനുഷ്ഠാനവ്യസനത്തെ ഭഗവാൻ ഗീതയിലും നിന്ദിച്ചുകാണുന്നു: 'അർജ്ജുന, സത്യമെന്തെന്ന

റിയാത്തവർ സ്വർഗ്ഗലാഭത്തെയും മററും കുറിച്ച് ഭാവനാസമ്പന്നമായി സംസാരിച്ചു എന്നു വരാം. വേദത്തിലെ കർമ്മാനുഷ്ഠാനങ്ങളിൽ മാത്രം രമിക്കുന്നവരാണവർ. ജീവിതത്തിൽ കാര്യമായി മറെറാന്നും ചെയ്യാനില്ലെന്ന് ഇവർ വാദിക്കുന്നു. പുതിയ പുതിയ ഭൗതികസുഖങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഇവർ കൊതിക്കുന്നു. സ്വർഗ്ഗത്തെക്കുറിച്ചു മാത്രമേ ഇവർക്കു ചിന്തയുള്ളു. അതിനായി വിവിധതരത്തിലുള്ള കർമ്മപരിപാടികളെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞ അനുഷ്ഠാനങ്ങളിൽ ഇവർ സദാ തത്പരരായി വർത്തിക്കുന്നു. സുഖസമൃദ്ധിയും ഐശ്വര്യപ്രാപ്തിയുമാണ് അവരുടെ ലക്ഷ്യം. അങ്ങനെ ജന്മകർമ്മഫലങ്ങളെ അവർ മാറി മാറി അനുഭവിക്കുന്നു. ഭൗതികസുഖങ്ങളിലും സമ്പത്തുകളിലും അത്യധികം ആസക്തമാണ് അവരുടെ ചിത്തം. അവയെക്കുറിച്ചുള്ള നിരന്തരഭാവനയാൽ അപഹൃതമാണവരുടെ മനസ്സ്. അങ്ങനെ മോഹബദ്ധരായിക്കഴിയുന്നവർക്ക് ധ്യാനവേളയിൽ ആത്മനിഷ്ഠമായ ഏകാഗ്രബുദ്ധി ഒരിക്കലും കൈയ്‌വരുന്നതല്ല. കർമ്മകാണ്ഡവേദഭാഗം മുഴുവൻ ത്രിഗുണങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചുള്ള അവിദ്യാമണ്ഡലത്തിൽ ഒതുങ്ങുന്നതാണ്. അർജ്ജുന, നീ ഗുണാതീതമായ സത്യത്തെ വേണം അന്വേഷിക്കാൻ. സുഖദുഃഖരൂപത്തിലും, ജയാപജയരൂപത്തിലും വന്നുംപോയുമിരിക്കുന്ന ദ്വന്ദ്വഭാവങ്ങളിൽപ്പെട്ടുഴലരുത്. നിത്യമായ ബോധവസ്തുവിനെ സമാശ്രയിക്കു. ഭൗതികകാര്യങ്ങളിൽ എൻേറതെന്ന ഭാവം ഉപേക്ഷിക്കു. ആത്മാവാണ് താനെന്നറയ്ക്കു. ആത്മസത്യം നേരാംവണ്ണമറിയുന്ന ജ്ഞാനിയ്ക്കു് കർമ്മകാണ്ഡവേദഭാഗം അതീവ നിസ്സാരമാണ്. സർവ്വത്ര ശുദ്ധജലം പരന്നൊഴുകുമ്പോൾ പൊട്ടക്കുളത്തിനെന്താണ് പ്രാധാന്യം?'

ശാസ്ത്രവാസനയും അഹങ്കാരവും

ശാസ്ത്രവാസന പാഠാദിവ്യസനങ്ങളിൽ കലാശിക്കുന്നതുപോലെ അഹങ്കാരഹേതുവായും ഭവിക്കുന്നു. ഛാന്ദോ

ഗ്യോപനിഷത്തിലെ ആറാമദ്ധ്യായത്തിലുള്ള ശ്വേതകേതു വിൻെറ ചരിത്രം ഇതിനു തെളിവാണ്. പന്ത്രണ്ടുകൊല്ല ത്തെ ഗുരുകുലവാസംകഴിഞ്ഞു സർവ്വശാസ്ത്രപണ്ഡിതനായി ശ്വേതകേതു അച്ഛൻെറ ആശ്രമത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങി. ആത്മ വിദ്യമാത്രം അയാൾക്കു അഭ്യസിക്കാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ആത്മവിദ്യാവിഹീനമായ ശാസ്ത്രപാണ്ഡിത്യം ശ്വേതകേ തുവിനെ അത്യന്തം ഗർവ്വിഷ്ഠനാക്കിത്തീർത്തിരുന്നു. അച്ഛ ൻെറ മുൻപിൽപ്പോലും വിനയത്തോടെ പെരുമാറാൻ അയാൾക്കു കഴിഞ്ഞില്ല. ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തി ലും ഇത്തരം അഹങ്കാരികളെക്കുറിച്ചുള്ള പ്രസ്താവങ്ങളുണ്ട്. ബാലാകിയെന്നയാൾ ഏതാനും ഉപാസനകൾ അഭ്യ സിച്ച് ചില സിദ്ധികളും നേടി അഹങ്കരിച്ചു നടന്ന കഥ അവിടെക്കാണാം. അയാൾ ഉശീനരദേശത്ത് സഞ്ചരിച്ച് ദിഗ്വിജയം നടത്തി അനേകം ബ്രാഹ്മണരെ തോല്പിച്ചു. ഒടുവിൽ കാശിയിലെത്തി ബ്രഹ്മജ്ഞാനികളിൽ അഗ്രഗ ണ്യനായിരുന്ന അജാതശത്രുവിനെ ഭീഷണിപ്പെടുത്താൻ ശ്രമിച്ചു. അവിടെ പരാജയപ്പെട്ട് തലകുനിക്കാനും ഇട യായി. ഇങ്ങനെ ശാസ്ത്രവാസന പല തരത്തിലും ആത്മ ജ്ഞാനത്തിനു തടസ്സമായിത്തീരുന്നുവെന്നറിയേണ്ടതാണ്.

ദേഹവാസന

ആത്മാന്വേഷണത്തെ വിഘ്നപ്പെടുത്തുന്ന മറെറാരു വാസനയാണ് ദേഹവാസന. ആത്മത്വഭ്രാന്തി, ഗുണാ ധാനഭ്രാന്തി, ദോഷാപനയനഭ്രാന്തി എന്നിങ്ങനെ ദേഹ വാസന മൂന്നു വിധമുണ്ട്. അതിരുകവിഞ്ഞ ദേഹാസക്തി കൊണ്ട് ദേഹംതന്നെയാണാത്മാവെന്ന് തെററിദ്ധരിക്കുന്ന താണ് ആത്മത്വഭ്രാന്തി. ചൈതന്യമുള്ള ദേഹംതന്നെ യാണാത്മാവെന്നു പ്രാകൃതജനങ്ങളും ഭൗതികവാദികളും തെററിദ്ധരിക്കുന്നതായി സൂത്രഭാഷ്യത്തിൽ ആചാര്യപാദർ വർണ്ണിച്ചിട്ടുമുണ്ട്. ഈ പ്രാകൃതപക്ഷം തെളിച്ചു കാണി

ക്കാനാണ് തൈത്തിരീയോപനിഷത്തിലും അന്നരസമയനായ പുരുഷനെക്കുറിച്ച് വിശദമായി പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഛാന്ദോഗ്യോപനിഷത്തിലെ വിരോചനന്റെ കഥയും ഇതുതന്നെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. വിരോചനൻ അസുരചക്രവർത്തിയായിരുന്നു. പ്രജാപതിയിൽനിന്നും അദ്ദേഹത്തിന് ഉപദേശവും ലഭിച്ചു. എന്നിട്ടും ചിത്തദോഷം നിമിത്തം സ്വശരീരത്തെ ആത്മാവെന്നു തെററിദ്ധരിച്ചു. ഈ ദേഹാത്മബുദ്ധിയെത്തന്നെ അദ്ദേഹം അസുരന്മാർക്കൊക്കെ ഉപദേശിക്കുകയും ചെയ്തു. കലുശലായ ദേഹവാസന നിമിത്തം ദേഹത്തിനു ചില പുതിയ ഗുണങ്ങൾ സമ്പാദിച്ചെടുക്കാനുള്ള യത്നമാണ് ഗുണാധാനഭ്രാന്തി. ഈ ഗുണാധാനഭ്രാന്തി ലൗകികമെന്നും ശാസ്ത്രീയമെന്നും രണ്ടു തരമുണ്ട്. മധുരശബ്ദാദി ഗുണങ്ങൾ സംപാദിക്കാനുള്ള ശ്രമമാണ് ലൗകികം. സംഗീതവിദ്വാന്മാർ ശബ്ദത്തിന് കോമളത്വം നേടാനായി കുരുമുളകു ഭക്ഷിക്കുന്നതും തൈലപാനം ചെയ്യുന്നതും കാണാറുണ്ടല്ലോ. ദേഹത്തിന് മൃദുസ്പർശമുണ്ടാക്കാനായി ചിലർ പോഷകാഹാരങ്ങളും ഔഷധങ്ങളും പ്രത്യേകം തയ്യാറാക്കി ഉപയോഗിക്കുന്നു. സൗന്ദര്യം വദ്ധിപ്പിക്കുവാനായി തേച്ചുകുളിക്കുന്നു തിരുമ്മൽ നടത്തുന്നു, വിവിധ വസ്ത്രാലങ്കാരങ്ങൾ അണിയുന്നു. ദേഹത്തെ സുഗന്ധിയാക്കിത്തീക്കുവാൻ പൂമാലയണിയുന്നു, ചന്ദനം പുരട്ടുന്നു. ശരീരത്തിനു ഗുണപുഷ്ടി നേടാനായി ഗംഗാസ്നാനം ചെയ്യുക, സാളഗ്രാമതീത്ഥാദി സമ്പാദിക്കുക ഇതൊക്കെയാണ് ശാസ്ത്രീയമായ ഗുണാധാനഭ്രാന്തി. ദോഷാപനയനഭ്രാന്തിയും ലൗകികമെന്നും വൈദികമെന്നും രണ്ടു വിധമുണ്ട്. ചികിത്സകൊണ്ടും സ്നാനാദിക്രിയകൾകൊണ്ടും ശരീരദോഷങ്ങൾ അകററാൻ ചെയ്യുന്ന ശ്രമമാണ് ലൗകികമായ ദോഷാപനയനം. ശൗചാചമനാദി വൈദികവിധിപ്രകാരം അനുഷ്ഠിക്കുന്ന ക്രിയകളാണ് വൈദികമായ ദോഷാപനയനയത്നം. ഈ ദേഹ

വാസനയും മലിനമാണ്. ദേഹാത്മബുദ്ധി അപ്രാമാണികമാണ്. എല്ലാ ദുഃഖങ്ങൾക്കും കാരണം ദേഹമാണ്. ദുഃഖസങ്കേതമായ ദേഹത്തിന് ഒരിക്കലും ആത്മത്വം ലഭ്യമാകുന്നതല്ല. ദേഹാത്മബുദ്ധിയെ പ്രാമാണികന്മാരായ എല്ലാ ആചാര്യന്മാരും നിഷേധിച്ചിട്ടുമുണ്ട്. ദേഹത്തിനു പുതിയ ഗുണങ്ങളുണ്ടാക്കാനുള്ള ശ്രമവും മലിനവാസനയാണ്. ഗുണാധാനശ്രമം പ്രായേണ നിഷ്ഫലമായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. പ്രസിദ്ധന്മാരായ ഗായകന്മാരും അദ്ധ്യാപകന്മാരും കഠിനയത്നം ചെയ്തിട്ടും ധ്വനിസൗഷ്ഠവം സമ്പാദിക്കാൻ കഴിയാതെ ക്ലേശിക്കുന്നതായിക്കാണുന്നു. മൃദുസ്പർശാദിഗുണങ്ങളും നിയമേന ലഭ്യമാകുന്നതായിക്കാണുന്നില്ല. പുതുതായുണ്ടാക്കുന്ന സൗന്ദര്യസൗഗന്ധ്യാദികൾ, വസ്ത്രം, പൂമാല തുടങ്ങിയ ബാഹ്യപദാർത്ഥങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചുള്ളവയാണ്; അല്ലാതെ ദേഹനിഷ്ഠങ്ങളല്ല. അതുകൊണ്ടാണ് വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ ദേഹവാസനയെ കഠിനമായി നിന്ദിച്ചുകാണുന്നത്. 'മാംസം, രക്തം, കൊഴുപ്പ്, മലം, മൂത്രം, ഞരമ്പ്, മജ്ജ, അസ്ഥി ഇവ ഒരുമിച്ചുചേർത്തുണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നതാണ് ശരീരം. ഈ ദേഹത്തിൽ സുഖം കാണുന്ന മൂഢൻ നരകത്തിലും സുഖം കണ്ടുവെന്നു വരും. സ്വദേഹത്തിൻെറ ദുർഗ്ഗന്ധം അനുഭവിച്ച് ഒരുവൻ വിരക്തനായിത്തീരുന്നില്ലെങ്കിൽ അവനിൽ സംസാരവൈരാഗ്യമുണ്ടാക്കുവാൻ മറെറാരുപദേശവും ഫലിക്കുന്നതല്ല.' ശാസ്ത്രീയമായ ഗുണാധാനത്തിനും സ്ഥിരത കാണുന്നില്ല. ദുർബ്ബലങ്ങളായ ശാസ്ത്രവിധികൾ പ്രബലങ്ങളായ മററു ശാസ്ത്രവിധികളാൽ തിരസ്കരിക്കപ്പെടുന്നു. 'ഒരു ജീവിയേയും ഹിംസിക്കരുത്,' എന്നൊരു വിധിയുള്ളതിന്, 'അഗ്നിഷ്ടോമയാഗത്തിലെ പശുവിനെ കൊല്ലുക,' എന്ന അപവാദവും കാണ്മാനുണ്ട്. ദേഹഗുണാധാനത്തിന് ഗംഗാസ്നാനാദിശാസ്ത്രവിധികളുണ്ടെങ്കിൽ അവയെ നിഷേധിക്കുന്ന പ്രബലങ്ങളായ ശാസ്ത്രവിധികൾ വേറെയും

കാണ്മാനുണ്ട്. ശരീരത്തിൽ ആത്മബുദ്ധിയും, ജഡവസ്തുക്കളിൽ സമ്പദ്ബുദ്ധിയും പുലത്തുന്നവനെ മഹാഭാരതം പശുവോ കഴുതയോ ആയിട്ടാണ് ചിത്രീകരിക്കുന്നത്. പ്രസിദ്ധമായ മറെറാരു ശാസ്ത്രപ്രഖ്യാപനമിതാണ്:

അത്യന്തമലിനോ ദേഹോ ദേഹീ ചാത്യന്തനിമ്മലഃ
ഉഭയോരന്തരം ജ്ഞാത്വാ കസ്യ ശൗചം വിധീയതേ.

അത്യന്തമലിനമാണ് ദേഹം. അത്യന്തനിമ്മലമാണ് ആത്മാവ്. ഈ ഭേദം ധരിക്കുമെങ്കിൽ പിന്നെ ആക്കാണ് ശുദ്ധീകരണം? അത്യന്തമലിനമായ വസ്തുവിനെ ശുദ്ധീകരിക്കാനോ അതിനു പുതിയ ഗുണങ്ങളുണ്ടാക്കിത്തീക്കാനോ സാദ്ധ്യമല്ല 'മാംസാസ്ഥിമലമൂത്രനിമ്മിതമായ ഈ ശരീരത്തെ ആശ്രയിച്ച് എന്തു സുഖമാണനുഭവിക്കാവുന്നത്?' എന്ന ചോദ്യത്തിൽക്കൂടി മൈത്രായണീശാഖയിൽ പെട്ട ശ്രുതി ദേഹത്തിൻെറ ഈ അത്യന്തമാലിന്യം പ്രസ്പഷ്ടമാക്കിയിരിക്കുന്നു. 'ഈ ദേഹം സ്ത്രീപുരുഷസംയോഗംകൊണ്ടുണ്ടായതു്, ജ്ഞാനലേശം പുരളാത്തതു്, നരകത്തിൽനിന്നെന്നപോലെ മൂത്രദ്വാരത്തിൽനിന്നും പുറത്തു വന്നതു്, അസ്ഥികൾ വെച്ചുകെട്ടി മാംസംകൊണ്ടു് യോജിപ്പിച്ച്, തൊലികൊണ്ടു പൊതിഞ്ഞു് മലമൂത്രപിത്തകഫമജ്ജാവസാദി അഴുക്കുകൾകൊണ്ടു് നിറഞ്ഞതു്; അതുകൊണ്ടു'തു് മാലിന്യങ്ങളുടെ ഒരു സംഭരണശാലയാണ്,' എന്നും ശ്രുതി ഘോഷിക്കുന്നു. ചികിത്സകൊണ്ടുള്ള രോഗശാന്തിയും ദേഹത്തിനു് സ്ഥിരമല്ല. ശാന്തമായ രോഗം ചിലപ്പോൾ വീണ്ടുമുണ്ടാകുന്നു. നവദ്വാരങ്ങളിലും രോമകൂപങ്ങളിലും കൂടി നിരന്തരം അഴുക്കൊലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഈ ദേഹത്തെ ശുദ്ധമാക്കിവെയ്ക്കാൻ ആക്കു കഴിയും? അതുകൊണ്ടാണ് പൂവ്വാചാര്യന്മാർ ദേഹത്തെക്കുറിച്ചിങ്ങനെ പറഞ്ഞു കാണുന്നതു്:

നവച്ഛിദ്രയുതാ ദേഹാ സ്രവന്തി ഘടികാ ഇവ
ബാഹ്യശൗചൈന് ശുദ്ധ്യന്തി നാന്തഃശൗചം ച വിദ്യതേ.

നവച്ഛിദ്രങ്ങളോടുകൂടിയ ദേഹം ഉടഞ്ഞ ജലപാത്രമെന്നപോലെ സദാ അഴുക്കൊലിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണു്, പുറമേ ശുദ്ധീകരിച്ചതുകൊണ്ടൊന്നും ഇതു ശുദ്ധമാകുന്നതല്ല. ഉള്ളിൽ ഇതിനൊരു ശുദ്ധീകരണം സാദ്ധ്യവുമല്ല. അതുകൊണ്ടു് ദേഹവാസന മലിനമാണു്. ദേഹവാസനയുടെ ഈ മാലിന്യം വസിഷ്ഠൻ രാമനു വിവരിച്ചുകൊടുക്കുന്നുണ്ടു്. 'കാലുമുതൽ തലവരെയുള്ള ഈ ശരീരമാണു് ഞാൻ. ഇതച്ഛനമ്മമാർ നിർമ്മിച്ചതന്നതാണു്. ഈ വിചാരം സത്യദൃഷ്ടിയെ മറയ്ക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഇപ്രകാരമുള്ള ദേഹവാസന ബന്ധകാരണമായി ഭവിക്കുന്നു. ദേഹമാണു് ഞാനെന്ന ചിന്തയിലാണു് കാലപാശം ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നതു്. സംസാരക്കടലിൽ കാലധീവരൻ എറിഞ്ഞിരിക്കുന്ന വലിയൊരു വലയാണതു്. വാളുകളാകുന്ന ഇലകൾകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ ഒരു കൊടുംകാടാണു് ആ ചിന്ത. സർവ്വനാശം സംഭവിക്കുമെന്നു വന്നാൽപ്പോലും ഞാൻ ദേഹമാണെന്ന ചിന്ത ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടതാണു്. സത്യം കാണാൻ കൊതിക്കുന്നയാൾ ആ വിചാരത്തെ സ്പർശിക്കപോലുമരുതു്. ശവാവിൻെറ മാംസം തിന്നുന്ന ചണ്ഡാലനെപ്പോലെ അതിനെ അങ്ങകലെ മാററിനിർത്തേണ്ടതാണു്.'

വാസനാത്യാഗം

ലോകവാസന, ശാസ്ത്രവാസന, ദേഹവാസന ഇവ മൂന്നും നാം വിവരിച്ചുകഴിഞ്ഞുവല്ലോ. അവിവേകികളായ ലൗകികന്മാർ ഈ വാസനകളെ അഭിമാനത്തോടെ കൈയ്ക്കൊള്ളുന്നു. ആത്മബോധത്തിനു് ഇവ തടസ്സമായതുകൊണ്ടു് ഒരു സത്യാന്വേഷി ഈ മൂന്നു വാസനകളേയും കൈയ് വെടിയേണ്ടതാണു്. നിരന്തരമായ സത്യനിഷ്ഠയെ തടയുന്നതുകൊണ്ടു് ജ്ഞാനലാഭമുണ്ടായ ആളും ഇതുപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഈ മൂന്നു വാസനകളും ഉള്ളിടത്തോളം കാലം

വ്യക്തമായ വസ്തുജ്ഞാനം ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. നേരത്തെ വിവരിച്ചിട്ടുള്ള ദംഭം, ദർപ്പം തുടങ്ങിയ ആസുരസമ്പത്തുക ളാണ് മാനസവാസന. അതു് നരകഹേതുവായതുകൊണ്ടു് മലിനമാണെന്നു സുപ്രസിദ്ധമാണ്. അപ്പോൾ ലോകാ ദിവാസനകളുൾപ്പെടെ വാസന നാലുതരം. ഈ നാലുതരം വാസനകളേയും ഒരു സത്യാന്വേഷി ക്ഷയിപ്പിക്കേണ്ടതാ കുന്നു.

മനോനാശം

വാസനാക്ഷയംപോലെതന്നെ മനോനാശവും സത്യാ ന്വേഷണത്തിൽ അവശ്യം വേണ്ടതാണ്. താർക്കികന്മാർ മനസ്സ് അണുവും നിത്യവുമാണെന്നു കരുതുന്നു. എന്നാൽ വേദാന്തമതം അതല്ല. മനസ്സ് അവയവങ്ങളോടുകൂടിയ താണ്; അനിത്യമാണ്. അരക്കു്, സുവർണ്ണം എന്നിവ പോലെ അനേകവിധപരിണാമങ്ങൾക്കിരിപ്പിടമായ ഒരു ദ്രവ്യമാണ് മനസ്സ്. അതുകൊണ്ടു് മനസ്സിനെ നശിപ്പി ക്കുക അത്ര അസാദ്ധ്യമായ ഒരു കാര്യമല്ല. മനസ്സിൻെറ ലക്ഷണം ബൃഹദാരണ്യകത്തിൽ ഇങ്ങനെ കാണുന്നുണ്ടു്: 'സങ്കല്പം, സംശയം, ശ്രദ്ധ, അശ്രദ്ധ, ധൈര്യം, അധൈ ര്യം, ലജ്ജ, നിശ്ചയം, ഭയം ഇതൊക്കെ ചേർന്നതാണ് മനസ്സ്.' കാമക്രോധാദിചിത്തവൃത്തികൾ ഒരു ക്രമമനു സരിച്ച് രൂപംകൊള്ളുന്നവയാണ്. കണ്ണിനു കാണാ വുന്ന ഘടാദിപദാർത്ഥങ്ങൾ അവ സാക്ഷിസ്വരൂപമായ ആത്മാവിനു തികച്ചും സ്പഷ്ടമായി പ്രകാശിക്കുകയും ചെയ്യു ന്നു. ഈ കാമാദിചിത്തവൃത്തികൾക്കു് നേരിട്ടു കാരണ മായി നില്ക്കുന്ന ദ്രവ്യമാണ് മനസ്സ്. 'എൻെറ മനസ്സ് മറ്റൊരിടത്തായിരുന്നതുകൊണ്ടു് കാണാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. മനസ്സ് മറ്റൊരിടത്തായിരുന്നതുകൊണ്ടു് കേൾക്കാൻ കഴി ഞ്ഞില്ല.' ഇത്യാദി അനുഭവങ്ങളുള്ളതുകൊണ്ടു് ആത്മാവ് മനസ്സു കൊണ്ടാണ് കാണുന്നതു്, കേൾക്കുന്നതു് എന്നൊക്കെ

സിദ്ധമാകുന്നുണ്ടല്ലോ. നല്ല പ്രകാശത്തിൽ കൺമുമ്പിലിരിക്കുന്ന വസ്തുപോലും ഒരന്യമനസ്സനു് കാണാൻ കഴിയുന്നില്ല. ചെവിക്കു സമീപം ഉച്ചത്തിൽ ചൊല്ലുന്ന ശബ്ദംപോലും അന്യമനസ്സനു് കേൾക്കാനും കഴിയുന്നില്ല. മനസ്സ് അതതിൽ ശ്രദ്ധിക്കുമ്പോൾ വസ്തു കാണാറാകുന്നു. മനസ്സ് ശ്രദ്ധിക്കുന്നുണ്ടോ, ബാഹ്യവിഷയങ്ങൾ അറിയപ്പെടുന്നു. മനസ്സ് ശ്രദ്ധിക്കുന്നില്ലേ, ബാഹ്യവിഷയങ്ങൾ അറിയപ്പെടുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് പുറമേയുള്ള എന്തും അറിഞ്ഞനുഭവിക്കാനുള്ള സാധാരണകരണമാണു് മനസ്സെന്നു വന്നുകൂടുന്നു. ഇനി, പുറകിൽനിന്നും, ലേശമാത്രമായ സ്പർശനമെങ്കിലും ഏററാൽ അതു് മനസ്സിനു വേർതിരിച്ചറിയാൻ കഴിയുന്നു. ദേവദത്തനെ പുറകിൽനിന്നും ഒരാൾ സ്പർശിച്ചുവെന്നു കരുതുക. അപ്പോൾ വിരൽകൊണ്ടാണോ തൊട്ടതു് അതോ കൈയ്കൊണ്ടാണോ തൊട്ടതു് എന്നു് ദേവദത്തൻ സ്പഷ്ടമായി തിരിച്ചറിയുന്നു. അതു കണ്ണുകൊണ്ടു കണ്ടതിന്റെ ഫലമല്ല. ത്വഗിന്ദ്രിയമാണെങ്കിൽ സ്പർശം മൃദുവാണോ കഠിനമാണോ എന്നു മാത്രം അറിയിച്ചു് അശക്തമായിത്തീരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് സ്പർശാദ്യനുഭവങ്ങളെ വേർതിരിച്ചു് ധരിക്കുന്നതു മനസ്സാണെന്നു നിസ്സംശയം തെളിയുന്നു. ഇങ്ങനെ ലക്ഷണംകൊണ്ടും അനുഭവപ്രമാണംകൊണ്ടും മനസ്സിന്റെ സ്വരൂപം വെളിപ്പെട്ടുകിട്ടുന്നുണ്ടു്. ഈ അന്തരിന്ദ്രിയത്തെ മനനസ്വഭാവത്തോടുകൂടിയതായതുകൊണ്ടു് മനസ്സെന്നും ചേതനമായി ചലിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ചിത്തമെന്നും വിളിക്കുന്നു.

ഗുണസമുച്ചയമാണു് ചിത്തം

സത്ത്വം, രജസ്സ്, തമസ്സ് എന്നീ ത്രിഗുണങ്ങൾകൊണ്ടു്, ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതാണീ ചിത്തം. പ്രകാശം, പ്രവൃത്തി മോഹം എന്നിവയാണു് യഥാക്രമം സത്ത്വരജസ്തമോഗുണങ്ങളുടെ പ്രകടരൂപങ്ങൾ ഈ പ്രകടരൂപങ്ങൾ ചിത്ത

ത്തിൽ കാണുന്നതുകൊണ്ടുതന്നെ ചിത്തം ത്രിഗുണങ്ങളുടെ സമ്മിളിതരൂപമാണെന്നു തെളിയുന്നു. പ്രകാശപ്രവൃത്തി മോഹങ്ങൾ ഗുണകാര്യങ്ങളാണെന്നു ഗീത പതിന്നാലാമദ്ധ്യായത്തിൽ ഭഗവാൻ വിസ്തരിച്ചു പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. സാംഖ്യദർശനത്തിലും ഇക്കാര്യം വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഇവിടെ പ്രകാശമെന്നു പറയുന്നതു് വെളുപ്പും തിളക്കവുമുള്ള നിറമെന്ന അർത്ഥത്തിലല്ല. ജ്ഞാനം എന്ന അർത്ഥത്തിലാണ് പ്രകാശശബ്ദം ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു്. സത്ത്വഗുണത്തിൽനിന്നു ജ്ഞാനവും രജോഗുണത്തിൽനിന്നു ലോഭവും തമോഗുണത്തിൽനിന്നു് അജ്ഞാനത്തോടൊപ്പം പ്രമാദമോഹങ്ങളും ജനിക്കുന്നു. ജ്ഞാനത്തോടൊപ്പം സത്ത്വം അതിരററ സുഖവും പ്രദാനം ചെയ്യുന്നു സത്ത്വഗുണം സുഖം തന്നനുഗ്രഹിക്കുന്നു. രജോഗുണം വ്യക്തിയെ കർമ്മവ്യാപൃതനാക്കുന്നു. തമോഗുണം ജ്ഞാനത്തെ മറച്ച് സത്യത്തിൽനിന്നുമകററി പതിപ്പിക്കുന്നു. സമുദ്രതരംഗങ്ങൾപോലെ നിരന്തരം പരിണമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവയാണു് ഗുണങ്ങൾ. അതുകൊണ്ടു് ചിലപ്പോൾ ചിലതു പ്രാധാന്യേന പൊന്തിവരുന്നു. ഒന്നിനു പ്രാധാന്യം ലഭിക്കുമ്പോൾ മററു രണ്ടും മറയ്ക്കപ്പെട്ടുപോകുന്നു. രജസ്സിനേയും തമസ്സിനേയും തള്ളിമാററിക്കൊണ്ടു് സത്ത്വം പൊന്തിവരുന്നു. സത്ത്വത്തേയും തമസ്സിനേയും തള്ളിമാററിക്കൊണ്ടു് രജസ്സാവിർഭവിക്കുന്നു. അതുപോലെ സത്ത്വത്തേയും രജസ്സിനേയും തള്ളിമാററിക്കൊണ്ടു് തമസ്സും. എന്തിനേറെ, സമുദ്രത്തിലെ തിരമാലകൾപോലെ ഓരോന്നിനെ മറിച്ചിട്ടുകൊണ്ടു് മറേറാരോന്നു കടന്നുവരുന്നു. ഇവിടെ തമസ്സിനു പ്രാധാന്യമുള്ളപ്പോഴാണു് ആസുരസമ്പത്തു് രൂപം കൊള്ളുന്നതു്. രജസ്സിനു പ്രാധാന്യമുള്ളപ്പോൾ മുൻവിവരിച്ച ലോകവാസന, ശാസ്ത്രവാസന, ദേഹവാസന എന്നിവ രൂപപ്പെടുന്നു. സത്ത്വഗുണത്തിൻെറ പ്രാധാന്യത്തിലാണു ദൈവസമ്പത്തു് ഉദയം ചെയ്യുന്നതു്. ഭഗവാൻതന്നെ പതിന്നാലാമദ്ധ്യായത്തിൽ ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു:

സർവ്വദ്വാരേഷു ദേഹേऽസ്മിൻ പ്രകാശ ഉപജായതേ
ജ്ഞാനം യദാ തദാ വിദ്യാദ്വിവൃദ്ധം സത്ത്വമിത്യുത.

സത്ത്വം അഥവാ ജ്ഞാനം വർദ്ധമാനമാകുമ്പോൾ ദേഹാന്തർഭാഗം മുഴുവൻ പ്രകാശംകൊണ്ടു നിറയുന്നു.

സത്ത്വഗുണമഹിമ

മൂന്നു ഗുണങ്ങളുടെ പ്രകടരൂപമായിട്ടാണ് അന്തഃകരണം കാണപ്പെടുന്നതെങ്കിലും അന്തഃകരണസ്വരൂപത്തിൽ മുഖ്യഘടകമായി വർത്തിക്കുന്നതു് സത്ത്വഗുണമത്രേ. സത്ത്വഗുണത്തെ ആശ്രയിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുന്ന അതിന്റെ അവയവങ്ങൾ മാത്രമാണ് രജസ്സും തമസ്സും. അതുകൊണ്ടാണ് ജ്ഞാനി യോഗാഭ്യാസംകൊണ്ടു് രജസ്തമസ്സുകളെ ഒഴിച്ചു മാററുമ്പോൾ അന്തഃകരണസ്വരൂപമായ സത്ത്വംമാത്രം അവശേഷിക്കുന്നതു്. 'ജ്ഞാനിയുടെ ചിത്തം ചിത്തമല്ല; അതു സത്ത്വമാണ്.' എന്ന പ്രസിദ്ധിയും അതുകൊണ്ടുണ്ടായതാണ്. ഇങ്ങനെ സത്ത്വഗുണപ്രധാനമായി മാറുന്ന അന്തഃകരണത്തെയാണ് ചാഞ്ചല്യഹേതുകമായ രജസ്സു തീരെയില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് ഏകാഗ്രമെന്നു വിളിക്കുന്നതു്. ഭ്രമകല്പിതങ്ങളായ ജഡരൂപത്തിലുള്ള സ്ഥൂലപദാർത്ഥങ്ങൾക്ക് രൂപം നൽകുന്നതാണ് തമസ്സ്. അങ്ങനെയുള്ള തമസ്സ് നിശ്ശേഷം ഒഴിഞ്ഞുമാറിയിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു് ഏകാഗ്രചിത്തത്തെ സൂക്ഷ്മചിത്തമെന്നും വിളിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ സൂക്ഷ്മവും ഏകാഗ്രവുമായിത്തീരുന്ന അന്തഃകരണം നേരിട്ടു് ആത്മാവിനെ ദർശിക്കുന്നുവെന്നാണല്ലോ ശ്രുതി ഘോഷിക്കുന്നതു്. 'ദൃശ്യതേ ത്വഗ്ര്യയാ ബുദ്ധ്യാ സൂക്ഷ്മയാ സൂക്ഷ്മദർശിഭിഃ.' സൂക്ഷ്മദർശികളാൽ ഏകാഗ്രമാക്കപ്പെട്ട സൂക്ഷ്മബുദ്ധികൊണ്ടു് ആത്മാവു് ദർശിക്കപ്പെടുന്നു, എന്നാണ് കഠോപനിഷത്തിന്റെ പ്രഖ്യാപനം. വായുവിൽ ഇളകിച്ചലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ദീപത്തിന്റെ മുമ്പിൽ രത്നത്തിന്റെ വില നിർണ്ണയിക്കുക പ്രയാസമാണ്. സൂക്ഷ്മമായ

സൂചികൊണ്ടു തുന്നിപ്പിടിപ്പിക്കേണ്ട വസ്ത്രം സ്ഥൂലമായ കുന്താലികൊണ്ടു് ശരിയാക്കിയെടുക്കാൻ പററുന്നതല്ല. ഇങ്ങനെ സത്യദശ്നസമത്ഥവും സൂക്ഷ്മവുമായ സത്ത്വംതന്നെയാണു് യോഗം അഭ്യസിക്കാത്തവരിൽ തമോഗുണമിശ്രമായ രജോഗുണത്താൽ ആവൃതമായിട്ടു പലതരം ദ്വൈതസങ്കല്പങ്ങളിൽ പെട്ടു ചലിച്ചു് ചിത്തമായിത്തീരുന്നതു്.

വാസനകളെ എങ്ങനെ ക്ഷയിപ്പിക്കാം? ചിത്തം എങ്ങനെ പെരുകുന്നു?

സത്യദശ്നസമത്ഥമായ സത്ത്വഗുണം രജസ്സിൻെറയും തമസ്സിൻെറയും സ്പശമേല്ക്കുമ്പോഴാണു് ചലിച്ചു ചിത്തമായിത്തീരുന്നതെന്നു കണ്ടുവല്ലോ. ഈ ചിത്തം തമോഗുണാധിക്യത്തിൽ ആസുരീസമ്പത്തു സഞ്ചയിച്ചു് തടിച്ചുകൊഴുക്കുന്നു. വാസിഷ്ഠത്തിൽ വസിഷ്ഠൻ രാമനോടിക്കായ്യം വിസ്തരിച്ചു പ്രതിപാദിക്കുന്നുണ്ടു്. ആത്മാവല്ലാത്തതിനെ താനായി ഭ്രമിച്ചു ദേഹം സത്യമെന്നു കരുതി പുത്രൻ, ഭാൎയ്യ, കുടുംബം എന്നിവയിലൊക്കെ എൻേറതെന്നു ഭാവം കൂടിവരുന്നതോടെയാണു് ചിത്തം തടിച്ചുവീക്കുന്നതു്. ഏതു നിസ്സാരകാൎയ്യത്തിലും ഞാൻ, ഞാൻ എന്ന ഭാവം വദ്ധിക്കുകയും എന്തിലും ഇതെൻേറതു്, ഇതെൻേറതു് എന്നു പറഞ്ഞുറപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതോടെ മനസ്സു പെരുകാൻ തുടങ്ങുന്നു. ആധിവ്യാധികളെക്കുറിച്ചു ക്ലേശിക്കുകയും, സംസാരബന്ധങ്ങളിൽ ആശ്വാസം കാണുകയും, ഇതു വേണം, ഇതു വേണ്ട എന്നു് രാഗദ്വേഷങ്ങളിൽ പെട്ടുഴലുകയും ചെയ്യുന്നതോടെ ചിത്തം വീക്കാൻ തുടങ്ങുന്നു. സ്നേഹംകൊണ്ടും, ധനലോഭംകൊണ്ടും, ഒററനോട്ടത്തിൽ സുഖപ്രദമെന്നു തോന്നുന്ന കാമിനീകാഞ്ചനലാഭംകൊണ്ടും ചേതസ്സു് തടിക്കാനിടവരുന്നു. ചിത്തസപ്പം ദുരാശയാകുന്ന പാൽ കുടിച്ചും ഭോഗസുഖമാകുന്ന കാററു ഭക്ഷിച്ചും പ്രപഞ്ചം സത്യമാണെന്നു ഭ്രമിച്ചു് ജനിച്ചും മരിച്ചും തടിച്ചുകൊഴുക്കുന്നു.

വാസനാക്ഷയംകൊണ്ടേ ചിത്തം ചുരുങ്ങൂ

വാസനാബന്ധമാണ് ബന്ധം. വാസനാക്ഷയമാണ് മോക്ഷം. വാസനകളെ ഉപേക്ഷിക്കണം. അതു കഴിഞ്ഞു് മോക്ഷം വേണമെന്നുള്ള ചിന്തപോലും വെടിയണം. ലോകസുഖങ്ങൾക്കായി പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന മാനസികവാസനകളെയാണ് ആദ്യമായി ജയിക്കേണ്ടതു്. സ്നേഹം, കാരുണ്യം, ഈശ്വരഭാവന തുടങ്ങിയ ശുദ്ധവാസനകളെ അംഗീകരിച്ചുകൊണ്ടുവേണം വിഷയവാസനകളെ വെടിയാൻ. ഒടുവിൽ ശുദ്ധവാസനകളും ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടണം. വ്യവഹാരദശയിൽ അവ നിലനില്ക്കുന്നതായി മററുള്ളവക്കു തോന്നിയാലും ഉള്ളിൽ അവയെ ഉപലാളിക്കാൻ പാടില്ല. സർവ്വം ബ്രഹ്മമയമാണെന്നനുഭവിക്കുന്ന ചിന്മാത്രവാസന മാത്രമേ ബാക്കി നിൽക്കാവൂ. നേരത്തെ വിവരിച്ചിട്ടുള്ള ലോകശാസ്ത്രദേഹവാസനകളാണ് മാനസവാസനകൾ. ദംഭദർപ്പാദ്യാസുരസമ്പത്താണ് വിഷയവാസന. മാനസവാസനകൾ മൃദുവും വിഷയവാസനകൾ തീവ്രവുമാണ്. അതല്ലെങ്കിൽ മാനസവാസനകളേയും വിഷയവാസനകളേയും നമുക്കു മറെറാരു തരത്തിലും വേർതിരിക്കാം. ശബ്ദസ്പർശരൂപരസഗന്ധങ്ങളാണല്ലോ വിഷയങ്ങൾ. ഇവ അനുഭവിക്കണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന സംസ്കാരത്തെ മാനസവാസനയായി കണക്കാക്കാം, പുറമെ നിന്നും ഇവ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴുണ്ടാകുന്ന സംസ്കാരത്തെ വിഷയവാസനയായും കണക്കാക്കാം. ഈ വിവരണമംഗീകരിച്ചാൽ മുൻപറഞ്ഞ ലോകശാസ്ത്രദേഹവാസനകളും ആസുരീസമ്പത്തും ഈ രണ്ടിലുമായി ഒതുങ്ങുന്നതാണ്. ഉള്ളിൽനിന്നും പുറത്തുനിന്നുമല്ലാതെ മറെറാരു വാസന ഉണ്ടാവുക വയ്യല്ലോ.

വാസനാക്ഷയപ്രകാരം

വാസനകളെ ഉപേക്ഷിക്കുകയെന്നു പറഞ്ഞാൽ എന്താണ്? വാസനകൾക്കു് വ്യക്തമായ ആകൃതിയില്ലല്ലോ. ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അഴുക്കു തുടച്ചുകളയുന്നതുപോലെയോ പൊടി വാരിക്കളയുന്നതുപോലെയോ വാസനകളെ ഉപേക്ഷിക്കാമായിരുന്നു. ഈ സംശയം സാരമില്ല. ഉപവാസം, ഉറക്കമിളയ്ക്കൽ മുതലായവപോലെ വാസനാത്യാഗവും സാദ്ധ്യമാണു്. വിശപ്പും ഉറക്കവും സ്വാഭാവികമായി വന്നു ചേരുന്ന അമൂർത്തകാര്യങ്ങളാണു്. ഈ രണ്ടു കാര്യങ്ങളേയും തടഞ്ഞുകൊണ്ടു് ഉപവസിക്കാനും ഉറക്കമിളയ്ക്കാനും എല്ലാവർക്കും കഴിയുന്നുണ്ടല്ലോ. ഇതുപോലെ തന്നെയാണു് വാസനാത്യാഗവും. 'അത്ര സ്ഥിത്വാ നിരാഹാരം' എന്നു തുടങ്ങുന്ന മന്ത്രമുച്ചരിച്ചു് സങ്കല്പത്തെ ദൃഢപ്പെടുത്തി ശ്രദ്ധാലുവായിത്തീരുന്നതുകൊണ്ടാണു് വിശപ്പിനെ തടയാൻ കഴിയുന്നതു് എന്നു ചിലർ വാദിച്ചേയ്ക്കാം. എന്നാൽ ഈ രൂപത്തിൽത്തന്നെ വാസനകളേയും തടയാമല്ലോ. അങ്ങനെ തടയുന്നതു ശിക്ഷാർഹമാണെന്നു് ആരും വിധിച്ചിട്ടില്ലല്ലോ. ത്യാഗപ്രചോദകമായ പ്രൈഷമന്ത്രമുച്ചരിച്ചു് മനസ്സിനെ വാസനാവിമുക്തമാക്കി ധീരമായി ഉറപ്പിക്കാൻ കഴിയുന്നതാണു്. വൈദികമന്ത്രങ്ങൾ പഠിച്ചിട്ടില്ലാത്തവർ ഇക്കാര്യത്തിൽ മററീശ്വരനാമങ്ങൾ ഉച്ചരിച്ചു സ്വന്തം ഭാഷയിൽ നിരോധസങ്കല്പം ശീലിക്കട്ടെ. ഉപവാസാദികാര്യങ്ങളിൽ ചോറു്, കറി മുതലായ മൂർത്തപദാർത്ഥങ്ങൾ ഉപേക്ഷിക്കാനുണ്ടല്ലോ എന്നു ചിലർ ശങ്കിച്ചേയ്ക്കാം. വാസനാനിരോധത്തിലും പൂമാല, ചന്ദനം, സ്ത്രീ മുതലായ മൂർത്തപദാർത്ഥങ്ങൾ ഉപേക്ഷിക്കാവുന്നവയായുള്ളതുകൊണ്ടു് രണ്ടും തുല്യം തന്നെ. ഇനിയും ഒരു സംശയം വരാം. ഉപവാസാദിസ്ഥലങ്ങളിൽ വിശപ്പു്, ഉറക്കം, ആലസ്യം ഇവയെ തടയാൻ പുരാണകഥാശ്രവണം, ദേവപൂജ, നൃത്യം, ഗീതം, വാദ്യം മുതലായവ സഹായിക്കുന്നു. വാസനാനിരോധത്തെ സഹാ

യിക്കാൻ ഇതുപോലെ എന്തുണ്ട്? ഈ സംശയം സാരമില്ല. ആസുരവാസനകളെ നിരോധിക്കുന്നതിൽ സഹായിക്കാൻ മൈത്രി, കരുണ മുതലായ ദൈവവാസനകളുണ്ട്. ഇക്കാര്യം പതഞ്ജലി, യോഗസൂത്രത്തിൽ ഇങ്ങനെ വിവരിക്കുന്നു: 'മൈത്രീകരുണാമുദിതോപേക്ഷാണാം സുഖദുഃഖപുണ്യാപുണ്യവിഷയാണാം ഭാവനാതശ്ചിത്തപ്രസാദനം.' ലോകത്തിൽ സുഖം, ദുഃഖം, പുണ്യം, പാപം എന്നിവയെ നേരിടുമ്പോൾ യഥാക്രമം മൈത്രി, കരുണ, സന്തോഷം, ഉപേക്ഷ എന്നിവയെ സമാശ്രയിച്ച് ആസുരവാസനകളെ തടയേണ്ടതാണ്. അങ്ങനെയായാൽ ചിത്തം സ്വാഭാവികമായി പ്രസന്നമായിത്തീരും. രാഗം, ദ്വേഷം, പുണ്യം, പാപം ഇവ നിമിത്തമാണ് ചിത്തം കലുഷമായിത്തീരുന്നത്. പതഞ്ജലിതന്നെ രാഗദ്വേഷങ്ങളെ നിർവ്വചിച്ചിട്ടുണ്ട്. 'സുഖാനുശയീ രാഗഃ.' സുഖത്തെ പിൻതുടരാനുള്ള പ്രേരണയാണ് രാഗം. 'ദുഃഖാനുശയീ ദ്വേഷഃ.' ദുഃഖത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാനുള്ള പ്രേരണ ദ്വേഷവും. ചിത്തവൃത്തികളിലൊന്ന് സ്വയം അനുഭവിക്കുന്ന സുഖത്തെ സദാ പിൻതുടർന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. 'എനിക്കെല്ലാം സുഖകരമായിത്തീരണം' എന്നാണു കൊതി. ഇന്നുവരെ കണ്ടിട്ടുള്ളതോ കേട്ടിട്ടുള്ളതോ ആയ സാമഗ്രികൾകൊണ്ടൊന്നും ഈ ചിത്തവൃത്തിയെ പൂർണ്ണമായി തൃപ്തിപ്പെടുത്താൻ കഴിയുന്നതല്ല. അതിനാൽ തന്നെക്കാൾ സുഖം അനുഭവിക്കുന്നതായി തോന്നുന്ന മററുള്ളവരെക്കാണുമ്പോൾ ഈർഷ്യ, മാത്സര്യം തുടങ്ങിയ ആസുരസമ്പത്തുകൾകൊണ്ടു ചിത്തം കലുഷമായിത്തീരുന്നു. ഇവിടെയാണ് സുഖാനുഭോക്താക്കളോടു മൈത്രി അഭ്യസിക്കേണ്ടത്. 'ഈ സുഖവാന്മാരൊക്കെ എൻെറ സുഹൃത്തുക്കളാണ്' എന്നു കരുതണം. മററുള്ളവരുടെ സുഖം സ്വന്തം സുഖംപോലെയാണെന്നു ഭാവനചെയ്യാൻ കഴിയണം. അതോടെ രാഗജന്യമായ മദമാത്സര്യംകൊണ്ടുള്ള കാലുഷ്യം ചിത്തത്തിൽനിന്നും

അകലുന്നതാണ്. തനിക്കു സമ്പത്തില്ലാതിരിക്കുമ്പോൾ ബന്ധുക്കളുടെ സമ്പത്ത് തന്റേതാണെന്ന സ്നേഹമതികൾ കരുതാറില്ലേ ? രാഗകാലുഷ്യം വിട്ടുമാറിയാൽ വർഷകാലം പിന്നിട്ട ശരത്കാലസരിത്തുപോലെ ഹൃദയം പ്രസന്നമായിത്തീരുന്നു. ഇതുപോലെ ഒരിക്കലും ഒരു ദുഃഖവും തനിക്കു വന്നുചേരരുത് എന്നിങ്ങനെ ദുഃഖത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാനുള്ള പ്രേരണയും സദാ മനസ്സിനെ പിൻതുടരുന്നു. രോഗങ്ങൾ, ശത്രുക്കൾ, വന്യമൃഗങ്ങൾ ഇവയൊക്കെ ലോകത്തുള്ളിടത്തോളം ഈ മനോവൃത്തി സഫലമാകുന്നതല്ല. ദുഃഖഹേതുക്കളെ പൂർണ്ണമായി ശമിപ്പിക്കാൻ ഈ ലോകത്തൊരിക്കലും സാദ്ധ്യമല്ല. അതുകൊണ്ടു ദുഃഖകാരണങ്ങളോടുള്ള വിദ്വേഷം ഹൃദയത്തെ സദാ പീഡിപ്പിച്ചുകൊണ്ടേയിരിക്കുന്നു. 'സഹജീവികളൊക്കെ തന്നെപ്പോലെയാണ്; അതുകൊണ്ട് താൻ ഭയപ്പെടുന്ന ദുഃഖമൊന്നും മററാർക്കും ഉണ്ടാകാൻ ഇടവരരുത്'' എന്നിങ്ങനെ ദുഃഖിതരോടുള്ള കാരുണ്യഭാവംകൊണ്ട് ഹൃദയം നിറയണം. അതോടെ ഇതരജീവികളോടുള്ള വിദ്വേഷം ഹൃദയത്തിൽ നിന്നും അകന്നുകിട്ടും. ശത്രുചിന്തതന്നെ പാടെ അകലും. വിദ്വേഷം വിട്ടകലുന്ന ഹൃദയം അതീവ പ്രസന്നമായിത്തീരുന്നു. അതുകൊണ്ടാണ് സ്മൃതി ഉദ്ഘോഷിക്കുന്നത്:

> പ്രാണാ യഥാത്മനോऽഭീഷ്ടാഃ ഭൂതാനാമപി തേ തഥാ
> ആത്മൗപമ്യേന ഭൂതാനാം ദയാം കുർവ്വന്തി സാധവഃ.

(പ്രാണൻ അവനവന് എത്ര മാത്രം പ്രിയപ്പെട്ടതാണോ അതുപോലെ പ്രിയപ്പെട്ടതാണ് എല്ലാ ജീവജാലങ്ങൾക്കും. അതുകൊണ്ട് സജ്ജനങ്ങൾ അവനവനിലെന്നപോലെ എല്ലാ ജീവികളിലും ദയവുള്ളവരായിരിക്കുന്നു.) എന്ന്. ഈ ലോകത്ത് സകലരും സുഖിക്കണം. ആർക്കും ഒരു ദുഃഖവും ഉണ്ടാകരുത്. എല്ലാവരും എവിടെയും നല്ലതു കാണണം. ആർക്കും ഒരാപത്തും വരാൻ ഇടയാകരുത്. ഭാരതത്തിലെ ഋഷീശ്വരന്മാർ പ്രഖ്യാപിക്കുന്ന

ജീവിതാദർശങ്ങളാണല്ലോ ഇവയൊക്കെ. വസ്തുതയിതാണെങ്കിലും മനുഷ്യൻ സ്വഭാവേന പുണ്യം ചെയ്യാൻ വിമുഖനാണ്. പാപംതന്നെ ചെയ്തുകൊണ്ടേയിരിക്കുന്നു. എല്ലാവർക്കും പുണ്യഫലമായ സുഖം വേണം. പുണ്യം ചെയ്യാനൊട്ടൊരുക്കവുമില്ല. പാപം ചെയ്യുന്നു; പാപഫലം ആരും ഇഷ്ടപ്പെടുന്നുമില്ല. ഈ പുണ്യപാപചിന്ത മനുഷ്യഹൃദയത്തെ സദാ പശ്ചാത്താപകലുഷമാക്കിത്തീർക്കുന്നു. 'ഞാൻ നന്മയാണോ ചെയ്തതു്, അതോ ഞാൻ പാപമനുഷ്ഠിച്ചോ?' ഈ ചിന്ത വിട്ടുപോകാതെ മനസ്സിനെ പിടികൂടുന്നു പുണ്യപുരുഷന്മാരിൽ സദാ സന്തോഷത്തോടെ വർത്തിക്കുമെങ്കിൽ പുണ്യവാസന ദൃഢപ്പെടും. തുടൎന്ന് തെററുപററാതെ പുണ്യമാർഗ്ഗത്തിൽ ചരിക്കാനും കഴിയും. അതുപോലെ പാപികളുമായി കൂട്ടുചേരാതെ ഉപേക്ഷാഭാവം കൈക്കൊള്ളണം. അതോടെ പാപനിവൃത്തിയും ഉണ്ടാകും. ഇങ്ങനെയായാൽ പശ്ചാത്താപനിവൃത്തമായി ചിത്തം പ്രസന്നമായിത്തീരും. സുഖികളുമായി സൗഹൃദം പുലർത്തുന്നതായാൽ രാഗം മാത്രമല്ല ഈർഷ്യ, അസൂയ തുടങ്ങിയ ഭാവങ്ങളും മാറിക്കിട്ടും. പരഗുണങ്ങളെ ദോഷമായിക്കാണാനും ചിത്രീകരിക്കാനുമുള്ള വാസനയാണ് അസൂയ. പരഗുണങ്ങൾ സഹിക്കാൻ കഴിയാതെ വരുന്നതാണ് ഈർഷ്യ. ഹൃദയം സൗഹൃദംകൊണ്ടു നിറയുമ്പോൾ പരസുഖം സ്വകീയസുഖമായിത്തന്നെ കാണാൻ കഴിയും. അതോടെ അസൂയാദിദോഷങ്ങൾ അകലും. ഇപ്രകാരം മററു ദോഷങ്ങളും അകന്നുകിട്ടുമെന്നറിയേണ്ടതാണ്. ദുഃഖികളിൽ കാരുണ്യംകൊള്ളുന്ന ഹൃദയം ശത്രുവധത്തിനും മററും മുതിരാതെ വിദ്വേഷം വെടിയും. അങ്ങനെയായാൽ മററുള്ളവരുടെ ദുഃഖത്തെ കണ്ടുകൊണ്ട് തൻെറ സുഖത്തിൽ അഭിമാനം കൊള്ളുന്ന സ്വഭാവം മാറിക്കിട്ടും. ദുരഭിമാനത്തെ ആസുരസമ്പത്തായിട്ടാണല്ലോ ഭഗവാൻ ഗണിക്കുന്നതു്. 'ഞാൻ നിഗ്രഹാനുഗ്രഹശക്തനാണ്'; എനിക്കെല്ലാ സമ്പ

ത്തുമുണ്ട്; എനിക്കെന്തും കഴിയും; ഞാൻ ബലവാനാണ്, സുഖിയാണ്, ആഢ്യനാണ്; ഉത്തമകുലജാതനാണ്; എനിക്കു തുല്യനായി മററാരുമില്ല.' ഇത്തരം ഭാവനകളാണ് അഹങ്കാരത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നവ. കാരുണ്യഭാവനകൊണ്ടു് ഇവയെല്ലാം അകന്നുകിട്ടും.

പുണ്യകമ്മങ്ങളിലും പുണ്യാത്മാക്കളിലും സന്തുഷ്ടി ഭാവന ചെയ്തു് ചിത്തപ്രസാദം നേടണമെന്നു മുൻപു പറഞ്ഞുവല്ലോ. മററുള്ളവരുടെ പുണ്യകമ്മങ്ങളിൽ സന്തോഷം ഭാവന ചെയ്യുന്നതു ഫലത്തിൽ സ്വയം പുണ്യകമ്മം ചെയ്യുന്നതിനു തുല്യമാണെന്നും പ്രസ്താവിച്ചു. എന്നാൽ ഈ പുണ്യവാസന യോഗിക്കു ചേന്നതല്ലല്ലോ. പുണ്യം മലിനമായ ശാസ്ത്രവാസനയിൽ പെടുമെന്നു നേരത്തെ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഈ സംശയം ശരിയല്ല. ഫലേച്ഛയോടുകൂടി ചെയ്യുന്ന യജ്ഞങ്ങളും ധമ്മകമ്മങ്ങളുമാണ് മലിനമെന്നാണ് മുൻപു വിവരിച്ചിട്ടുള്ളതു്. പുനജ്ജന്മത്തിനു കാരണമായിത്തീരുന്നു എന്നുള്ളതാണ് അവയുടെ മലിനത്വം. യോഗികൾ അഭ്യസിക്കുന്ന പുണ്യകമ്മം അങ്ങനെയുള്ളതല്ല. ഇതു ഫലേച്ഛയോടുകൂടിയ പുണ്യത്തിലോ പാപത്തിലോ ഉൾപ്പെടുന്നതല്ല. യോഗാഭ്യാസത്തെ ദൃഢപ്പെടുത്തുന്നതും ചിത്തശുദ്ധിയെ വദ്ധിപ്പിക്കുന്നതുമായ ഈ പുണ്യം ജന്മാന്തരത്തിനു ഹേതുവായി ഭവിക്കുന്നില്ല. യോഗിയുടെ, ഫലേച്ഛ കൂടാത്ത പുണ്യകമ്മം ലൗകികപുണ്യപാപങ്ങളിൽ പെടുന്നില്ലെന്നു് പാതഞ്ജലസൂത്രവും പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. ''കമ്മാശുക്ലകൃഷ്ണം യോഗിനസ്ത്രിവിധമിതരേഷാം'' എന്നാണ് പതഞ്ജലിയുടെ സൂത്രം. ഫലേച്ഛയോടുകൂടി ചെയ്യുന്ന വേദവിഹിതകമ്മങ്ങളാണ് ശുക്ലകമ്മങ്ങൾ; വേദത്തിൽ നിഷേധിച്ചിട്ടുള്ളവ കൃഷ്ണകമ്മങ്ങൾ. രണ്ടും ഇടകലന്നുവരുന്നതാണു മിശ്രകർമ്മം. ഈ മൂന്നുവിധകമ്മങ്ങളും യോഗികളല്ലാത്ത സാധാരണലൗകികന്മാർക്കു സംഭവിക്കുന്നവയാണ്. ഇവ മൂന്നും മൂന്നുതരം ജന്മങ്ങൾക്കു കാരണങ്ങ

ളായി ഭവിക്കുന്നു. ശങ്കരശിഷ്യോത്തംസമായ വിശ്വരൂപാ ചാര്യർ 'നൈഷ്കർമ്മ്യസിദ്ധി' എന്ന കൃതിയിൽ ഇക്കാര്യം വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. പുണ്യകർമ്മം അഥവാ ശുക്ല കർമ്മം ദേവത്വത്തിനു കാരണമായിത്തീരുന്നു. നിഷിദ്ധ കർമ്മാനുഷ്ഠാനം അഥവാ കൃഷ്ണകർമ്മം നരകപ്രാപ്തിക്കിടയാകുന്നു. പുണ്യപാപമിശ്രമായ കർമ്മമാകട്ടെ മനുഷ്യജന്മത്തിനും കാരണമായിത്തീരുന്നു. ഇവിടെ ഒരു സംശയം തോന്നാം. യോഗദാർഢ്യത്തിനായി അനുഷ്ഠിക്കുന്നവ നിഷിദ്ധകർമ്മമല്ലാത്തതുകൊണ്ട് അതിനു കൃഷ്ണകർമ്മത്വമില്ലെന്നു സമ്മതിക്കാം. അതു വിധിക്കപ്പെട്ടതായതുകൊണ്ട് ശുക്ലകർമ്മമായി അംഗീകരിക്കാൻ എന്താണ് തടസ്സം? പറയാം: കാമ്യകർമ്മമല്ലാത്തതുകൊണ്ട് അത് ശുക്ലകർമ്മമായി പരിഗണിക്കപ്പെടുന്നില്ല. യാതൊരു ലൗകിക ഫലവും കൊതിച്ചുകൊണ്ടല്ലല്ലോ യോഗമഭ്യസിക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ട് യോഗദാർഢ്യത്തെ മാത്രം ലക്ഷ്യമാക്കി ശുക്ലകൃഷ്ണകർമ്മങ്ങളിൽ പെടാത്ത പുണ്യകർമ്മം യോഗികൾക്കനുഷ്ഠിക്കാവുന്നതാണ്. അപ്പോൾ ഈ നിയമമനുസരിച്ച് പുണ്യാത്മാക്കളിൽ സന്തുഷ്ടി പ്രകടിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് യഥോചിതം യോഗികൾക്കും പുണ്യകർമ്മങ്ങളിൽ പ്രവർത്തിക്കാമല്ലോ എന്നാണെങ്കിൽ നിശ്ചയമായും പ്രവർത്തിക്കട്ടെ. മൈത്ര്യാദി ഗുണഭാവനകൊണ്ട് ചിത്തം സദാ പ്രസന്നമാക്കിവെയ്ക്കുന്നവരാണല്ലോ യോഗികൾ. സുഖം, ദുഃഖം, പുണ്യം, പാപം എന്നീ നാലു വിഷയങ്ങളിൽ യഥാക്രമം മൈത്രി, കരുണ, മുദിത, ഉപേക്ഷ എന്നീ നാലെണ്ണം അഭ്യസിച്ച് ചിത്തത്തെ സദാ പ്രസന്നമാക്കി വെയ്ക്കാനാണ് പതഞ്ജലി നിർദ്ദേശിക്കുന്നത്. എന്നാൽ ഈ നാലെണ്ണം മററെല്ലാ നല്ല ഗുണങ്ങളുടേയും സൂചകങ്ങളാണ്. ഗീത പതിനാറാമദ്ധ്യായത്തിൽ ഭഗവാൻ വിവരിക്കുന്ന 'അഭയം സത്ത്വസംശുദ്ധിഃ' എന്നു തുടങ്ങിയ ദൈവീസമ്പത്ത്; പതിമ്മൂന്നാമദ്ധ്യായത്തിൽ 'അമാനി

ത്വമദംഭിത്വം'' എന്നു തുടങ്ങി വിവരിക്കുന്ന ജ്ഞാനോപായങ്ങൾ, സ്ഥിതപ്രജ്ഞൻ, പ്രിയഭക്തൻ, ഗുണാതീതൻ എന്നിവരുടെ സ്വഭാവങ്ങൾ വിവരിക്കുമ്പോൾ വെളിപ്പെട്ടുന്ന ധർമ്മങ്ങൾ, എന്നിവയെല്ലാം ഒരു യോഗി നിരന്തരം അഭ്യസിച്ച് ചിത്തപ്രസന്നത നേടേണ്ടതാണ്. മേൽപ്പറഞ്ഞവയെല്ലാം ശുഭവാസനകളായതുകൊണ്ട് അവ എല്ലാ മലിനവാസനകളേയും ചിത്തത്തിൽനിന്നും പുറം തള്ളുന്നതാണ്.

ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. അസംഖ്യം ശുഭവാസനകളുണ്ടല്ലോ. അവയെല്ലാം ഒരാൾക്ക് എങ്ങനെ അഭ്യസിക്കാൻ കഴിയും? അവയെല്ലാം ഒരാൾ അഭ്യസിക്കുന്നതു നിരർത്ഥകവുമാണ്. ഈ സംശയം പ്രസക്തമല്ല. മലിനവാസനകൾ അനന്തമാണ്. അതുപോലെ ശുഭവാസനകളും. എല്ലാ മലിനവാസനകളും ഒരാളിൽ ഉണ്ടായിരിക്കയില്ല. അതുകൊണ്ട് അവയെ ഒഴിവാക്കാനുള്ള എല്ലാ ശുഭവാസനകളും ഒരാൾതന്നെ അഭ്യസിക്കുകയെന്ന പ്രശ്നമേ യുദിക്കുന്നില്ല. വൈദ്യശാസ്ത്രം നിരവധി ഔഷധങ്ങൾ നിർദ്ദേശിക്കുന്നുണ്ട്. അവയെല്ലാം ഒരാൾതന്നെ സേവിക്കണമെന്നാരും പറയുന്നില്ലല്ലോ. രോഗങ്ങളെല്ലാം ഒരാളിൽത്തന്നെ സംഭവിക്കാറുമില്ല, അപ്പോൾ ആർക്ക് എന്തു രോഗമാണോ ഉള്ളത് അയാൾ ആ രോഗത്തിനുള്ള മരുന്നു സേവിക്കേണ്ടതാണ്. അതുപോലെ സത്യാന്വേഷിയായ സാധകൻ ആദ്യം സ്വന്തം ചിത്തത്തെ അന്തർമ്മുഖമാക്കി പരീക്ഷിച്ച് അവിടെ എന്തെല്ലാം മലിനവാസനകളാണുള്ളതെന്നു കണ്ടെത്തണം. ഏതെല്ലാം മലിനവാസനകളാണോ ഉണ്ടെന്നു തെളിയുന്നതു് അവയെ ഒഴിവാക്കാനുള്ള ശുഭവാസനകൾ തെരഞ്ഞെടുത്തഭ്യസിക്കണം. പുത്രമിത്രകളത്രാദി ബന്ധുക്കളാൽ നിരന്തരം പീഡിതനാകുന്ന വിരക്തൻ ആ പീഡ ഒഴിവായിക്കിട്ടാൻ പരിവ്രജനത്തിലേർപ്പെടുന്നതുപോലെ വിദ്യാമദം, ധനമദം, കുലാചാരമദം

തുടങ്ങിയ മലിനവാസനകരംകൊണ്ടു പീഡിതനാകുന്ന വൻ അവയ്ക്കെതിരായ ശുഭവാസനകളെ വിവേകപൂർവ്വം അഭ്യസിക്കണം. വാസിഷ്ഠത്തിൽ ജനകൻ ഈ വിവേകം അഭ്യസിക്കുന്നതു നോക്കുക:

അദ്യ യേ മഹതാം മൂർധ്നി തേ ദിനൈർന്നിപതന്ത്യധഃ
ഹന്ത ചിത്ത, മഹത്തായാം കൈഷാ വിശ്വസ്തതാ തവ.

ഇന്നത്തെ ഉന്നതന്മാർ നാളെ പതിച്ചു നിസ്സാരന്മാരായി മാറുന്നു. അല്ലയോ ചിത്തമേ, നിൻെറ മഹത്ത്വത്തെ എങ്ങനെ വിശ്വസിക്കുവാനാണ്? ചക്രവത്തിമാരുടെ ലോകങ്ങളും ബ്രഹ്മാവിൻെറ ധനസമ്പത്തും ഒക്കെ നഷ്ടപ്പെടുന്നതായിക്കാണുന്നുണ്ടല്ലോ. കോടിക്കണക്കിൽ ബ്രഹ്മാക്കരം കഴിഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്നു. സ്വർഗ്ഗപരമ്പരതന്നെ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട് മറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പൊടിപടലങ്ങരം പോലെ ചക്രവത്തിമാർ വന്നുമറയുന്നു. ഈ ജീവിതത്തിനെന്തു സ്ഥിരതയാണ്? കണ്ണടച്ച് തുറക്കുന്നതിനു മുൻപ് ജഗത്തിനെ ഉണ്ടാക്കിമറയ്ക്കാൻ കഴിവുള്ള ധീരപുരുഷന്മാർ പോലും അതിവേഗം കാലയവനികയ്ക്കുള്ളിൽ തിരോഭവിക്കുന്നു. ഈ ജീവിതത്തിനു സ്ഥിരതയെവിടെ? വിവേകപൂർണ്ണങ്ങളായ ഇത്തരം ചിന്തകരംകൊണ്ട് ധനവിദ്യാകുലമദാദിദോഷങ്ങരംക്കു പരിഹാരം കാണേണ്ടതാണ്.

ഇവിടെ ഒരു സന്ദേഹം വരാം. ഇത്തരം വിവേകങ്ങരം തത്ത്വജ്ഞാനത്തിനുമുൻപ് ഉണ്ടാകേണ്ടവയല്ലേ? നിത്യാനിത്യവസ്തുവിവേകം തുടങ്ങിയ ഉപായങ്ങരം അഭ്യസിച്ചുറപ്പിക്കാതെ ബ്രഹ്മജ്ഞാനം സാദ്ധ്യമല്ലല്ലോ. ഇവിടെയാകട്ടെ ബ്രഹ്മജ്ഞാനം നേടിക്കഴിഞ്ഞശേഷം ജീവന്മുക്തിക്കായി വാസനാക്ഷയം ലക്ഷ്യമാക്കിയുള്ള ഉപായങ്ങളാണല്ലോ ചച്ച് ചെയ്യാനാരംഭിച്ചതു്. പിന്നെന്താണ് സന്ദർഭത്തിനു യോജിക്കാത്ത വിധം അതുമിതും പറയുന്നതു്? ഈ സംശയം സാരമില്ല. നിത്യാനിത്യവസ്തുവിവേകാദി സാധനചതുഷ്ടയ സമ്പന്നനായിക്കഴിഞ്ഞ

ശേഷമേ ബ്രഹ്മജ്ഞാനമുള്ളൂ എന്നതു് സർവ്വസാധാരണവും പ്രൗഢവുമായ രാജമാർഗ്ഗമാണു്. ചിലർക്കാകട്ടെ പൂർവ്വപുണ്യ പരിപാകംകൊണ്ടു് ആകാശത്തിൽനിന്നു കനി വീഴും പോലെ തത്ത്വജ്ഞാനമുണ്ടാകാറുണ്ടു്. ജനകനു് തത്ത്വ ജ്ഞാനമുണ്ടായതിപ്രകാരമാണെന്നു വാസിഷ്ഠത്തിൽ വിവ രിക്കുന്നു. ജനകമഹാരാജാവു് പൂന്തോട്ടത്തിൽ ഉലാത്തു മ്പോൾ രണ്ടു സിദ്ധന്മാർ ഒരു വള്ളിക്കുടിലിലിരുന്നു് ആത്മസ്വരൂപം ചർച്ച് ചെയ്യുന്നതു കേൾക്കാനിടയായി. അപ്പോൾ അവിചാരിതമായിട്ടാണദ്ദേഹത്തിനു തത്ത്വ ജ്ഞാനമുണ്ടാകുന്നതു്. തുടർന്നു് പൂർണ്ണമായ ചിത്തവിശ്രാ ന്തിക്കായി അദ്ദേഹം മേൽക്കാണിച്ച പ്രകാരം ചെയ്യുക യുണ്ടായി. അതുകൊണ്ടു് ഇത്തരം വിവേകവിജ്ഞാനം തത്ത്വജ്ഞാനാനന്തരം ജീവന്മുക്തി നേടുന്നതിൽ സന്ദർഭോ ചിതംതന്നെയാണു്.

ഇനിയുമുണ്ടാകാം ഇവിടെ സന്ദേഹം. ഈ വിവേക വിചാരം ജ്ഞാനലാഭത്തിനുശേഷമാണല്ലോ ഉണ്ടാകുന്ന തു്. ജ്ഞാനലാഭത്തിനുശേഷം മലിനവാസന തുടരുന്നില്ല. ആ സ്ഥിതിക്കു് ശുദ്ധവാസന തുടർന്നഭ്യസിക്കേണ്ടതായിട്ടി ല്ലല്ലോ. ഈ സംശയവും യാഥാർത്ഥ്യമറിയാത്തതുകൊണ്ടു തോന്നുന്നതാണു്. ജനകനു് ജ്ഞാനലാഭത്തിനുശേഷം മലി നവാസന തുടർന്നുണ്ടായില്ലെന്നതു ശരിയാണു്. എന്നാൽ യാജ്ഞവല്ക്യൻ, ഭഗീരഥൻ തുടങ്ങിയവരിൽ ജ്ഞാന ലാഭത്തിനുശേഷവും മലിനവാസന തുടരുന്നതായിക്കാ ണുന്നു. യാജ്ഞവല്ക്യനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രതിയോഗി കളായിരുന്ന ഉഷസ്തൻ, കഹോലൻ തുടങ്ങിയവർക്കും കല ശലായ വിദ്യാമദമുണ്ടായിരുന്നതായിക്കാണുന്നു. അവ രെല്ലാം സ്വന്തം വിജയങ്ങളിൽ അഭിമാനംകൊണ്ടു സംസാ രിക്കുക പതിവായിരുന്നു. ഇവിടെ യാജ്ഞവല്ക്യനും മററും യഥാർത്ഥത്തിൽ ബ്രഹ്മവിദ്യയുണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നു കരുതി ക്കൂടെ ? അങ്ങനെ കരുതിക്കൂടാ. സംഭാഷണവേളയിൽ

അവരുടെ ചോദ്യോത്തരങ്ങൾ തികച്ചും ബ്രഹ്മപ്രതിപാദകങ്ങളായിട്ടാണല്ലോ കാണുന്നത്. 'ചോദ്യോത്തരങ്ങൾ ബ്രഹ്മപ്രതിപാദകങ്ങളായിരുന്നെങ്കിലും അവർ അവ്യക്തമായി മാത്രമേ തത്ത്വം ഗ്രഹിച്ചിരുന്നുള്ളു; അവർക്കു വ്യക്തമായ ബ്രഹ്മജ്ഞാനം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല,' എന്നു കരുതിക്കൂടെ? ഈ ധാരണയും ശരിയല്ല. അങ്ങനെയായാൽ അവരുടെ വാക്യങ്ങൾ ശ്രവിച്ചു ബ്രഹ്മജ്ഞാനികളായിത്തീരുന്ന ആധുനികന്മാരുടെ ബ്രഹ്മജ്ഞാനവും അവ്യക്തമാണെന്നു വന്നുപോകും. ഇനിയും 'യാജ്ഞവല്ക്യൻ തുടങ്ങിയവർക്ക് വ്യക്തമായ പരോക്ഷജ്ഞാനമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു; അപരോക്ഷജ്ഞാനമുണ്ടായിരുന്നില്ല' എന്നു പറഞ്ഞുകൂടേ? അതും പറഞ്ഞുകൂടാ. "സാക്ഷാദപരോക്ഷാദ് ബ്രഹ്മ"– പ്രത്യക്ഷമായി നേരിട്ടുകാണുന്ന ബ്രഹ്മം എന്നിങ്ങനെ പ്രത്യക്ഷബ്രഹ്മത്തെ ഉപക്രമിച്ചുകൊണ്ടാണ് ചോദ്യോത്തരങ്ങൾ തുടരുന്നത്.

ആത്മജ്ഞാനിയും സ്ഥിതപ്രജ്ഞനും

യാജ്ഞവല്ക്യൻ തുടങ്ങിയവർക്ക് വിദ്യാമദമുണ്ടായിരുന്നു എന്നു പറഞ്ഞുവല്ലോ. ഇതെങ്ങനെ ശരിപ്പെടും? ആത്മജ്ഞാനികൾക്കു വിദ്യാമദം കാണുകില്ലെന്നല്ലേ ഉപദേശസാഹസ്രിയിൽ ആചാര്യപാദർ വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്:

ബ്രഹ്മവിത്ത്വം തഥാ മുക്ത്വാ സ ആത്മജ്ഞോ ന ചേതരഃ.

അപ്രകാരം മോക്ഷം പ്രാപിച്ചാൽ പിന്നെ ബ്രഹ്മത്തെ മാത്രമേ അറിയൂ. അദ്ദേഹമാണ് ആത്മജ്ഞാനി. അങ്ങനെയല്ലാത്തയാൾ ആത്മജ്ഞാനിയല്ല. 'നൈഷ്കർമ്മ്യസിദ്ധി'യിൽ സുരേശ്വരാചാര്യരും ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു:

ന ചാദ്ധ്യാത്മാഭിമാനോഽപി വിദുഷോഽസ്ത്യാസുരത്വതഃ
വിദുഷോഽപ്യാസുരശ്ചേത്സ്യാത് നിഷ്ഫലം ബ്രഹ്മദർശനം.

ആത്മദർശനം നേടിയ ജ്ഞാനിക്ക് ദേഹാഭിമാനം ആസുരസമ്പത്താണ്. ജ്ഞാനിക്കും ആസുരസമ്പത്ത് നിലനിൽക്കുന്നു എന്നു വന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബ്രഹ്മദർശനം നിഷ്ഫലമായിപ്പോകുമല്ലോ. ഈ സംശയം സാരമില്ല. ജീവന്മുക്തിയെ പ്രകടമാക്കുന്ന തത്ത്വജ്ഞാനത്തെക്കുറിച്ചാണ് ആചാര്യപാദരും ശിഷ്യനും പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുള്ളത്. ജീവന്മുക്തനു വിദ്യാമദം കാണുമെന്നു നാമാരും കരുതുന്നില്ല. അതിരിക്കട്ടെ. വിദ്യാമദമുള്ള വിജയകാംക്ഷിക്ക് ആത്മബോധം കാണുമോ? സുരേശ്വരാചാര്യർതന്നെ 'നൈഷ്കർമ്യസിദ്ധി'യിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞുകാണുന്നു.

രാഗോ ലിംഗമബോധസ്യ ചിത്തവ്യായാമഭൂമിഷു
കുതഃ ശാദ്വലതാ തസ്യ യസ്യാഗ്നിഃ കോടരേ തരോഃ.

ചിത്തം ചെന്നു പററിക്കൂടുന്നിടത്തൊക്കെ ഒരാൾക്കു രാഗമുണ്ടാകുന്നു എന്നു വന്നാൽ ആത്മബോധമില്ലായ്മയുടെ തെളിവാണ്. പോട്ടിൽ അഗ്നിയുള്ള വൃക്ഷം എങ്ങനെ തഴച്ചുവളരാനാണ്? ഈ സംശയവും ഒഴിവാക്കാവുന്നതാണ്. അതേ ആചാര്യൻതന്നെ വാക്യവൃത്തിയിൽ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു നോക്കുക:

രാഗാദയഃ സന്തു കാമം ന തദ്ഭാവോഽപരാദ്ധ്യതി
ഉത്ഖാതദംഷ്ട്രോരഗവദ് അവിദ്യാ കിം കരിഷ്യതി.

ഒരു ജ്ഞാനിക്ക് രാഗാദിദോഷങ്ങൾ കുറച്ചൊക്കെ ഉണ്ടെന്നിരിക്കട്ടെ. അതുകൊണ്ടെന്താണു ദോഷം? ജ്ഞാനിയുടെ അവിദ്യ, വിഷപ്പല്ലു പറിച്ച പാമ്പിനെപ്പോലെയാണ്. ഉണ്ടെങ്കിലും അതുപദ്രവിക്കുകയില്ല. ഈ പ്രസ്താവനകളിൽ പരസ്പരവൈരുദ്ധ്യമില്ലേ എന്നു ശങ്ക തോന്നാം. എന്നാൽ സ്ഥിതപ്രജ്ഞനിലും കേവലജ്ഞാനിയിലും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം അന്വയിക്കേണ്ട വാക്യങ്ങളാണ് മേലുദ്ധരിച്ചവ. രാഗാദ്യാസുരസമ്പത്തുകൾ സമ്പൂർണ്ണമായി ഉപശമിച്ചയാളിനെ മാത്രമേ സ്ഥിതപ്രജ്ഞൻ അഥവാ ജീവന്മുക്തൻ എന്നു പറയാവൂ. കേവലജ്ഞാനിയിൽ

രാഗാദിദോഷങ്ങരം അല്പമൊക്കെ അവശേഷിച്ചു എന്നു വരാം. കേവലജ്ഞാനി അവശേഷിക്കുന്ന രാഗാദിദോഷങ്ങളേയും പൂൎണ്ണമായി ഉപശമിപ്പിക്കുമ്പോഴേ സ്ഥിതപ്രജ്ഞനായിത്തീരുന്നുള്ളു. അപ്പോരം ജ്ഞാനിക്കും രാഗാദിദോഷങ്ങരം അവശേഷിക്കുന്നു എന്നു വന്നാൽ ദേഹത്യാഗത്തിനു മുൻപ് അവ പൂൎണ്ണമായി ഉപശമിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ ധൎമ്മാധൎമ്മനിയമമനുസരിച്ചു പുനൎജ്ജന്മത്തിനിടയാകുമല്ലോ? അങ്ങനെ ശങ്ക വേണ്ട. ബീജശക്തി നശിക്കാത്ത വിത്തുപോലെ അവിദ്യാനിഷ്ഠമായ രാഗാദിദോഷമാണ് സംസാരബന്ധത്തിനു മുഖ്യഹേതു. അതാണ് പുനൎജ്ജന്മകാരി. അവിദ്യ നശിച്ച ജ്ഞാനിയുടെ രാഗാദിദോഷങ്ങരം വറുത്തുണക്കിയ വിത്തുകളെപ്പോലെ ബീജശക്തി നശിച്ചവയാണ്. അവ ഉണ്ടെന്നു തോന്നുന്നുവെന്നേയുള്ളു. ഇതു കരുതിയാണ് പഞ്ചദശിയിൽ ഇങ്ങനെ വിവരിച്ചിട്ടുള്ളത്.

> ഉത്പദ്യമാനാ രാഗാദ്യാ വിവേകജ്ഞാനവഹ്നിനാ
> തദാ തദൈവ ദഹ്യന്തേ കുതസ്തേഷാം പ്രരോഹണം.

ജ്ഞാനിയുടെ മനസ്സിലും രാഗദ്വേഷങ്ങരം ഉണ്ടാകാം. പക്ഷേ വിവേകജ്ഞാനവഹ്നിയിൽ അതുടനുടൻ ദഹിച്ചുപോകും. അവ പിന്നെ തഴയ്ക്കുന്നതെങ്ങനെ? എന്നാൽ പിന്നെ സ്ഥിതപ്രജ്ഞനും രാഗാദിദോഷങ്ങരം സംഭവിച്ചുകൊള്ളട്ടെ; എന്താ ദോഷം? ഈ ചോദ്യം ശരിയല്ല. കേവലജ്ഞാനിയിൽ രാഗാദിദോഷങ്ങരം വസ്തുസ്ഥിതിയിലെ നിഴലുകളാണ്. സ്ഥിതപ്രജ്ഞനിൽ ആ നിഴലുകരംപോലും ആവിർഭവിക്കുന്നില്ല. ഇതാണ് തമ്മിൽ ഭേദം. രാഗദ്വേഷങ്ങളുടെ നിഴലുകരംപോലും ജ്ഞാനിയെ വ്യാകുലനാക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടാണ് അവയും നിരോധിക്കപ്പെടേണ്ടിയിരിക്കുന്നതു്. കയറിലെ സൎപ്പംപോലും ചിലപ്പോരം മുഖ്യസൎപ്പത്തെപ്പോലെ ഭയമുളവാക്കാറില്ലേ? അതുപോലെ വ്യക്തമായ വസ്തുബോധ

ത്തിൽ രാഗാദിദോഷങ്ങൾ നിഴൽപോലെ ആവിർഭവിക്കു ന്നതു് തടയാൻ ആക്കും കഴിയുകയില്ല എന്നു ചിലർ വാദി ച്ചേയ്ക്കാം. അങ്ങനെ കരുതുന്നവർ അങ്ങനെതന്നെ രാഗ ദ്വേഷച്ഛായകളുമായി ചിരകാലം ജീവിക്കട്ടെ — എന്നാൽ രാഗദ്വേഷച്ഛായകൾപോലും പൂർണ്ണമായി ഒഴിഞ്ഞുമാറുന്ന താണ് ശാസ്ത്രസമ്മതമായ ജീവന്മുക്തി. ജ്ഞാനിയായി രുന്നെങ്കിലും യാജ്ഞവല്ക്യൻ വാദത്തിൽ മററുള്ളവരെ ജയിക്കാൻ കൊതിച്ചിരുന്നിടത്തോളംകാലം ജീവന്മുക്ത നായി ഭവിച്ചില്ല. ഒടുവിൽ സംപൂർണ്ണമായ ചിത്തവി ശ്രാന്തി നേടി ജീവന്മുക്തനാകാനാണ് അദ്ദേഹം വിദ്വത് സന്ന്യാസം കൈവരിച്ചതു്. കേവലം ജയേച്ഛ മാത്ര മല്ല, വലിയ ധനതൃഷ്ണയും യാജ്ഞവല്ക്യനുണ്ടായിരുന്നു. ബ്രഹ്മനിഷ്ഠന്മാരായ കുറെപ്പേരുടെ മുൻപിൽ ജനകൻ ആയി രം പശുക്കളെ അലങ്കരിച്ചു നിർത്തി. നിങ്ങളിൽ ബ്രഹ്മ നിഷ്ഠനായ ആൾക്ക് ഈ പശുക്കളെ വീട്ടിലേയ്ക്കു കൊണ്ടു പോകാമെന്നും അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. എന്നാൽ ആദ്യം ആരും മുന്നോട്ടു വന്നില്ല. അപ്പോൾ മററു ബ്രഹ്മജ്ഞാനികൾ നോക്കിനിൽക്കേ ആയിരം പശുക്കളേയും യാജ്ഞവല്ക്യൻ സ്വായത്തമാക്കി. ഇതു കണ്ടു് അവിടെ നിന്ന മററു ബ്രഹ്മ ജ്ഞാനികൾ കോപാകുലരായി. അപ്പോഴേയ്ക്കും ജനകന്റെ ഹോതാവായ അശ്വലൻ യാജ്ഞവല്ക്യന്റെ ബ്രഹ്മനിഷ്ഠ യെ ചോദ്യം ചെയ്തു. യാജ്ഞവല്ക്യൻ ഇങ്ങനെ മറു പടി നല്കി: ''ബ്രഹ്മനിഷ്ഠനു് എന്റെ നമോവാകം; ഞാനാ കട്ടെ തല്ക്കാലം പശുകാമനാണ്.'' ഈ മറുപടി യാജ്ഞ വല്ക്യന്റെ ധനതൃഷ്ണയ്ക്കു തെളിവാണ്. അവിടെക്കൂടിയി രുന്ന ബ്രഹ്മനിഷ്ഠന്മാരെ പരിഹസിക്കാനുള്ള കളിവാക്കാ ണിതെന്നു കരുതിക്കൂടെ? അങ്ങനെയായാൽ അതു ജ്ഞാ നിയുടെ മറെറാരു ദോഷമാണ്. അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന മററു ജ്ഞാനികളാകട്ടെ നമ്മുടെ ധനം ഇയാൾ അപഹരി ച്ചു എന്നു ചിന്തിച്ചു് കോപാകുലരായും ഭവിച്ചു. യാജ്ഞ

വല്ക്യനോ, കോപപരവശനായി ശാകല്യനെ ശപിച്ച മൃതിപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. ബ്രാഹ്മണഘാതകനായ യാജ്ഞവല്ക്യന് ഇതുകൊണ്ടു മോക്ഷം നഷ്ടമായി എന്നു കരുതിക്കൂടാ. കൗഷീതകികളുടെ ശ്രുതി പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു നോക്കുക: ''നാസ്യ കേന ച കർമ്മണാ ലോകോ മീയതേ, ന മാതൃവധേന, ന പിതൃവധേന, ന സ്തേയേന, ന ഭ്രൂണഹത്യയാ.'' ആത്മജ്ഞാനി മാതൃവധംകൊണ്ടോ പിതൃവധംകൊണ്ടോ ഘോരകർമ്മംകൊണ്ടോ ശിശുഹത്യകൊണ്ടോ എന്നല്ല യാതൊരു കർമ്മംകൊണ്ടും ലോകബദ്ധനായിത്തീരുന്നില്ല. ആര്യാപഞ്ചാശീതിയിൽ ശേഷനും ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു:

ഹയമേധശതസഹസ്രാണ്യഥ കുരുതേ ബ്രഹ്മഘാതലക്ഷാണി
പരമാർത്ഥവിന്ന പുണ്യൈർന്ന ച പാപൈഃ സ്പൃശ്യതേ വിമലഃ.

വസ്തുതത്ത്വം ഗ്രഹിച്ച ജ്ഞാനി ആയിരക്കണക്കിന് അശ്വമേധങ്ങളോ ലക്ഷക്കണക്കിനു ബ്രഹ്മഹത്യകളോ നടത്തിയാലും പുണ്യമോ പാപമോ അദ്ദേഹത്തെ സ്പർശിക്കുന്നതേയില്ല. അദ്ദേഹം സദാ നിത്യശുദ്ധനായി വർത്തിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട്, എന്തിനേറെപ്പറയണം? ബ്രഹ്മജ്ഞാനികളായ യാജ്ഞവല്ക്യനും മററും മലിനവാസന തുടർന്നു നിലനിന്നിരുന്നു. വാസിഷ്ഠത്തിലെ ഭഗീരഥോപാഖ്യാനവും ഇതിനു തെളിവാണ്. ഭഗീരഥൻ വ്യക്തമായ തത്ത്വജ്ഞാനമുണ്ടായശേഷവും രാജ്യഭരണം തുടർന്നു. എന്നാൽ മലിനവാസനകാരണം അദ്ദേഹത്തിനു പൂർണ്ണമായ ചിത്തവിശ്രാന്തിയുണ്ടായില്ല. ഒടുവിൽ എല്ലാം പരിത്യജിച്ച വാസനാക്ഷയം നേടി സമ്പൂർണ്ണവിശ്രാന്തിയിലെത്തിച്ചേർന്നു. അതുകൊണ്ട് അവനവൻെറ മലിനവാസനകളെ മററുള്ളവരുടെ മലിനവാസനകളെപ്പോലെ കരുതി സൂക്ഷ്മമായി കണ്ടുപിടിച്ച് ക്ഷയിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. ഇക്കാര്യം സ്മൃതി ഇങ്ങനെ ഓർമ്മിപ്പിക്കുന്നു:

യഥാ സുനിപുണഃ സമ്യക് പരദോഷേക്ഷണേ രതഃ
തഥാ ചേന്നിപുണഃ സ്വേഷു കോ ന മുച്യേത ബന്ധനാത്.

പരദോഷങ്ങൾ സൂക്ഷ്മനിരീക്ഷണം ചെയ്തറിയാൻ ഒരാൾ എത്രമാത്രം സമത്ഥനായിരിക്കുന്നുവോ അത്രമാത്രം സാമത്ഥ്യം അവനവന്റെ ദോഷങ്ങൾ നോക്കിക്കാണാനുണ്ടായാൽ ആരാണ് മുക്തനായിത്തീരാത്തത് ?

വിദ്യാമദനിവൃത്തി

ആരംഭത്തിൽ വിദ്യാമദത്തിന് എന്താണു പരിഹാരം? ഈ ചോദ്യകത്താവ് ഏതു വിദ്യാമദത്തിനാണ് പരിഹാരം തേടുന്നത് ? വിദ്യാമദം രണ്ടു വിധമുണ്ടല്ലോ. താൻ മററുള്ളവരെക്കാളൊക്കെ വിദ്വാനാണെന്നിങ്ങനെ മററുള്ളവരെ തരംതാഴ്ത്തിക്കൊണ്ടു് അവനവനുണ്ടാകുന്ന വിദ്യാമദമാണ് ആദ്യത്തേതു്. രണ്ടാമത്തേതു് തന്നെ പുച്ഛിച്ചുകൊണ്ടുള്ള അന്യന്റെ വിദ്യാമദം. ആദ്യത്തേതിൽ തന്റെ വിദ്യാമദം എവിടെ വെച്ചെങ്കിലും ദയനീയമായി പരാജയപ്പെടാൻ ഇടവരുമെന്നു ഭാവന ചെയ്തു കുറയ്ക്കാൻ നോക്കേണ്ടതാണ്. ശ്വേതകേതുവിനു് അസാധാരണമായ വിദ്യാമദം ഉണ്ടായിരുന്നു. അയാൾ പ്രവാഹണമഹാരാജാവിന്റെ സഭയിലെത്തി വാദത്തിനൊരുമ്പെട്ടു. രാജാവ് പഞ്ചാഗ്നിവിദ്യയെക്കുറിച്ച് ശ്വേതകേതുവിനോടു പല ചോദ്യങ്ങളും ചോദിച്ചു. ഒന്നിനും ഉത്തരം നൽകാൻ കഴിയാതെ അയാൾ പരുങ്ങി. ഒടുവിൽ രാജാവിനാൽ അത്യധികം പുച്ഛിക്കപ്പെട്ട് അച്ഛന്റെയടുത്തു മടങ്ങിയെത്തി ദുഃഖമറിയിച്ചു. വിദ്യാമദം അശേഷമില്ലാതിരുന്ന പിതാവാകട്ടെ രാജാവിനെത്തന്നെ സമീപിച്ച് പഞ്ചാഗ്നിവിദ്യ പഠിച്ചു വശമാക്കുകയാണുണ്ടായതു്. അഹങ്കാരിയായ ബാലാകി ഇതേമട്ടിൽ അജാതശത്രുവിനാൽ നിന്ദിതനായി വിനയം പഠിച്ച് ആ രാജാവിനെത്തന്നെ ഗുരുവായി വരിച്ചു. ഉഷസ്തൻ, കഹോലൻ തുടങ്ങിയവരും അഹങ്ക

രിച്ചു വാദിച്ചു തോററതായിക്കാണുന്നു. ഇനി തന്നെ പുച്ഛി ക്കുന്ന അന്യൻെറ മദത്തെക്കുറിച്ചാണെങ്കിൽ അതിൽ എന്താണു വ്യാകുലപ്പെടാനുള്ളതു്? ''ആ അഹങ്കാരി എന്നെ നിന്ദിക്കുകയോ അപമാനിക്കുകയോ ചെയ്തുകൊള്ളട്ടെ. എനിക്കതുകൊണ്ടൊന്നും ഒരു ദോഷവും വരാനില്ല,'' എന്നു സദാ സമാധാനിയ്ക്കേണ്ടതാണു്. അയാഠ ആത്മാവിനെ യാണു നിന്ദിക്കുന്നതെങ്കിൽ തന്നെത്താൻ നിന്ദിക്കുകയാ ണു ചെയ്യുന്നതു്. ആത്മാവു് എല്ലാവരിലും ഒന്നാണല്ലോ. ശരീരത്തെയാണു നിന്ദിക്കുന്നതെങ്കിൽ എനിക്കതു ദേഹാ ഭിമാനം ഉപേക്ഷിക്കാൻ സഹായമായിത്തീരുകയേ ഉള്ളു. യോഗികഠ നിന്ദയും അപമാനവും ഭൂഷണമായിക്കരുതുന്നു. അത്തരം യോഗികളുടെ മനസ്സിനിളക്കമുണ്ടാക്കാൻ വായാടി കഠക്കെങ്ങനെ കഴിയും? നൈഷ്കർമ്യസിദ്ധിയിൽ സുരേ ശ്വരാചാര്യർ ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു: ''തള്ളേണ്ട വസ്തു ക്കളിലെ ദോഷം വ്യക്തമായി ധരിച്ചു് അവയെ തള്ളിക്ക ളഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഒരാളിൻെറ നേരേ വീണ്ടും ദോഷം ചിന്തി ച്ചാൽ അവരെത്തന്നെ ആ ദോഷം തിരിഞ്ഞടിക്കുന്നതാ ണു്. അതുപോലെ സ്ഥൂലസൂക്ഷ്മദേഹങ്ങളെ വിവേകപൂർവ്വം പരിത്യജിച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു ജ്ഞാനിയെക്കുറിച്ചു് ആരെ ങ്കിലും അപവാദം പറഞ്ഞാൽ അദ്ദേഹത്തിനൊന്നും സംഭ വിക്കാനില്ല. ശോകം, ഹർഷം, ഭയം, ക്രോധം, ലോഭം, മോഹം, സ്പൃഹ ഇവയെല്ലാം അഹങ്കാരത്തിനു മാത്രമുള്ള വയാണു്.'' ജന്മവും മരണവും അഹങ്കാരത്തിനാണു്. നിത്യമുക്തമായ ആത്മാവിനെ അവയൊന്നും സ്പർശിക്കുന്ന തേയില്ല. ''ജ്ഞാനാങ്കുശ''ത്തിലും യോഗിക്കു നിന്ദ ഭൂഷ ണമാണെന്നു വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ''എന്നെ നിന്ദിക്കുന്നതു കൊണ്ടു് ആരെങ്കിലും സന്തോഷിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ശ്രമം ചെയ്യാതെ കിട്ടുന്ന ഒരനുഗ്രഹമാണല്ലോ അതു്. മോക്ഷ കാംക്ഷികളായ മഹാപുരുഷന്മാർ ക്ലേശിച്ചുണ്ടാക്കിയ ധന സമ്പത്തുകഠപോലും മററുള്ളവരെ സന്തോഷിപ്പിക്കാനാ

യി പരിത്യജിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. സദാ സവ്വത്ര ദീനഭാവം പൂണ്ടു ദുഃഖിക്കുന്നതാണു ജീവലോകം. അവിടെ എൻെറ അപവാദം പറഞ്ഞാരെങ്കിലും സുഖിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ എൻെറ മുൻപിലോ മറവിലോ യഥേഷ്ടം അവരതു ചെയ്തു കൊള്ളട്ടെ. ദുഃഖഭൂയിഷ്ഠമായ ജഗത്തിൽ സന്തോഷാനുഭവം ദുർല്ലഭമാണല്ലോ.'' അപമാനം ജ്ഞാനികൾക്കു ഭൂഷണമാണെന്നു് സ്മൃതിയും ഉദ്ഘോഷിക്കുന്നു:

> തഥാ ചരേത വൈ യോഗീ സതാം ധമ്മമദൂഷയൻ
> ജനാ യഥാ/വമന്യേരൻ ഗച്ഛേയുന്നൈവ സംഗതിം.

ഒരു യോഗി സജ്ജനധമ്മത്തെ ദൂഷിക്കാതെ ജീവിതം നയിക്കേണ്ടതാണു്. അതേയവസരത്തിൽ ജനങ്ങൾ അവമാനിക്കുകയും കൂട്ടുകൂടാൻ അറയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്ന മട്ടിലും കഴിയേണ്ടതാണു്.

ധനാഭിലാഷ–ക്രോധപരിഹാരം

യാജ്ഞവല്ക്യൻ, ഉഷസ്തൻ തുടങ്ങിയവർ ജ്ഞാനികളായിരുന്നിട്ടും വിദ്യാമദമുള്ളവരായിരുന്നു. തന്നിലും അന്യനിലുമുള്ള വിദ്യാമദങ്ങൾക്കു് എങ്ങനെ പരിഹാരം കാണാൻ കഴിയുമെന്നു നാം ധരിച്ചു. ഇനി യാജ്ഞവല്ക്യൻ തുടങ്ങിയവരിൽ ധനാഭിലാഷവും ക്രോധവും നിലനിന്നിരുന്നതായും കാണുന്നു. ഇവയ്ക്കു് വിവേകപൂവ്വം പരിഹാരം കാണേണ്ടതെങ്ങനെയെന്നു നോക്കാം. ധനം സമ്പാദിക്കാൻ അത്യന്തം ക്ലേശിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. സമ്പാദിച്ച പണം പരിപാലിച്ചു സൂക്ഷിക്കുന്ന വിഷയത്തിലും കഥയതുതന്നെ, പണം നഷ്ടപ്പെട്ടാൽ ദുഃഖം; ചിലവഴിഞ്ഞാൽ ദുഃഖം. എന്തിനു്? സവ്വഥാ ക്ലേശകാരിയായ ധനം ദുഃഖത്തിൻെറ വാസസ്ഥാനംതന്നെയാണു്. ഇങ്ങനെ വിവേകപൂവ്വം വിചാരം ചെയ്തു് ധനതൃഷ്ണയ്ക്കു ശക്തി കുറച്ചു് മനസ്സിനെ പൂണ്ണമായി ഉപശമിപ്പിയ്ക്കേണ്ടതാണു്.

കോപത്തെ ഉപശമിപ്പിക്കാനും വിവേകപൂർവ്വം വിചാരം ചെയ്യണം. ക്രോധവും രണ്ടു വിധമുണ്ട്. തനിക്കു് അന്യനോടുള്ള കോപം; അന്യന് തന്നോടുള്ള കോപം. തനിക്കു് അന്യനോടുള്ള കോപത്തെ ഉപശമിപ്പിക്കാൻ ഇങ്ങനെ വിചാരം ചെയ്യണം.

അപകാരിണി കോപശ്ചേത് കോപേ കോപഃ കഥം ന തേ
ധർമ്മാർത്ഥകാമമോക്ഷാണാം പ്രസഹ്യ പരിപന്ഥിനി.

''അല്ലയോ മനസ്സേ, തന്നെ ദ്രോഹിക്കുന്നവരോടാണ് കോപം വരുന്നതെങ്കിൽ നീ കോപത്തോടുതന്നെ എന്തു കൊണ്ടു കോപിക്കുന്നില്ല? അതു് നിൻെറ കടുത്ത ശത്രുവായി നിന്നുകൊണ്ടു് പുരുഷാർത്ഥങ്ങളായ ധർമ്മാർത്ഥകാമമോക്ഷങ്ങളെയെല്ലാം ബലാൽ തടയുകയല്ലേ?'' പരമമായ ജീവിതലക്ഷ്യം കൊതിക്കുന്നയാളിൻെറ ധർമ്മം, യശസ്സ്, ധനം ഇവയൊക്കെ കോപത്താൽ നശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു. അതു സാരമില്ല എന്നാണെങ്കിൽ കോപം സദാ സ്വശരീരത്തെ തപിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഈ ലോകത്തിലോ പരലോകത്തിലോ കോപം ആർക്കും നന്മ ചെയ്യുന്നില്ല. അങ്ങനെയുള്ള കോപത്തെ സജ്ജനമനസ്സുകൾ എന്തിനു സമാശ്രയിക്കണം? ഇനി തൻെറ നേർക്കു് മററുള്ളവർക്കുണ്ടാകുന്ന കോപത്തെക്കുറിച്ചും കുണ്ഠിതപ്പെടാനൊന്നുമില്ല. ''ഞാൻ അപരാധമൊന്നും ചെയ്തിട്ടില്ല; ആളുകൾ അകാരണമായി എന്നിൽ അസൂയാലുക്കളായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു,'' എന്നൊന്നും വിചാരിച്ചു ദുഃഖിക്കാനില്ല. പൂർവ്വജന്മത്തിലെ ബന്ധങ്ങളെല്ലാം അവസാനിച്ചിരിക്കയില്ല. അതുതന്നെയാണപരാധം. ഈ ജന്മത്തിലെങ്കിലും എല്ലാ സംഗങ്ങളുമുപേക്ഷിച്ചു മുക്തനായിത്തീരണം. തുടർന്നിങ്ങനെ ഭാവന ചെയ്യണം.

നമോഽസ്തു കോപദേവായ സ്വാശ്രയജ്വാലിനേ ഭൃശം
കോഽപ്യസ്യ മമ വൈരാഗ്യദായിനേ ദോഷബോധിനേ

''ഹേ കോപദേവ, അങ്ങേയ്ക്കു നമസ്കാരം. അങ്ങയെ ആരാശ്രയിക്കുന്നുവോ അവരെ അങ്ങു ദഹിപ്പിക്കുന്നു. അങ്ങ് ആരിൽ പതിക്കുന്നുവോ അവക്കു് അങ്ങ് ലോക വിരക്തി ഉണ്ടാക്കിത്തീക്കുന്നു. ഈ ലോകജീവിതം സർവ്വത്ര ദോഷദുഷ്ടമാണെന്നു് അങ്ങ് സദാ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു.''

സ്ത്രീ–പുത്രാഭിലാഷപരിഹാരം

പല ലോകവാസനകളേയും ജയിക്കാൻ കഴിഞ്ഞാലും ഭാര്യാഭർത്തൃപുത്രാദിബന്ധവാസനകളെ പാടെ ജയിക്കുക പ്രയാസമാണ്. ദേഹബന്ധത്തെ ആസ്പദമാക്കിയുള്ളവയാണീ വാസനകൾ. ധനാഭിലാഷക്രോധങ്ങളെ ജയിക്കാൻ വിവേകവിചാരം ചെയ്യുന്നതുപോലെ ഇവയെ ഉപശമിപ്പിക്കാനും സത്യബോധമുൾക്കൊണ്ടു വിചാരം ചെയ്യേണ്ടതാണ്. സ്ത്രീവിഷയമായ കാമത്തെ ജയിക്കാനുള്ള വിചാരരീതി വാസിഷ്ഠത്തിൽ വസിഷ്ഠൻ ഇങ്ങനെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു: ''സ്ത്രീശരീരത്തിൽ മംഗളകരമായി എന്തുണ്ട്? യന്ത്രംപോലെ സദാ ചലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മാംസനിർമ്മിതമായ ഒരു പാവയല്ലേ അതു്? നാഡിഞരമ്പുകളും, അസ്ഥിക്കൂടങ്ങളും മേദോഗ്രന്ഥികളും, ചേർത്തുകെട്ടിയുണ്ടാക്കിയ യന്ത്രം. തൊലി, മാംസം, രക്തം, കണ്ണുനീർ ഇവയെ പ്രത്യേകം വേർതിരിച്ചു മാററിയിട്ട് ആ കണ്ണുകളെ നോക്കൂ. അതിൽ പിന്നെ രമ്യമായി എന്തുണ്ടാവും? എന്തിനു വൃഥാ മോഹിക്കുന്നു? സ്ത്രീയുടെ മാറിടത്തിൽ മുത്തുമാലയുടെ തരംഗഭംഗി കണ്ടിട്ട് മേരുപർവ്വതശൃംഗത്തിലെ ഗംഗാജലപ്രവാഹംപോലെ മനോഹരമായി ചിലർ കരുതാറുണ്ട്. എന്നാൽ മാർവിടത്തിൽ പൊന്തിനില്ക്കുന്ന ആ സ്തനങ്ങളെത്തന്നെ ചുടുകാട്ടിൽ നായ്പാടും ചോറുരുളകളെപ്പോലെ പട്ടികൾ കടിച്ചുതിന്നാസ്വദിക്കുന്നതു കാണ്മാനുണ്ട്. കേശമാകുന്ന കരിപുരണ്ടു്, തൊടാനറപ്പുതോന്നിയ്ക്കുന്നവരും, കാഴ്ചയ്ക്കുമാത്രം മോഹനാംഗികളായി

ത്തോന്നുന്നവരുമായ സ്ത്രീകരം, പുരുഷവൎഗ്ഗത്തെ ഉണങ്ങിയ പുൽക്കൊടികളെപ്പോലെ ദഹിപ്പിച്ചു കളയുന്ന ദുഷ്ടമ്മാഗ്നി ശിഖകളാണെന്നു് ഓൎക്കേണ്ടതാണു്. ദൂരെ നില്ക്കു മ്പോരംപ്പോലും എരിച്ചുകളയാൻ കഴിവുള്ളവരും സുഖി പ്പിക്കുന്നവരെന്നു തോന്നിയാലും അത്യന്തം അസുഖകാരി ണികളും ആയ സ്ത്രീകരം നരകാഗ്നിയെ ജ്വലിപ്പിക്കാനുള്ള മനോമോഹനവും ദാരുണവുമായ ഇന്ധനമാണു്.

കാമനാമ്നാ കിരാതേന വികീൎണ്ണാ മുഗ്ദ്ധചേതസാം
നാൎയ്യോ നരവിഹംഗാനാം അംഗബന്ധനവാഗുരാഃ.

ദുൎബ്ബലഹൃദയരായ പുരുഷപക്ഷികളുടെ കൈകാലുകരം കെട്ടിവരിയാൻ കാമനാകുന്ന കാട്ടാളൻ അവിടവിടെ വീശിയിരിക്കുന്ന വലകളാണു് സ്ത്രീകരം.

ജന്മപല്വലമത്സ്യാനാം ചിത്തകൎദ്ദമചാരിണാം
പുംസാം ദുൎവ്വാസനാരജ്ജു നാരീ ബഡിശപിണ്ഡികാ.

ചിത്തമാകുന്ന ചെളിയിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നവരും, സംസാരപ്പൊയ്കയിലെ മത്സ്യങ്ങളുമായ പുരുഷന്മാരെ കോത്തുപിടിക്കുവാൻ ദുൎവ്വാസനയാകുന്ന ചൂണ്ടയിൽ ഘടി പ്പിച്ചിരിക്കുന്ന ഇരക്കഷണമാണു് സ്ത്രീ. ദോഷരത്നങ്ങ ളെല്ലാം സൂക്ഷിച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്ന സ്ത്രീയാകുന്ന ചെപ്പു് ഒരു ദുഃഖച്ചങ്ങലയാണു്. അതുമായുള്ളബന്ധം എനിക്കിനി വേണ്ടേ വേണ്ട. ഇതാ മാംസം, ഇതാ രക്തം, ഇതാ അസ്ഥി കൂടം എന്നിങ്ങനെ ഒന്നൊന്നായി വേർതിരിഞ്ഞു് സ്ത്രീ ശരീരം ഏതാനും ദിവസങ്ങരംക്കുള്ളിൽത്തന്നെ ഛിന്നഭിന്ന മായി തകരുന്നു.

യസ്യ സ്ത്രീ തസ്യ ഭോഗേച്ഛാ നിഃസ്ത്രീകസ്യ ക്വ ഭോഗഭൂഃ
സ്ത്രീയം ത്യക്ത്വാ ജഗത്ത്യക്തം ജഗത്ത്യക്ത്വാ സുഖീ ഭവേത്.

സ്ത്രീസംഗമാണു് എല്ലാ ഭോഗേച്ഛയ്ക്കും ഹേതു. സ്ത്രീ സംഗമില്ലെന്നു വന്നാൽ ഭോഗഭൂമി അതോടെ അകലും. സ്ത്രീയെ കൈവെടിയുന്നവൻ ലോകത്തെ അപ്പാടെ വെടി

യുന്നു. ലോകത്തെ വെടിയുന്നതോടെ സുഖിയായും ഭവിക്കുന്നു. ജീവന്മുക്തി കൊതിക്കുന്ന സ്ത്രീ, പുരുഷാഭിലാഷത്തേയും ഇങ്ങനെ വിവേകപൂർവ്വം വിചാരംചെയ്ത് ഉപശമിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്.

പുത്രാഭിലാഷത്തിനും ഇതുപോലെ വിവേകപൂർവ്വം പരിഹാരം കാണേണ്ടതാണ്. ജനിക്കാത്ത പുത്രൻപോലും അച്ഛനമ്മമാരെ അത്യന്തം ക്ലേശിപ്പിക്കുന്നു. പുത്രലാഭമുണ്ടാകാത്തതുകൊണ്ടു ദുഃഖിച്ചു കഴിയുന്ന അച്ഛനമ്മമാരെ എങ്ങും കാണ്മാനുണ്ട്. ഇനി പുത്രലാഭമുണ്ടാകുമെന്നു വന്നാൽത്തന്നെ ഗർഭത്തിലും പ്രസവത്തിലും ആ കുഞ്ഞ് അച്ഛനമ്മമാരെ പല തരത്തിലും ക്ലേശിപ്പിക്കുന്നു. കുഞ്ഞു ജനിച്ചു എന്നുതന്നെയിരിക്കട്ടെ; അപ്പോഴും ഗ്രഹപീഡകളും രോഗബാധകളും, വിവേകമില്ലായ്മ എന്നിവ പിതാക്കൾക്കു ദുഃഖകാരണമായിത്തീരുന്നു. വിദ്യാരംഭം കഴിച്ചാൽ മന്ദബുദ്ധിയാണെങ്കിൽ പിന്നെ പറയാനില്ല; പണ്ഡിതനായാലോ, അനുരൂപയായ വധുവിനെ ലഭിക്കുന്നില്ലല്ലോ എന്നു കരുതിയാവും ദുഃഖം. യുവാവായ പുത്രനു പരസ്ത്രീസംഗമുണ്ടായാലത്തെ കഥ പറയാനുമില്ല. പിതാവിൻെറ ദാരിദ്ര്യം പുത്രനെക്കുറിച്ചുള്ള ദുഃഖത്തിനു ശക്തികൂട്ടും. എന്തിനേറെ, സന്താനങ്ങളെച്ചൊല്ലിയുള്ള അച്ഛനമ്മമാരുടെ ദുഃഖത്തിനവസാനമില്ല. ധനികരായ പിതാക്കൾക്കു മുടിയനായ പുത്രനുണ്ടായാൽ പിന്നെ സ്ഥിതി അവർ മരിച്ചതിനു തുല്യമായി ഭവിക്കുന്നു.

അശേഷവാസനാത്യാഗം

വിദ്യാമദം, ധനമദം, ക്രോധം, സ്ത്രീസംഗം, പുത്രാഭിലാഷം തുടങ്ങിയ മലിനവാസനകൾക്കു വിവേകവിചാരം കൊണ്ടു പരിഹാരം കണ്ടെത്തിയതുപോലെ മററു വാസനകൾക്കും യഥായോഗ്യം ശാസ്ത്രചിന്തകൊണ്ടും യുക്തിചിന്തകൊണ്ടും ദോഷം വേർതിരിച്ചറിഞ്ഞു പരിഹാരം കാണേ

ണ്ടതാണ്. പരിഹാരചിന്തകൊണ്ടു വാസനകളെല്ലാം ഉപശമിക്കുന്നതോടെ ജീവന്മുക്തിലക്ഷണമായ പരമപദം തെളിയുന്നു. ഇക്കാര്യം വസിഷ്ഠൻ ഇങ്ങനെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു: "വാസനകളെ പരിത്യജിക്കുവാൻ ബോധപൂർവ്വം യത്നിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതോടെ എല്ലാ ആധികളും വ്യാധികളും ചിന്നിച്ചിതറി അപ്രത്യക്ഷമാകും...

പൗരുഷേണ പ്രയത്നേന ബലാത് സംത്യജ്യ വാസനാഃ
സ്ഥിതിം ബധ്നാസി ചേത്തർഹി പദമാസാദയസ്യലം.

അല്ലയോ രാമ, പൗരുഷംകൊണ്ടും പ്രയത്നംകൊണ്ടും വാസനകളെ നിശ്ചയദാർഢ്യത്തോടെ കൈവെടിയണം. വാസനാവിമുക്തമായ സ്ഥിതി വന്നുചേരുന്നതുതന്നെയാണ് പരമപദപ്രാപ്തി. ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. നേരത്തെ വിവരിച്ച വിവേകവിചാരമാണല്ലോ പുരുഷപ്രയത്നമെന്നു പറയുന്നത്. വീണ്ടും വീണ്ടും വിവേകപൂർവ്വം എത്ര വിചാരം ചെയ്താലും പ്രബലങ്ങളായ ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ പ്രവർത്തനംകൊണ്ട് അവ പരാജയപ്പെടാൻ ഇടവരുന്നു. ഭഗവാൻതന്നെ ഗീതയിൽ ഇങ്ങനെ പറയുന്നുണ്ടല്ലോ: അല്ലയോ അർജ്ജുന, വാസനാജയത്തിനായി വിവേകപൂർവ്വം യത്നിക്കുന്ന പുരുഷന്റെ മനസ്സിനെപ്പോലും സദാ ക്ഷോഭിച്ചിളകുന്ന ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ ബലാൽ വിഷയോന്മുഖമാക്കിത്തീർക്കുന്നു.

ഇന്ദ്രിയാണാം ഹി ചരതാം യന്മനോഽനുവിധീയതേ
തദസ്യ ഹരതി പ്രജ്ഞാം വായുർനാവമിവാംഭസി.

'വിഷയങ്ങളെത്തേടിയലയുന്ന ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ പിന്നാലെ മനസ്സിനെ അയച്ചുവിടുകയാണെങ്കിൽ അതിന്റെ സത്യസ്ഥിതി കായലിൽ കാററിൽപ്പെട്ട തോണിപോലെ നഷ്ടമായിത്തീരുന്നതാണ്.' ഇങ്ങനെ സംഭവിക്കുന്ന പക്ഷം ഉണ്ടായ വിവേകം നിലനിർത്താനായി ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ നിരോധിക്കേണ്ടതാണ്. ഇക്കാര്യവും ഭഗവാൻ തുടർന്നു പ്രസ്താവിക്കുന്നുണ്ട്. ഇന്ദ്രിയങ്ങളെയെല്ലാം അട

ക്കിയൊതുക്കി മനസ്സിനെ ഏകാഗ്രപ്പെടുത്തി സദാ എന്നെ ധ്യാനിച്ചു കഴിയേണ്ടതാണ്. ആരുടെ ഇന്ദ്രിയങ്ങളാണോ സദാ വശവർത്തികളായിരിക്കുന്നത് അവരുടെ സത്യനിഷ്ഠ മാത്രമേ ഉറപ്പുണ്ടാവൂ.

തസ്മാദ്യസ്യ മഹാബാഹോ നിഗൃഹീതാനി സർവ്വശഃ
ഇന്ദ്രിയാണീന്ദ്രിയാർത്ഥേഭ്യസ്തസ്യ പ്രജ്ഞാ പ്രതിഷ്ഠിതാ.

''വീരനായ അർജ്ജുന, അതുകൊണ്ട് ആരുടെ ഇന്ദ്രിയങ്ങളാണോ വിഷയങ്ങളിൽനിന്നും പൂർണ്ണമായി പിൻതിരിഞ്ഞടങ്ങിയിട്ടുള്ളത് അയാളുടെ സത്യനിഷ്ഠമാത്രമാണ് ഉറപ്പുററത്.'' മറെറാരു സ്മൃതിയും ഇങ്ങനെ ഘോഷിക്കുന്നു: ''യാതൊരാളുടെ കയ്യും കാലും കണ്ണും വാക്കും സദാ ചപലമായി വർത്തിക്കുന്നുവോ അയാൾ യതിയല്ല. ഈ അവയവങ്ങളുടെയെല്ലാം സമുചിത നിയന്ത്രണമാണ് യതിലക്ഷണം.'' ഇക്കാര്യം തന്നെ ചുരുക്കമായും വിശദമായും മററു പലയിടങ്ങളിലും വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ''ഊമ, നപുംസകം, മുടന്തൻ, കുരുടൻ, പൊട്ടൻ, ശിശു എന്നീ ആറു കൂട്ടരെപ്പോലെ പെരുമാറുന്ന സന്ന്യാസി സംശയമെന്യേ മുക്തനായി ഭവിക്കും. ലോകസുഖങ്ങൾ അനുഭവിക്കുമ്പോൾപ്പോലും ഇന്നതിഷ്ടമെന്നോ ഇന്നതനിഷ്ടമെന്നോ പറഞ്ഞു സംഗപ്പെടാതേയും ഹിതമായും സത്യമായും മിതമായും മാത്രം സംസാരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന യോഗിയാണ് ഊമ. അപ്പോൾ പിറന്ന പെൺകുട്ടിയേയും പതിനാറു കഴിഞ്ഞ യുവതിയേയും നൂറു വയസ്സു തികഞ്ഞ വൃദ്ധയേയും ഒരുപോലെ നിർവ്വികാരനായി നോക്കിക്കാണാൻ കഴിയുന്ന യോഗിയാണ് നപുംസകം. ഭിക്ഷാടനത്തിനോ മലമൂത്രവിസർജ്ജനത്തിനോ വേണ്ടി കൂടിയതു് ഒരു യോജനയ്ക്കകത്തുമാത്രം സഞ്ചാരം ഒതുക്കി നിറുത്തുന്ന യോഗിയെ മുടന്തൻ എന്നു പറയാം. നിന്നാലും നടന്നാലും ആരുടെ കണ്ണുകൾ ഭൂമിയിൽ നാലടിക്കപ്പുറം കാണാൻ കൂട്ടാക്കുന്നില്ലയോ അദ്ദേഹമാണ് അന്ധൻ. ഹിതവും, മിതവും, മനോരമ്യവും,

ശോകശമവുമായ വാക്കുകൾപോലും കേട്ടാലും ആരു കേട്ടി ല്ലെന്ന മട്ടിൽ വർത്തിക്കുന്നുവോ അദ്ദേഹമാണ് പൊട്ടനായ സന്ന്യാസി.സമർത്ഥനും ഇന്ദ്രിയബലമുള്ളവനുമാണെങ്കിലും സുഖസാമഗ്രികളുടെ സമീപം ഉറക്കത്തിലെന്നപോലെ വർത്തിക്കുന്ന യോഗിയത്രേ ശിശുതുല്യൻ. ആരേയും നിന്ദി ക്കുന്നില്ല; ആരേയും സ്തുതിക്കുന്നില്ല; ആരുടേയും ഹൃദയ ത്തെ വേദനിപ്പിക്കുന്നില്ല; അധികം സംസാരിക്കുന്നില്ല; സദാ സർവ്വത്ര സമഭാവേന വർത്തിക്കുന്നു; മനോമാലിന്യ ത്തോടുകൂടി ഒരു സ്ത്രീയോടും സംസാരിക്കുന്നില്ല; മുൻപു കണ്ടിട്ടുള്ളവളെ സ്മരിക്കുന്നില്ല; സ്ത്രീയെക്കുറിച്ചു ചർച്ചചെ യ്യുന്നില്ല; ചിത്രത്തിൽപ്പോലും കാണുന്നില്ല; ഇങ്ങനെയെ ല്ലാമുള്ളയാളാണ് സ്ഥിതപ്രജ്ഞൻ. വ്രതമനുഷ്ഠിക്കുന്ന ഒരാൾ രാത്രി ഒരു നേരം ആഹാരം കഴിച്ചിട്ട് സങ്കല്പദാർ ഢ്യത്തോടെ ഉപവാസമൗനാദിവ്രതം ഭ്രംശം കൂടാതെ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം അനുഷ്ഠിച്ചു ഫലിപ്പിക്കുന്നു. അതുപോലെ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം ഊമയെപ്പോലെയും മററും വർത്തിച്ച് ഒരു സത്യനിഷ്ഠൻ വിവേകത്തെ നിലനിർത്തേണ്ടതാണ്.

ചിദഭ്യാസനാഭ്യാസം

വാസനാക്ഷയം നേടി വിവേകം നിലനിർത്തേണ്ട അഭ്യാസക്രമമാണല്ലോ നാം ഇതുവരെ വിവരിച്ചതു്. ഇങ്ങനെ വിവേകവിചാരംകൊണ്ടും ഇന്ദ്രിയനിരോധം കൊണ്ടും മനസ്സിനെ ഉപശമിപ്പിക്കണം. ദീർഘകാലം ഇട വിടാതെ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം അഭ്യസിച്ചാലേ ഇതു സാദ്ധ്യമാവൂ. അഭ്യാസം ദൃഢപ്പെടുന്നതോടെ മൈത്രി, കരുണ, മുദിത, ഉപേക്ഷ തുടങ്ങിയ ദൈവീവാസനകൾക്ക് സ്ഥിരപ്രതി ഷ്ഠ ലഭിക്കും. അതോടെ ആസുരസമ്പദ്രൂപങ്ങളായ മലി നവാസനകൾ ക്ഷയിക്കുകയും ചെയ്യും. തുടർന്ന് ശ്വാസോ ച്ഛ്വാസംപോലെയും കണ്ണടച്ചു തുറക്കുന്നതുപോലെയും മൈ ത്ര്യാദി ശുദ്ധവാസനകൾ പുരുഷപ്രയത്നം കൂടാതെതന്നെ

സ്വാഭാവികമായി പ്രവർത്തിച്ചുതുടങ്ങും. അങ്ങനെ ദൈവ സമ്പദ്രൂപമായ ശുദ്ധവാസനയിൽ നിന്നും വ്യതിചലിക്കാതെ ലോകവ്യവഹാരം തുടരാം. ഇനിയും വേണ്ടതു ചിന്മാത്രവാസനാഭ്യാസംകൊണ്ട് ശുദ്ധവാസനകളേയും ജയിക്കുകയാണ്. അതിനായി ശുദ്ധവാസനകൾ പ്രവർത്തിക്കുമ്പോൾ അവയുടെ വിജയാപജയങ്ങളിൽ ചിത്തം ഉദാസീനമായിത്തീരണം. പ്രവർത്തനം പൂർണ്ണമായി ഫലിച്ചുവോ, എന്തെങ്കിലു, കേട്ടപാടുകൾ പററിയോ എന്നിത്യാദി ചിന്തകൾ ചിത്തത്തിൽനിന്ന് ഉപേക്ഷിക്കണം. എന്നാൽ ഉറക്കമോ, ആലസ്യമോ, മനോരാജ്യമോ ചിത്തത്തെ പിടികൂടാൻ അനുവദിക്കയുമരുത്. ചിത്തത്തിൻെറ ഈ രൂപത്തിലുള്ള ചേഷ്ടകളെയെല്ലാം ഉപശമിപ്പിച്ച് ചിദ്വാസന അഭ്യസിക്കണം. ബോധസ്വരൂപമായ സത്യവസ്തുവിലെ മായാകാര്യമാണ് പ്രപഞ്ചം. പ്രത്യക്ഷത്തിൽത്തന്നെ പ്രപഞ്ചത്തിൽ രണ്ടേ രണ്ടു ഘടകങ്ങളേ കാണാനുള്ളു. ബോധവും ജഡവുമാണീ രണ്ടു ഘടകങ്ങൾ, ബോധമല്ലാത്തതൊക്കെ ജഡം. ജഗത്തുമുഴുവൻ ബോധജഡങ്ങളുടെ കൂടികലപ്പാണ്. പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങൾകൊണ്ടറിയപ്പെടുന്ന ശബ്ദസ്പർശരൂപരസഗന്ധങ്ങളാണ് ജഡങ്ങൾ. ഏതു ജഡത്തെ വിശകലനം ചെയ്താലും അതു് ശബ്ദസ്പർശരൂപരസഗന്ധങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെടും. ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്ക് ഈ ബാഹ്യജഡങ്ങളെ മാത്രമേ കാണാൻ കഴിയൂ. ''പരാഞ്ചിഖാനി വ്യതൃണത് സ്വയംഭൂഃ' എന്ന കഠോപനിഷദ്വാക്യം ഈ രഹസ്യമാണ് വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതു്. പുറമേയുള്ള വിഷയങ്ങളെ മാത്രം തേടിപ്പുറപ്പെട്ട ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ ജഗദീശ്വരൻ ശിക്ഷിച്ചു. അതുകൊണ്ടവയ്ക്ക് ആത്മാവിനെ ദർശിക്കാൻ കഴിവില്ല. എങ്കിലും ഇന്ദ്രിയപ്രവർത്തനത്തിനും ജഡദർശനത്തിനും മൂലകാരണമായ ബോധത്തെ മാററിനിത്താൻ ആർക്കും കഴിയുന്നതല്ല. ''തമേവ ഭാന്തം അനുഭാതി സർവ്വം, തസ്യ ഭാസാ സർവ്വമിദം വിഭാതി''

(സ്വാനുഭവത്തോടെ സ്വയം പ്രകാശിച്ച വിളങ്ങുന്ന ബോധത്തെ പിൻതുടൎന്നാണ മറെറല്ലാം പ്രകാശിക്കുന്നതു്; ബോധസ്വരൂപനായ ഈശ്വരൻെറ പ്രകാശം ഏററുവാങ്ങി മറെറല്ലാം പ്രകാശിക്കുന്നു.) എന്നു കഠോപനിഷത്തും പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. ബോധം ആദ്യമേ സ്വയം പ്രകാശിച്ചില്ലെങ്കിൽ ജഡമൊന്നും ഉള്ളതായിത്തീരുകയില്ല എന്നു ചുരുക്കം. അതുകൊണ്ടു് ബോധത്തെ പിൻതുടൎന്നു മാത്രം പ്രകാശിക്കുന്ന ജഡങ്ങരം നേരത്തെ സ്വയം പ്രകാശിച്ചുനില്ക്കുന്ന ബോധത്തിൽത്തന്നെയുള്ള കാഴ്ചകളാണെന്നു തീൎച്ച. ഇക്കാൎയ്യം ഉറച്ചു് ജഡങ്ങരംക്കു് പ്രത്യേകം വസ്തുസത്തയില്ലെന്നും ചൈതന്യം മാത്രമാണു സത്യമെന്നും കാണണം. അങ്ങനെ കാണപ്പെടുന്നതൊക്കെ ചിത്തു് അഥവാ ബോധം മാത്രമാണെന്നനുഭവിക്കാൻ ചിത്തത്തെ പഠിപ്പിക്കണം. ഇതാണു ചിന്മാത്രവാസനാഭ്യാസം. വാസിഷ്ഠത്തിൽ മഹാബലിക്കു് ഗുരുവായ ശുക്രൻ ഇക്കാൎയ്യം സ്പഷ്ടമായി വെളിപ്പെടുത്തിക്കൊടുക്കുന്നു. ഒരു ദിവസം ബലി ഗുരുവിനെ സന്ദർശിച്ചു് ചില സംശയങ്ങളുന്നയിച്ചു; ''ഇവിടെ വാസ്തവത്തിലുള്ളതെന്തു്? ഏതു് ഏകവസ്തുവാണു് ഈ പ്രപഞ്ചമായി കാണപ്പെടുന്നതു്? ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ നിറഞ്ഞു നിൽക്കുന്നതെന്തു്? അങ്ങാരു്? ഞാനാരു്? ഇക്കാണപ്പെടുന്ന ജീവജാലങ്ങളൊക്കെയാരു്?'' ശുക്രൻ മറുപടി നൽകി:

ചിദിഹാസ്തീഹ ചിന്മാത്രമിദം ചിന്മയമേവ ച
ചിത്ത്വം ചിദഹമേതേ ച ലോകാശ്ചിദിതി സംഗ്രഹഃ.

''ഇവിടെ ഉള്ളതു ചിത്താണു്, ചിത്തു മാത്രമേയുള്ളു; ഈ ലോകം ചിത്തിനാൽ നിറയ്ക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. നീ ചിത്താണു്; ഞാൻ ചിത്താണു്; ഇക്കാണുന്ന ജീവജാലങ്ങളൊക്കെ ചിത്താണു്.'' സ്വൎണ്ണം വിലയ്ക്കു വാങ്ങുന്നയാരം ഒരു സ്വൎണ്ണവള മേടിക്കുമ്പോരം വളയുടെ ആകൃതിക്കുള്ള ഗുണദോഷങ്ങരം പരിഗണിക്കുന്നതേയില്ല. അയാരംക്കു്

സ്വർണ്ണം മാത്രമാണാവശ്യം. അതുകൊണ്ടു് വളയുടെ രൂക്കത്തിലും നിറത്തിലും മാത്രമേ അയാരം ശ്രദ്ധ പതിപ്പിക്കുന്നുള്ളൂ. അതുപോലെ പൂർണ്ണസത്യം കാണാൻ കൊതിക്കുന്നയാരം എവിടെ നോക്കിയാലും ജഗത്കാരണമായ ചിത്തിനെ മാത്രം കാണാൻ യത്നിക്കേണ്ടതാണു്. എത്രകാലം ഈ യത്നം തുടരണം? ജഡനാമരൂപങ്ങളെ സർവ്വഥാ ഉപേക്ഷിച്ച് മനസ്സു് ചെന്നു പററുന്നിടത്തൊക്കെ ചിത്തിനെ മാത്രം കാണാൻ സമർത്ഥമായിത്തീരണം. ഇതു് ശ്വാസോച്ഛ്വാസം പോലെ മനസ്സിന്റെ സ്വഭാവമായി മാററണം. അതുവരെ ചിന്മാത്രവാസനാഭ്യാസത്തിൽ യത്നം തുടരേണ്ടതാണു്.

ചിദ്വാസനാദാർഢ്യം

ഒരു സത്യജിജ്ഞാസുവിനു് ആദ്യമേതന്നെ ചിദ്വാസന അഭ്യസിക്കാമല്ലോ? അതുകൊണ്ടു മലിനവാസനകരം മാറിക്കിട്ടുകയില്ലേ? പിന്നെയെന്തിനാണിടയ്ക്കു് മൈത്ര്യാദിശുഭവാസനകരം പ്രത്യേകം അഭ്യസിക്കണമെന്നാവശ്യപ്പെട്ടതു്? മൈത്ര്യാദിശുഭവാസനകരം നേരത്തേ അഭ്യസിച്ചുറച്ചില്ലെങ്കിൽ ചിദ്വാസന ഉറയ്ക്കാതെ പോയേയ്ക്കും. അടിസ്ഥാനത്തിനുറപ്പില്ലാതെ കെട്ടിപ്പൊക്കുന്ന ചുവരും തൂണുകളും ഇടിഞ്ഞുവീഴുമെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. വയറിളക്കി പ്രബലദോഷങ്ങളെ പുറത്തുകളയാതെ സേവിക്കുന്ന ഔഷധം ഒരിക്കലും രോഗം ഭേദമാക്കുകയില്ലെന്നറിഞ്ഞുകൂടെ? ചിന്മാത്രവാസനയും ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടതാണെന്നു നേരത്തേ പറഞ്ഞുവല്ലോ? അതെങ്ങനെ ശരിയാകും? ചിന്മാത്രത്തെ വെടിഞ്ഞാൽ പിന്നെ സ്വീകരിക്കാൻ മറെറാന്നും കാണുകില്ലല്ലോ? ഈ സംശയം സാരമില്ല. ചിന്മാത്രവാസന രണ്ടുതരത്തിലുണ്ടു്. മനസ്സു്, ബുദ്ധി എന്ന ഉപകരണങ്ങളെ ആശ്രയിക്കുന്നതും അവയെ പുറം തള്ളിയതും. വാസനയെ നിലനിർത്തുന്ന കാരണമാണു് മനസ്സു്. ഈ കാരണത്തെ ആശ്രയിച്ച വാസനയെ

അനുഭവിക്കുന്ന കർത്താവാണ് ബുദ്ധി. ''ഞാൻ സംസാര മോഹത്തിൽ വഴുതി വീഴാതെ ഏകാഗ്രമായി മനസ്സു കൊണ്ടു് ചിത്തിനെ മാത്രം ഭാവന ചെയ്യുന്നു'' എന്നിങ്ങ നെ കർത്തൃകരണങ്ങളെ അനുസന്ധാനം ചെയ്തുകൊണ്ടുള്ള ചിന്മാത്രവാസനാഭ്യാസമാണ് ആദ്യത്തേതു്. ഒന്നാമത്തെ ഈ ചിന്മാത്രവാസനാഭ്യാസംതന്നെയാണ് ധ്യാനമെന്ന റിയപ്പെടുന്നതു്. ക്രമേണ അഭ്യാസദാർഢ്യംകൊണ്ടു് ഇ തിനെ ഉപേക്ഷിക്കണം. തുടന്നു് കർത്തൃത്വാദ്യനുസന്ധാനം വെടിഞ്ഞുള്ള ചിന്മാത്രാനുഭവം സ്വായത്തമായി ത്തീരും. ഇതിന്റെ പേരാണു സമാധി. ധ്യാനത്തേയും സമാധിയേയും പതഞ്ജലി ഇങ്ങനെ വിവരിക്കുന്നു: ''തത്ര പ്രത്യയൈകതാനതാ ധ്യാനം.'' ഇഷ്ടദേവതാരൂപത്തി ലോ ബോധാനന്ദസ്വരൂപമായ ആത്മാവിലോ ചിത്ത മുറച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ തുടന്നു് ആ ബോധത്തിൽ കുറെനേരം മാറാതെ വർത്തിക്കാൻ കഴിയുന്നതാണ് ധ്യാനം. ''തദേവാ ൎത്ഥമാത്രനിർഭാസം സ്വരൂപശൂന്യമിവ സമാധിഃ.'' ആ ധ്യാനംതന്നെ ജീവസ്വരൂപമായ കർത്തൃകാരണഭാവം അ സ്തമിച്ചു് ധ്യേയവസ്തുമാത്രമായി അവശേഷിക്കുന്നതാണ് സമാധി. ഈ സമാധി ദീർഘകാലം ഇടവിടാതെ ശ്രദ്ധാ ഭക്തിസമന്വിതം അഭ്യസിച്ചു ദൃഢപ്പെടുത്തണം. സമാധി സ്ഥിരത കൈവന്നാൽ കർത്തൃകരണബോധം വെടിയാനാ യിച്ചെയ്യുന്ന പ്രയത്നവും ഉപേക്ഷിക്കാം. അപ്പോൾ കർത്തൃ കരണബോധം വെടിയാൻ വേണ്ട പ്രയത്നം വെടിയാൻ വീണ്ടും പ്രയത്നം ചെയ്യേണ്ടിവരില്ലേ? ഇങ്ങനെ ഒരു പ്രയ ത്നത്തെ വെടിയാൻ വേറൊരു പ്രയത്നം വേണമെന്നു വ ന്നാൽ ഇതെവിടെയാണവസാനിക്കുക? അങ്ങനെ ശങ്കി ക്കാനില്ല. തേററാമ്പരൽപൊടി വെള്ളത്തിലിട്ടാൽ അതു് വെള്ളത്തിലെ എല്ലാ മലിനതകളേയും ലയിപ്പിച്ചു് അവ യോടൊപ്പം സ്വയം ലയിച്ചുപോകുന്നു. അതുപോലെ ധ്യാനദശയിലെ കർത്തൃകരണാനുസന്ധാനം കൈവിടാ

നുള്ള യത്നം കർത്തൃകരണാനുസന്ധാനം പിന്മാറുമ്പോൾ അതിനോടൊപ്പം സ്വയം പിന്മാറിക്കൊള്ളും. ഇങ്ങനെ കർത്തൃകരണാനുസന്ധാനവും തത്പരിത്യാഗയത്നവും പിന്മാറുന്നതോടെ മലിനവാസനകളെപ്പോലെ ശുദ്ധവാസനകളും എല്ലാം ക്ഷയിച്ച് മനസ്സ് തികച്ചും വാസനാവിമുക്തമായിത്തീരും. ഇതുതന്നെ മനസ്സിൽ കണ്ടുകൊണ്ട് വസിഷ്ഠൻ പറയുന്നതു നോക്കുക:

> തസ്മാദ്വാസനയാ ബദ്ധം മുക്തം നിർവ്വാസനം മനഃ
> രാമ നിർവ്വാസനീഭാവമാഹരാശു വിവേകതഃ.

''അല്ലയോ രാമ, വാസനകൊണ്ടാണ് മനസ്സ് ബദ്ധമായിത്തീരുന്നതു്. വാസന ഒഴിഞ്ഞുമാറിയ മനസ്സ് മുക്തമായി ഭവിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് വിവേകത്തോടുകൂടി കഴിയുന്നതുംവേഗം വാസന ഒഴിച്ചുമാററാൻ യത്നിക്കൂ.'' നിലനില്പിലെ ശാശ്വതമായ സത്യമെന്തെന്നു വേണ്ടവണ്ണം വിചാരം ചെയ്തറിയാൻ ശ്രമിച്ചാൽ വാസനകൾ മാറിക്കിട്ടുന്നതാണ്. വാസനകൾ മാറിക്കിട്ടിയാൽ എണ്ണ തീർന്ന ദീപംപോലെ മനസ്സ് സ്വയം പൊലിയുകയും ചെയ്യും. ലോകവ്യവഹാരങ്ങളിൽ പെട്ടിരിക്കുമ്പോൾപോലും ആരാണോ സത്യാനുഭൂതിയിൽ ഉണർന്നു വർത്തിക്കുന്നതു്, ആർക്കാണോ ഇന്ദ്രിയപ്രത്യക്ഷമായ പ്രപഞ്ചം ഇല്ലാത്തതായി അനുഭവപ്പെടുന്നതു്, ആരുടെ ബോധമാണോ വാസനകൾ ഒഴിഞ്ഞു മാറി നിത്യശുദ്ധമായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്, അങ്ങനെയുള്ളയാളാണ് ജീവന്മുക്തൻ. ഇന്ദ്രിയപ്രത്യക്ഷമായ പ്രപഞ്ചവുമായി ഇടപെട്ട് വ്യവഹരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴും ഉറക്കത്തിലെന്നപോലെ ജീവന്മുക്തൻെറ മനോവൃത്തികൾ നല്ലപോലെ അടങ്ങിത്തന്നെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. കലാപൂർണ്ണനായ ചന്ദ്രനെയെന്നപോലെ അദ്ദേഹത്തെ സജ്ജനങ്ങൾ സന്തോഷപൂർവ്വം വണങ്ങുന്നു. മുക്തനായി പരമേശ്വരഭാവത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന ആ മഹാമതി ഹൃദയംകൊണ്ട് സർവ്വവും വലിച്ചെറിഞ്ഞു സ്വതന്ത്ര

നായി സസുഖം വിരാജിക്കുന്നു. സമാധി ശീലിക്കുകയോ ശീലിക്കാതിരിക്കുകയോ ചെയ്യട്ടെ, കർമ്മങ്ങളിൽ മുഴുകുകയോ മുഴുകാതിരിക്കുകയോ ചെയ്യട്ടെ, ഉള്ളിൽനിന്നും എല്ലാ ആശകളേയും ഒഴിച്ചുമാററിയ മഹാൻ സത്യസ്ഥിതി നേടി മുക്തനായി ഭവിക്കുന്നു. കർമ്മമൊന്നും ചെയ്യാത്ത നൈഷ്കർമ്മ്യംകൊണ്ടോ നിരന്തരമായ കർമ്മാനുഷ്ഠാനംകൊണ്ടോ അദ്ദേഹത്തിനു നേടാനും നഷ്ടപ്പെടാനും ഒന്നുമില്ല. വാസനകൾ ഒഴിഞ്ഞുമാറിയ ആശങ്ക സമാധിയോ ധ്യാനങ്ങളോ ശീലിക്കുന്നതുകൊണ്ടോ ശീലിക്കാതിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടോ വിശേഷിച്ചൊന്നും വരാനില്ല:

വിചാരിതമലം ശാസ്ത്രം ചിരമുദ്ഗ്രാഹിതം മിഥഃ
സംത്യക്തവാസനാന്മൗനാദൃതേ നാസ്ത്യുത്തമം പദം.

ശാസ്ത്രം ആവർത്തിച്ചു മനനം ചെയ്തുനോക്കി. അറിവുള്ളവരുമായി വളരെ നേരം അന്യോന്യം ചർച്ചചെയ്തു. വാസനകൾ മുഴുവൻ തുടച്ചുമാററിക്കഴിഞ്ഞ മൗനസ്ഥിതിയിൽ കവിഞ്ഞ് ഒരു സത്യപദവും ഇല്ലതന്നെ.

വാസനകൾ മുഴുവൻ ഒഴിഞ്ഞുമാറിയാൽ ദേഹയാത്ര തുടർന്നുകൊണ്ടു പോകാൻ ആവശ്യമായ ലൗകികകർമ്മങ്ങൾ പോലും വിട്ടുപോവുകയില്ലേ എന്നു ശങ്കിക്കാനില്ല. ഇവിടെ കണ്ണ്, ചെവി തുടങ്ങിയ ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ വ്യവഹാരമാണോ വിട്ടുപോകുന്നത് അതോ മനസ്സിൻെറ വ്യാപാരമോ ? വാസനകൾ ഒഴിഞ്ഞു മാറിയാലും ഇന്ദ്രിയവ്യാപാരം തുടർന്നുപോകാമെന്ന് വാസിഷ്ഠത്തിൽ ഉദ്ദാലകൻ വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്:

വാസനാഹീനമപ്യേതത് ചക്ഷുരാദീന്ദ്രിയം സ്വതഃ
പ്രവർത്തതേ ബഹിഃ സ്വാർത്ഥേ വാസനാ നാത്ര കാരണം.

വാസനകളൊന്നുമില്ലെങ്കിലും കണ്ണുമുതലായ ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ സ്വാഭാവികമായിത്തന്നെ പുറത്ത് അതാതിൻെറ വിഷയങ്ങളിൽ പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. ഇന്ദ്രിയപ്രവ

ത്തനത്തിനു കാരണം വാസനയല്ല. രാഗദ്വേഷങ്ങളില്ലാതെ മനോവ്യാപാരം തുടൎന്നുപോകുന്നതിന്ന് ഒരു വിരോധവുമില്ലെന്നാണ് വസിഷ്ഠൻ പ്രസ്താവിക്കുന്നതു്.

> അയതോപനതേഷ്വക്ഷി ദിഗ്ദ്രവ്യേഷു യഥാ പുനഃ
> നീരാഗമേവ പതതി തദ്വത് കാൎയ്യേഷു ധീരധീഃ.

ചുററുപാടുമുള്ള പദാൎത്ഥങ്ങളിൽ ഒരുവൻെറ കണ്ണ് വിശേഷിച്ചു് രാഗദ്വേഷമൊന്നും കൂടാതെ എങ്ങനെയാണോ ചെന്നു പററുന്നതു് അതുപോലെ ദേഹയാത്രയിലെ പ്രാരബ്ധകൎമ്മങ്ങളിൽ ധീരനായ സത്യദൎശി രാഗദ്വേഷവിമുക്തനായി പ്രവൎത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഈ കാഴ്ചപ്പാടിൽ വേണം ജീവന്മുക്തൻെറ പ്രാരബ്ധാനുഭവത്തെ കണ്ടറിയേണ്ടതു്. ഇക്കാൎയ്യം വസിഷ്ഠൻതന്നെ വീണ്ടും വിശദമാക്കുന്നുണ്ടു്. ലോകഭോഗങ്ങളുടെ നിസ്സാരത ധരിച്ചുകൊണ്ടും സത്യാനുഭവത്തിൽ ഉറച്ചു നിന്നുകൊണ്ടും അനുഭവിക്കുന്ന ലോകസുഖങ്ങൾ സന്തോഷത്തിനല്ലാതെ ദുഃഖത്തിനിട നൽകുകയില്ല. അറിഞ്ഞുകൊണ്ടടുപ്പിക്കുന്ന കള്ളൻ നമ്മുടെ മുതൽ മോഷ്ടിക്കാതെ സദാ സുഹൃത്തായി വൎത്തിക്കുന്നു. വഴിയാത്ര ചെയ്യുന്നയാൾ എങ്ങനെയാണോ ശങ്കകൂടാതെ ഗ്രാമത്തിൽക്കൂടി കടന്നുപോകുന്നതു് അതുപോലെ മാത്രമേ ദേഹയാത്രയ്ക്കിടയിൽ കടന്നുവരുന്ന ഭോഗൈശ്വൎയ്യങ്ങളെ ഒരു മുക്തൻ നോക്കിക്കാണുന്നുള്ളു. ലോകഭോഗങ്ങൾ അനുഭവിക്കുന്നതിൽത്തന്നെ വാസനാവിമുക്തനും വാസനാബദ്ധനും തമ്മിൽ വലിയ ഭേദമുണ്ടു്. സ്വൎണ്ണത്താമര രാത്രിയിൽ കൂമ്പുന്നില്ല. അതുപോലെ വാസനാവിമുക്തൻെറ പ്രസന്നത ആപത്തിൽ മങ്ങിപ്പോകുന്നില്ല. അപ്പോഴപ്പോഴുള്ള അനുഭവത്തിന്നപ്പുറത്തായി അദ്ദേഹം ഒന്നും കൊതിക്കുന്നില്ല. ധൎമ്മമാൎഗ്ഗത്തിൽനിന്നും വ്യതിചലിക്കാതെതന്നെ സദാ സന്തുഷ്ടനായി വൎത്തിക്കുന്നു. ഒന്നുകൊണ്ടുമിളകിപ്പോകാത്ത സംതൃപ്തി വാസനാവിമുക്തൻെറ ഉള്ളിൽ പൂനിലാവുപോലെ നിറഞ്ഞു തിങ്ങുന്നു. ചന്ദ്രനു ശൈത്യമെന്നപോലെ ആപത്തിൽപോലും അദ്ദേഹത്തിന്ന്

ഹൃദയശീതളത നഷ്ടപ്പെടുന്നില്ല. എന്തും സത്യത്തെക്കണ്ടു സുഖിക്കുന്ന മഹാശയന്മാർ സമുദ്രത്തെപ്പോലെ ധർമ്മനീതിയുടെ അതിരുകൾ സദാ കാത്തുസൂക്ഷിക്കുന്നു. സൂര്യന്മാരെപ്പോലെ ആ മഹാത്മാക്കൾ കർമ്മഗതിക്കൊത്തു വന്നുചേരുന്ന അനുഭവങ്ങളിൽനിന്നു് ഓടി രക്ഷപ്പെടാൻ തുനിയുന്നുമില്ല. ജ്ഞാനസമാധി വിട്ടുണന്നു് ലോകകാര്യങ്ങളിലേർപ്പെട്ട ജനകന്റെ മനോഭാവം ഇതിനു തെളിവാണു്. അദ്ദേഹം സമാധിവിട്ടുണന്നു് ജനജീവിതം നോക്കിക്കണ്ടു. വാസനാവിമുക്തമായി ഉപശമിച്ച മനസ്സുകൊണ്ടു് ഇങ്ങനെ ചിന്തിച്ചു: ''എനിക്കിവിടെ വിശേഷിച്ചു് സ്വീകാര്യമായി എന്തുണ്ടു്? യത്നം ചെയ്തു സമ്പാദിക്കാൻ എന്തിരിക്കുന്നു? സ്വതഃസിദ്ധവും അത്യന്തനിർമ്മലവുമായി വിരാജിക്കുന്ന ബോധമായ എന്നിൽ മററു കല്പനകൾക്കു പ്രസക്തിയെവിടെ?''

> നാഭിവാഞ്ഛാമ്യസംപ്രാപ്തം സംപ്രാപ്തം ന ത്യജാമ്യഹം
> സ്വസ്ഥ ആത്മനി തിഷ്ഠാമി യന്മമാസ്തി തദസ്തു മേ.

''കിട്ടാത്തതൊന്നും ഞാൻ കൊതിക്കുന്നില്ല; കിട്ടിയതൊന്നും ഞാൻ ത്യജിക്കുന്നില്ല. ഞാൻ സ്വസ്ഥനായി ആത്മനിഷ്ഠനായി കഴിയുന്നു. എനിക്കെന്തു സംഭവിക്കുന്നുവോ അതൊക്കെ സംഭവിച്ചുകൊള്ളട്ടെ.'' ജനകൻ ഇങ്ങനെ ചിന്തിച്ചെണീററു. സൂര്യൻ എങ്ങനെ ദിനരാത്രങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുന്നുവോ അതുപോലെ തികച്ചും നിസ്സംഗനായി അപ്പപ്പോൾ വന്നുചേരുന്ന കൃത്യങ്ങൾ അനുഷ്ഠിക്കാൻ തുടങ്ങി വരാൻപോകുന്നതിനെക്കുറിച്ചു് ചിന്തിച്ചു വ്യാകുലപ്പെട്ടില്ല. കഴിഞ്ഞതിനെ ഓർമ്മിച്ചു പരിതപിച്ചതുമില്ല. വർത്തമാനനിമിഷങ്ങളിലെ കാര്യകലാപങ്ങളെ പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ടനുവർത്തിച്ചു. ഈവിധമുള്ള വാസനാക്ഷയം ജീവന്മുക്തിയെ ഉളവാക്കുന്നു.

വാസനാക്ഷയപ്രകരണം തീർന്നു.

മനോനാശപ്രകരണം

വാസനാക്ഷയവും മനോനാശവും

ആസുരവാസനകളെ ദൈവീവാസനകൾകൊണ്ടു പുറംതള്ളണം, ദൈവീവാസനകളെ ചിന്മാത്രവാസനാഭ്യാസംകൊണ്ടു പുറംതള്ളണം: തുടന്ന് കർത്തൃകരണഭേദാനുസന്ധാനത്തോടുകൂടിയ ചിന്മാത്രവാസനാഭ്യാസത്തെ കർതൃകരണഭേദാനുസന്ധാനരഹിതമായ സമാധിരൂപചിന്മാത്രാനുഭവംകൊണ്ടു പുറംതള്ളണം. ഇപ്രകാരമാണല്ലോ ജീവന്മുക്തിക്കായുള്ള വാസനാക്ഷയക്രമം നാം വിവരിച്ചതു്. ഇനി നമുക്കു് ജീവന്മുക്തിയെ സാധിപ്പിക്കുന്ന മനോനാശക്രമം വിവരിക്കാം. വാസന മുഴുവൻ നശിച്ചാൽ മനസ്സു നശിക്കുമെന്നുള്ളതു വാസ്തവം. എങ്കിലും സ്വതന്ത്രമായി മനോനാശം നല്ലപോലെ അഭ്യസിച്ചാൽ വാസനാക്ഷയം സുരക്ഷിതമായിത്തീരും. ഊമയെപ്പോലെയും ഷണ്ഡനെപ്പോലെയും മററും പെരുമാറിയാൽ വാസനാക്ഷയം സുരക്ഷിതമാകുമെന്നു മുൻപു വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ? ശരിയാണു്. പക്ഷേ മനസ്സുംകൂടി പൂർണ്ണമായി ഉപശമിച്ചാൽ ഊമയെപ്പോലെയോ ഷണ്ഡനെപ്പോലെയോ പെരുമാറാൻ പിന്നെ യത്നപൂർവ്വം അഭ്യസിക്കേണ്ടതില്ല. അതൊക്കെ സ്വാഭാവികമായിത്തന്നെ സംഭവിച്ചുകൊള്ളും. മനോനാശം നേടാനുള്ള അഭ്യാസപരിശ്രമം അപ്പോഴും വേണ്ടിയിരിക്കുന്നല്ലോയെന്നു ചിലക്കു തോന്നാം. മനോനാശാഭ്യാസശ്രമം ആവശ്യംതന്നെയാണു്. ഷണ്ഡത്വാദിസ്ഥിതി മനോനാശം കൂടാതെ ഒരിക്കലും

സ്ഥിരപ്പെട്ടുകിട്ടുകില്ല. അതാണ് മനോനാശം അവശ്യമഭ്യസിക്കണമെന്നു ജനകൻ കാണിച്ചുതരുന്നതു്:

സഹസ്രാങ്കുരശാഖാത്മഫലപല്ലവശാലിനഃ
അസ്യ സംസാരവൃക്ഷസ്യ മനോ മൂലമിതി സ്ഥിതം.

ആയിരക്കണക്കിനു മുളപ്പുകളും, കവരങ്ങളും, കായ്കളും, തളിരുകളുമുള്ള ഈ സംസാരവൃക്ഷത്തിന്റെ തായ്‌വേരു് മനസ്സുതന്നെയാണ്. സങ്കല്പമാണ് അതിന്റെ സ്വരൂപം. സങ്കല്പം തീർന്നാൽ മനസ്സു തീർന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഈ സംസാരവൃക്ഷം ഉണങ്ങിവരണ്ടു നിലംപതിക്കാൻ ഇടയാകുന്ന മട്ടിൽ സങ്കല്പങ്ങളെ ചുരുക്കിച്ചുരുക്കി പുറംതള്ളുന്നുണ്ടു്:

പ്രബുദ്ധോഽസ്മി പ്രബുദ്ധോഽസ്മി ദുഷ്ടശ്ചോരോ മയാത്മനഃ
മനോ നാമേഹ ഹന്മ്യേനം മനസാസ്മി ചിരം ഹതഃ.

ഞാനിതാ ഉണർന്നു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു, ഉണർന്നു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എന്നെ നശിപ്പിച്ചു കള്ളനെ കയ്യോടെ പിടിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ കള്ളന്റെ പേരാണ് മനസ്സ്. ഇവനെ ഞാൻ കൊല്ലുന്നുണ്ടു്. എത്ര കാലമായി അവൻ എന്നെ നശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

മനോനാശാഭ്യാസപ്രാധാന്യം

മനോനാശാഭ്യാസത്തിന്റെ പ്രാധാന്യം വസിഷ്ഠനും ഊന്നിപ്പറയുന്നു:

അസ്യ സംസാരവൃക്ഷസ്യ സർവ്വോപദ്രവമായിനഃ
ഉപായ ഏക ഏവാസ്തി മനസഃ സ്വസ്യ നിഗ്രഹഃ.

സർവ്വത്ര ഉപദ്രവകാരിയായി വർത്തിക്കുന്ന ഈ സംസാരവൃക്ഷത്തെ മുറിച്ചുതള്ളാൻ ഒരൊററ ഉപായമേയുള്ളു: സ്വന്തം മനസ്സിനെ നിഗ്രഹിക്കുക. മനസ്സു തടിച്ചുകൊഴുക്കുന്നതു നാശമാണ്. മനസ്സ് അടങ്ങിക്കിട്ടുന്നതു് അഭ്യുദയവും. ശാസ്ത്രീയമായി വസ്തുതത്ത്വം ഗ്രഹിച്ച ജ്ഞാനി

യുടെ മനസ്സ് ക്രമേണ ഉപശമിക്കുന്നു. വസ്തുതത്ത്വമറി യാത്ത അജ്ഞാനിയുടെ മനസ്സ് ഒരു ചങ്ങലപോലെ അവ നെ കെട്ടിമുറുക്കുന്നു. വസ്തു ഒന്നേയുള്ളു എന്ന് മനനധ്യാ നങ്ങളിൽക്കൂടി മനസ്സിനെ പഠിപ്പിച്ച് ഉപശമിപ്പിക്കുന്ന തുവരെ ഇരുട്ടിലെ പിശാചുക്കളായ വാസനകൾ അവിടെ ചുററിപ്പററി സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടേയിരിക്കും. മനോമദമട ങ്ങി, ഇന്ദ്രിയശത്രുക്കൾ ഹനിക്കപ്പെട്ടയാളിന് മഞ്ഞുകാ ലത്തെ താമരപ്പൊയ്കകളെപ്പോലെ ഭോഗവാസനകൾ ക്ഷയിച്ചുകിട്ടുന്നതാണ്. അതുകൊണ്ട് കൈത്തലം കൈ ത്തലംകൊണ്ടു കൂട്ടിപ്പിടിച്ചു, പല്ലുകളെ പല്ലുകൾകൊണ്ടമ ർത്തിപ്പിടിച്ച്, അവയവങ്ങളെ അവയങ്ങൾകൊണ്ടു ചെറു ത്തുനിർത്തി ഏതു വിധവും സ്വന്തം മനസ്സിനെ ജയിക്കേ ണ്ടതാണ്. മനസ്സ് ആരെയൊക്കെ അടിമകളാക്കിയിട്ടി ല്ലയോ അങ്ങനെയുള്ളവർ മാത്രമേ, ഈ ലോകത്ത് പുണ്യ പുരുഷന്മാരും സജ്ജനങ്ങളും യശസ്വികളുമായി ഗണിക്ക പ്പെടുന്നുള്ളു. ഹൃദയമാകുന്ന പൊത്തിൽ ഘോരവിഷം നിറഞ്ഞ മനസ്സാകുന്ന സർപ്പം ചുരുണ്ടുകൂടിക്കിടക്കുന്നു. ഈ സർപ്പത്തിൻെറ വിഷപ്പല്ലു പറിച്ചു ശാന്തമാക്കിയ മഹാപുരു ഷൻ ബ്രഹ്മതേജസ്സാർന്നു ചന്ദ്രനെപ്പോലെ തെളിയുന്നു. ആ ശാശ്വതപുരുഷനു നമസ്കാരം.

ചിത്തം നാഭിഃ കിലാസ്യേദം മായാചക്രസ്യ സർവ്വതഃ
സ്ഥീയതേ ചേത് തദാക്രമ്യ തന്ന കിഞ്ചിത് പ്രബാധതേ.

മായാരചിതമായ ഈ സംസാരചക്രത്തിന് എവിടേയും കേന്ദ്രമായി വർത്തിക്കുന്നതു ചിത്തമാണ്. അതിനെ ആക്ര മിച്ച് കീഴടക്കിക്കൊണ്ട് ഇവിടെ തുടർന്നാൽ ഒന്നും ഭയപ്പെ ടാനില്ല. മാണ്ഡൂക്യോപനിഷത്തിന് കാരികയെഴുതിയ ഗൗഡപാദാചാര്യരും മനോനിഗ്രഹത്തിൻെറ പ്രാധാന്യം ഊന്നിപ്പറയുന്നു:

മനസോ നിഗ്രഹായത്തമഭയം സർവ്വയോഗിനാം
ദുഃഖക്ഷയപ്രബോധശ്ചാപ്യക്ഷയാ ശാന്തിരേവ ച.

യോഗിമാരുടെ അഭയം മനോനിഗ്രഹത്തെ ആശ്രയിച്ചി രിക്കുന്നു. മനോനിഗ്രഹംകൊണ്ടു് ദുഃഖം ക്ഷയിക്കുന്നു. വ്യക്തമായ സത്യബോധമുണ്ടാകുന്നു. ഒടുങ്ങാത്ത ശാന്തി യും വന്നുചേരുന്നു.

മനോനിഗ്രഹോപായം

ഗീത ആറാമദ്ധ്യായത്തിൽ മനോനിഗ്രഹോപായ മായ യോഗമെല്ലാം വിവരിച്ചു കേട്ടശേഷം അർജ്ജുനൻ ഭഗവാനോടിങ്ങനെ ചോദിക്കുന്നു:

ചഞ്ചലം ഹി മനഃ കൃഷ്ണ പ്രമാഥി ബലവദ്ദൃഢം
തസ്യാഹം നിഗ്രഹം മന്യേ വായോരിവ സുദുഷ്കരം.

'അല്ലയോ കൃഷ്ണ, ഈ മനസ്സു് അത്യന്തം ചഞ്ചലമാ ണല്ലോ. ഇതു ബലാൽ ഇളകിമറിയുന്നു. പിഴതെറിയാൻ കഴിയാത്തവണ്ണം ഉറപ്പുള്ളതായും കാണപ്പെടുന്നു. വായു വിനെ പിടിച്ചു കെട്ടുന്നതുപോലെ ഈ മനസ്സിന്റെ നിഗ്ര ഹം അത്യന്തം പ്രയാസമുള്ളതായി തോന്നുന്നു.' അർജ്ജുന ന്റെ ഈ ചോദ്യം ഹഠയോഗത്തെ മനസ്സിൽ കണ്ടുകൊണ്ടു ള്ളതാണു്. ഹഠയോഗസാധനകൾ അഭ്യസിച്ചു മനസ്സി നെ പൊടുന്നനെ പിടിച്ചുനിറുത്തുന്നതാപത്താണു്. യോഗ വാസിഷ്ഠം ഇക്കാര്യം വിശദമായി പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സത്യനിഷ്ഠമായി യുക്തിവിചാരം ചെയ്യാതെ ഏകാന്തത യിൽ ഒരിടത്തിരുന്നു് ഒരു പ്രത്യേകാര്യത്തിൽ വീണ്ടും വീണ്ടും മനസ്സിനെ പിടിച്ചുനിറുത്തി ജയിക്കാൻ ശ്രമി ച്ചാൽ അതു ഫലിക്കില്ല. തോട്ടിയുടെ സഹായം കൂടാതെ മദിച്ച ആനയെ ജയിക്കുക സാദ്ധ്യമല്ലല്ലോ. അതുപോലെ സത്യദർശനസമർത്ഥമായ യുക്തിയുടെ സഹായംകൂടാതെ മനസ്സിനെയും ജയിക്കാൻ കഴിയുന്നതല്ല. പൂർണ്ണമായി മനോജയം നേടാൻ കഴിയുന്ന ഉപായങ്ങൾ വസിഷ്ഠൻ ഭംഗിയായി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഹഠയോഗമഭ്യസിച്ചു് ബലാൽ പിടിച്ചുനിർത്തിയോ അല്ലെങ്കിൽ യുക്തിവിചാരം

ചെയ്തു ക്രമേണ പാകപ്പെടുത്തിയോ ഇങ്ങനെ രണ്ടു വിധത്തിൽ മനോനിഗ്രഹം സാധിക്കാം. ജ്ഞാനേന്ദ്രിയങ്ങളേയും കർമ്മേന്ദ്രിയങ്ങളേയും ഹഠയോഗമാർഗ്ഗേണ ബലാൽ പിടിച്ചുനിർത്തി മനസ്സിനെ ജയിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നതു് ഇന്ദ്രിയകേന്ദ്രങ്ങളെ അമർത്തിവെയ്ക്കലാണ്. ഇതുകൊണ്ടു് ചിലപ്പോൾ ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ അടങ്ങിക്കിടുകയും മനസ്സ് ലയിക്കുകയും ചെയ്യും. എന്നാൽ മനസ്സിനെ ക്രമേണ പാകപ്പെടുത്തി സത്യോന്മുഖമാക്കി ജയിക്കാൻ വിശിഷ്ടങ്ങളായ മററുപായങ്ങളുമുണ്ടു്. ആത്മവിദ്യ പഠിക്കുക, സത്യം കണ്ട സജ്ജനങ്ങളുമായി സമ്പർക്കത്തിലേർപ്പെടുക, ലോകവാസനകളെ ഉള്ളിൽനിന്നും സാവധാനം ഒഴിച്ചു മാററുക, പ്രാണായാമപരിശീലനവും ധ്യാനപരിശീലനവുംകൊണ്ടു പ്രാണസ്പന്ദനത്തെ തടയുക എന്നിവയാണ് ആ ഉപായങ്ങൾ. ചിരകാലമായി പരീക്ഷിച്ചുറപ്പിച്ചിട്ടുള്ളവയാണ് ഈ ഉപായങ്ങൾ.

> സതീഷു യുക്തിഷ്വേതാസു ഹഠാന്നിയമയന്തി യേ
> ചേതസ്തേ ദീപമുത്സൃജ്യ വിനിഘ്നന്തി തമോഽഞ്ജനൈഃ.

ഈ ഉപായങ്ങളുള്ളപ്പോൾ ബലാൽ ചിത്തത്തെ പിടിച്ചു നിർത്തുന്നതു ശരിയല്ല. അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നവർ വിളക്കു കെടുത്തിയിട്ടു മഷി പുരട്ടി ഇരുട്ടു മാററാൻ യത്നിക്കുന്നവരെപ്പോലെ മഠയരാണ്.

> വിമൂഢാഃ കർത്തുമുദ്യുക്താഃ യേ ഹഠാച്ചേതസോ ജയം
> തേ നിബധ്നന്തി നാഗേന്ദ്രമുന്മത്തം ബിസതന്തുഭിഃ.

മനസ്സിനെ ബലാൽ പിടിച്ചമർത്തി ജയിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നവർ വിഡ്ഢികളാണ്. അവർ മദിച്ച ആനയെ താമരനൂലു കൊണ്ടു കെട്ടാനാണ് കൊതിക്കുന്നതു്. ജ്ഞാനേന്ദ്രിയങ്ങളെയും അവയുടെ കേന്ദ്രങ്ങളെ അമർത്തിനിരോധിക്കാവുന്നതുപോലെ മനസ്സിനെയും നിരോധിക്കാമെന്നു ചില മൂഢന്മാർ കരുതുന്നു. മനസ്സിൻെറ കേന്ദ്രമായ ഹൃദയത്തെ ഇന്ദ്രിയകേന്ദ്രങ്ങളെപ്പോലെ നിരോധിക്കാനേ സാധ്യ

മല്ല. അതുകൊണ്ടു് മനസ്സിനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഹഠനിഗ്രഹത്തേക്കാൾ ക്രമനിഗ്രഹമാണ് നല്ലതു്. ക്രമനിഗ്രഹത്തിനുള്ള ഉപായങ്ങളാണ് ആത്മവിദ്യ തുടങ്ങിയവ. ആത്മവിദ്യകൊണ്ടു് ദൃശ്യത്തിന്റെ മിഥ്യാത്വവും ദൃക്കിന്റെ സത്യത്വവും തെളിഞ്ഞുകിട്ടും. അതോടെ മനസ്സ് തനിക്കു് വിഷയമാകുന്ന ദൃശ്യങ്ങൾ പ്രയോജനരഹിതങ്ങളാണെന്നറിയും. ജീവിതത്തെ ധന്യമാക്കുന്ന പ്രയോജനവത്തായ ദൃക്കു് തനിക്കു് വിഷയമല്ലെന്നും ധരിക്കും. തുടന്നു വിറകു തീന്ന അഗ്നിയെപ്പോലെ അതു സ്വയം കെട്ടടങ്ങുകയും ചെയ്യും. ഇക്കാര്യമാണ് മൈത്രേയ്യുപനിഷത്തു് ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു്.

യഥാ നിരിന്ധനോ വഹ്നിഃ സ്വയോനാവുപശാമ്യതി
തഥാ വൃത്തിക്ഷയാച്ചിത്തം സ്വയോനാവുപശാമ്യതി.

വിറകു തീന്ന അഗ്നി സ്വന്തം ഉത്പത്തിസ്ഥാനത്തു തിരിച്ചു ലയിക്കുന്നു. അതുപോലെ സങ്കല്പങ്ങൾ ക്ഷയിച്ചു മനസ്സ് സ്വന്തം ഉത്പത്തിസ്ഥാനമായ ആത്മാവിൽ കെട്ടടങ്ങുന്നു. ചില മനസ്സുകൾ എത്ര ആവത്തിച്ചു കേട്ടാലും തത്ത്വം ഗ്രഹിക്കാൻ കഴിയാത്തവയായിക്കാണുന്നു; മററു ചില മനസ്സുകൾ തത്ത്വം ഗ്രഹിച്ചാലും അതിവേഗം മറന്നുപോകുന്നു. അങ്ങനെയുള്ളവക്കു കൂടെക്കൂടെയുള്ള സജ്ജനസമ്പക്കം അത്യന്താപേക്ഷിതമാണ്. സത്യം കണ്ട സജ്ജനങ്ങൾ അടുക്കലെത്തുന്നവരെ വീണ്ടും വീണ്ടും ഉപദേശിച്ചു് ഉദ്ബുദ്ധരാക്കുന്നു, വീണ്ടും വീണ്ടും സത്യത്തെ ഓമ്മിപ്പിച്ചു സന്തുഷ്ടരാക്കുന്നു.ഇനിയുംവിദ്യാമദംതുടങ്ങിയ ദുവ്വാസനകൾകൊണ്ടു ക്ലേശിക്കുന്നവക്കു് സജ്ജനങ്ങളെ സമീപിക്കാൻ മടി തോന്നാം. അക്കൂട്ടർ വാസനാക്ഷയപ്രകരണത്തിൽ വിവരിച്ചപോലെ വിവേകവിചാരം ചെയ്തു് അത്തരം വാസനകളെ വിട്ടൊഴിക്കേണ്ടതാണ്. വാസനകൾ പ്രബലങ്ങളായതുകൊണ്ടു് എളുപ്പത്തിൽ വിട്ടൊഴിക്കാൻ കഴിയാത്തവർ പ്രാണായാമംകൊണ്ടും ഏകാ

ശ്രുത ശീലിച്ചും പ്രാണസ്പന്ദനിരോധനത്തിന്ന യത്നിക്കണം. പ്രാണസ്പന്ദനവും വാസനയുമാണ് മനസ്സിനെ പൊന്തിച്ചു കൊണ്ടുവന്ന് സങ്കല്പങ്ങളിൽ കുടുക്കി ക്ലേശിപ്പിക്കുന്ന ഘടകങ്ങൾ. അതിനാൽ ഈ രണ്ടു ഘടകങ്ങളേയും നിരോധിച്ചാൽ ചിത്തം ഉപശമിക്കുമെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഈ വസ്തുത വസിഷ്ഠൻ ഇങ്ങനെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു:

ദ്വേ ബീജേ ചിത്തവൃക്ഷസ്യ വൃത്തിവ്രതതിധാരിണഃ
ഏകം പ്രാണപരിസ്പന്ദോ ദ്വിതീയം ദൃഢവാസനാ.

സങ്കല്പലത പടർന്നുപിടിക്കുന്ന ചിത്തവൃക്ഷത്തിന്ന് രണ്ടു വിത്തുകളാണുള്ളത്. ഒന്ന് പ്രാണസ്പന്ദനവും മററൊന്ന് ദൃഢവാസനയും. ചാമ്പൽ മൂടിക്കിടക്കുന്ന അഗ്നിയെ ഇരുമ്പുപണിക്കാർ ഉലയൂതി കത്തിക്കാറുണ്ടല്ലോ. ഉലയിൽ നിന്നും പുറപ്പെടുന്ന കാററ് അഗ്നിയെ ജ്വലിപ്പിക്കുന്നു. അതുപോലെ മനസ്സിൻെറ ഉപാദാനകാരണമായ അജ്ഞാനത്തിൽ മൂടിക്കിടക്കുന്ന ബോധം പ്രാണസ്പന്ദത്താൽ ഉണർത്തപ്പെടുന്നു. തുടർന്ന് അതു ചിത്തരൂപത്തിൽ കത്തിപ്പടരാനും തുടങ്ങുന്നു. ചിത്തസങ്കല്പരൂപത്തിൽ പൊന്തിവരുന്ന ബോധജ്വാലകൾ അറിയപ്പെടുന്നതോടെയാണ് എല്ലാ ദുഃഖങ്ങളും അനുഭവവിഷയമായിത്തീരുന്നത്. ഇങ്ങനെയാണ് പ്രാണസ്പന്ദം ചിത്തോത്പത്തിക്കു കാരണമായി ഭവിക്കുന്നത്. ഇനി വാസന എങ്ങനെ ചിത്തത്തെയുണ്ടാക്കുന്നു എന്നു നോക്കാം. ഉള്ളിൽ ബോധത്തിൽ ഒളിഞ്ഞു കിടക്കുന്ന ചില സൂക്ഷ്മഭാവങ്ങൾ പരിസരങ്ങൾക്കനുയോജ്യമായി സങ്കല്പരൂപത്തിൽ പൊന്തിവന്നനുഭവപ്പെടുന്നതാണ് വാസനാപ്രേരിതമായ ചിത്തോത്പത്തി:

ദൃഢാഭ്യസ്തപദാർത്ഥൈകഭാവനാദതിചഞ്ചലം
ചിത്തം സംജായതേ ജന്മജരാമരണകാരണം.

ഏതെങ്കിലും കാര്യം മുമ്പ് ആവർത്തിച്ചനുഭവിച്ചുറപ്പിച്ചിട്ടുള്ളത് സൂക്ഷ്മരൂപത്തിൽ ബോധത്തിൽ തങ്ങിക്കിടക്കും. പററിയ സന്ദർഭം വരുമ്പോൾ അതു സങ്കല്പരൂപ

ത്തിൽ പൊന്തിവരും. തുടന്നു് ചഞ്ചലമായ ചിത്തം ജന്മംകൊള്ളുന്നു. ഈ ചിത്തംതന്നെയാണു് ജന്മജരാമരണങ്ങരംക്കൊക്കെ കാരണം. പ്രാണനും വാസനയും ചിത്തത്തെ ഉണ്ടാക്കുക മാത്രമല്ല ചെയ്യുന്നതു്; അവ പരസ്പരം പോഷകങ്ങളായും വത്തിക്കുന്നു. വാസന പ്രാണനെ സ്പന്ദിപ്പിക്കുന്നു. പ്രാണസ്പന്ദനം വാസനയെ മുളപ്പിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ വിത്തു്, മുളപ്പു്, വീണ്ടും വിത്തു്, മുളപ്പു്, എന്നീ ബീജാങ്കുരക്രമത്തിൽ വാസനയും പ്രാണസ്പന്ദനവും മാറി മാറി സദാ ചിത്തവൃക്ഷത്തിനു കാരണമായി നില കൊള്ളുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഇവയിൽ ഒന്നു് അടങ്ങിയാൽ സ്വാഭാവികമായി രണ്ടും അടങ്ങിക്കൊള്ളും:

ദ്വേ ബീജേ ചിത്തവൃക്ഷമസ്യ പ്രാണസ്പന്ദനവാസനേ
ഏകസ്മിംശ്ച തയോഃ ക്ഷീണേ ക്ഷിപ്രം ദ്വേ അപി നശ്യതഃ.

പ്രാണസ്പന്ദനവും വാസനയും ചിത്തമാകുന്ന വൃക്ഷത്തിൻെറ രണ്ടു വിത്തുകളാണു്. ഇവയിൽ ഒന്നടങ്ങിയാൽ അതിവേഗം രണ്ടും അടങ്ങിക്കൊള്ളും.

പ്രാണസ്പന്ദവാസനാവിജയം

ചിത്തമാകുന്ന വൃക്ഷത്തിൻെറ ബീജങ്ങരം പ്രാണസ്പന്ദവും വാസനയുമാണെങ്കിൽ അവയെ ജയിക്കാനുപായമെന്താണു് ? ജയിച്ചാലുള്ള ഫലമെന്താണു് ? വാസിഷ്ഠത്തിൽ ഇക്കാര്യം വിശദമായി ചച്ചചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. പ്രാണായാമം നിയമമനുസരിച്ചഭ്യസിക്കണം. ഗുരുമുഖത്തുനിന്നും പകന്നുകിട്ടുന്ന യുക്തികരം വിചാരം ചെയ്തുറപ്പിക്കണം. ആസനജയം, ആഹാരനിയമം, ഏകാഗ്രതാപരിശീലനം ഇവയും ശീലിക്കണം. ഇവകൊണ്ടു പ്രാണസ്പന്ദത്തെ നിരോധിക്കാൻ കഴിയും. നിസ്സംഗത്വം നിമിഷംപ്രതി ഉറപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ലോകവ്യവഹാരങ്ങളനുഷ്ഠിക്കണം. ലോകസുഖചിന്തകളുപേക്ഷിക്കണം. ദേഹത്തിൻെറ നശ്വരത സദാ

നോക്കിക്കാണണം. ഇങ്ങനെയായാൽ വാസനയും മാറി ക്കിട്ടും.

> വാസനാസംപരിത്യാഗാച്ചിത്തം ഗച്ഛത്യചിത്തതാം
> പ്രാണസ്പന്ദനിരോധാച്ച യഥേച്ഛസി തഥാ കുരു.

വാസനയെ പൂർണ്ണമായി ഉപേക്ഷിക്കുന്നതോടെ മനസ്സ് മാറിത്തരും. പ്രാണസ്പന്ദനിരോധംകൊണ്ടും ഇതു സാധി ക്കാം. ഏതാണോ ഇഷ്ടം അതനുഷ്ഠിയ്ക്കുക. ചിത്തത്തി ന്റെ സ്വരൂപം ഗ്രഹിക്കുവാൻ പ്രയാസമില്ല. ഉള്ളിൽ പദാ ർത്ഥത്തെ സങ്കല്പിക്കുകയും രസിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതാണ് ചിത്തം. സ്വീകാര്യമോ ത്യാജ്യമോ ആയ ഒരു പദാർത്ഥ ത്തേയും സങ്കല്പിക്കാതെ ഉള്ളിൽനിന്നെല്ലാം വെടിഞ്ഞാൽ അതോടെ ചിത്തം ജനിക്കാതാകും. വാസനയൊന്നുമില്ലാ തെ അന്തഃകരണം ചിന്താരഹിതമാകുന്നതോടെ മനസ്സുപ ശമിച്ച സ്ഥിതി വന്നുചേരുന്നു. ഇതാണ് യോഗികളുടെ 'അമനസ്താസ്ഥിതി'. ഈ സ്ഥിതി അതിരററ ശാന്തിക്കി രിപ്പിടമാണ്. മനസ്സുപശമിക്കാതെ ശാന്തി ലഭിക്കുന്നതല്ല:

> ചിത്തയക്ഷ ദൃഢാക്രാന്തം ന മിത്രാണി ന ബാന്ധവാഃ
> ശക്നുവന്തി പരിത്രാതും ഗുരവോ ന ച മാനവാഃ.

ചിത്തപിശാചിനു കീഴടങ്ങിയ പുരുഷനെ സുഹൃത്തു ക്കൾക്കോ, ബന്ധുക്കൾക്കോ ഗുരുക്കന്മാർക്കോ മററാർക്കെങ്കി ലുമോ രക്ഷിക്കാൻ കഴിയുന്നതല്ല.

ആസനജയം

ആസനജയത്തെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞുവല്ലോ. ആസന ലക്ഷണവും ആസനജയോപായവും ഫലവും പതഞ്ജലി മൂന്നു സൂത്രങ്ങളിലായി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്: ''സ്ഥിരസുഖ മാസനം'' എന്നാണാദ്യസൂത്രം. പദ്മാസനം, സ്വസ്തികാ സനം തുടങ്ങി ഏതെങ്കിലും ഒന്നഭ്യസിച്ചുവശത്താക്കണം. ദേഹത്തെ ചലിക്കാതെ ഉറപ്പിച്ചുവെയ്ക്കുവാനാണീ ആസന

പരിശീലനം. ദേഹാവയവങ്ങൾക്ക് ക്ലേശം തോന്നാതിരിക്കലാണിതുകൊണ്ടു കിട്ടുന്ന സുഖം. ദേഹം അനക്കമില്ലാതിരിക്കലാണ് സ്ഥൈര്യം. ഏതൊരാസനം വശമായാൽ ഒരുവനിതു വന്നുചേരുമോ അതുതന്നെയാണയാൾക്കു പററിയ ആസനം. ഈ ആസനജയം നേടാനുള്ള ഉപായമാണ് രണ്ടാം സൂത്രത്തിൽ നിർദ്ദേശിക്കുന്നതു്. ''പ്രയത്നശൈഥില്യാനന്തസമാപത്തിഭ്യാം'' എന്നാണ് രണ്ടാം സൂത്രം. പ്രയത്നശൈഥില്യംകൊണ്ടും അനന്തസമാപത്തികൊണ്ടുമാണിതു നേടേണ്ടതു്. ലൗകികോപായമാണ് പ്രയത്നശൈഥില്യം. യാത്ര ചെയ്യാനും, ഗൃഹകൃത്യങ്ങളനുഷ്ഠിക്കാനും, തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങൾ സന്ദർശിക്കാനും കുളി, ഹോമം തുടങ്ങിയവ അനുഷ്ഠിക്കാനുംവേണ്ടി മനസ്സിൽ പൊന്തിവരുന്ന ഉത്സാഹമാണ് പ്രയത്നം. ഈ ഉത്സാഹത്തെ ശിഥിലമാക്കി ദൂരെത്തള്ളണം. അതല്ലെങ്കിൽ ആ ഉത്സാഹം ദേഹത്തെ എഴുന്നേല്പിച്ച് അതുമിതും ചെയ്യാൻ പ്രേരിപ്പിച്ചെന്നുവരും. ഇങ്ങനെ ലൗകികകർമ്മോത്സാഹം ശിഥിലമാക്കിയിട്ടു് തുടർന്നു് അനന്തസമാപത്തിയെന്ന അലൗകികോപായം അംഗീകരിക്കണം. ആയിരം ഫണങ്ങൾകൊണ്ടു് ഭൂമിയെത്താങ്ങി സുസ്ഥിരമായി നില്ക്കുന്ന അനന്തനാണ് താനെന്നു് ദൃഢമായി ഭാവന ചെയ്യണം. ഈ ധ്യാനമാണ് ചിത്തത്തിൻെറ അനന്തസമാപത്തി. ഈ ധ്യാനംകൊണ്ടു നാമറിയാതെതന്നെ ആസനസ്വാധീനം വന്നുചേരും. ''തതോ ദ്വന്ദ്വാനഭിഘാതഃ'' എന്നാണ് മൂന്നാം സൂത്രം. തുടർന്നു് ദ്വന്ദ്വഭാവങ്ങൾ മാറിക്കിട്ടും എന്നാണ് സൂത്രാർത്ഥം. ആസനം സ്വാധീനമായാലുള്ള ഫലമാണ് ഇവിടെ വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതു്. ശീതം ഉഷ്ണം, സുഖം ദുഃഖം, മാനം അപമാനം എന്നു തുടങ്ങിയ ദ്വന്ദ്വഭാവങ്ങൾ സാധാരണമനുഷ്യനെ സദാ പീഡിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ആസനജയം സാദ്ധ്യമായാൽ ഈ ദ്വന്ദ്വഭാവങ്ങൾ പണ്ടേപ്പോലെ പിന്നെ ഉപദ്രവിക്കുകയില്ല. ആ വിധം

ആസനപരിശീലനത്തിനു് യോഗ്യമായ ദേശവും നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഏകാന്തസ്ഥലമാണു് സുഖാസനസ്ഥിതിക്കു പററിയതു്. ശുചിയായി കഴുത്തും ദേഹവും നിവർത്തി സമമാക്കി വേണം ആസനം പരിശീലിക്കാൻ. സമനിരപ്പുള്ളതും വൃത്തിയുള്ളതുമായിരിക്കണം ദേശം. ചരൽക്കല്ലുകളും മണലും ഇല്ലാത്തതായിരിക്കണം. വളരെ ചൂടുള്ള പ്രദേശമായിരിക്കരുതു്. അനുകൂലമായ ശബ്ദംകൊണ്ടും ജലാശയപരിസരംകൊണ്ടും മനസ്സിനിണങ്ങുന്നതായിരിക്കണം. കണ്ണിനു വേദനയുണ്ടാക്കുന്ന സ്ഥലത്തോ ഗുഹകളിലോ വേണ്ടത്ര കാററുകിട്ടാത്ത സ്ഥലത്തോ ആസനം പരിശീലിക്കുന്നതു നന്നല്ല.

അശനയോഗം

മിതാഹാരംതന്നെയാണു് അശനയോഗം. ഒരു യോഗി അതിയായി ഭക്ഷിക്കുകയോ തീരെ ഭക്ഷിക്കാതിരിക്കുകയോ പാടില്ല. ഭഗവാൻ ഗീതയിൽത്തന്നെ ഇക്കാര്യം വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. അതിയായി ഭക്ഷിക്കുന്നവനു യോഗമില്ല. തീരെ ഭക്ഷിക്കാതിരിക്കുന്നവനും യോഗമില്ല:

യുക്താഹാരവിഹാരസ്യ യുക്തചേഷ്ടസ്യ കർമ്മസു
യുക്തസ്വപ്നാവബോധസ്യ യോഗോ ഭവതി ദുഃഖഹാ.

ഈശ്വരസ്മരണ വിടാതെ മിതമായി ഭക്ഷിക്കുകയും, ന്യായമായി സുഖിക്കുകയും, ധാർമ്മികമായി സ്വകൃത്യങ്ങൾ അനുഷ്ഠിക്കുകയും, നേരത്തേ ഉറങ്ങുകയും കാലത്തേ എഴുനേല്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നയാളിനു് ദുഃഖങ്ങളെയെല്ലാം ദൂരീകരിക്കുന്ന യോഗം വശമായിത്തീരുന്നു.

പ്രാണായാമം

ആസനജയം നേടിയയാൾ പ്രാണായാമംകൊണ്ടു് മനസ്സിനെ ഉപശമിപ്പിക്കേണ്ടതാണെന്നു് ശ്വേതാശ്വതരോപനിഷത്തു പറയുന്നു;

ത്രിരുന്നതം സ്ഥാപ്യ സമം ശരീരം
ഹൃദീന്ദ്രിയാണി മനസാ സന്നിവേശ്യ
ബ്രഹ്മോഡുപേന പ്രതരേത വിദ്വാൻ
സ്രോതാംസി സർവ്വാണി ഭയാവഹാനി.

''ശിരസ്സ്, കഴുത്ത്, മാവ്വിടം എന്നിവ മുൻപോട്ടയ ത്തിപ്പിടിച്ച്, ശരീരം സമമാക്കി നിത്തണം. ഇന്ദ്രിയ ങ്ങളെ മനസ്സുകൊണ്ടു് അന്തർമ്മുഖങ്ങളാക്കി ഉള്ളിൽ ഒതുക്കി നിത്തണം. എന്നിട്ടു ബ്രഹ്മഭാവനയോടെ പ്രണവം ധ്യാനി ച്ച് മായാപ്രവാഹരൂപേണ വത്തിക്കുന്ന ഭയാവഹങ്ങളായ ചിത്തവൃത്തികളെ വിദ്വാൻ കടക്കണം.'' യോഗിമാർ രണ്ടു തരക്കാരാണ്: വിദ്യാമദം തുടങ്ങിയ ആസുരസമ്പ ത്തുകഠം ഇല്ലാത്തവരും അവയുള്ളവരും. ഇവരിൽ ആദ്യം പറഞ്ഞ കൂട്ടക്കു് ബ്രഹ്മധ്യാനംകൊണ്ടു് മനസ്സ് നിരോധി ക്കപ്പെടുന്നതോടെ അതിനോടു ബന്ധിച്ചു നില്ക്കുന്നതായതു കൊണ്ടു് പ്രാണനും നിരോധിക്കപ്പെടുന്നു. മേലുദ്ധരിച്ച മന്ത്രം അവരുടെ പ്രാണായാമപ്രകാരമാണ് വിവരിക്കുന്ന തു്. രണ്ടാമത്തെക്കൂട്ടർ അഭ്യസിക്കേണ്ട പ്രാണായാമക്രമം താഴെ വിവരിക്കുന്നു. അവർ പ്രാണനെ തടഞ്ഞു മനസ്സി ൻെറ ചേഷ്ടകഠം ഒതുക്കണം. പ്രാണൻ തളരുമ്പോഠം മൂക്കിൽക്കൂടി ഉച്ഛ്വസിക്കണം. വിരണ്ട കുതിരകളെ പൂട്ടിയ രഥത്തെയെന്നപോലെ വിദ്വാൻ ഇങ്ങനെ മനസ്സിനെ പിടിച്ചു നിത്തണം:

പ്രാണാൻ പ്രപീഡ്യേഹ സ യുക്തചേഷ്ടഃ
ക്ഷീണേ പ്രാണേ നാസികയോച്ഛ്വസീത;
ദുഷ്ടാശ്വയുക്തമിവ വാഹമേനം
വിദ്വാന്മനോ ധാരയേതപ്രമത്തഃ.

വിദ്യാമദാദിദോഷങ്ങഠംകൊണ്ടു് മനസ്സ് ചഞ്ചലമാ യിട്ടുള്ള യോഗി പ്രാണായാമപ്രക്രിയകൊണ്ടു് പ്രാണനെ തടയണം. പ്രാണായാമപ്രക്രിയ മേൽവിവരിക്കുന്നുണ്ടു്. ഈ പ്രാണനിരോധംകൊണ്ടു് മനസ്സിൻെറ ചേഷ്ടകഠം

ഒതുങ്ങിക്കിട്ടും. അതായതു് വിദ്യാമദാദിദോഷങ്ങൾ തടയപ്പെടും. പ്രാണനിരോധംകൊണ്ടു് ചിത്തദോഷങ്ങളെ നിരോധിക്കണമെന്നു് അമൃതനാദോപനിഷത്തും പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ടു്:

> യഥാ പർവ്വതധാതൂനാം ദഹ്യന്തേ ധമനാന്മലാഃ
> തഥേന്ദ്രിയകൃതാ ദോഷാഃ ദഹ്യന്തേ പ്രാണനിഗ്രഹാത്.

'പർവ്വതപ്രാന്തങ്ങളിൽനിന്നും കുഴിച്ചെടുക്കുന്ന ലോഹങ്ങൾ ഉരുക്കി ശുദ്ധീകരിക്കുന്നതോടെ അഴുക്കുകൾ ദഹിച്ചു് ചാമ്പലായി പരിശുദ്ധലോഹം വേർതിരിഞ്ഞു കിട്ടുന്നു. അതുപോലെ പ്രാണനിരോധംകൊണ്ടു് ഇന്ദ്രിയദോഷങ്ങൾ ദഹിച്ചു മാറി മനസ്സു് ശുദ്ധമായി വേർതിരിയുന്നു.' വാസിഷ്ഠത്തിൽ ഇതിനുള്ള യുക്തിയും വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്:

> യഃ പ്രാണപവനസ്പന്ദഃ ചിത്തസ്പന്ദഃ സ ഏവ ഹി
> പ്രാണസ്പന്ദക്ഷയേ യത്നഃ കർത്തവ്യോ ധീമതോച്ചകൈഃ.

'പ്രാണവായുസ്പന്ദംതന്നെയാണു് ചിത്തസ്പന്ദം. അതിനാൽ ബുദ്ധിമാൻ പ്രാണസ്പന്ദനിരോധത്തിനു യത്നിക്കേണ്ടതാണു്.' ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തിൽ ഒരു കഥയുണ്ടു്. മനസ്സിൻേറയും കർമ്മജ്ഞാനേന്ദ്രിയങ്ങളുടേയും ദേവതമാർ ഒരിക്കൽ ഒരു വ്രതമെടുത്തു. അവരോരോരുത്തരും സ്വതന്ത്രമായി അവരവരുടെ വ്യാപാരം നിരന്തരമനുഷ്ഠിച്ചുകൊള്ളാമെന്നായിരുന്നു വ്രതം. വ്രതമനുഷ്ഠിക്കാൻ തുടങ്ങിയതോടെ തളർച്ചയുടെ രൂപം ധരിച്ചു് മരണം അവരെ വിഴുങ്ങി. എന്നാൽ ആ മരണത്തിനു പ്രാണനെ ഒന്നും ചെയ്യാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അതിനാൽ ഇന്ദ്രിയമനസ്സുകളുടെ തളർച്ചയ്ക്കുശേഷവും ശ്വാസോച്ഛ്വാസരൂപത്തിൽ നിരന്തരം പ്രവർത്തിക്കുന്ന പ്രാണൻ തളരുന്നില്ല. ഇതു കണ്ടു് മനസ്സിൻേറയും ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടേയും അധിഷ്ഠാനദേവതമാർ പ്രാണനിൽ കടന്നുകൂടി പ്രാണരൂപികളായി ഭവിച്ചു. വാജസനേയികൾ ഇക്കാര്യം ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു: ''ഈ പ്രാണൻ നമ്മേ

ക്കാരം ശ്രേഷ്ഠനാണ്; ഇവൻ പ്രവത്തിച്ചാലും ഇല്ലെങ്കിലും തളരുന്നില്ല; ഇവനൊരിക്കലും നാശമില്ല; അതുകൊണ്ട് നമുക്കെല്ലാവക്കും ഇവൻെറ രൂപം കൈക്കൊള്ളാം; അങ്ങനെ അവരെല്ലാം പ്രാണരൂപിണികളായി ഭവിച്ചു; അന്നുമുതൽ ആ പേരിൽത്തന്നെ അവരെല്ലാം അറിയപ്പെടുന്നു.'' ഇന്ദ്രിയങ്ങരം പ്രാണരൂപികളാണെന്നു പറഞ്ഞാൽ പ്രാണനെ ആശ്രയിച്ചു ചേഷ്ടിക്കുന്നവ എന്നത്ഥം.

ബൃഹദാരണ്യകത്തിൽ

അന്തര്യാമിബ്രാഹ്മണത്തിലെ സൂത്രാത്മാവിനെ വിവരിക്കുമ്പോഴും ഇക്കാര്യം വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്: ''അല്ലയോ ഗൗതമ, വായുവാണിവയെ കോത്തിണക്കുന്ന സൂത്രം; ഈ ലോകവും പരലോകവും സകലജീവജാലങ്ങളും വായുവിൽ കോക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു; അതുകൊണ്ടാണ് ദേഹാവയവങ്ങളിൽനിന്നും ഈ പ്രാണൻ ഇറങ്ങിപ്പോകുമ്പോരം മനുഷ്യനെ പ്രേതമെന്നു വിളിക്കുന്നതു്. വായുവാകുന്ന നൂലിൽ കോക്കപ്പെട്ടതാണെല്ലാം.'' അങ്ങനെ പ്രാണമനസ്സുകരം സദാ ഒരുമിച്ചു കഴിയുന്നതുകൊണ്ട് പ്രാണനെ നിരോധിച്ചാൽ തുടന്നു മനസ്സും നിരുദ്ധമായിക്കൊള്ളും. ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. പ്രാണനും മനസ്സും ഒരുമിച്ച് സ്പന്ദിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നതു് ശരിയല്ലല്ലോ. ഗാഢനിദ്രയിൽ പ്രാണൻ സ്പന്ദിക്കുന്നതായിക്കാണുന്നില്ല. ഈ സംശയം ശരിയല്ല. ഗാഢനിദ്രയിൽ ലയിച്ചുപോയ മനസ്സ് കാണാനില്ലാത്തതുകൊണ്ട് അങ്ങനെ തോന്നുകയാണ്. ഇനിയും പ്രാണൻ തളരുമ്പോരം മൂക്കിൽക്കൂടി ഉച്ഛ്വസിക്കണമെന്ന് ശ്വേതാശ്വതരമന്ത്രത്തിൽ പറഞ്ഞല്ലോ. അതെങ്ങനെ ശരിപ്പെടും? പ്രാണൻ തളന്നാൽ മരണമല്ലേ ഫലം? മരിച്ചയാളിൽ ശ്വാസം കാണുകയില്ലല്ലോ. ശ്വാസോച്ഛ്വാസം ചെയ്തു ജീവിക്കുന്നവനിൽ പ്രാണൻ തളന്നു എന്നു കരുതാനും വയ്യല്ലോ. ഈ സംശയം ശരിയല്ല. ഇവിടെ തളച്ച്

യെന്നു പറഞ്ഞാൽ പ്രാണൻെറ മന്ദീഭാവമെന്നേ അത്ഥമുള്ളു. കുഴി കുഴിക്കുകയോ വിറകു വെട്ടുകയോ പവ്വതത്തിൽ കയറുകയോ വേഗം ഓടുകയോ ചെയ്യുന്നവരിൽ ശ്വാസത്തിനു് ഗതിവേഗം കൂടുന്നതു കണ്ടിട്ടില്ലേ? അത്രയും വേഗം, ഒരിടത്തു നില്ക്കുകയോ ഇരിയ്ക്കുകയോ ഉറങ്ങുകയോ ചെയ്യുന്നവരിൽ കാണുന്നില്ല. അതുപോലെ പ്രാണായാമപടുവിനു് മററാരേക്കാളും ശ്വാസം മന്ദഗതിയിലും അത്യല്പമായും ഭവിക്കും. പ്രാണായാമവേളയിൽ ഇങ്ങനെ പ്രാണൻ അത്യല്പമായും മന്ദഗതിയായും ഭവിക്കുമ്പോൾ സാവധാനം നാസികവഴി ഉച്ഛ്വസിക്കേണ്ടതാണു്. വിരണ്ട കുതിരകൾ രഥത്തെ വഴിതെററി വല്ലയിടത്തേയ്ക്കും കൊണ്ടുപോകുന്നു. അപ്പോൾ സാരഥി കടിഞ്ഞാൺ ബലമായിപ്പിടിച്ചു മുറുക്കി കുതിരയെ വേണ്ടവഴിയ്ക്കു നയിക്കുന്നു. അതുപോലെ ഇന്ദ്രിയങ്ങളാലും വാസനകളാലും അങ്ങുമിങ്ങും നയിക്കപ്പെടുന്ന ചിത്തം, പ്രാണനാകുന്ന കടിഞ്ഞാൺ ബലമായി മുറുക്കി പിടിച്ചു നിറുത്തുമെങ്കിൽ, നില്ക്കേണ്ടിടത്തുതന്നെ നിൽക്കും.

പ്രാണായാമപ്രകാരം

പ്രാണായാമാഭ്യാസംകൊണ്ടു് പ്രാണധാരണം സാധിച്ചാൽ മനസ്സിനെ നിരോധിക്കാൻ കഴിയുമെന്നു കണ്ടുവല്ലോ. എങ്കിൽ എങ്ങനെയാണു് പ്രാണായാമം അഭ്യസിക്കുക? അമൃതനാദോപനിഷത്തു് പ്രാണായാമത്തെ ഇങ്ങനെ വിവരിക്കുന്നു: പ്രാണനെ സമദീഘമാക്കിക്കൊണ്ടു് പ്രണവം, വ്യാഹൃതി, ശിരസ്സ് എന്നിവയുംപ്പെടെയുള്ള ഗായത്രീമന്ത്രം മൂന്നുരു ജപിക്കുക. ഇതുതന്നെയാണു് പ്രാണായാമം. പ്രാണായാമം രേചകം, പൂരകം കുംഭകം എന്നു മൂന്നുവിധമുണ്ടു്. ശരീരത്തിലുള്ള വായുവിനെ ഉയത്തി മൂക്കുവഴി സാവധാനം അല്പംപോലും ബാക്കിയില്ലാതെ പുറത്തേയ്ക്കു സമമായും ക്രമമായും അല്പ

നേരംകൊണ്ടു് ഉച്ഛ്വസിക്കണം. അങ്ങനെ ദേഹാന്തർഭാഗത്തുള്ള ആകാശത്തെ വായുരഹിതമാക്കി – ശൂന്യമാക്കി – തീർക്കണം. എന്നിട്ടു് അല്പംപോലും വായു അകത്തു കടക്കാനനുവദിക്കാതെ ആ ശൂന്യഭാവം കഴിയുന്നത്ര സമയം നിലനിർത്തണം. ഇതാണു് രേചകം. തുടർന്നു് ഒരു താമരത്തണ്ടിൽക്കൂടി എങ്ങനെ വെള്ളം വായിലേയ്ക്കാകർഷിച്ചെടുക്കാൻ കഴിയുന്നുവോ അതുപോലെ സാവധാനമായും ക്രമമായും മൂക്കുവഴി വായുവിനെ ഉള്ളിലേയ്ക്കു ശ്വസിക്കുക. ഇതാണു് പൂരകം. എന്നിട്ടു് ഉച്ഛ്വസിക്കുകയോ നിശ്വസിക്കുകയോ ചെയ്യാതെയും ശരീരാവയവങ്ങളെ ചലിപ്പിക്കാതെയും കഴിയുന്നത്രസമയം നിശ്ചലമായിരിക്കുക. ഇതാണു് കുംഭകം. ഈ കുംഭകം ആന്തരകുംഭകമെന്നും ബാഹ്യകുംഭകമെന്നും രണ്ടു വിധമുണ്ടു്. വാസിഷ്ഠത്തിൽ രണ്ടിനെയും നിർവ്വചിച്ചിട്ടുണ്ടു്:

> അപാനേ സ്തംഭിതഃ പ്രാണോ യാവന്നാഭ്യുദിതോ ഹൃദി
> താവത്സാ കുംഭകാവസ്ഥാ യോഗിഭിർയാനുഭൂയതേ.

നിശ്വസിക്കുന്നതു് അതായതു് അകത്തേയ്ക്കു വലിക്കുന്നതു് അപാനനും ഉച്ഛ്വസിക്കുന്നതു് അതായതു് പുറത്തേയ്ക്കു വിടുന്നതു് പ്രാണനുമാണു്. അപാനൻ ശരീരത്തിൽ എപ്പോഴും താഴോട്ടും പ്രാണൻ മുകളിലോട്ടും സഞ്ചരിക്കുന്നു എന്നാണു നിയമം. അപ്പോൾ അപാനനെ പുറത്തുനിന്നും ശ്വസിച്ചു തീരുകയും പ്രാണനെ പുറത്തേയ്ക്കു് ഉച്ഛ്വസിക്കാൻ ആരംഭിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന അവസ്ഥയാണു് ആന്തരകുംഭകം. ആന്തരകുംഭകത്താൽ വായു ഉള്ളിൽ ഇടതിങ്ങി നിറഞ്ഞു് നിശ്ചലമായി നിൽക്കുന്നു. ബാഹ്യകുംഭകമോ ?

> ബഹിരസ്തംഗതേ പ്രാണേ യാവന്നാപാന ഉദ്ഗതഃ
> താവത്പൂർണ്ണസമാവസ്ഥാം ബഹിഃഷ്ഠം കുംഭകം വിദുഃ.

പ്രാണൻ ഉച്ഛ്വസിച്ചു് അതായതു് പുറത്തേയ്ക്കു വിട്ടു് അവസാനിച്ചു. എന്നാൽ അപാനൻ നിശ്വസിക്കാൻ

അതായതു് ഉള്ളിലേയ്ക്കു കടക്കാൻ ആരംഭിച്ചിട്ടില്ല. പ്രാണൻെറ സമാവസ്ഥയിലുള്ള ഈ സ്ഥിതിയാണു് ബാഹ്യകുംഭകം. ഈ നിർവ്വചനങ്ങളിൽനിന്നും പൂരകത്തിനുശേഷം ആന്തരകുംഭകവും രേചകത്തിനുശേഷം ബാഹ്യകുംഭകവും എന്നു സ്പഷ്ടമാകുന്നുണ്ടല്ലോ. അതിനാൽ ഉച്ഛ്വാസം അതായതു് ശ്വാസം പുറത്തേയ്ക്കു വിടുന്നതു് ആന്തരകുംഭകത്തിനു തടസ്സമാണു്. അതുപോലെ നിശ്വാസം അതായതു് ശ്വാസം ഉള്ളിലേയ്ക്കു വലിക്കുന്നതു് ബാഹ്യകുംഭകത്തിനും തടസ്സമാണു്. ശരീരാവയവങ്ങൾ ചലിപ്പിക്കുന്നതു് രണ്ടിനും തടസ്സമത്രേ. ശരീരചലനം ഉച്ഛ്വാസനിശ്വാസങ്ങളിലൊന്നിനെ അവശ്യം ഉണ്ടാക്കാതിരിക്കുകയില്ല.

പതഞ്ജലിയും യോഗസൂത്രത്തിൽ പ്രാണായാമപ്രകാരം വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്: ''തസ്മിൻ സതി നിശ്വാസോച്ഛ്വാസയോർഗ്ഗതിവിച്ഛേദഃ പ്രാണായാമഃ'' എന്ന സൂത്രം കൊണ്ടാണു് പ്രാണായാമപ്രകാരം വിവരിക്കുന്നതു്. ആസനസ്ഥിരത കൈവരുന്നതോടെ പ്രാണായാമം ശീലിക്കാം. ശ്വാസോച്ഛ്വാസങ്ങളുടെ ഗതി തടയുകയാണു് പ്രാണായാമം. ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. കുംഭകത്തിൽ പ്രാണഗതി തടയപ്പെടുന്നു എന്നതു ശരിതന്നെ. എന്നാൽ രേചകപൂരകങ്ങളിൽ പ്രാണൻ പുറത്തേയ്ക്കു പോകുമ്പോഴും ഉള്ളിലേയ്ക്കു കടക്കുമ്പോഴും പ്രാണഗതിയുണ്ടായിരിക്കുമല്ലോ. അപ്പോൾ ഈ നിർവ്വചനം എങ്ങനെ ശരിപ്പെടും? ഈ സംശയം സാരമില്ല. അഭ്യാസമാത്ര കൂടിവരുന്തോറും രേചകപൂരകങ്ങളിലും പ്രാണൻെറ സ്വതഃസിദ്ധമായ സമഗതി വിച്ഛേദിക്കപ്പെടുന്നതാണു്. അഭ്യാസമാത്ര കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരാനുള്ള ഉപായമാണു് അടുത്ത സൂത്രത്തിൽ വിവരിക്കുന്നതു്. ''ബാഹ്യാഭ്യന്തരസ്തംഭവൃത്തിർദ്ദേശകാലസംഖ്യാഭിഃ പരിദൃഷ്ടോ ദീർഘഃ സൂക്ഷ്മഃ'' പ്രാണൻെറ ബാഹ്യവൃത്തിയും, ആഭ്യന്തരവൃത്തിയും സ്തംഭവൃത്തിയും ദേശകാലസംഖ്യകളെക്കൊണ്ടു് ശ്രദ്ധയോടെ പരീക്ഷിച്ചു

വളത്തിയാൽ അതു് ദീഘ്ഘവും സൂക്ഷ്മവുമായി ഭവിക്കും. രേചകമാണ ബാഹ്യവൃത്തി. ഇവയിലോരോന്നും ദേശ കാലസംഖ്യകളെക്കൊണ്ടു് പരീക്ഷിച്ചുനോക്കേണ്ടതാണു്. സ്വതഃസിദ്ധമായ രേചകത്തിൽ പ്രാണൻ ഹൃദയത്തിൽ നിന്നും പുറത്തുവന്നു് മൂക്കിൻെറ അഗ്രത്തിനു മുൻപിൽ പന്ത്രണ്ടംഗുലംവരെ അകലത്തിൽ ചെന്നവസാനിക്കുന്നു. അഭ്യാസം ശക്തിപ്പെട്ടാൽ ഹൃദയത്തിനടിയിൽ പൊക്കി ളിനു താഴെനിന്നുവരെ ശ്വാസം ഇളകി പുറത്തേയ്ക്കു വരി കയും മൂക്കിൻെറ അഗ്രത്തിനു മുൻപിൽ പുറത്തു് ഇരുപത്തി നാലോ മുപ്പത്താറോ അംഗുലംവരെ വ്യാപിച്ചു് അടങ്ങു കയും ചെയ്യും. അഭ്യാസദാർഢ്യത്തിൽ പൊക്കിളിനടി യിൽനിന്നുവരെ പ്രാണൻ നിർഗ്ഗമിക്കാൻ തുടങ്ങുന്നതു് അതാതു പ്രദേശങ്ങളുടെ ഇളക്കംകൊണ്ടറിയാൻ കഴിയും. പുറത്തു് എത്രയംഗുലംവരെ പ്രാണൻ നീളുന്നു എന്നറി യാൻ ഘനം കുറഞ്ഞ പഞ്ഞിയോ മറേറാ കാട്ടി അതിൻെറ ചലനംകൊണ്ടു് അറിയേണ്ടതാണു്. ഇതാണു് ദേശ പരീക്ഷ. പൂരകത്തിൽ പഞ്ഞിയുടേയോ മറേറാ ചലനം കൊണ്ടു് മൂക്കിൻെറ അററത്തിനു മുൻപിൽ എത്ര അകലെ നിന്നും വായു ഉള്ളിലേയ്ക്കാകഷിക്കപ്പെടുന്നുവെന്നും അന്ത ർദ്ദേശങ്ങളുടെ ചലനംകൊണ്ടു് ഉള്ളിൽ എത്ര ആഴത്തിൽ അതെത്തിച്ചേരുന്നുണ്ടെന്നും കണ്ടെത്താവുന്നതാണു്. സ്വതഃസിദ്ധമായ പൂരകത്തിൽ രേചകത്തിലെന്നപോലെ മൂക്കിൻെറ അഗ്രഭാഗത്തു് പന്ത്രണ്ടംഗുലമകലത്തിൽനിന്നും ശ്വാസം ഉള്ളിലേയ്ക്കാകഷിക്കപ്പെടുകയും ഹൃദയത്തിൽ അവ സാനിക്കുകയുമാണു് ചെയ്യുക. അഭ്യാസം ദൃഢപ്പെട്ടാൽ ഇരുപത്തിനാലോ മുപ്പത്താറോ അംഗുലംവരെ അകല ത്തിൽനിന്നും വായു ആകഷിക്കപ്പെടുകയും നാഭിയുടെ അധോഭാഗംവരെ ചെന്നു നിറയുകയും ചെയ്യുന്നതായി തെളിയും. രേചകത്തിലും പൂരകത്തിലും പ്രണവം എത്ര പ്രാവശ്യം ആവത്തിക്കാൻ കഴിയുന്നു എന്നു നോക്കി കാല

പരീക്ഷ ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ആരംഭത്തിൽ ഇരുപതുപ്രാവശ്യം ആവർത്തിക്കാൻ കഴിയുമെങ്കിൽ അഭ്യാസം ശക്തിപ്പെടുന്നതോടെ ഇരുപത്തഞ്ചോ മുപ്പതോ ആയി കൂടുന്നതാണ്. തുടർന്ന് കൂടിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യും. ഈ മാസം പ്രതിദിനം പത്തു രേചകവും പത്തു പൂരകവും ചെയ്യാൻ കഴിഞ്ഞു. അടുത്ത മാസം ഇരുപതു്; അതിനടുത്ത മാസം മുപ്പതു് എന്നിങ്ങനെ വർദ്ധിപ്പിക്കാൻ കഴിയുന്നതാണ് സംഖ്യാപരീക്ഷ. കുംഭകത്തിൽ ദേശപരീക്ഷ സാദ്ധ്യമല്ലെങ്കിലും കാലസംഖ്യാപരീക്ഷകൾ ആകാവുന്നതാണ്. ഓരോ കുംഭകവും എത്ര സമയം നീണ്ടുനിൽക്കുന്നുവെന്നു നോക്കിയറിഞ്ഞു് സമയം ദീർഘിപ്പിക്കുന്നതാണ് കാലപരീക്ഷ. പ്രതിദിനം എത്ര കുംഭകം അഭ്യസിക്കുന്നു എന്നെണ്ണി സംഖ്യ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതാണ് സംഖ്യാപരീക്ഷ. കട്ടിപിടിച്ചിരിക്കുന്ന പഞ്ഞിക്കെട്ടു് വിടർത്തി പരത്തിയാൽ, നീളുന്നതു കൂടാതെ കട്ടി കുറയുന്നതുകൊണ്ടു് സൂക്ഷ്മമായും ഭവിക്കുന്നു. അതുപോലെ ദേശകാലസംഖ്യകളെ ക്രമമായി വർദ്ധിപ്പിച്ചു പ്രാണായാമം അഭ്യസിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് പ്രാണൻ ദീർഘവും കട്ടി കുറഞ്ഞു് സൂക്ഷ്മവുമായി ഭവിക്കുന്നു. രേചകപൂരകകുംഭകരൂപത്തിൽ പ്രാണായാമം അഭ്യസിക്കുന്നതുകൂടാതെ കേവലകുംഭകരൂപത്തിലുള്ള പ്രാണായാമാഭ്യാസവും പതഞ്ജലി നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുണ്ടു്: 'ബാഹ്യാഭ്യന്തരവിഷയാനപേക്ഷീ ചതുർത്ഥഃ' എന്നാണ് സൂത്രം. രേചകത്തേയോ പൂരകത്തേയോ ആശ്രയിക്കാതെ അഭ്യസിക്കുന്ന കേവലകുംഭകമാണ് പ്രാണായാമത്തിൻെറ നാലാമത്തെ വകഭേദം. കഴിയുന്നിടത്തോളം വായു മുഴവൻ ഉച്ഛ്വസിച്ചു കളഞ്ഞിട്ടു് അഭ്യസിക്കുന്ന കേവലകുംഭകം, ബാഹ്യകുംഭകം. കഴിയുന്നിടത്തോളം പ്രാണൻ ഉള്ളിലേയ്ക്കു ശ്വസിച്ചിട്ടു് അഭ്യസിക്കുന്ന കേവലകുംഭകം, അന്തഃകുംഭകം. ഇവിടെ രേചകപൂരകങ്ങളുടെ ദേശകാലസംഖ്യാപരീക്ഷകളൊന്നും നോക്കാതെ കുംഭകം അഭ്യസിക്കുന്നതു

കൊണ്ടാണ് ഇതിനെ പ്രത്യേകതരം പ്രാണായാമമായി അംഗീകരിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഉറക്കം, അലസത എന്നിങ്ങനെയുള്ള പ്രബലദോഷങ്ങൾകൊണ്ട് ക്ലേശിക്കുന്നവർ രേചകാദിത്രയസഹിതമായ പ്രാണായാമം അഭ്യസിക്കേണ്ടതാണ്. ഇത്തരം ദോഷങ്ങളൊന്നുമില്ലാതെ ഏറെക്കുറെ മനസ്സിനുറപ്പും ശുദ്ധിയും വന്നിട്ടുള്ളവർക്കാണ് കേവലകുംഭകാഭ്യാസം. പ്രാണായാമംകൊണ്ടുള്ള പ്രയോജനമെന്തെന്നും പതഞ്ജലി വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്: ''തതഃ ക്ഷീയതേ പ്രകാശാവരണം'' പ്രാണായാമാഭ്യാസം ദൃഢപ്പെട്ടാൽ പ്രകാശത്തിൻെറ മറ മാറിക്കിട്ടുന്നതാണ്. മനസ്സിൻെറ സത്ത്വഗുണസ്ഥിതിയാണ് പ്രകാശം. നിദ്രാലസ്യാദിദോഷങ്ങൾക്കു കാരണമായ ഇരുട്ടിൻെറ രൂപത്തിലുള്ളതാണ് ആവരണം. ഈ ആവരണം മാറിയാൽ ഉള്ളിൽ പ്രകാശമയമായ സത്ത്വം തെളിയും. ആവരണം മാറി സത്ത്വം തെളിഞ്ഞാലുള്ള പ്രയോജനവും വിശദമാക്കിയിട്ടുണ്ട്: ''ധാരണാസു ച യോഗ്യതാ മനസഃ.'' സത്ത്വം തെളിയുന്നതോടെ മനസ്സിനെ ഏതെങ്കിലും പ്രത്യേകസ്ഥാനത്ത് ഒതുക്കിനിർത്തി ഏകാഗ്രപ്പെടുത്താനുള്ള കഴിവുണ്ടാകുന്നു. ആധാരസ്ഥാനങ്ങൾ, നാഭിചക്രം, ഹൃദയമദ്ധ്യം, ഭ്രൂമദ്ധ്യം, ബ്രഹ്മരന്ധ്രം തുടങ്ങി ഏതെങ്കിലും പ്രത്യേകസ്ഥാനത്ത് മനസ്സിനെ ആകർഷിച്ചുനിർത്തി ഏകാഗ്രപ്പെടുത്തുന്നതാണ് ധാരണ. ''ദേശബന്ധശ്ചിത്തസ്യ ധാരണാ'' എന്നിങ്ങനെ പതഞ്ജലിതന്നെ ഇക്കാര്യം വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ധാരണയെക്കുറിച്ച് അമൃതനാദോപനിഷത്തും ഇങ്ങനെ പറയുന്നു:

> മനഃ സങ്കല്പകം ധ്യാത്വാ സംക്ഷിപ്യാത്മനി ബുദ്ധിമാൻ
> ധാരയിത്വാ തഥാത്മാനം ധാരണാ പരികീർത്തിതാ.

ആത്മാവിനെ ധ്യാനിച്ച് സങ്കല്പാത്മകമായ മനസ്സിനെ ആ ആത്മാവിൽ നല്ലപോലെ ഏകാഗ്രപ്പെടുത്തി ഉറപ്പിക്കുന്നതിനെയാണ് ധാരണയെന്നു പറയുന്നത്. രജോഗുണമാണ് മനസ്സിന് ചാഞ്ചല്യം ഉണ്ടാക്കുന്നത്.

നിദ്ര, ആലസ്യം തുടങ്ങിയവ തമോഗുണകാര്യങ്ങളാണ്, പ്രാണായാമാഭ്യാസംകൊണ്ട് ഈ രജസ്സും തമസ്സും മാറിക്കിട്ടിയാൽ മനസ്സ് ധാരണയ്ക്കു യോഗ്യമായിത്തീരുന്നു. പ്രാണായാമം മുടങ്ങാതെ അഭ്യസിച്ചും ഗുരു ഉപദേശിക്കുന്ന യുക്തികൾ പ്രയോഗിച്ചും മനസ്സിനെ ധാരണായോഗ്യമാക്കിത്തീർക്കണമെന്ന് വാസിഷ്ഠവും നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. ശരീരത്തിന്റെ മേരുവായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ശിരസ്സിനെ യോഗിജനപ്രസിദ്ധമായ രീതിയിൽ ചലിപ്പിക്കുക, നാക്കിന്റെ അഗ്രംകൊണ്ട് അണ്ണാക്കിനെ ചുഴററുക, വിസ്മരണസഹായകവും ദോഷരഹിതവുമായ ഔഷധം സേവിക്കുക ഇവയൊക്കെയാണ് യുക്തിശബ്ദംകൊണ്ടർത്ഥമാക്കുന്നതു്.

ചിത്തത്തിന്റെ അഞ്ചവസ്ഥകൾ

ചിത്തനാശോപായങ്ങളാണ് മേൽവിവരിച്ച അദ്ധ്യാത്മവിദ്യ, സാധുസംഗമം, വാസനാക്ഷയം, പ്രാണനിരോധം എന്നിവ. ഇനി ചിത്തനാശത്തെ പ്രയോജനവത്താക്കിത്തീർക്കുന്ന സമാധിയെക്കുറിച്ചു വിവരിയ്ക്കാം. അതിനു മുമ്പ് ചിത്തത്തിന്റെ അഞ്ചവസ്ഥകളെക്കുറിച്ചറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതാണ്. ഈ അവസ്ഥകളെക്കുറിച്ച് യോഗഭാഷ്യകാരൻ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ക്ഷിപ്തം, മൂഢം, വിക്ഷിപ്തം, ഏകാഗ്രം, നിരുദ്ധം ഇവയാണ് ചിത്തത്തിന്റെ അഞ്ചവസ്ഥകൾ. ഇവയിൽ ക്ഷിപ്തം, മൂഢം, വിക്ഷിപ്തം, എന്ന ആദ്യത്തെ മൂന്നവസ്ഥകളെയും ഉപേക്ഷിച്ചിട്ട് ഏകാഗ്രം, നിരുദ്ധം, എന്ന ഒടുവിലത്തെ രണ്ടവസ്ഥകളേയും അംഗീകരിക്കുന്നതാണ് സമാധി. രജോഗുണത്തിന്റെ ആധിക്യത്തിലാണ് ചിത്തം ക്ഷിപ്താവസ്ഥയെ പ്രാപിക്കുന്നതു്. ദംഭം, ദർപ്പം, അഭിമാനം, ക്രോധം, പാരുഷ്യം, അജ്ഞാനം തുടങ്ങിയ ആസുരസമ്പത്തുകളിലും, ലോകവാസന, ശാസ്ത്രവാസന, ദേഹവാസന തുടങ്ങിയ വാസന

കളിലും കുടുങ്ങി സദാ ലോകവിഷയങ്ങളിൽ മാറിമാറി ചലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ചിത്തമാണ് ക്ഷിപ്തം. തമോഗുണപ്രധാനമായ ചിത്തമാണു മൂഢം. അലസതയും ഉറക്കവുമാണ് മൂഢചിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾ. രജസ്സും തമസ്സും കൂടികലർന്ന സത്ത്വമാണ് വിക്ഷിപ്തചിത്തത്തിനു കാരണം. ചിലപ്പോഴൊക്കെ ധ്യാനനിഷ്ഠയിലുറയ്ക്കും; എന്നാൽ മറ്റു ചിലപ്പോൾ വിഷയങ്ങളിൽ ചലിച്ചുകൊണ്ടേയിരിക്കും; ഇതാണ് വിക്ഷിപ്തചിത്തസ്ഥിതി. രജസ്തമസ്സുകൾ പാടെ അകന്ന് ശുദ്ധസത്ത്വപ്രകാശംകൊണ്ടു നിറയുന്ന ചിത്തമാണേകാഗ്രം. വൃത്തികളെല്ലാമൊടുങ്ങി സത്യസ്വരൂപമായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ചിത്തമാണ് നിരുദ്ധം. ഈ അഞ്ചവസ്ഥകളിൽ ക്ഷിപ്തം, മൂഢം എന്ന ആദ്യത്തെ രണ്ടവസ്ഥകളിലും സമാധ്യനുഭവത്തിന്റെ ശങ്കപോലും ഉദിക്കുന്നില്ല. വിക്ഷിപ്താവസ്ഥയിൽ ചിലപ്പോൾ ധ്യാനനിഷ്ഠമായി സമാധിയുടെ സമീപത്തെത്തുന്നുണ്ടെങ്കിലും തുടന്ന് വിഷയചലനംകൊണ്ട് അവശമായിത്തീരുന്നതിനാൽ ഇതിനെ യോഗമെന്നു വിളിക്കാറില്ല. തീയിൽവീണ വിത്തുപോലെ വിഷയവിക്ഷേപംകൊണ്ട് ആ ധ്യാനനിഷ്ഠ നഷ്ടമായിത്തീരുന്നു. ഏകാഗ്രം, നിരുദ്ധം എന്ന ഒടുവിലത്തെ രണ്ടവസ്ഥകളുമാണ് സമാധിയെന്നറിയപ്പെടുന്നത്.

സമാധിവിശകലനം

ഏകാഗ്രചിത്തത്തിലും നിരുദ്ധചിത്തത്തിലുമാണ് സമാധി സംജാതമാകുന്നത്. ഏകാഗ്രചിത്തസമാധിയെ സംപ്രജ്ഞാതയോഗമെന്നും നിരുദ്ധചിത്തസമാധിയെ അസംപ്രജ്ഞാതയോഗമെന്നുമാണ് പതഞ്ജലി വിളിക്കുന്നത്. ഏകാഗ്രപ്പെട്ട ചിത്തത്തിൽ സത്യവസ്തു വ്യക്തമായി തെളിയുന്നു; ക്ലേശങ്ങൾ പൂർണ്ണമായി ക്ഷയിക്കുന്നു; കർമ്മബന്ധങ്ങൾ ശിഥിലമാകുന്നു; ചിത്തം സമ്പൂർണ്ണശമന

ത്തിനു വെമ്പൽകൊള്ളുന്നു. ഇതാണ് സംപ്രജ്ഞാത സമാധി. സത്യവസ്തുവിൽനിന്നുമുള്ള ചിത്തത്തിന്റെ വേർതിരിഞ്ഞ സ്ഥിതി നിശ്ശേഷം നിലച്ച് ചിത്തവൃത്തികളെല്ലാം അടങ്ങുന്നതാണ് അസംപ്രജ്ഞാതസമാധി. ഇതിൽ സംപ്രജ്ഞാതസമാധിസ്ഥാനമായ ഏകാഗ്രതയെ പതഞ്ജലി ഇങ്ങനെ വിവരിക്കുന്നു: 'ശാന്തോദിതൗ തുല്യ പ്രത്യയൗ ചിത്തസ്യൈകാഗ്രതാപരിണാമഃ.' ശാന്തമെന്നതിന് കടന്നുപോയതു് എന്നർഥം. ഉദിതം നിലവിലുള്ളതു്. പ്രത്യയമെന്നതിനു ചിത്തവൃത്തിയെന്നാണ് താത്പര്യം. കടന്നുപോയ ചിത്തവൃത്തി ഏതു പദാർഥത്തെയാണോ അവലംബിച്ചതു് നിലവിലുള്ള ചിത്തവൃത്തിയും അതേ പദാർഥത്തെത്തന്നെ ഗ്രഹിക്കുകയാണെങ്കിൽ അവ രണ്ടും തുല്യമായി ഭവിക്കുന്നു. ചിത്തം ഈ നിലയിൽ എത്തിച്ചേരുന്നതാണ് ഏകാഗ്രത. ഇടതടവില്ലാതെ ഒരേ വസ്തുവിനെ അവലംബമാക്കുന്ന ചിത്തവൃത്തിപ്രവാഹമാണേകാഗ്രതയെന്നു ചുരുക്കം. ഏകാഗ്രത ശക്തിപ്പെട്ടു് ചിത്തം സമാധിയോടടുക്കുന്നുണ്ടോ എന്നതു് തിരിച്ചറിയാനുള്ള ലക്ഷണവും പതഞ്ജലി വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്: ''സർവാർഥതൈകാഗ്രതയോഃ ക്ഷയോദയൗ ചിത്തസ്യ സമാധിപരിണാമഃ.'' രജോഗുണത്തിൽ പെട്ടു ചലിക്കുന്ന ചിത്തം ഒരിടത്തും ഒതുങ്ങിനിൽക്കാതെ സദാ വേണ്ടതും വേണ്ടാത്തതുമൊക്കെ മാറിമാറി ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഇതാണ് ചിത്തത്തിന്റെ സർവാർഥത. ഈ രജോഗുണത്തെ നിരോധിക്കാനായി യോഗി മനനധ്യാനാദിപ്രയത്നങ്ങൾ ആരംഭിക്കുന്നു. അത്തരം പ്രയത്നം കൊണ്ട് ചിത്തത്തിന്റെ സർവാർഥത ദിവസംതോറും ക്രമേണ കുറഞ്ഞുവരും. ഏകാഗ്രത കൂടിയുംവരും. ചിത്തം ഇങ്ങനെ പരിണമിക്കുന്നതാണ് സമാധിയെന്നറിയപ്പെടുന്നതു്. എട്ടംഗങ്ങളോടുകൂടിയതാണീ സമാധി. യമം, നിയമം, ആസനം, പ്രാണായാമം, പ്രത്യാഹാരം,

ധാരണാ, ധ്യാനം,സമാധി ഇവയാണ് എട്ടംഗങ്ങരം. ഇവയിൽ ആദ്യത്തെ അഞ്ചെണ്ണം സമാധിക്കു പുറത്തുനിന്ന് അതിനെ സഹായിക്കുന്നവയായതുകൊണ്ട് അവ ബഹിരംഗങ്ങളാണ്. ഒടുവിലത്തെ മൂന്നെണ്ണം സമാധിക്കുള്ളിൽപ്പെട്ടവയായതുകൊണ്ട് അവ അന്തരംഗങ്ങളെന്നും കരുതപ്പെടുന്നു.

ബഹിരംഗവിശകലനം

യമം, നിയമം, ആസനം, പ്രാണായാമം, പ്രത്യാഹാരം എന്നീ അഞ്ചെണ്ണമാണല്ലൊ ബഹിരംഗങ്ങരം. ഇവയിൽ യമങ്ങളെ പതഞ്ജലി ഇങ്ങനെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു: ''അഹിംസാസത്യാസ്തേയബ്രഹ്മചര്യാപരിഗ്രഹാഃ യമാഃ'' അഹിംസ, സത്യം, അസ്തേയം, ബ്രഹ്മചര്യം, അപരിഗ്രഹം എന്നിവയാണ് യമങ്ങരം. ഹിംസാദിനിഷിദ്ധകർമ്മങ്ങളിൽനിന്നും യോഗി മനസ്സിനെ പിൻതിരിപ്പിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണിവയ്ക്കു യമങ്ങളെന്നു പേർ സിദ്ധിച്ചതു്. അസ്തേയം എന്നാൽ അന്യന്റെ മുതൽ കവരാതിരിക്കുകയെന്നാണർത്ഥം. യമിക്കുക എന്നുവെച്ചാൽ പിടിച്ചുനിറുത്തി പിൻതിരിപ്പിക്കുക. യമിക്കുന്നതു യമം എന്നാണ് യമശബ്ദാർത്ഥം. നിയമങ്ങളേയും പതഞ്ജലി ഇങ്ങനെ വിവരിക്കുന്നു: ''ശൌചസന്തോഷതപഃസ്വാദ്ധ്യായേശ്വരപ്രണിധാനാനി നിയമാഃ.'' ശൗചം, സന്തോഷം, തപസ്സ്, സ്വാദ്ധ്യായം, ഈശ്വരപ്രണിധാനം എന്നിവയാണ് നിയമങ്ങരം. ജന്മമരണഹേതുവായ കാമ്യകർമ്മത്തിൽനിന്നും പിൻതിരിപ്പിച്ച് മനസ്സിനെ മോക്ഷഹേതുവായ നിഷ്കാമകർമ്മത്തിനു പ്രേരിപ്പിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണ് ഇവയ്ക്ക് നിയമങ്ങളെന്നു പേർ ലഭിച്ചതു്. നിയമിക്കുക എന്നതിന് പ്രേരിപ്പിക്കുക എന്നു താത്പര്യം. നിയമിക്കുന്നവയാണു നിയമങ്ങരം. യമനിയമങ്ങരം അനുഷ്ഠിക്കുന്നതിൽ ചില പ്രത്യേകതകളുണ്ട്. ഒരു സത്യാന്വേഷി സദാ യമാനുഷ്ഠാനത്തിൽ ഉറപ്പുള്ളവ

നായിരിക്കണം. നിയമങ്ങളും അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതുതന്നെ. എന്നാൽ യമങ്ങൾ കൈയ്വെടിഞ്ഞുള്ള കേവലനിയമാനുഷ്ഠാനം പതനകാരണമായി ഭവിക്കുന്നു:

പതതി നിയമവാൻ യമേഷ്വസക്തോ
ന തു യമവാൻ നിയമാലസോഽവസീദേത്
ഇതി യമനിയമൗ സമീക്ഷ്യ ബുദ്ധ്യാ
യമബഹുലേഷ്വനുസംദധീത ബുദ്ധിം.

യമങ്ങളിൽ കാര്യമായി ശ്രദ്ധിക്കാതെ നിയമതല്പരനായി മാത്രം കഴിയുന്നയാൾ പതിക്കാനിടവരുന്നു. നേരേമറിച്ച് യമാനുഷ്ഠാനത്തിൽ ഉറപ്പുള്ളയാൾ നിയമങ്ങളിൽ കുറെയൊക്കെ ഉദാസീനനായി ഭവിച്ചാലും വലിയ ദോഷമൊന്നും വരാനില്ല. യമനിയമങ്ങളെ ഈ രീതിയിൽ വ്യക്തമായി ധരിച്ച് ഒരു സത്യാന്വേഷി കൂടുതലും യമാനുഷ്ഠാനതത്പരനായി ഭവിക്കേണ്ടതാണ്. യമനിയമാനുഷ്ഠാനംകൊണ്ടുള്ള ഫലങ്ങളും വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. അഹിംസാപരിശീലനം നല്ലപോലെ ഉറച്ച യോഗിയുടെ അടുക്കൽ ജന്മവൈരികളായ പശു, കടുവ; പാമ്പ്, കീരി; എലി, പൂച്ച തുടങ്ങിയ ജന്തുക്കൾപോലും പരസ്പരവിരോധമുപേക്ഷിച്ച് ശാന്തരായി വർത്തിക്കും. സത്യനിഷ്ഠ ഉറച്ച യോഗിയുടെ വെറും വാക്കുകൊണ്ടുതന്നെ സ്വർഗ്ഗാദിഫലമെന്തും ഒരാൾക്കു ലഭ്യമായിത്തീരുന്നതാണ്. അന്യന്റെ മുതലിൽ ലേശവും കൊതിയില്ലാതെ അസ്തേയം വശമായ യോഗിയുടെ മുൻപിൽ ദിവ്യരത്നങ്ങൾപോലും സ്വയം ഉപസ്ഥിതങ്ങളായിത്തീരുന്നു. ഓജസ്സെന്നറിയപ്പെടുന്ന വീര്യത്തിന്റെ നാശം തടയുകയാണല്ലോ ബ്രഹ്മചര്യം. വീര്യം നശിക്കാതെ സ്വായത്തമായാൽ അതിശയകരമായ സാമർത്ഥ്യം വന്നുചേരും. ദേഹത്തെ നിലനിറുത്താനാവശ്യമുള്ളതിൽ കവിഞ്ഞൊന്നും ആരിൽനിന്നും സ്വീകരിക്കാതിരിക്കുന്നതാണ് അപരിഗ്രഹം. ഈ അപരിഗ്രഹം ഉറച്ചാൽ പൂർവ്വജന്മത്തിൽ

താനാരായിരുന്നു, എങ്ങനെ ജീവിച്ചു, എന്തൊക്കെച്ചെയ്തു എന്നെല്ലാം വ്യക്തമായി തെളിഞ്ഞുകിട്ടുന്നതാണ്. അതോടെ ജനനമരണാദിഭയവും ഒടുങ്ങും. സ്നാനാദികൊണ്ടുള്ള ബാഹ്യദേഹശുദ്ധിയും മൈത്ര്യാദികൊണ്ടുള്ള ആന്തരദേഹശുദ്ധിയുമാണ് ശൗചം. ശൗചമാചരിക്കുന്ന യോഗിക്കു തൻെറ ദേഹത്തെ സദാ ശുദ്ധമാക്കിവെയ്ക്കുവാൻ സാദ്ധ്യമല്ലെന്നു ബോദ്ധ്യമാകും. അതോടെ ദേഹത്തോടുള്ള മമത കുറയും. തുടന്ന് അന്യദേഹങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെടാനുള്ള ആഗ്രഹവും നഷ്ടമായിത്തീരും. അന്തഃശൗചംകൊണ്ട് അസൂയ ഈഷ്യ തുടങ്ങിയ മലങ്ങളകന്ന് ബുദ്ധി തെളിയും. സത്ത്വഗുണം വദ്ധിച്ച സൗമനസ്യം വന്നുചേരും. മനസ്സേകാഗ്രമാകും. ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ വശത്താകും. തുടന്ന് അന്തഃകരണം ആത്മസാക്ഷാത്കാരത്തിന് കഴിവുള്ളതായും ഭവിക്കും. സന്തോഷമഭ്യസിക്കുന്നതുകൊണ്ട് സത്ത്വഗുണം വളന്നു നിരതിശയസുഖം ലഭ്യമായിത്തീരുന്നു. തത്ഫലമായി വിഷയസുഖങ്ങൾ വിഷംപോലെ പ്രതിനിവൃത്തങ്ങളുമാകുന്നു. ക്ലേശസഹനവും ഏകാഗ്രതാഭ്യാസവുമാണു തപസ്സ്. തപസ്സിൻെറ ഫലമായി പാപം ക്ഷയിച്ച് ശരീരത്തിന് അണിമാദിസിദ്ധികളും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്ക് സൂക്ഷ്മവസ്തുഗ്രഹണസാമത്ഥ്യവും വന്നുചേരുന്നു. മന്ത്രജപാദി സ്വാദ്ധ്യായംകൊണ്ട് ഇഷ്ടദേവതാസാക്ഷാത്കാരം സാദ്ധ്യമായിത്തീരുന്നു. സകലകമ്മങ്ങളും ഈശ്വരാപ്പണമായി അനുഷ്ഠിക്കുന്നതാണ് ഈശ്വരപ്രണിധാനം. ഈശ്വരപ്രണിധാനം അന്തഃകരണത്തെ ശീതളമാക്കി സമാധ്യനുഭവത്തിനു യോഗ്യമാക്കിത്തീക്കുന്നു. ആസനവും പ്രാണായാമവും നേരത്തേ പ്രതിപാദിച്ചുകഴിഞ്ഞുവല്ലോ. പ്രത്യാഹാരമെന്താണെന്ന് പതഞ്ജലി ഇങ്ങനെ വിവരിക്കുന്നു: ''സ്വസ്വവിഷയാസംപ്രയോഗേ ചിത്തസ്വരൂപാനുകാര ഇവേന്ദ്രിയാണാം പ്രത്യാഹാരഃ.'' ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ ശബ്ദസ്പശാദിസ്വസ്വവിഷയങ്ങളിൽനിന്നും

പിൻതിരിക്കപ്പെട്ട. അനന്തരം അവ ചിത്തത്തെ അനു കരിച്ച് ധ്യാനത്തിനാസ്പദമായ ആത്മവസ്തുവുമായി താദാ ത്മ്യപ്പെടാൻ തുടങ്ങുന്നതാണ് പ്രത്യാഹാരം. അമൃതനാ ദോപനിഷത്ത് പ്രത്യഹാരത്തെ ഇങ്ങനെ വിവരിക്കുന്നു.

ശബ്ദാദിവിഷയാൻ പഞ്ച മനശ്ചൈവാതിചഞ്ചലം
ചിന്തയേദാത്മനോ രശ്മീൻ പ്രത്യാഹരഃ സ ഉച്യതേ.

ശബ്ദാദിവിഷയങ്ങളിൽ വ്യാപരിക്കുന്ന അഞ്ചിന്ദ്രി യങ്ങളേയും മനസ്സിനേയും അവയിൽനിന്നും പിൻതിരി പ്പിച്ച് ആത്മരശ്മികളായി ഭാവനചെയ്തുറപ്പിക്കുന്നതാണ് പ്രത്യാഹാരം. പ്രത്യാഹാരഫലമായി ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ വിഷ യങ്ങളെ വിട്ടു നിശ്ചലങ്ങളായി ആത്മാവിൽ ഉറയ്ക്കുന്നു.

അന്തരംഗവിശകലനം

സമാധ്യനുഭവത്തിലെ അന്തരംഗങ്ങളാണ് ധാരണാ ധ്യാനസമാധികൾ. ''ദേശബന്ധശ്ചിത്തസ്യ ധാരണാ'' എന്നാണ് ധാരണയെ യോഗസൂത്രത്തിൽ വിവരിച്ചിരി ക്കുന്നത്. ആധാരാദിദേശങ്ങളിലോ ആത്മാവിലോ മന സ്സിനെ പിടിച്ചുനിറുത്തുന്നതാണ് ധാരണയെന്നു മുൻപു വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. സകലകാര്യങ്ങളും സങ്കല്പിച്ചു ചലി ച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മനസ്സിനെ', ആത്മാവിനെ മാത്രമേ സങ്കല്പിക്കാവൂ, മറ്റൊന്നിനേയും സങ്കല്പിക്കാൻ പാടില്ല' എന്ന നിശ്ചയത്തോടെ പിടിച്ചുനിറുത്തുന്നതാണു ധാരണ. ധ്യാനത്തെ 'തത്ര പ്രത്യയൈകതാനതാ ധ്യാനം' എന്നിങ്ങ നെയാണ് പതഞ്ജലി വിവരിച്ചിരിക്കുന്നത്. ആധാര ദേശങ്ങളിലോ ആത്മചിന്തനത്തിലോ മനസ്സിന് ധാരണ വന്നു കഴിഞ്ഞാൽ ഒരേ വസ്തുവിൽത്തന്നെ ഇടവിട്ടിടവിട്ട് മനസ്സ് തുടർന്നുനിൽക്കുന്നതാണു ധ്യാനം. ഇടവിടാതെ വസ്തുസ്വരൂപത്തിൽ മനസ്സുറയ്ക്കുന്നതാണ് സമാധി: ''തദേ വാർത്ഥമാത്രനിർഭാസം സ്വരൂപശൂന്യമിവ സമാധിഃ.'' എന്നാണ് സമാധിവിവരണസൂത്രം. ധ്യാനംതന്നെ ധ്യേയ

മാത്രസ്വരൂപം കൈക്കൊണ്ടു് 'ഞാൻ വസ്തുവിനെ മനസ്സു കൊണ്ടു ധ്യാനിക്കുന്നു എന്നിങ്ങനെയുള്ള കർത്തൃകരണാനുസന്ധാനത്തോടുകൂടിയ സ്വസ്വരൂപം വെടിയുന്നതോടെ സമാധിയായി ഭവിക്കുന്നു. ധ്യാനസമാധികളെ സർവ്വാനുഭവയോഗിയും വേർതിരിച്ചു കാട്ടിയിട്ടുണ്ടു്. ചിത്തത്തിനേകാഗ്രത വരുന്നതോടെ ആത്മബോധമുണ്ടാകും. അതിനുള്ള ഉപായമാണു ധ്യാനം:

> വിലാപ്യ പ്രകൃതിം കൃത്സ്നാം സംഭവവ്യത്യയക്രമാത്
> പരിശിഷ്ടം ച സന്മാത്രം ചിദാനന്ദം വിചിന്തയേത്.

സങ്കല്പനിരോധംകൊണ്ടു പ്രകൃതിയെ പൂർണ്ണമായി ഉപശമിപ്പിക്കണം. തുടന്നു് ഇടവിട്ടിടവിട്ടു് ധ്യാനം സംഭവിക്കുന്നു. പ്രകൃതി ഉപശമിച്ചാൽ ശേഷിക്കുന്നതാണല്ലോ ചിദാനന്ദം. കർത്തൃകരണാനുസന്ധാനപൂർവ്വം അതിനെ ചിന്തിച്ചുറപ്പിക്കുന്നതുതന്നെയാണു് ധ്യാനം. സമാധിയാകട്ടെ:

> ബ്രഹ്മാകാരമനോവൃത്തിപ്രവാഹോഽഹംകൃതിം വിനാ
> സംപ്രജ്ഞാതസമാധിഃ സ്യാദ് ധ്യാനാഭ്യാസപ്രകർഷജഃ.

ധ്യാനാഭ്യാസം ശക്തിപ്പെടുന്നതോടെ സംപ്രജ്ഞാത സമാധി ഉദയം ചെയ്യുന്നു. അഹങ്കാരംപോയി മനോവൃത്തി ബ്രഹ്മാകാരമായി തുടന്നു നിലനില്ക്കുന്നതാണു് സംപ്രജ്ഞാതസമാധി. ഈ സമാധിയെ ശ്രീശങ്കരഭഗവത്പാദർ ഉപദേശസാഹസ്രിയിൽ ഇങ്ങനെ വിവരിക്കുന്നു:

> ദൃശിസ്വരൂപം ഗഗനോപമം പരം
> സകൃദ്വിഭാതം ത്വജമേകമക്ഷരം
> അലേപകം സർവ്വഗതം യദദ്വയം
> തദേവ ചാഹം സതതം വിമുക്ത ഓം.

ദൃക്സ്വരൂപമായി ആകാശംപോലെ സദാ പ്രകാശിച്ചു വിളങ്ങുന്ന ജനനമരണങ്ങളററ പരബ്രഹ്മവസ്തുവാണു ഞാൻ. കളങ്കമററതും സർവ്വവ്യാപ്തവും അദ്വയവുമായി സദാ

വിമുക്തമായി വത്തിക്കുന്ന പ്രണവസ്വരൂപമായ വസ്തുവാണ് ഞാൻ. ദൃക്കായി വിളങ്ങുന്നവനും ക്രിയാരഹിതനും കളങ്കമററവനുമാണ് ഞാൻ. സ്വാഭാവികമായിത്തന്നെ ഒരു വിഷയവുമായും എനിക്കു ബന്ധമില്ല. മുൻപിലും പിൻപിലും മുകളിലും താഴേയും സവ്ത്ര നിറഞ്ഞു സമ്പൂണ്ണനായി ഞാൻ വത്തിക്കുന്നു. ജനനമരണങ്ങളില്ലാതെ ഞാൻ സ്വരൂപേണ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

> അജോഽമരശ്ചൈവ തഥാജരോഽമൃതഃ
> സ്വയംപ്രഭഃ സർവ്വഗതോഽഹമദ്വയഃ
> ന കാരണം കാര്യമതീവ നിമ്മലഃ
> സദൈവ തൃപ്തശ്ച തതോ വിമുക്ത ഓം.

ഞാൻ ജനിക്കാത്തവനാണ്; മരിക്കാത്തവനാണ്; ജീണ്ണിക്കാത്തവനാണ്; അമൃതസ്വരൂപനാണ്. എങ്ങും നിറഞ്ഞു സ്വയം പ്രകാശിച്ചു നിൽക്കുന്ന അദ്വയവസ്തുവാണ്. ഞാൻ കാരണമോ കാര്യമോ അല്ല; അതീവ പരിശുദ്ധനാണ്. സദാ തൃപ്തനും അതുകൊണ്ടുതന്നെ മുക്തനുമാണ്. ഈ രീതിയിൽ ഇടവിടാതെയുള്ള ആത്മാനുഭവമാണ് സംപ്രജ്ഞാതസമാധി.

ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. സംപ്രജ്ഞാതസമാധി അംഗിയല്ലേ ? ധ്യാനാനന്തരപ്രതിപാദ്യമായ എട്ടാമത്തെ യോഗാംഗമായ സമാധിയും അതും ഒന്നാകുന്നതെങ്ങനെ? ഈ സംശയം സാരമില്ല. യോഗാംഗമായ സമാധിയും സംപ്രജ്ഞാതസമാധിയും ഏതാണ്ടൊക്കെ ഒന്നുതന്നെ. വേദപഠനം ആരംഭിക്കുന്ന കുട്ടി ഓരോ വാക്കും തെററിച്ചെന്നു വരാം; നല്ലവണ്ണം പഠിച്ചയാരം ബോധപൂവ്വം തെററു വരുത്താതെ നോക്കും; അദ്ധ്യാപകനാകട്ടെ അശ്രദ്ധയോടും അലസതയോടുംകൂടി ഉച്ചരിച്ചാലും തെറേറ വരുത്തുന്നില്ല. ഇവിടെ ഒരേ വിഷയത്തിൽത്തന്നെ പരിപാകതാരതമ്യം കൊണ്ടുള്ള ഭേദം കാണാം. അതുപോലെ ആത്മാനുഭവമെന്ന ഒരേ വിഷയത്തിൽ ധ്യാനസമാധിസംപ്രജ്ഞാതസമാധി

കാംക്ക പരിപാകതാരതമ്യംകൊണ്ടുള്ള ഭേദം മാത്രമേയുള്ള എന്നറിയേണ്ടതാണ്. ധാരണാധ്യാനസമാധികൾ മൂന്നും മനസ്സിനെ മാത്രം ആശ്രയിക്കുന്ന അഭ്യാസങ്ങളായതുകൊണ്ട് സംപ്രജ്ഞാതസമാധിയുടെ അന്തരംഗങ്ങളാണ്. യമാദി അഞ്ചും ബഹിരംഗങ്ങൾ. ''ത്രയമന്തരംഗം പൂർവ്വേഭ്യഃ'' എന്ന സൂത്രംകൊണ്ട് പതഞ്ജലി ഇക്കാര്യം വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. അതിരററ പുണ്യവിശേഷംകൊണ്ട് അന്തരംഗങ്ങളിൽ ആദ്യമേതന്നെ ഉറപ്പ് കിട്ടിയാൽ പിന്നെ ബഹിരംഗാഭ്യാസത്തിനായി അതിപ്രയത്നം വേണ്ടെന്നു വെയ്ക്കാം.

സിദ്ധിരഹസ്യം

സംപ്രജ്ഞാതസമാധി പലതരത്തിലുണ്ടെന്ന് പതഞ്ജലി വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഇന്ദ്രിയഗോചരമാകത്തക്കവണ്ണം ഭൗതികസാക്ഷാത്കാരം നേടിത്തരുന്നതാണ് സവിതർക്കസംപ്രജ്ഞാതസമാധി. അന്തഃകരണത്തിൽ ശബ്ദസ്പർശാദി പഞ്ചതന്മാത്രകളെ സ്വതന്ത്രമായി സാക്ഷാത്കരിക്കാനുതകുന്നതാണ് സവിചാരസംപ്രജ്ഞാതസമാധി. രജസ്സും തമസ്സും മിക്കവാറുമകന്ന് ബുദ്ധിക്ക് സത്ത്വഗുണം തെളിയുന്നിടത്താണ് സാനന്ദസംപ്രജ്ഞാതം; ശുദ്ധസത്ത്വപ്രധാനമായ പ്രാണസാക്ഷാത്കാരമാണ് സാസ്മിതസംപ്രജ്ഞാതം. തുടന്ന് ചില പ്രത്യേക രീതികളിൽ അഭ്യസിക്കുന്ന സംപ്രജ്ഞാതസമാധികൾ അനേകതരം സിദ്ധികൾക്ക കാരണമായി ഭവിക്കുമെന്നും യോഗസൂത്രത്തിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇവ ആകാശഗമനാദി സിദ്ധിഹേതുക്കളാണെങ്കിലും മുക്തിപ്രദമായ സമാധിക്ക് വിരോധികളാണ്. ആ കാരണത്താൽത്തന്നെ ഈ പ്രകരണത്തിൽ നമുക്കവയെ വിട്ടുകളയാവുന്നതാണ്. ''തേ സമാധാവുപസർഗ്ഗാ വ്യുത്ഥാനേ സിദ്ധയഃ'' എന്ന സൂത്രംകൊണ്ട് പതഞ്ജലിതന്നെ ഇക്കാര്യം വെളിപ്പെടുത്തിയി

ട്ടുണ്ട്. സിദ്ധികൾ മോക്ഷസമാധിക്ക് വിഘ്നങ്ങളായി ഭവിച്ച് വ്യവഹാരവേളയിൽ മോഹിപ്പിക്കുമെന്നാണ് സൂത്രാർത്ഥം. ആത്മജ്ഞാനംകൂടാതെ കൃതകൃത്യതാരൂപമായ മോക്ഷം വന്നുചേരുന്നതല്ല. അതുകൊണ്ട് ആത്മജ്ഞാനം കൊതിക്കുന്നവർ സിദ്ധികളിൽ കൗതുകം കാണിക്കാൻ പാടില്ല. മറെറാരു സൂത്രംകൊണ്ടും പതഞ്ജലി സാധകന്മാൎക്ക് മുന്നറിയിപ്പു നല്കുന്നു: ''സ്ഥാന്യുപനിമന്ത്രണേ സംഗസ്മയാകരണം പുനരനിഷ്ടപ്രസംഗാത്'' എന്നാണ് സൂത്രം. സമാധിസ്ഥാനത്തു പ്രത്യക്ഷീഭവിക്കുന്ന ദേവന്മാരും മററും സ്വൎഗ്ഗഭൂമികളിലേയ്ക്കു സാധകനെ ക്ഷണിച്ചു എന്നു വരും. എന്നാൽ അവരാൽ ആകൎഷിക്കപ്പെടുകയോ, അഹങ്കരിക്കുകയോ ചെയ്താൽ അനിഷ്ടമാണ് ഫലം. സാധനാഭ്യാസത്തിൽനിന്നുള്ള പതനമാണ് അനിഷ്ടം. യോഗവാസിഷ്ടത്തിലെ ഉദ്ദാലകൻെറ ധീരതയുടെ മുമ്പിൽ ദേവന്മാർപോലും ഇളിഭ്യരായി പിന്തിരിയുന്നതായി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. സമാധ്യഭ്യാസം ശക്തി പ്രാപിച്ചതോടെ ദേവന്മാർ ഉദ്ദാലകൻെറ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. സ്വൎഗ്ഗത്തിലേയ്ക്ക് അദ്ദേഹത്തെ ക്ഷണിച്ചു. ഉദ്ദാലകനാകട്ടെ അവജ്ഞാപൂൎവ്വം അവരുടെ ക്ഷണം തള്ളിക്കളഞ്ഞിട്ട് നിൎവ്വികല്പസമാധിക്കുവേണ്ടിയുള്ള അഭ്യാസം തുടൎന്നു. അതോടെ ദേവന്മാർ ലജ്ജിച്ചു തലതാഴ്ത്തി പിന്തിരിയുകയും ചെയ്തു.

വാസിഷ്ടത്തിൽ സിദ്ധിരഹസ്യത്തെക്കുറിച്ച് രാമൻ വസിഷ്ഠനോട് ചോദിക്കുന്നുണ്ട്:

ജീവന്മുക്തശരീരാണാം കഥമാത്മവിദാം വര
ശക്തയോ നേഹ ദൃശ്യന്തേ ആകാശഗമനാദികാഃ.

''മഹാജ്ഞാനിയായ അല്ലയോ മഹൎഷേ, ജീവന്മുക്തരായിക്കഴിയുന്നവൎക്ക് ആകാശഗമനാദി സിദ്ധികൾ എന്തുകൊണ്ടാണ് കാണപ്പെടാത്തതു്?'' ഈ ചോദ്യത്തിന് വസിഷ്ഠൻ വിസ്തരിച്ച് മറുപടി നല്കുന്നു:

> അനാത്മവിദമുക്തോഽപി നഭോവിഹരണാദികം
> ദ്രവ്യമന്ത്രക്രിയാകാലശക്ത്യാപ്നോത്യേവ രാഘവ.

അല്ലയോ രാമ, മുക്തിക്കും സിദ്ധികൾക്കും തമ്മിൽ ബന്ധമില്ല. ആത്മജ്ഞാനമോ, മുക്തിക്കു കൊതിയോ ഇല്ലാത്ത ഒരാൾക്കുപോലും ദ്രവ്യശക്തി, മന്ത്രശക്തി, ക്രിയാശക്തി, കാലശക്തി എന്നിവയെ ആശ്രയിച്ച് സിദ്ധികൾ നേടാവുന്നതേയുള്ളു. ആധുനിക ശാസ്ത്രജ്ഞൻെറ വിമാനയാത്ര, ചന്ദ്രഗമനം തുടങ്ങിയവ ദ്രവ്യശക്തിയെ ആശ്രയിച്ചു നേടിയിട്ടുള്ള സിദ്ധികളാണ്. ഏതെങ്കിലും മന്ത്രം കൃത്യമായി കുറേനാൾ ജപിച്ച് മനസ്സിനേകാഗ്രത നേടുന്നതുകൊണ്ടും സിദ്ധികളുണ്ടാകാം. നല്ല മന്ത്രവാദികളുടെ സിദ്ധിരഹസ്യമിതാണ്. ചില ദേവതമാരെ ഉപാസനകൾകൊണ്ടു പ്രസാദിപ്പിച്ചും ചില പ്രത്യേകരീതികളിൽ മനസ്സിനെ അഭ്യസിപ്പിച്ചും ഉണ്ടാകുന്ന സിദ്ധികളാണ് ക്രിയാശക്തികൊണ്ടു നേടുന്ന സിദ്ധികൾ. ഉപാസകന്മാരുടേയും ഐന്ദ്രജാലികന്മാരുടേയും സിദ്ധികൾ ഇങ്ങനെ കിട്ടുന്നവയാണ്. ഇനിയും ചിലക്കു പൂർവ്വജന്മത്തിലെ ആഗ്രഹം ഫലിച്ച് ജനനാൽത്തന്നെ സിദ്ധികളുള്ളവരായി പിറക്കാൻ കഴിയുന്നു. ഇങ്ങനെ വന്നുചേരുന്നവയാണ് കാലശക്തികൊണ്ടുള്ള സിദ്ധികൾ. പക്ഷികളും മററും ജന്മനാ ആകാശഗമനസിദ്ധിയുള്ളവയായി കാണപ്പെടുന്നുണ്ടല്ലോ. എന്തായാലും വസിഷ്ഠൻ ഇങ്ങനെ തുടരുന്നു:

> നാത്മജ്ഞസ്യൈഷ വിഷയ ആത്മജ്ഞോ ഹ്യാത്മമാത്രദൃക്
> ആത്മനാഽഽത്മനി സംതൃപ്തോ നാവിദ്യാമനുധാവതി.

സിദ്ധികളെല്ലാം ഭൗതികമായ അവിദ്യാമണ്ഡലത്തിൽപ്പെട്ടവയാണ്. ആത്മജ്ഞാനിക്കു് അവയിൽ ഒരു കൗതുകവുമില്ല. ആത്മജ്ഞാനം നേടിയയാൾ സദാ ആത്മാനന്ദത്തിൽത്തന്നെ മഗ്നനായി വർത്തിക്കുന്നു. മനസ്സ് ആത്മാവിൽത്തന്നെയുറപ്പിച്ചു സംതൃപ്തനായിക്കഴിയുന്നയാൾ ഒരിക്കലും അവിദ്യയുടെ പിന്നാലെ പോകുന്നതല്ല.

പ്രാപഞ്ചികകാര്യ്യങ്ങളായി എന്തൊക്കെയുണ്ടോ അവ യെല്ലാം അവിദ്യാമയങ്ങളാണ്. അവിദ്യയെ കൈവെടിഞ്ഞ ആത്മജ്ഞാനി അവയിൽ എങ്ങനെ മുഴുകാനാണ്?

> ദ്രവ്യമന്ത്രക്രിയാകാലശക്തയഃ സാധു സിദ്ധിദാഃ
> പരമാത്മപദപ്രാപ്തൌ നോപകുർവ്വന്തി കാശ്ചന.

ദ്രവ്യശക്തി, മന്ത്രശക്തി, ക്രിയാശക്തി, കാലശക്തി എന്നിവ ഏതു സിദ്ധിയും നേടിത്തരുമെന്നുള്ളതു വാസ്തവം. എന്നാൽ പരമാത്മപദലാഭത്തിന് ഇവയൊന്നുംതന്നെ ഉപകരിക്കുകയില്ല.

> സർവ്വേച്ഛാജാലസംശാന്തൌ ആത്മലാഭോദയോ ഹി യഃ
> സ കഥം സിദ്ധിവാഞ്ഛയാം മഗ്നചിത്തേന ലഭ്യതേ.

സർവ്വകാമങ്ങളും പൂർണ്ണമായി നശിക്കുന്നതോടെയാണ് ആത്മലാഭമുണ്ടാകുന്നതു്. സിദ്ധികൾ കൊതിച്ച് അവയിൽ മഗ്നചിത്തനാകുന്നയാൾക്ക് അതെങ്ങനെ കിട്ടുവാനാണ്? നാഗരികസുന്ദരിമാരുമായി സദാ കഴിഞ്ഞുകൂടുന്ന ഒരാളിനെ അപരിഷ്കൃതയായ ഗ്രാമീണയുവതിക്ക് ആകർഷിക്കാൻ പററുന്നതല്ല. അതുപോലെ തത്ത്വജ്ഞാനിയായ സത്യദർശിയെ പ്രാപഞ്ചികവിഷയങ്ങളൊന്നും ആകർഷിക്കുന്നതല്ല.

> അപി ശീതരുചാവർക്കേ സുതീക്ഷ്ണേഽപീന്ദുമണ്ഡലേ
> അപ്യധഃ പ്രസരത്യഗ്നൌ ജീവന്മുക്തോ ന വിസ്മയീ.

ഒരു സിദ്ധൻ സൂര്യ്യനെ തണുപ്പിച്ചുവെന്നിരിക്കട്ടെ; ചന്ദ്രനെ ചൂടുപിടിപ്പിച്ചുവെന്നിരിക്കട്ടെ; അഗ്നിയെ തലകീഴാക്കിജ്ജ്വലിപ്പിച്ചുവെന്നിരിക്കട്ടെ. ഇതുകൊണ്ടൊന്നുംതന്നെ ഒരു ജീവന്മുക്തൻ ആശ്ചര്യ്യഭരിതനായിത്തീരുന്നില്ല. സർവ്വശക്തനായ പരമപുരുഷനിൽനിന്നും ഇങ്ങനെയുള്ള എന്തു ശക്തിവിശേഷം വേണമെങ്കിലും പ്രകടമാകാമെന്നുള്ളതേയുള്ളു. ഇതറിയുന്ന ജീവന്മുക്തന് അദ്ഭുതങ്ങളിലൊന്നും കൗതുകമേയുണ്ടാകുന്നില്ല. ഇനി ആത്മഭാവന

യിൽ കഴിയുന്ന ഒരാരംക്കു് സിദ്ധികളിൽ കൊതിയുണ്ടോ യെന്നു കരുതുക; എങ്കിൽ നേരത്തെ പറഞ്ഞ സിദ്ധിസാധ കങ്ങളായ ശക്തികളെ ആശ്രയിച്ചുതന്നെയാണയാരം സിദ്ധികരം നേടേണ്ടതു്. ആത്മസമാധിവേളകളിൽ യാദൃ ച്ഛികമായി സിദ്ധികരം വന്നുചേന്നാൽപ്പോലും അവയെ തുടന്നു നിലനിത്തണമെങ്കിൽ പ്രത്യേകതപശ്ചയ്യകരം ആവശ്യമാണു്.

ഭാഗവതം അഞ്ചാം സ്കന്ധത്തിലെ ഋഷഭകഥയിൽ ശ്രീശുകനും സിദ്ധിരഹസ്യം വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ഗൃഹസ്ഥാശ്രമവും രാജ്യഭാരവും തുടരവേതന്നെ ബ്രഹ്മാപ്പ ണബുദ്ധിയിൽ മുഴുകിയ ഋഷഭൻ ഒടുവിൽ മഹാജ്ഞാനി യായിത്തീന്നു. രാജ്യമെല്ലാം പുത്രനെ ഏല്പിച്ചിട്ടു് അദ്ദേഹം അവധൂതവൃത്തി കൈക്കൊണ്ടു. തുടന്നു് യോഗൈശ്വയ്യങ്ങ ളായ ആകാശഗമനം, അന്തർദ്ധാനം, പരകായപ്രവേശം, ദൂരഗ്രഹണം മുതലായവ യാദൃച്ഛികമായി അദ്ദേഹത്തിനു വന്നുചേന്നു. എന്നാൽ ജീവന്മുക്തിക്കായി ദൃഢനിശ്ചയം ചെയ്തിരുന്ന ഋഷഭൻ സിദ്ധികളെ ആദരിക്കാതെ പുറം തള്ളി. ഋഷഭൻെറ ഈ പ്രവൃത്തിയെക്കുറിച്ചു് പരീക്ഷിത്തു് ശുകനോടൊരു ചോദ്യമുന്നയിച്ചു. കമ്മബീജങ്ങരം ജ്ഞാനാ ഗ്നിയിൽ ദഹിച്ചുകഴിഞ്ഞവക്കു യാദൃച്ഛികമായി വന്നുചേ രുന്ന സിദ്ധികരം ദോഷകരങ്ങളല്ലല്ലോ. പിന്നെയെന്തു കൊണ്ടാണു് ഋഷഭൻ അവയെ തിരസ്കരിച്ചതു്? ശുകൻ ഇതിനു നല്കുന്ന മറുപടി ശ്രദ്ധേയമാണു്. ശാകിരാതനെ ഒരു മൃഗം എങ്ങനെ വിശ്വസിക്കാതിരിക്കുന്നുവോ അതു പോലെ ജീവന്മുക്തിയിൽ സ്ഥിരത കൊതിക്കുന്നവർ ചഞ്ചലസ്വഭാവമായ മനസ്സിൽ ഒരിക്കലും വിശ്വാസമപ്പി ക്കുന്നില്ല. സിദ്ധികളെല്ലാം മനസ്സിൻെറ നേട്ടങ്ങളാണു്:

> ന കര്യാത് കർഹിചിത് സഖ്യം മനസി ഹ്യനവസ്ഥിതേ
> യദ്വിശ്രംഭാച്ചിരാച്ചീണ്ണം ചസ്കന്ദ തപ ഐശ്വരം.

ഒരിക്കലും ഒരിടത്തും സുസ്ഥിരമായി നില്ക്കാൻ കൂട്ടാ ക്കാത്ത ഈ മനസ്സിനോടു സഖ്യമേ പാടില്ല. മനസ്സി

നോട്ട സഖ്യപ്പെട്ടതുനിമിത്തം പണ്ട പരമശിവൻ വിഷ്ണുവിൻെറ മോഹിനീരൂപം കണ്ട മോഹിച്ച് ചിരകാലതപസ്സിൽനിന്നും ഭ്രംശിച്ച കഥ പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ.

നിത്യം ദദതി കാമസ്യ ഛിദ്രം തമനു യേ/രയഃ
യോഗിനഃ കൃതമൈത്രസ്യ പത്യൎജായേവ പുംശ്ചലീ.

ഒരു പ്രാവശ്യം മനസ്സിനു വഴങ്ങുകയാണെങ്കിൽ അതു തുടൎന്ന് പുതിയ പുതിയ കാമങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കും. കാമത്തിനിടം കിട്ടിയാൽ അതിനെ അനുഗമിച്ച് ക്രോധമദമാത്സൎയ്യാദി മററു ജ്ഞാനശത്രുക്കളും കടന്നുവരും. ഇങ്ങനെ, വിശ്വസിക്കുന്ന പതിയെ വേശ്യയായ ഭാൎയ്യയെന്നപോലെ മനസ്സ് യോഗിയെ ചതിക്കാനിടവരും.

കാമോ മന്യുൎമ്മദോ ലോഭഃ ശോകമോഹഭയാദയഃ
കൎമ്മബന്ധശ്ച യന്മൂലഃ സ്വീകുൎയ്യാത് കോ നു തദ്ബുധഃ.

കാമം, ക്രോധം, മദം, ലോഭം, ശോകം, മോഹം, ഭയം എന്നിവയുടെ ഇരിപ്പിടമാണ് മനസ്സ്. സകല കൎമ്മബന്ധങ്ങളും ഈ മനസ്സിൻെറ സൃഷ്ടികളാണ്. വിവേകമുള്ള ഒരു മനുഷ്യനും ഈ മനസ്സിനെ അംഗീകരിക്കയില്ല. അതുകൊണ്ട സിദ്ധിഫലങ്ങളായ സംപ്രജ്ഞാതസമാധികൾ ജീവന്മുക്തിയിൽ അനാദരണീയങ്ങളാണ്. നേരേമറിച്ച് ആത്മവിഷയകമായ സംപ്രജ്ഞാതസമാധി ക്രമേണ വാസനാക്ഷയത്തിനും പൂൎണ്ണമായ നിരോധസമാധിക്കും ഹേതുവായി ഭവിക്കുന്നു. അതിനാൽ അതിനെ നമുക്കാദരിക്കാം.

നിരോധസമാധിസ്വരൂപം

ജീവന്മുക്തിക്കുപകരിക്കുന്ന നിരോധസമാധിയാണ് നമുക്കു പ്രധാനമായി ചൎച്ച ചെയ്യാനുള്ളതു്. അഞ്ചു ഘട്ടങ്ങളിലായിട്ടാണ് ഇതു സാധിക്കേണ്ടതു്. വാങ്നിരോധം, മനോനിരോധം, വിജ്ഞാനാത്മനിരോധം, മഹാത്മ

നിരോധം, ശുദ്ധാത്മലാഭം ഇവയാണ് ആ ഘട്ടങ്ങൾ, നിരോധമെന്നാലെന്താണെന്ന് പതഞ്ജലി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്: ''വ്യുത്ഥാനനിരോധസംസ്കാരയോരഭിഭവപ്രാദുർഭാവൗ നിരോധക്ഷണചിത്താന്വയോ നിരോധപരിണാമഃ'' ചഞ്ചലചിത്തത്തിന്റെ വ്യുത്ഥാനസംസ്കാരങ്ങൾ സമാധിവിരോധികളാണ്. യോഗി സ്വപ്രയത്നംകൊണ്ട് ഇവയെ പ്രതിദിനം പ്രതിക്ഷണം നിരോധിച്ച് പരാജയപ്പെടുത്തുന്നു. തുടന്ന് വ്യുത്ഥാനസംസ്കാരവിരോധികളായ നിരോധസംസ്കാരങ്ങൾ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നു. അതോടെ ഓരോ ക്ഷണത്തിലും ചിത്തം നിരോധസംസ്കാരത്തെ പിൻതുടരാൻ ശക്തമായിത്തീരുന്നു. ഇതുതന്നെയാണ് ചിത്തത്തിന്റെ നിരോധപരിണാമം.

വ്യുത്ഥാനസംസ്കാരാഭിഭവം

ചിത്തം മാറിമാറി ചലിച്ച് വിവിധദർശനങ്ങളെ ഉളവാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതാണ് വ്യുത്ഥാനസംസ്കാരം. യോഗി സ്വപ്രയത്നംകൊണ്ട് ഈ വ്യുത്ഥാനസംസ്കാരങ്ങളെ പരാജയപ്പെടുത്താൻ അഭ്യസിക്കുന്നു. ഈ പ്രയത്നത്തിന്റെ വിശദമായ ഒരു ചിത്രം വാസിഷ്ഠത്തിൽ ഉദ്ദാലകമുനിയുടെ സമാധ്യഭ്യാസവിവരണത്തിൽ നമുക്കു കാണാം. ഉദ്ദാലകൻ വിചാരിച്ചു: ''മേരുശൃംഗത്തിൽ മേഘഖണ്ഡമെന്നപോലെ സങ്കല്പരഹിതമായ പരമപാവനപദത്തിൽ ചിരകാലവിശ്രാന്തി എനിക്കെന്നാണു കിട്ടുക?'' ഉദ്ദാലകബ്രാഹ്മണൻ ഇങ്ങനെ ചിന്താപരവശനായിത്തീർന്നു. തത്ഫലമായി വീണ്ടും ഏകാന്തത്തിൽ ചെന്നിരുന്ന് അദ്ദേഹം ധ്യാനം അഭ്യസിക്കാൻ തുടങ്ങി.

> വിഷയൈർന്നീയമാനേ തു ചിത്തേ മർക്കടചഞ്ചലേ
> ന സ ലേഭേ സമാധാനേ പ്രതിഷ്ഠാം പ്രീതിദായിനീം.

മർക്കടചഞ്ചലമായ മനസ്സ് ബാഹ്യവിഷയങ്ങളാൽ ആകർഷിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടേയിരുന്നു. അതിനാൽ ആനന്ദദാ

യിനിയായ സമാധിനിഷ്ഠയിൽ ഉറയ്ക്കാൻ അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞില്ല. ചിലപ്പോൾ ചിത്തകപി ബാഹ്യവിഷയങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ച് ഉള്ളിലൊതുങ്ങും. എന്നാൽ ഉള്ളിലൊതുങ്ങിയിരുന്ന് വിവിധസങ്കല്പങ്ങളിൽപ്പെട്ടു ചലിച്ചുകൊണ്ടേയിരിക്കും. അല്പം കഴിഞ്ഞു് വീണ്ടും ബാഹ്യവിഷയങ്ങളെ അവലംബമാക്കും. മററുചിലപ്പോൾ ഭയപ്പെട്ട പക്ഷിയെപ്പോലെ മനോരാജ്യങ്ങൾവഴി ദൂരദേശങ്ങളിൽ പറന്നുനടക്കും. ചിലപ്പോൾ ഉദിച്ചുനില്ക്കുന്ന സൂര്യനെപ്പോലെ പരന്നു വ്യാപിച്ച തേജസ്സ് ഉള്ളിൽ കാണാറാകും. ക്ഷണനേരം കഴിഞ്ഞു തേജസ്സസ്തമിച്ച ശൂന്യാകാശത്തിന്റെ അനുഭവമുണ്ടാകും. അതും മാഞ്ഞുമറഞ്ഞു് ചിലപ്പോൾ കൂരിരുട്ടുകൊണ്ടു ഹൃദയം നിറയും.

ആഗച്ഛതോ യഥാകാമം പ്രതിഭാസാൻ പുനഃ പുനഃ
അച്ഛിനന്മനസാ ശൂരഃ ഖഡ്ഗേനേവ രണേ രിപൂൻ.

ഇങ്ങനെ മാറിമാറി വന്നുകൊണ്ടിരുന്ന കാഴ്ചകളെ ധീരനായ മുനി അസംഗശസ്ത്രംകൊണ്ടു്, വാളുകൊണ്ടു് യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുക്കളെയെന്നപോലെ, മുറിച്ചുതള്ളി. ഉണ്ടായി മറയുന്ന ഇത്തരം ക്ഷണികദർശനങ്ങൾ ഒട്ടൊന്നകന്നതോടെ കുറച്ചൊരിരുട്ടുകൊണ്ടു മൂടി അങ്ങിങ്ങു ലോകചിന്തകളുടെ കളങ്കം പേറിക്കൊണ്ടു വിവേകസൂര്യൻ ഹൃദയാകാശത്തിൽ ഉദിച്ചുയരുന്നതായി കാണപ്പെട്ടു. ഇങ്ങനെ പൊന്തിവരുന്ന വിവേകസൂര്യനെ സമ്പൂർണ്ണമായി ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ടു് അവശേഷിക്കുന്ന ഇരുട്ടിനേയും ഒഴിച്ചു മാററാനായി ഉദ്ദാലകമുനിയുടെ ഒരു ശ്രമം. ഇരുട്ടുമാറിയതോടെ ഉജ്ജ്വലമായ തേജഃപുഞ്ജം പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. ഒരു കുട്ടിയാന കരിംകുവളവനം പിഴുതെറിയുന്നതുപോലെ മുനി ആ തേജഃപുഞ്ജത്തേയും നിരാകരിച്ചു. തേജസ്സു ശമിച്ചതോടെ ആകാംക്ഷാഭരിതമായിരുന്ന മനസ്സ് രാത്രിയിലെ താമരയെന്നപോലെ നിദ്രയിൽ ലയിച്ചു. മുനിയാകട്ടെ ആ നിദ്രയേയും നിസ്സംഗശസ്ത്രംകൊണ്ടു വെട്ടി

മാററി. നിദ്ര മാറിയതോടെ ഒരു ശൂന്യതയുടെ അനുഭവ മുണ്ടായി. ശൂന്യതാബോധവും മാററപ്പെട്ടതോടെ ഒന്നു മറിയാനില്ലാത്തതുപോലെ ഒരു മോഹം വന്നുചേൎന്നു. ഈ മോഹത്തേയും ആ മഹാമുനി തുടച്ചുമാററി. അതോടെ മനസ്സ് അദ്ഭുതകരമായ തൻെറ ഉപശമസ്ഥാനം കണ്ടെത്തി.

തതസ്തേജസ്തമോനിദ്രാമോഹാദിപരിവജ്ജിതം
കാമപ്യവസ്ഥാമാസാദ്യ വിശശ്രാമ മനഃ ക്ഷണം.

തുടൎന്ന് അദ്ഭുതകരമായ ഒരനുഭവദശയിലെത്തി മനസ്സ് ക്ഷണനേരത്തേയ്ക്കു പൂൎണ്ണവിശ്രമം കണ്ടെത്തി. പ്രകാശമോ, ഇരുട്ടോ, നിദ്രയോ മോഹമോ അവിടെ ലേശംപോലും അനുഭവപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. ഇവിടെ വ്യുത്ഥാനസംസ്കാരങ്ങളെയെല്ലാം ജയിച്ച് മനസ്സു നിരോധപരിണാമദശയിലെത്തിച്ചേൎന്നുവെന്നു ഭാവം.

നിരുദ്ധചിത്തസ്വരൂപം

ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. ബോധമൊഴിച്ചുള്ള മനസ്സിൻെറ എല്ലാ ഭാവങ്ങളും പ്രതിക്ഷണപരിണാമികളാണെന്ന കാൎയ്യം എല്ലാവൎക്കും സമ്മതമാണല്ലോ. ഈ ന്യായമനുസരിച്ചു ചിത്തം സദാ പരിണാമപ്രവാഹത്തോടുകൂടിയതാണെന്നു പറയേണ്ടിവരുമല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു ചിത്തത്തിൻെറ നിരോധപരിണാമത്തെ എന്തായിട്ടാണ് മനസ്സിലാക്കേണ്ടതു് ? നിരുദ്ധചിത്തത്തിനു വൃത്തിപ്രവാഹമുണ്ടോ ? ഉണ്ടെങ്കിൽ അതേതു രൂപത്തിലാണ് ? ഈ സംശയങ്ങരം ശരിയാണ്. ചലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വ്യുത്ഥിതചിത്തത്തിൻെറ വൃത്തിപ്രവാഹം സ്പഷ്ടമാണ്. നിരുദ്ധചിത്തത്തിൻെറ വൃത്തിപ്രവാഹം ഏതു രൂപത്തിലാണെന്നാശങ്കിച്ചിട്ടു പതഞ്ജലിതന്നെ ഒരു സൂത്രംകൊണ്ടു തിനു മറുപടി നൽകിയിട്ടുണ്ട്. ''തതഃ പ്രശാന്തവാഹിതാ

സംസ്കാരാത്'' എന്നാണ സൂത്രം. നിരുദ്ധമായാൽ ചിത്ത ത്തിൻെറ വൃത്തിപ്രവാഹം സംസ്കാരംകൊണ്ട് പ്രശാന്ത മായി ഭവിക്കുന്ന എന്നാണ് സൂത്രാൎത്ഥം. ചമത, നെയ്യ്, ഹോമദ്രവ്യങ്ങൾ എന്നിവ സുലഭമായി പ്രക്ഷേപിക്കുന്ന തോടൊപ്പം ഹോമാഗ്നി പുറമേ കൂടുതൽ കൂടുതൽ ജ്വലിച്ച് ഉയരുന്ന. ചമത തുടങ്ങിയവ കുറഞ്ഞുവരുന്നതോടെ ആദ്യം ജ്വലനം അല്പമൊന്ന ശമിക്കുന്ന. തുടൎന്ന ജ്വലനം കുറഞ്ഞു കുറഞ്ഞുവരുന്ന. അതുപോലെ നിരോധവിഷയമാകുന്ന ചിത്തത്തിലെ വൃത്തിപ്രവാഹം നിരോധശക്തി വൎദ്ധി ക്കുംതോറും കൂടുതൽ കൂടുതൽ പ്രശാന്തമായിത്തീരുന്ന. ഇവിടെ നേരത്തേ നേരത്തേയുള്ള പ്രശാന്തിയുടെ സംസ്കാ രം പിന്നീട പിന്നീടുള്ള പ്രശാന്തിക്കു കാരണമായും ഭവി ക്കുന്ന. നിരോധിക്കപ്പെടുന്ന ചിത്തത്തിൻെറ ഈ പ്രശാ ന്തവാഹിത ഭഗവാൻ ഗീത ആറാം അദ്ധ്യായത്തിൽ ഭംഗി യായി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്: അന്തൎമ്മുഖമാക്കി നല്ലവണ്ണം നിരോധിക്കപ്പെടുന്ന ചിത്തം വൃത്തിപ്രവാഹം ശമിച്ച് ആത്മാവിൽ എപ്പോൾ ഉറച്ചു നിൽക്കുന്നുവോ അപ്പോൾ സൎവ്വകാമങ്ങളും വിട്ടൊഴിഞ്ഞു് ഒരാൾ യോഗിയായി ഭവിക്കുന്ന.

> യഥാ ദീപോ നിവാതസ്ഥോ നേങ്ഗതേ സോപമാ സ്മൃതാ
> യോഗിനോ യതചിത്തസ്യ യുഞ്ജതോ യോഗമാത്മനഃ.

ആത്മാവിൽ പററിനിൽക്കുന്ന യോഗിയുടെ നിരുദ്ധ ചിത്തം കാററില്ലാത്തിടത്തു് ഇളകാതെ കത്തിക്കൊണ്ടി രിക്കുന്ന ദീപത്തിന്ന തുല്യമാണ്. യോഗാഭ്യാസംകൊണ്ടു നിരുദ്ധമാകുന്ന ചിത്തം വൃത്തിപ്രവാഹം നിലച്ച് ഉപ ശമിക്കുന്ന. അതോടെ ആത്മാവ് സ്വയം ആത്മാവിനെ ദൎശിച്ച് ആനന്ദത്തിൽ മുഴുകുന്ന. ബാഹ്യേന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു വിഷയമല്ലാത്തതും ബുദ്ധിക്കു മാത്രം ഗ്രഹിക്കാവുന്നതുമായ അളവില്ലാത്ത ആനന്ദം അവിടെ അനുഭവവിഷയമാകുന്ന.

തത്ത്വനിഷ്ഠയിൽനിന്നും പിന്നൊരിക്കലും ചിത്തം ചലിച്ചുമാറിപ്പോകുന്നില്ല:

യം ലബ്ധ്വാ ചാപരം ലാഭം മന്യതേ നാധികം തതഃ
യസ്മിൻ സ്ഥിതോ ന ദുഃഖേന ഗുരുണാപി വിചാല്യതേ.

ചിത്തത്തിൻെറ ഈ നിരുദ്ധാവസ്ഥയിലെത്തിച്ചേരുന്ന യോഗിക്കു് തനിക്കിനി ഇതിലധികം ഒരു ലാഭവും ഉണ്ടാകാനില്ലെന്നു ബോദ്ധ്യമാകുന്നു. നിരുദ്ധചിത്തം എത്ര വലിയ ദുഃഖം വന്നാലും ചലിച്ചു വിവശമായിത്തീരുന്നില്ല. എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി ദുഃഖം വിട്ടുപിരിയുന്ന ഈ അവസ്ഥയാണു് യോഗമെന്നറിയപ്പെടുന്നതു്. മടുപ്പു തോന്നാത്ത മനസ്സോടുകൂടി ദൃഢനിശ്ചയത്തോടെ ഈ യോഗസ്ഥിതി നേടിയെടുക്കേണ്ടതാണു്.

നിരോധസമാധ്യുപായം

നിരോധസമാധി നേടാനുള്ള ഉപായവും പതഞ്ജലി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്: ''വിരാമപ്രത്യയാഭ്യാസപൂർവ്വകഃ സംസ്കാരശേഷോfന്യഃ'' സങ്കല്പങ്ങൾ പൂർണ്ണമായി നിലയ്ക്കുകയാണു് വിരാമം. അതിനുവേണ്ടിയുള്ള പുരുഷപ്രയത്നമാണു പ്രത്യയം. ചിത്തവൃത്തികളെ പൂർണ്ണമായി ഉപശമിപ്പിക്കുവാനുള്ള യത്നം വീണ്ടും വീണ്ടും ആവർത്തിച്ചു തുടർന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതാണു് അഭ്യാസം. ഈ അഭ്യാസംകൊണ്ടു് ഉപശമിക്കുന്ന ചിത്തം സ്വരൂപം വെടിഞ്ഞു് സംസ്കാരമാത്രമായി അവശേഷിക്കുന്നു. ഇതാണു നിരുദ്ധചിത്തം അഥവാ അസംപ്രജ്ഞാതസമാധി. പ്രസ്തുത സൂത്രത്തിനു തൊട്ടുമുമ്പായി സംപ്രജ്ഞാതസമാധിയെ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് സൂത്രത്തിലെ 'അന്യ'ശബ്ദം അസംപ്രജ്ഞാതസമാധിയെ കുറിക്കുന്നു എന്നറിയേണ്ടതാണു്. അസംപ്രജ്ഞാതസമാധിയിൽ വൃത്തികൾ പാടേ ഉപശമിച്ചു ചിത്തം സ്പഷ്ടമായി പ്രകടമാകാതിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണു് സംസ്കാരരൂപത്തിൽ

ശേഷിക്കുന്ന എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്. വിരാമപ്രയത്നം കൊണ്ടു രൂപംകൊള്ളുന്ന ചിത്തത്തെ ഭഗവാൻ ഗീത ആറാം അദ്ധ്യായത്തിൽ സ്പഷ്ടമായി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ''സങ്കല്പി ച്ചാഗ്രഹിക്കുന്ന എല്ലാ കാമങ്ങളേയും നിശ്ശേഷം വെടിയ ണം.'' പൂമാല, ചന്ദനം, വനിത, പുത്രമിത്രാദികൾ, വീടു്, വസ്തുവകകൾ ഇവയൊക്കെയാണു് സങ്കല്പിച്ചാഗ്രഹിക്കുന്ന കാമങ്ങൾ. മോക്ഷശാസ്ത്രകുശലന്മാരായ വിവേകികൾ ഇവ യൊക്കെ സ്പഷ്ടങ്ങളായ ദോഷങ്ങൾകൊണ്ടു ദൂഷിതങ്ങളാ ണെന്നു ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നു. എങ്കിലും അനാദിയായ അവിദ്യയ്ക്കു വശപ്പെട്ടുപോയവർക്കു് ഇവയിലുള്ള ദോഷ ങ്ങൾ കാണാൻ കഴിയുന്നില്ല. ദോഷങ്ങൾ മറയ്ക്കപ്പെട്ടാൽ അവിദ്യാവശഗന്മാരുടെ മനസ്സു് അവയിൽ പററിക്കൂടി മോഹബദ്ധമായിത്തീരും. അവ അഭികാമ്യപദാർത്ഥങ്ങളാ ണെന്നു സങ്കല്പിക്കാനും തുടങ്ങും. തുടർന്നു സങ്കല്പശക്തിക്കു വശപ്പെട്ടു് ഇതെനിക്കു വേണം, ഇതെനിക്കു വേണം എന്നി ങ്ങനെ വിവിധകാമങ്ങൾക്കു രൂപം നൽകും. ഇങ്ങനെ സങ്ക ല്പിച്ചു് ആഗ്രഹിക്കുന്ന കാമങ്ങളെയാണു നിശ്ശേഷം വെടി യാൻ ഭഗവാനാവശ്യപ്പെടുന്നതു്. മറെറാരു സ്മൃതിയും ഇക്കാര്യം സ്പഷ്ടമായി വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. കാമങ്ങ ളുടെയെല്ലാം നാരായവേരു സങ്കല്പമാണു്. ഫലേച്ഛയോടു കൂടി ചെയ്യുന്ന സകല യജ്ഞങ്ങളും സങ്കല്പപ്രഭവങ്ങളാണു്.

> കാമ ജാനാമി തേ മൂലം സങ്കല്പാത് കില ജായസേ
> ന ത്വാം സങ്കല്പയിഷ്യാമി സമൂലസ്ത്വം വിനങ്ക്ഷ്യസി.

ഹേ കാമ, നിൻെറ ഉറവിടം എനിക്കു് നല്ലപോലെ വെളിപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സങ്കല്പമാണു് നിനക്കു ജന്മമരുളു ന്നതു്. ഞാൻ നിന്നെ സങ്കല്പിക്കുന്നില്ലെന്നു വന്നാൽ നീ വേരോടെ നശിക്കുന്നതാണു്. വിവേകംകൊണ്ടു വിഷയ ദോഷങ്ങൾ തെളിഞ്ഞാൽ, ശ്വാവു ഛർദ്ദിച്ച പായസമെന്ന പോലെ കാമങ്ങൾ ത്യജിക്കപ്പെടുന്നു. പൂമാല, ചന്ദനം എന്നിത്യാദിയിലുള്ള കാമങ്ങൾപോലെതന്നെ ബ്രഹ്മ

ലോകം, അണിമാദ്യൈശ്വൎയ്യങ്ങൾ എന്നിവയിലെ ല്ലൊമുള്ള കാമങ്ങൾ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടവയാണ്. എല്ലാ കാമങ്ങളേയും ഉപേക്ഷിക്കണമെന്നു ഭഗവാൻ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള തിനൎത്ഥമിതാണ്. ഒരു മാസം വ്രതനിഷ്ഠയോടെ ഉപവാസ മനുഷ്ഠിക്കുന്നയാൾ ആ മാസത്തിൽ ഭക്ഷണമുപേക്ഷിക്കുന്നു. എന്നാൽ വ്രതമവസാനിക്കുന്നതോടെ ഭക്ഷണകാമം വീണ്ടു മുണ്ടാകുന്നു. യോഗിയുടെ കാമത്യാഗത്തിനു് ഈ ദോഷം വരാതിരിക്കണമെന്നു കരുതിയാണ് എല്ലാ കാമങ്ങളും നിശ്ശേഷം ഉപേക്ഷിക്കണമെന്ന് 'നിശ്ശേഷം' എന്ന വിശേ ഷണംകൂടി ചേൎത്തിരിക്കുന്നത്. എല്ലാ കാമങ്ങളേയും നിശ്ശേഷം വെടിഞ്ഞശേഷം ചുററുപാടുമുള്ള വിഷയങ്ങ ളിൽനിന്നും മനസ്സുകൊണ്ടു് ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ പിൻതിരിപ്പി ച്ച് അന്തൎമ്മുഖമാക്കി ഉറപ്പിക്കണം. ചക്ഷുരാദി ഇന്ദ്രിയ ങ്ങൾ രൂപാദി വിഷയങ്ങളിൽ സ്വാഭാവികമായി പററി നിൽക്കാൻ തുനിഞ്ഞെന്നുവരാം. ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ സ്വഭാവ സിദ്ധമായ ഈ പ്രവൃത്തിയെ പ്രയത്നപൂൎവ്വം മനസ്സുകൊണ്ടു് പിൻതിരിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. ദേവതാദൎശനം തുടങ്ങിയ വയിൽപോലും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ പ്രലോഭിതങ്ങളാവാൻ പാടില്ല.

ഭൂമികാക്രമേണയുള്ള ചിത്തജയം

കാമത്യാഗവും ഇന്ദ്രിയനിയമനവും അഭ്യസിച്ചിട്ട് ഘട്ടംഘട്ടമായി മനസ്സിനെ ക്രമേണ ഉപശമിപ്പിച്ച് സമ്പൂ ൎണ്ണനിരോധം സാധിക്കേണ്ടതാണ്. ഇക്കാൎയ്യമാണ് ഭഗ വാൻ ഇങ്ങനെ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നതു്:

> ശനൈഃ ശനൈരുപരമേദ് ബുദ്ധ്യാ ധൃതിഗൃഹീതയാ
> ആത്മസംസ്ഥം മനഃ കൃത്വാ ന കിഞ്ചിദപി ചിന്തയേത്.

ധൈൎയ്യപൂൎവ്വം ബുദ്ധിയെ പിടിച്ചുനിൎത്തി ഘട്ടം ഘട്ട മായി ഉപശമിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. മനസ്സിനെ ആത്മനിഷ്ഠ മാക്കിത്തീൎത്തിട്ട് യാതൊന്നും ചിന്തിക്കാതെ കഴിഞ്ഞു

കൂടണം. ചഞ്ചലമായ മനസ്സ് ആത്മാവിനെ വിട്ട് മററെന്തിലെങ്കിലും പററിക്കൂടാൻ മുതിന്നാൽ അവിടന്നൊക്കെ അതിനെ പിൻതിരിപ്പിച്ച് ആത്മനിഷ്ഠമാക്കി ഉറപ്പിക്കാൻ യത്നിക്കേണ്ടതാണ്. മനസ്സിനെ ഘട്ടം ഘട്ടമായി ഉപശമിപ്പിക്കണമെന്നു കാണിക്കാനാണ് ശ്ലോകത്തിൽ 'ശനൈഃ ശനൈഃ,' എന്നു പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അങ്ങനെ ഉപശമിപ്പിക്കേണ്ട നാലു ഘട്ടങ്ങൾ കഠോപനിഷത്തിൽ വ്യക്തമായി വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്:

> യച്ഛേദ്വാങ്മനസീ പ്രാജ്ഞഃ തദ്യച്ഛേദ് ജ്ഞാന ആത്മനി
> ജ്ഞാനമാത്മനി മഹതി നിയച്ഛേത് തദ്യച്ഛേച്ഛാന്ത ആത്മനി.

വാക്കിനെ മനസ്സിൽ ഉപശമിപ്പിക്കണം. മനസ്സിനെ ജ്ഞാനാത്മാവിലും (പ്രകാശസ്വരൂപമായ ബുദ്ധിയിൽ), ജ്ഞാനാത്മാവിനെ മഹാനായ ആത്മാവിലും (ഹിരണ്യഗർഭനിലും),മഹാത്മാവിനെ ശാന്താത്മാവിലും ഉപശമിപ്പിക്കണം. വാഗ്‌വ്യാപാരം രണ്ടു വിധമാണ്: ലൗകികമെന്നും വൈദികമെന്നും. വെറുതെ അതുമിതും പറഞ്ഞുകഴിച്ചുകൂട്ടുന്നതാണ് ലൗകികമായ വാഗ്‌വ്യാപാരം. മന്ത്രജപം, നാമസങ്കീർത്തനം മുതലായവയാണ് വൈദികമായ വാഗ്‌വ്യാപാരം. ഇവയിൽ ലൗകികമായ വാഗ്‌വ്യാപാരം വിവിധവിക്ഷേപങ്ങളുണ്ടാക്കി മനസ്സിനെ സദാ ചലിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. അക്കാരണത്താൽ യോഗി സമാധി വിട്ടിരിക്കുമ്പോഴും ലൗകികവാഗ്‌വ്യാപാരം പരിത്യജിക്കേണ്ടതാണ്. ഇക്കാര്യം സ്മൃതി ഇങ്ങനെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു:

> മൗനം യോഗാസനം യോഗസ്തിതീക്ഷൈകാന്തശീലതാ
> നിസ്പൃഹത്വം സമത്വം ച സപ്തൈതാന്യേകദണ്ഡിനഃ.

മൗനം, യോഗാസനം, ഏകാഗ്രത, ദുഃഖസഹിഷ്ണുത, ഏകാന്തപ്രിയത, ആഗ്രഹമില്ലായ്മ, സമത്വം ഈ ഏഴു കൂട്ടവും സന്ന്യാസികളുണ്ടായിരിക്കേണ്ടവയാണ്. നിരോധ

സമാധിപരിശീലനവേളയിൽ ജപാദി വൈദികവാഗ് വ്യാപാരവും ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടണം. ഇതാണ് വാങ്നി രോധമെന്ന ഒന്നാമത്തെ ഭൂമിക. ഈ ഒന്നാംഘട്ടം പ്രയത്ന പൂർവ്വം ഏതാനും ദിവസങ്ങൾകൊണ്ടോ മാസങ്ങൾ കൊണ്ടോ വർഷങ്ങൾകൊണ്ടോ ദൃഢമായി ജയിച്ചുവശത്താ ക്കണം. തുടന്ന് രണ്ടാംഘട്ടമായ മനോഭൂമിക കീഴടക്കാ നുള്ള യത്നമാരംഭിക്കണം. അനേകം പടികൾ കയറിയെ ത്താനുള്ള മാളികയിൽ ആദ്യത്തെ പടിതന്നെ കടക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെന്നു വന്നാൽ അതിനു മുകളിലുള്ള പടികളിൽ എത്താൻ കഴികയില്ലെന്നു തീർച്ചയാണല്ലോ. അതുപോലെ വാഗ്ഭൂമിയെ ജയിക്കാൻ കഴിയാത്തയാൾക്ക് ഉപരിതന യോഗഭൂമികകൾ അപ്രാപ്യങ്ങളായിപ്പോകും. ഇവിടെ ചക്ഷുരാദി ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ ജയിക്കുന്ന കാര്യം പറയാത്തതെ ന്തെന്നു സംശയം വരാം. അവ വാഗ്ഭൂമികയിലോ മനോ ഭൂമികയിലോ അന്തർഭവിക്കുന്നവയാണെന്നു കാണേണ്ട താണ്; ഇവിടെ വീണ്ടും ഒരു സംശയം വരാം. വാക്കിനെ മനസ്സിൽ അടക്കണമെന്നു പറയുന്നതു ശരിയല്ലല്ലോ. വാക്കും മനസ്സും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം ഇന്ദ്രിയങ്ങളല്ലേ ? ഒരിന്ദ്രിയത്തിനു മറ്റൊരിന്ദ്രിയത്തിൽ എങ്ങനെ പ്രവേശി ക്കാൻ കഴിയും ? ഈ സംശയം ശരിയല്ല. വാക്കിനെ മന സ്സിൽ ഉപശമിപ്പിക്കണമെന്നു പറയുമ്പോൾ ഒരിന്ദ്രി യത്തെ മറ്റൊരിന്ദ്രിയത്തിലേയ്ക്കു പ്രവേശിപ്പിക്കണമെ ന്നാരും അർത്ഥമാക്കുന്നില്ല. വാക്കും മനസ്സും വിവിധ വിക്ഷേപങ്ങളെയുളവാക്കുന്ന രണ്ടിന്ദ്രിയങ്ങളാണ്. അവ യിൽ ആദ്യം വാഗ്വ്യാപാരത്തെ തടഞ്ഞു് മനോവ്യാ പാരത്തെ മാത്രം അവശേഷിപ്പിക്കണമെന്നേ പറഞ്ഞതി നർത്ഥമുള്ളു.

പശു, പോത്ത്, കുതിര മുതലായ മൃഗങ്ങൾക്കെന്ന പോലെ വാങ്നിരോധം സ്വാഭാവികമായിത്തീന്നാൽ തുടന്ന് മനസ്സിനെ ജ്ഞാനാത്മാവിൽ ഉപശമിപ്പിക്കാൻ

യത്നമാരംഭിക്കേണ്ടതാണ്. ജ്ഞാനാത്മാ, മഹാത്മാ, ശാന്താത്മാ എന്നിങ്ങനെ ആത്മാവു മൂന്നു വിധമുണ്ട്. 'ഞാനിവിടെയുണ്ട്' എന്നിങ്ങനെ ജ്ഞാതാവിനെ പ്രകടമാക്കുന്ന അഹങ്കാരത്തെയാണ് 'ജ്ഞാനാത്മ'ശബ്ദത്തിലെ 'ജ്ഞാന'പദംകൊണ്ടത്ഥമാക്കുന്നത്. ഉപശമിപ്പിക്കപ്പെടേണ്ട മനസ്സിനെ അഹങ്കാരത്തിൻെറ ഉപകരണമായി വേർതിരിച്ചു കാണേണ്ടതാണ്. വിശേഷരൂപമെന്നും സാമാന്യരൂപമെന്നും അഹങ്കാരം രണ്ടുവിധമുണ്ട്. ഞാനീ ശരീരമാണ്, ഇന്നാരുടെ പുത്രനാണ് എന്നൊക്കെ വേർതിരിച്ചുകാണുന്നതാണ് വിശേഷരൂപത്തിലുള്ള അഹങ്കാരം. 'ഞാൻ ഉണ്ട്' എന്നു മാത്രം അനുഭവിക്കുന്നതാണ് സാമാന്യരൂപത്തിലുള്ള അഹങ്കാരം. ഈ സാമാന്യാഹങ്കാരം എല്ലാ വ്യക്തികളിലും വ്യാപിച്ചു നില്ക്കുന്നതായതുകൊണ്ട് ഇതിനെ 'മഹാൻ' എന്നു വിളിക്കുന്നു. ഈ ഭിന്നാഹങ്കാരങ്ങളോടുകൂടിച്ചേരുമ്പോഗം ആത്മാവ് രണ്ടായി പിരിയുന്നു. വിശേഷാഹങ്കാരത്തോടുകൂടിയ ആത്മാവിനെ ജ്ഞാനാത്മാവെന്നും സാമാന്യാഹങ്കാരത്തോടുകൂടിയ ആത്മാവിനെ മഹാത്മാവെന്നും വിളിക്കുന്നു. അഹങ്കാരോപാധി നിശ്ശേഷം ഉപശമിച്ച ആത്മാവാണ് ശാന്താത്മാവ്. ഇതു് ഉള്ളിലും പുറത്തും സവ്വത്ര വ്യാപിച്ചുനില്ക്കുന്നു. എങ്ങും നിറഞ്ഞുനില്ക്കുന്ന ചിദേകരസമായ ബോധമാണ് ശാന്താത്മാവ്. ഇതിൽനിന്നും പ്രകടമാകുന്ന ജഡശക്തിരൂപമായ അവ്യക്തമാണ് മൂലപ്രകൃതി. മൂലപ്രകൃതിയുടെ ആവിർഭാവത്തോടെ ഒരു ശൂന്യതയുടെ അനുഭവമുണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ടാണ് ഇതിനു് 'അവ്യക്ത'മെന്നു പേരിട്ടിരിക്കുന്നതു്. മൂലപ്രകൃതി ആദ്യം 'മഹത്തത്വ'മെന്ന പേരോടുകൂടി സാമാന്യാഹങ്കാരരൂപത്തിൽ പ്രകടമാകുന്നു. അതു തുടന്നു വിജ്ഞാനാഹങ്കാരരൂപത്തിലും തദുപരി മനോരൂപമായും തദനന്തരം വാഗാദീന്ദ്രിയരൂപത്തിലും പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നു. ഇക്കാൎയ്യം വെളിപ്പെടുത്താനാണ് അനുഭവങ്ങളുടെ ക്രമമായ

ആന്തരസ്വഭാവം കഠോപനിഷത്ത് ഇങ്ങനെ ചിത്രീകരി ക്കുന്നതു്:

> ഇന്ദ്രിയേഭ്യഃ പരാ ഹ്യർത്ഥാ അർത്ഥേഭ്യശ്ച പരം മനഃ
> മനസസ്തു പരാ ബുദ്ധിഃ ബുദ്ധേരാത്മാ മഹാൻ പരഃ.
> മഹതഃ പരമവ്യക്തമവ്യക്താത് പുരുഷഃ പരഃ
> പുരുഷാന്ന പരം കിഞ്ചിത് സാ കാഷ്ഠാ സാ പരാ ഗതിഃ.

ഇന്ദ്രിയങ്ങളേക്കാൾ സൂക്ഷ്മങ്ങളാണ് ശബ്ദസ്പർശാദിവി ഷയങ്ങൾ. (ശബ്ദസ്പർശാദികളെ പ്രകാശിപ്പിക്കാനുള്ള ഉപ കരണങ്ങളാണല്ലോ ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ.) വിഷയങ്ങളേക്കാൾ സൂക്ഷ്മമാണു മനസ്സ്. മനസ്സിനേക്കാൾ ബുദ്ധിയും ബുദ്ധി യേക്കാൾ മഹാത്മാവും മഹാത്മാവിനേക്കാൾ അവ്യക്തവും സൂക്ഷ്മങ്ങളാകുന്നു. അവ്യക്തത്തിനേക്കാളും സൂക്ഷ്മമാണ് പുരുഷൻ. നിലനില്പിന്റെ അന്തിമസീമയും മററെല്ലാ ററിനും ചെന്നു ലയിക്കാവുന്ന ഇടവുമാണ് പുരുഷൻ. ഈ സ്ഥിതിയറിഞ്ഞാൽ പലവിധ സങ്കല്പവികല്പരൂപത്തിൽ ഉപകരണമായി ചലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മനസ്സിനെ വിശേഷാഹങ്കാരരൂപിയായ ജ്ഞാനാത്മാവിൽ ഉപശമി പ്പിക്കേണ്ടതാണ്. മനോവ്യാപാരങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ചിട്ട് അഹങ്കാരത്തെ മാത്രമവശേഷിപ്പിക്കേണ്ടതാണെന്നു ചുരു ക്കം. ഇതസാദ്ധ്യമാണെന്നു കരുതിക്കൂടാ. വായുവിനെ പിടിച്ചുകെട്ടുന്നതുപോലെ മനോനിഗ്രഹം ദുഷ്കരമാണെന്നു പറയുന്ന അർജ്ജുനനെ ഭഗവാൻ സമാധാനിപ്പിക്കുന്നതു നോക്കുക:

> അസംശയം മഹാബാഹോ മനോ ദുർന്നിഗ്രഹം ചലം
> അഭ്യാസേന തു കൗന്തേയ വൈരാഗ്യേണ ച ഗൃഹ്യതേ.

'വീരനായ അർജ്ജുന, നീ പറയുന്നതുപോലെ മനസ്സു തീർച്ചയായും ചഞ്ചലവും ശമിപ്പിക്കാൻ പ്രയാസമുള്ളതു മാണ്. എന്നാൽ അഭ്യാസംകൊണ്ടും വൈരാഗ്യംകൊണ്ടും അതു വശപ്പെട്ടുകിട്ടും.' മനസ്സിനെ ഒരിടത്തു പിടിച്ചുനി ർത്താനുള്ള യത്നമാണ് അഭ്യാസം. സ്വർഗ്ഗീയസുഖങ്ങളും

പ്പെടെയുള്ള ലോകസുഖങ്ങളിൽ മടുപ്പു തോന്നുന്നതാണു് വിരക്തി. എന്നാൽ ക്രമമായി ആദ്യമാദ്യമുള്ള ഭൂമികകളെ ദൃഢമായി ജയിക്കാത്ത അസംയതാത്മാവിനു് മനോജയ രൂപത്തിലുള്ള യോഗം എളുപ്പത്തിൽ നേടാൻ കഴിയുന്ന തല്ല. ക്രമേണ ഭൂമികകളെ ദൃഢമായി ജയിക്കുന്ന വശ്യാത്മാവിനു് ഉപായംകൊണ്ടു് എളുപ്പത്തിൽ യോഗം നേടാൻ കഴിയുന്നു. ഉപായംകൊണ്ടു മനസ്സിനെ ജയിക്കേണ്ടതെങ്ങനെയാണെന്നു ഗൗഡപാദാചാര്യർ ദൃഷ്ടാന്തസഹിതം വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്:

ഉത്സേക ഉദധേര്യദ്വത് കുശാഗ്രേണൈകബിന്ദുനാ
മനസോ നിഗ്രഹസ്തദ്വദ് ഭവേദപരിഖേദതഃ.

കുശപ്പുല്ലിൻമുന മുക്കി തുള്ളിതുള്ളിയായി സമുദ്രജലം തേകി വററിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നതുപോലെ മുഷിയാതെ പരിശ്രമിക്കുന്നവക്കു് മനോനിഗ്രഹം നേടാൻ സാധിയ്ക്കും. തളരാതെ ശ്രമം തുടന്നാൽ ലക്ഷ്യത്തിലെത്തിച്ചേരുന്നതാണു്. എത്ര ബലവാനായാലും അനേകംപേരെ ശത്രുക്കളാക്കിത്തീക്കുന്നതപകടമാണു്. ഒരു കുരുവിപ്പക്ഷി സമുദ്രത്തെ തോല്പിച്ച കഥയുണ്ടു്. ഒരിക്കൽ ഒരു കുരുവിപ്പക്ഷി സമുദ്രക്കരയിൽ മുട്ടയിട്ടു. തിരമാലകൾ ആ മുട്ട ഒഴുക്കിക്കൊണ്ടുപോയി. 'എന്നാൽ ഞാൻ സമുദ്രം വററിക്കുന്നുണ്ടു്' എന്നാ പക്ഷി തീരുമാനിച്ചു. കൊക്കിൻെറ അററത്തു് ഓരോ തുള്ളിയായി വെള്ളം കോരിയെടുത്തു ദൂരെക്കൊണ്ടൊഴിക്കാൻ തുടങ്ങി. ബന്ധുക്കളായ പക്ഷികൾ തടഞ്ഞുവെങ്കിലും കൂട്ടാക്കിയില്ല. ആ പക്ഷികളെല്ലാം സഹായത്തിനെത്തി. പക്ഷികളിങ്ങനെ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും പറന്നു ക്ലേശിക്കുന്നതുകണ്ടു് കൃപാലുവായ നാരദൻ ഗരുഡനെ അവരുടെ സഹായത്തിനായി പറഞ്ഞയച്ചു. ഗരുഡൻെറ ചിറകടിയേററു വെള്ളം വററാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ സമുദ്രം ഭയന്നു വിറച്ചു മുട്ട കൊണ്ടുവന്നു കുരുവിക്കു നല്കി. ഇതുപോലെ മനോനിരോധമെന്ന പരമലക്ഷ്യത്തെ മുൻനിത്തി

അവിശ്രാന്തം പരിശ്രമിക്കുന്ന യോഗിയെ കരുണാനിധിയായ ഭഗവാൻ അനുഗ്രഹിക്കുന്നു. മനോനിഗ്രഹത്തിനുള്ള ഉപായങ്ങൾ തുടർന്നുകൊണ്ടേയിരിക്കുന്നതാണ് തളച്ചയില്ലാഴ്മ. ചോറുണ്ണുന്നയാൾ ഓരോ ഉരുള ഭക്ഷിക്കുമ്പോഴും ഇടയ്ക്കിടയ്ക്ക് പലതരം കറികൾകൂട്ടി ആസ്വദിക്കാറുണ്ടല്ലോ. അതുപോലെ ലോകഭോഗങ്ങൾ അനുഭവിക്കുന്നതിനിടയ്ക്കു മനോനിഗ്രഹോപായങ്ങളും ശീലിക്കേണ്ടതാണ്. വസിഷ്ഠൻ ഇക്കാര്യം ഇങ്ങനെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു:

ചിത്തസ്യ ഭോഗൈർദ്വൗ ഭാഗൗ ശാസ്ത്രേണൈകം പ്രപൂരയേത്
ഗുരുശുശ്രൂഷയാ ഭാഗമവ്യുത്പന്നസ്യ സത്ക്രമേ.

സത്യാന്വേഷണത്തിൽ ബുദ്ധിയ്ക്കുറപ്പു വന്നിട്ടില്ലാത്തയാൾ ആരംഭത്തിൽ മനസ്സിനെ നാലായി വിഭജിച്ച് രണ്ടു ഭാഗം ലൗകികസുഖങ്ങൾ അനുഭവിക്കാൻ ഉപയോഗിച്ചുകൊള്ളണം. ഒരു ഭാഗം ശാസ്ത്രപഠനത്തിനും നാലാമത്തെ ഭാഗം ഗുരുശുശ്രൂഷയ്ക്കുമായി വിനിയോഗിക്കണം. മനസ്സ് കുറെയൊക്കെ നിയന്ത്രണാധീനമായിക്കഴിഞ്ഞാൽ ഒരു ഭാഗം ലൗകികസുഖാനുഭവങ്ങൾക്കായി നീക്കിവെച്ചുകൊണ്ട് രണ്ടു ഭാഗം ഗുരുശുശ്രൂഷയ്ക്കും നാലാമത്തെ ഭാഗം ശാസ്ത്രവിചാരത്തിനും വിനിയോഗിക്കണം.

വ്യുത്പത്തിമുപയാതസ്യ പൂരയേച്ചേതസോഽന്വഹം
ദ്വൗ ഭാഗൗ ശാസ്ത്രവൈരാഗ്യൈഃ ദ്വൗ ധ്യാനഗുരുപൂജയാ.

നല്ല പക്വത വന്നുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ ചിത്തത്തിൻെറ രണ്ടുഭാഗം ശാസ്ത്രവൈരാഗ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടും മററു രണ്ടു ഭാഗം ധ്യാനവും ഗുരുപൂജയുംകൊണ്ടും നിറച്ച് ജീവന്മുക്തിക്കായി യത്നിക്കേണ്ടതാണ്. അല്പനേരം അതായത് ഒരു നാഴികയോ അരനാഴികയോ ധ്യാനം അഭ്യസിച്ചിട്ട് പിന്നെ കുറെനേരം ഗുരുവിനെ സമീപിച്ച് പരിചരിച്ച് ശാസ്ത്രം ശ്രവിക്കണം. അനന്തരം ദേഹധാരണത്തിനായുള്ള ലോകകാര്യങ്ങൾ നിർവ്വഹിച്ചശേഷം വീണ്ടും യോഗപരി

ശീലനത്തിലും ഗുരുശുശ്രൂഷയിലും ഏർപ്പെടണം. ഇങ്ങനെ യോഗപ്രധാനമായി ദിനചര്യ കഴിച്ചുകൂട്ടിയിട്ടു് ഉറങ്ങാൻ കിടക്കുമ്പോൾ അന്നേദിവസം എത്ര സമയം യോഗസാധനകൾക്കായി ചിലവഴിച്ചു എന്നു കണക്കു കൂട്ടിനോക്കണം. ഇങ്ങനെ ദിനംതോറുമോ ആഴ്ചതോറുമോ അഥവാ മാസം തോറുമോ യോഗാനുഷ്ഠാനസമയം വർദ്ധിപ്പിക്കാൻ നോക്കണം. ഓരോ ദിവസവും അല്പാല്പം വർദ്ധനവുണ്ടാകുന്നതോടെ ഒരു സംവത്സരംകൊണ്ടു് അതു ഗണനീയമാംവിധം പെരുകുന്നു. യോഗകാലം ഇങ്ങനെ വർദ്ധിച്ചാൽ മററു വ്യാപാരങ്ങൾ നടക്കാതായിപ്പോവുകയില്ലേ എന്നു ശങ്കിക്കാനില്ല. യഥാക്രമം പരിപക്വമായി യോഗനിഷ്ഠയിലുറയ്ക്കുന്നയാൾക്കു് മററു വ്യാപാരങ്ങൾ ലുപ്തങ്ങളാവട്ടെ; എന്താണു് ദോഷം? അങ്ങനെ യോഗനിഷ്ഠ വരുന്നയാൾ അതോടെ വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിനർഹനായിത്തീരുന്നു. ക്രമേണ യോഗനിഷ്ഠ ഉറയ്ക്കുന്നയാൾ ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയെപ്പോലെയോ ഒരു കച്ചവടക്കാരനെപ്പോലെയോ യോഗാരൂഢപദവിയിലെത്തിച്ചേരുന്നു. ഒരു വിദ്യാർത്ഥി പാദാംശം, പാദം, അർദ്ധം, ശ്ലോകം, ശ്ലോകദ്വയം, വർഗ്ഗം എന്ന ക്രമത്തിൽ പഠിച്ചുപഠിച്ചു പത്തോ പന്ത്രണ്ടോ വർഷം കൊണ്ടു് അധ്യാപകനായി മാറുന്നു. ഒരു കച്ചവടക്കാരൻ ഒരു രൂപ, രണ്ടു രൂപാക്രമത്തിൽ തന്റെ വ്യാപാരം വർദ്ധിപ്പിച്ചു് ലക്ഷാധിപതിയോ, കോടീശ്വരനോ ആയിമാറുന്നു. അപ്രകാരം ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയോടോ കച്ചവടക്കാരനോടോ തുല്യം യോഗപരിശീലനത്തിനാരംഭം കുറിച്ചു് മത്സരബുദ്ധിയോടെ അഭ്യാസം തുടരുന്ന സാധകനു് അത്രയുംകാലം കൊണ്ടു് എന്തുകൊണ്ടു് യോഗാരൂഢനായി ഭവിച്ചുകൂടാ? അതുകൊണ്ടു് യോഗാരൂഢപദവി കൊതിക്കുന്നയാൾ വീണ്ടും വീണ്ടും പൊന്തിവരുന്ന സങ്കല്പവികല്പങ്ങളെ ഉദ്ദാലകനെപ്പോലെ പുരുഷപ്രയത്നംകൊണ്ടു പുറംതള്ളണം. തുടർന്നു് വിശേഷാഹങ്കാരരൂപത്തിലുള്ള ജ്ഞാനാത്മാവിൽ

മനസ്സിനെ ഉപശമിപ്പിക്കണം. ഇപ്രകാരം ദ്വിതീയഭ്രമികാജയം നേടി കുട്ടിയെപ്പോലെയോ ഊമയെപ്പോലെയോ നിർമ്മനസ്സ്വം സ്വാഭാവികമാക്കിത്തീർക്കണം.

ചിദ്വസ്തുദർശനം

വാക്കിനെ മനസ്സിൽ ഉപശമിപ്പിച്ച് പ്രഥമഭ്രമികാജയവും മനസ്സിനെ വിശേഷാഹങ്കാരരൂപത്തിലുള്ള വിജ്ഞാനാത്മാവിൽ ഉപശമിപ്പിച്ച് ദ്വിതീയഭ്രമികാജയവും നേടിയാൽ പിന്നെ തൃതീയഭ്രമികയെ ജയിക്കാനുള്ള യത്നമാരംഭിക്കാവുന്നതാണ്. വിജ്ഞാനാത്മാവായ വിശേഷാഹങ്കാരത്തെ സാമാന്യാഹങ്കാരരൂപമായ മഹത്തത്ത്വത്തിൽ ലയിപ്പിക്കുകയാണ് തൃതീയഭ്രമികാജയം. ദ്വിതീയഭ്രമികാജയത്തോടുകൂടിത്തന്നെ ഒരു കുഞ്ഞിനെപ്പോലെയോ മൂകനെപ്പോലെയോ നിർമ്മനസ്സ്വം സ്വാഭാവികമായിത്തീരുന്നു. തുടർന്ന് വിശേഷാഹങ്കാരരൂപത്തിൽ സ്പഷ്ടമായി പ്രകടമാകുന്ന ജ്ഞാനാത്മാവിനെ അസ്പഷ്ടമായ സാമാന്യാഹങ്കാരരൂപത്തിലുള്ള മഹത്തത്ത്വത്തിൽ ഉപശമിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. സ്വല്പം ആലസ്യം ബാധിച്ചാൽത്തന്നെ സ്വതേ സങ്കോചിക്കുന്നതാണീ വിശേഷാഹങ്കാരം. അതുകൊണ്ട് അലസത വിട്ട് ബോധപൂർവ്വം വിസ്മരിക്കാൻ യത്നിച്ചാൽ ഇതു സങ്കോചം പ്രാപിച്ചുകൊള്ളും. മഹത്തത്ത്വരൂപം കൈക്കൊണ്ടു ശേഷിക്കുമ്പോഴും ഇതിനെ ലോകപ്രസിദ്ധമായ ആലസ്യത്തോടോ താർക്കികാഭിമതമായ നിർവ്വികല്പജ്ഞാനത്തോടോ ഉപമിക്കാവുന്നതാണ്. അഭ്യാസപാടവം കൊണ്ട് തൃതീയഭ്രമിക നല്ലവണ്ണം വശത്തായാൽ സാമാന്യാഹങ്കാരരൂപമായ ഈ 'മഹാനായ' ആത്മാവിനെ, അഹങ്കാരോപാധി പാടെ ഒഴിച്ചു മാററി, ചിദേകരസസ്വരൂപമായ ശാന്താത്മാവിൽ ഉപശമിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്:

മഹത്തത്ത്വം തിരസ്കൃത്യ ചിന്മാത്രം പരിശേഷയേത്.

മഹത്തത്ത്വത്തെ തിരസ്കരിച്ചിട്ട് ചിന്മാത്രവസ്തുവിനെ പരിശേഷിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. ഇതു നേടാനുള്ള ഉപായവും നേരത്തേ വിവരിച്ച വിസ്മൃതിപ്രയത്നംതന്നെയാണ്. കുറേക്കൂടി ശക്തിമത്തായി അഭ്യസിക്കണമെന്നേയുള്ളു. ശാസ്ത്രം പഠിക്കുന്നയാൾ ഓരോ ഗ്രന്ഥവും വ്യാഖ്യാനം നോക്കിയാണാരംഭത്തിൽ അഭ്യസിക്കുക. എന്നാൽ വ്യുത്പത്തി വന്നയാൾക്ക് പിന്നീടുള്ളവ സ്വതേതന്നെ മനസ്സിലായിക്കിട്ടുന്നു. അതുപോലെ ആദ്യമാദ്യമുള്ള യോഗഭൂമികകൾ നല്ലപോലെ വശത്തായിട്ടുള്ള ഒരു യോഗിക്കു പിന്നീട പിന്നീടുള്ളവ നേടാനുള്ള ഉപായം സ്വതേതന്നെ തെളിയാനിടയാകുന്നു. യോഗഭാഷ്യകാരൻ പ്രസ്താവിക്കുന്നതു നോക്കുക:

യോഗേന യോഗോ ജ്ഞാതവ്യോ യോഗോ യോഗാത് പ്രവർത്തതേ
യോfപ്രമത്തസ്തു യോഗേന സ യോഗീ രമതേ ചിരം.

പൂർവ്വയോഗംകൊണ്ടു് ഉത്തരയോഗത്തെ അറിയേണ്ടതാണ്. യോഗത്തിൽനിന്നുമാണ് യോഗം മുന്നേറുന്നതു്. പതനമൊഴിവാക്കി മുന്നോട്ടു പോകുന്ന യോഗി ശാശ്വതമായ ആത്മാനന്ദം കണ്ടെത്തുന്നു.

ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. മഹത്തത്ത്വത്തിനും ശാന്താത്മാവിനുമിടയ്ക്കു് 'അവ്യക്ത'മെന്നൊരു സ്ഥിതിയുണ്ടെന്നു ശ്രുതി വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടല്ലോ. അവ്യക്തത്തിൽനിന്നാണ് മഹത്തത്ത്വം രൂപം കൊള്ളുന്നതെന്നും വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ മഹത്തത്ത്വം സ്വാഭാവികമായി ഉപശമിക്കേണ്ടതു് അവ്യക്തത്തിലല്ലേ? അതെന്തേ വിട്ടുകളഞ്ഞതു് ? ഈ സംശയം സാരമില്ല. മഹത്തത്ത്വത്തെ അവ്യക്തത്തിൽ നിയമനം ചെയ്താൽ ഉപശമമല്ല ലയമായിരിക്കും സംഭവിക്കുക. ഉപശമത്തിനും ലയത്തിനും ഭേദമുണ്ട്. ഉപശമം സാധകൻ ബോധപൂർവ്വം നിർവ്വഹിക്കുന്നതാണ്. ലയമാകട്ടെ അനിയന്ത്രിതമായി

സംഭവിക്കുന്നതും. ഒരു കുടം അതിൻെറ ഉപാദാനമല്ലാത്ത വെള്ളത്തിൽ നിരോധിക്കപ്പെട്ടാൽ അതു ലയിച്ചു പോകുന്നില്ല; നേരേമറിച്ച് അതിൻെറ ഉപാദാനമായ മണ്ണിൽ നിരോധിക്കപ്പെട്ടാൽ അതു ലയിച്ചുപോകുന്നു. അതുപോലെ മഹത്തത്ത്വം ആത്മാവിൽ ലയിക്കുന്നില്ല; അവ്യക്തത്തിൽ ലയിച്ചുപോകുന്നു എന്നോർക്കേണ്ടതാണ്. ഇവിടെ സ്വരൂപലയം തന്നെയല്ലേ പുരുഷാർത്ഥമെന്നു ശങ്കിച്ചുകൂടാ. ആത്മദർശനത്തിനു സ്വരൂപലയം ഉപകരിക്കുകയില്ല. ''ദൃശ്യതേ ത്വഗ്ര്യയാ ബുദ്ധ്യാ സൂക്ഷ്മയാ സൂക്ഷ്മദർശിഭിഃ'' ഏകാഗ്രപ്പെട്ടു് സൂക്ഷ്മമായിത്തീരുന്ന ബുദ്ധികൊണ്ടു് ആത്മാവു ദർശിക്കപ്പെടാവുന്നതാണ് എന്നു ശ്രുതി പൂർവ്വവാക്യത്തിൽ ആത്മദർശനം വിധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അപ്പോൾ ആത്മദർശനത്തിനുപകരിക്കത്തക്ക മനോനിരോധമാണ് യോഗമെന്നോർക്കണം. അവ്യക്തത്തിലെ സ്വരൂപലയം ദർശനവിരോധിയാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. മാത്രമല്ല, എല്ലാ ദിവസവും ഗാഢനിദ്രയിൽ ഈ ലയം സ്വതേ സംഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ലയം നേടാൻ പ്രയത്നത്തിൻെറ ആവശ്യമില്ലെന്നും തെളിയുന്നു. ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. യോഗം സംപ്രജ്ഞാതമെന്നും അസംപ്രജ്ഞാതമെന്നും രണ്ടുണ്ടല്ലോ. ധാരണാധ്യാനസമാധികൾ അഭ്യസിച്ചു നേടേണ്ട സംപ്രജ്ഞാതയോഗത്തിൽ ഏകാഗ്രബുദ്ധി വേർതിരിഞ്ഞുനിൽക്കുന്നതുകൊണ്ടു് അതിനു് (സംപ്രജ്ഞാതയോഗത്തിനു്) ദർശനഹേതുത്വം സംഭവിക്കാമെന്നു സമ്മതിക്കാം. എന്നാൽ ശാന്താത്മാവിൽ ചിത്തം പൂർണ്ണമായി ഉപശമിച്ചുണ്ടാകുന്ന അസംപ്രജ്ഞാതയോഗത്തിൽ ചിത്തം വൃത്തിരഹിതമായിത്തീരുന്നതുകൊണ്ടു് ഗാഢനിദ്രയിലെന്നപോലെ ദർശനഹേതുത്വം പാടെ അസ്തമിക്കുകയാണല്ലോ ചെയ്യുന്നതു്. ഈ സംശയം സാരമില്ല. സ്വതഃസിദ്ധമായ വസ്തുവിൻെറ ദർശനസാമർത്ഥ്യമാണ് ഏകാഗ്രപ്പെട്ട ബുദ്ധിക്കുപോലും ലഭ്യമായിത്തീരുന്നതു്. അതുകൊണ്ടു് ശുദ്ധവസ്തു

വിന്റെ സ്വതഃസിദ്ധമായ ദർശനത്തെ അപവദിച്ചു തള്ളാൻ ആക്കും കഴിയുന്നതല്ല. ശ്രേയോമാർഗ്ഗമെന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതു നോക്കുക:

> ആത്മാനാത്മാകാരം സ്വഭാവതോഽവസ്ഥിതം സദാ ചിത്തം
> ആത്മൈകാകാരതയാ തിരസ്കൃതാനാത്മദൃഷ്ടിർവിദധീത.

സ്വാഭാവികമായി ചിത്തം ആത്മാകാരമായും അനാത്മാകാരമായും വർത്തിക്കുന്നു. ഇതിൽ അനാത്മാകാരത്തെ തിരസ്കരിച്ചിട്ടു ചിത്തത്തെ കേവലം ആത്മാകാരമാക്കി ശേഷിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. ഒരു കുടം രൂപംകൊള്ളുമ്പോൾത്തന്നെ ആകാശംകൊണ്ടു നിറഞ്ഞാണു രൂപംകൊള്ളുന്നതു്. ഉണ്ടായതിനുശേഷം പുരുഷപ്രയത്നമാണതിൽ വെള്ളമോ ധാന്യമോ ഒക്കെ നിറയ്ക്കുന്നതു്. പുരുഷപ്രയത്നംകൊണ്ടു നിറയുന്ന വെള്ളമോ ധാന്യമോ ഒക്കെ ഒഴിച്ചുമാററിയാലും ആകാശം പണ്ടേപ്പോലെ അതിൽ നിറഞ്ഞിരിക്കും. കുടത്തിന്റെ വായ് ഉള്ളംകൈകൊണ്ടമർത്തിപ്പിടിച്ചാലും ആകാശം ഉള്ളിൽ തങ്ങിനില്ക്കുകതന്നെ ചെയ്യും. ഇതുപോലെ ചിത്തം രൂപംകൊള്ളുന്ന ദശയിൽത്തന്നെ ആത്മചൈതന്യം നിറഞ്ഞു കവിഞ്ഞാണ് രൂപംകൊള്ളുന്നതു്. ചെമ്പുരുക്കി അച്ചിലൊഴിച്ചാൽ അതച്ചിന്റെ രൂപം കൈയ്ക്കൊള്ളുന്നു. അതുപോലെ ഉത്പന്നചിത്തം ഘടപടാദി പദാർത്ഥങ്ങളുമായി കൂടിച്ചേരുമ്പോൾ അതവയുടെ രൂപം വരിക്കുന്നു. സുഖദുഃഖാദിഭാവങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെടുമ്പോൾ തദാകാരം കൈക്കൊള്ളുന്നു. തുടന്നു ഭോഗാനുഭവവും ധർമ്മാധർമ്മചിന്തയും പെരുകുന്നു. ഇവിടെ ഘടപടാദി രൂപങ്ങളും സുഖദുഃഖാദി അനുഭവങ്ങളും ഒഴിച്ചു മാററപ്പെട്ടാലും ചിത്തത്തിന്റെ സ്വതഃസിദ്ധമായ ചിദാത്മകത്വം മാറിപ്പോകുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് നിരോധസമാധിയിൽ വൃത്തികളൊടുങ്ങി സംസ്കാരമാത്രമായി ഏകാഗ്രപ്പെട്ടു സൂക്ഷ്മമായിത്തീരുന്ന ചിത്തം ബോധസ്വരൂപമായ ആത്മാവിനെ മാത്രം ലക്ഷ്യമാക്കുന്നതിനാൽ ഒരു തടസ്സവും കൂടാ

തെ ആത്മാനുഭവം സാദ്ധ്യമായിത്തീരുന്നു. ഈ അനുഭവ രഹസ്യമാണ് വാർത്തികകാരൻ ഇങ്ങനെ വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്:

സുഖദുഃഖാദിരൂപിത്വം ധിയോ ധർമ്മാദിഹേതുതഃ
നിർഹേതുത്വാത്മസംബോധരൂപത്വം വസ്തുവൃത്തിതഃ.

ചിത്തത്തിനു സുഖദുഃഖാദ്യനുഭവം ധർമ്മാധർമ്മാദിചിന്ത കൊണ്ടു വന്നുചേരുന്നവയാണ്. വസ്തുവിനെ അവലംബമാക്കുന്നതുകൊണ്ട് ചിത്തത്തിൻെറ ആത്മാനുഭവമാകട്ടെ സ്വതഃസിദ്ധവും. സർവ്വാനുഭവയോഗിയും ഈ അനുഭവരഹസ്യം വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്:

പ്രശാന്തവൃത്തികം ചിത്തം പരമാനന്ദദീപകം
അസംപ്രജ്ഞാതനാമായം സമാധിര്യോഗിനാം പ്രിയഃ.

വൃത്തികൾ പൂർണ്ണമായി ഉപശമിക്കുന്ന ചിത്തം ആനന്ദസ്വരൂപമായ വസ്തുവിനെ വ്യക്തമായനുഭവിക്കുന്നു. ഇതുതന്നെയാണ് അസംപ്രജ്ഞാതസമാധി. ഇത് യോഗിമാർക്കേററവും പ്രിയമുള്ളതത്രേ. ഇങ്ങനെ ആത്മദർശനം ചിത്തത്തിൻെറ സ്വതഃസിദ്ധമായ അനുഭവമാണെങ്കിലും അനാത്മനിവാരണത്തിനായിട്ടാണു നിരോധാഭ്യാസം ശീലിക്കേണ്ടിവരുന്നത്. അതുകൊണ്ടാണ് ഭഗവാൻ ഇങ്ങനെ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നത്:

ആത്മസംസ്ഥം മനഃ കൃത്വാ ന കിഞ്ചിദപി ചിന്തയേത്.

മനസ്സിനെ ആത്മാവിൽ ഉറപ്പിച്ചുനിർത്തിക്കൊണ്ട് മററെല്ലാ ചിന്തകളേയും ഒഴിച്ചു മാറേറണ്ടതാണ്.

ചിത്തത്തെ ചികിത്സിക്കാനുള്ള സമാധിയുടെ മാത്രം വിവരണമുൾക്കൊള്ളുന്നതാണ് യോഗം. അതുകൊണ്ട് നിരോധസമാധിയെ നിർവ്വചിക്കുന്നിടത്തു യോഗശാസ്ത്രം ആത്മദർശനത്തെക്കുറിച്ച് പ്രകടമായി പ്രസ്താവിക്കുന്നില്ല. 'യോഗശ്ചിത്തവൃത്തിനിരോധഃ' ചിത്തവൃത്തികളെ നിരോധിക്കുന്നതാണു യോഗം എന്നു മാത്രമേ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളു.

എന്നാൽ 'തദാ ദ്രഷ്ടുഃ സ്വരൂപേഽവസ്ഥാനം' അപ്പോൾ ദ്രഷ്ടാവു് സ്വരൂപം പ്രാപിച്ചു നിലകൊള്ളും, എന്ന അടുത്ത സൂത്രംകൊണ്ടു് ചിത്തത്തിന്റെ ആത്മദർശനം ഭംഗ്യന്തരേണ വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു എന്നു കാണേണ്ടതാണു്. നിർവ്വികാരനായ ദ്രഷ്ടാവു് സദാ സ്വരൂപസ്ഥിതനാണു്. എങ്കിലും ചിത്തവൃത്തികൾ പൊന്തി വന്നു് ചിച്ഛായ അവയിൽ പ്രതിബിംബിക്കുന്നതോടെ യാഥാർത്ഥ്യം മറയ്ക്കപ്പെട്ടു് അസ്വസ്ഥനെപ്പോലെ ആയിത്തീരുന്നു. ഇക്കാര്യവും അടുത്ത സൂത്രത്തിൽ വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. 'വൃത്തിസാരൂപ്യമിതരത്ര – വൃത്തികളുള്ളപ്പോൾ ദ്രഷ്ടാവിനു് അവയോടു സാരൂപ്യം സംഭവിക്കുന്നു,' എന്നാണല്ലോ അടുത്ത സൂത്രം. യോഗസൂത്രത്തിൽത്തന്നെ മറ്റൊരിടത്തിങ്ങനെ കാണുമാറുണ്ടു്: 'സത്ത്വപുരുഷയോരത്യന്താസങ്കീർണ്ണയോഃ പ്രത്യയാവിശേഷോ ഭോഗഃ പരാർത്ഥത്വാത്.' ഒരിക്കലും കൂടിക്കലരാത്ത ബുദ്ധിക്കും പുരുഷനും അഭേദപ്രതിപത്തി വരുന്നതാണു് ഭോഗം. പുരുഷനു വേണ്ടിയാണിതു സംഭവിക്കുന്നതു് എന്നർത്ഥം. 'ചിതേരപ്രതിസംക്രമായാസ്തദാകാരാപത്തൗ സ്വബുദ്ധിസംവേദനം' അപരിണാമിയായ ചിത്തു് ബുദ്ധിസ്വരൂപത്തിൽ കടന്നുനില്ക്കുമ്പോൾ ആ ബുദ്ധിക്കു കാണാവുന്നതായി ഭവിക്കുന്നു എന്നു് മറ്റൊരിടത്തും വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ഏകാഗ്രബുദ്ധിക്കു ചിത്തിന്റെ ദർശനം അനുവദിച്ചു കൊടുക്കുന്നവയാണു് ഈ പ്രസ്താവനകളെല്ലാം. നിരോധസമാധികൊണ്ടു ചിത്തം ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നതോടെ 'ത്വം'പദാർത്ഥമായ പ്രത്യഗാത്മാവു് സാക്ഷാത്കരിക്കപ്പെടുന്നു. എന്നാൽ പ്രത്യഗാത്മാവിന്റെ ബ്രഹ്മത്വം വ്യക്തമായി അനുഭവിക്കാൻ മഹാവാക്യത്തെ പിന്തുടർന്നു് ബ്രഹ്മവിദ്യാവലംബിയായ മറ്റൊരു ചിത്തവൃത്തി രൂപംകൊള്ളുന്നു. അതുപോലെ 'ത്വം' പദാർത്ഥമായ പ്രത്യഗാത്മാവിനെ സാക്ഷാത്കരിക്കുവാനും നിരോധസമാധി മാത്രമല്ല ഉപായം. ചിജ്ജഡരൂപത്തിൽ

നിലനില്പിനെ വേർതിരിച്ചു കാണിക്കുന്ന സാംഖ്യബുദ്ധി യെ പിന്തുടരുന്നതുകൊണ്ടും 'ത്വം'പദാൎത്ഥസാക്ഷാത്കാരം സാധിക്കാവുന്നതാണ്. വസിഷ്ഠൻ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു നോക്കുക:

ദ്വൗ ക്രമൗ ചിത്തനാശസ്യ യോഗോ ജ്ഞാനം ച രാഘവ
യോഗസ്തദ്വൃത്തിരോധോ ഹി ജ്ഞാനം സമ്യഗവേക്ഷണം.

രണ്ടു പ്രകാരത്തിൽ ചിത്തത്തെ ഉപശമിപ്പിക്കാം. യോഗം കൊണ്ടും ജ്ഞാനംകൊണ്ടും. ചിത്തവൃത്തികളെ നിരോധി ക്കുന്നതു യോഗം; ചിജ്ജഡങ്ങളെ വേർതിരിച്ചു വേണ്ട പോലെ കാണുന്നതു ജ്ഞാനം.

അസാദ്ധ്യഃ കസ്യചിദ്യോഗഃ കസ്യചിദ് ജ്ഞാനനിശ്ചയഃ
പ്രകാരൗ ദ്വൗ തതോ ദേവോ ജഗാദ പരമേശ്വരഃ.

ചിലൎക്കു യോഗം അസാദ്ധ്യമാണ്. മററു ചിലൎക്കു ജ്ഞാനം അസാദ്ധ്യം. അതുകൊണ്ടാണ് ഭഗവാൻ ഗീതയിൽ ഈ രണ്ടു മാൎഗ്ഗങ്ങളും നിൎദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നതു്.

സംപ്രജ്ഞാതവും അസംപ്രജ്ഞാതവും

ചിലൎക്കു യോഗമസാദ്ധ്യം, മററു ചിലൎക്കു ജ്ഞാനമ സാദ്ധ്യം എന്നാണല്ലോ പറഞ്ഞതു്. പക്ഷേ വസ്തുവിവേ കരൂപത്തിലുള്ള ജ്ഞാനം യോഗത്തിൽ പൎയ്യവസാനിക്കു മെന്നല്ലേ സിദ്ധാന്തം ? വിവേകവേളയിൽ ക്ഷണനേര ത്തേയ്ക്കു് കൂടെക്കൂടെ ഏകാഗ്രചിത്തം ആത്മാവിനെമാത്രം ദൎശിക്കാൻ സമൎത്ഥമായിത്തീരുമ്പോൾ അതിനെ ക്ഷണി കസംപ്രജ്ഞാതയോഗമായി കണക്കാക്കുകയും ചെയ്യാ മല്ലോ ? കാൎയ്യം ശരിയാണ്. എന്നാലും സംപ്രജ്ഞാത യോഗത്തിനും അസംപ്രജ്ഞാതയോഗത്തിനും സ്വരൂപ ത്തിലും ഉപായത്തിലും വലിയ അന്തരമുണ്ടു്. സംപ്രജ്ഞാ തയോഗത്തിൽ ചിത്തവൃത്തികൾ ബാക്കിനില്ക്കുന്നു. അസം പ്രജ്ഞാതയോഗത്തിൽ ചിത്തവൃത്തി പാടേ നിലയ്ക്കുന്നു.

ഇങ്ങനെ രണ്ടിൻെറയും സ്വരൂപഭേദം സ്പഷ്ടമാണ്. സംപ്ര ജ്ഞാതയോഗത്തിൻെറ ഉപായങ്ങളാണ് ധാരണാധ്യാന സമാധികൾ മൂന്നും. ഏറെക്കുറെ ഇവ മൂന്നും സംപ്രജ്ഞാ തഭേദങ്ങൾ തന്നെയാണ്. അതുകൊണ്ടാണ് പതഞ്ജലി ഇവയെ സംപ്രജ്ഞാതയോഗത്തിലെ അന്തരംഗങ്ങളായി കണക്കാക്കിയിരിക്കുന്നതു്. ധാരണാധ്യാനസമാധികളെന്ന ഉപായങ്ങൾ മൂന്നും അകലുന്നതാണ് പൂർണ്ണമായും ചിത്ത വൃത്തിരഹിതമായ അസംപ്രജ്ഞാതയോഗം. അതുകൊണ്ടു ധാരണാധ്യാനസമാധികൾ അസംപ്രജ്ഞാതയോഗത്തിൽ ബഹിരംഗങ്ങളാണ്. ''തദപി ബഹിരംഗം നിർബീ ജസ്യ'' അതുമൂന്നും നിർബീജസമാധിയിൽ ബഹിരംഗ മാണ് – എന്നിങ്ങനെ പതഞ്ജലി ഇക്കാര്യവും വെളി പ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ബഹിരംഗമെന്നു പറഞ്ഞാൽ പുറമേ നിന്നുകൊണ്ടു് അസംപ്രജ്ഞാതസമാധിക്കുപകരിക്കുന്നവ യാണെന്നത്രേ അർത്ഥം. വൃത്തിസഹിതത്വവും വൃത്തിരഹി തത്വവുംനിമിത്തം വിജാതീയങ്ങളാണെങ്കിലും പലതര ത്തിലുള്ള അനാത്മവൃത്തികളെ തടയാൻ ധാരണാധ്യാന സമാധികൾ പ്രയോജനപ്പെടുമെന്നുള്ളതുകൊണ്ടാണ് പുറ മേ നിന്നുകൊണ്ടു് അവ അസംപ്രജ്ഞാതയോഗത്തെ സഹായിക്കുന്നുവെന്നു കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അസംപ്രജ്ഞാ തയോഗത്തെ നിർവ്വചിച്ചിട്ടു് ഇതു രണ്ടു തരത്തിൽ സംഭ വിക്കാമെന്നു പതഞ്ജലി വിവരിക്കുന്നു. ദേവന്മാരിൽപ്പെട്ട ചിലൎക്കു് ജന്മനാതന്നെ ഈ യോഗം സ്വായത്തമാകുന്നു. മനുഷ്യൎക്കാകട്ടെ ശ്രദ്ധ, വീര്യം, സ്മൃതി, സമാധിപ്രജ്ഞ ഇവയെ പിന്തുടൎന്നാണ് അസംപ്രജ്ഞാതയോഗം സിദ്ധി ക്കുന്നതു്. ധാരണാധ്യാനസമാധികൾ ശ്രദ്ധാദിയെ വിക സിപ്പിക്കാൻ സഹായകമായി ഭവിക്കുന്നു. 'ഈ യോഗം തന്നെയാണ് എനിക്കു പരമപുരുഷാർത്ഥം നേടാനുള്ള ഉപാ യം' എന്ന വിശ്വാസമാണ് ശ്രദ്ധ. ഉപായത്തിൻെറ മേന്മ യെക്കുറിച്ചു് ആവൎത്തിച്ചു കേൾക്കാനിടവരുമ്പോഴാണ്

ശ്രദ്ധ വികസിക്കുന്നതു്. യോഗത്തിൻെറ മേന്മയെക്കുറിച്ചു് ഗീതയിൽ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു നോക്കുക:

തപസ്വിഭ്യോഽധികോ യോഗീ ജ്ഞാനിഭ്യോഽപി മതോഽധികഃ
കർമ്മിഭ്യശ്ചാധികോ യോഗീ തസ്മാദ്യോഗീ ഭവാർജ്ജുന.

'തപസ്വിയെക്കാളും മേന്മയുള്ളവനാണു് യോഗി. അതുപോലെ ജ്ഞാനിയെക്കാളും കർമ്മയോഗിയെക്കാളും യോഗിക്കു മേന്മകൂടും. അതുകൊണ്ടു് അർജ്ജുന, നീ യോഗിയായി ഭവിക്കു.' ഉത്തമലോകങ്ങൾ നേടിത്തരാനുപകരിക്കുന്ന കൃച്ഛ്റചാന്ദ്രായണാദിതപസ്സിനേക്കാളും ജ്യോതിഷ്ടോമാദി കർമ്മങ്ങളെക്കാളും യോഗം ശ്രേഷ്ഠമാണു്. ജ്ഞാനം നേടിത്തരുന്ന അന്തരംഗോപായമായതുകൊണ്ടും പൂർണ്ണമായ ചിത്തവിശ്രാന്തിക്കു കാരണമായി വർത്തിക്കുന്നതുകൊണ്ടും യോഗം ജ്ഞാനത്തേയും കടന്നുനിൽക്കുന്നു. ഈ യോഗരഹസ്യം ധരിക്കുന്നയാൾ യോഗത്തിൽ ശ്രദ്ധാലുവായി ഭവിക്കുന്നു. ശ്രദ്ധ ബലവത്തരയാകുന്നതോടെ വീര്യം സംജാതമാകുന്നു. എങ്ങനെയും ഞാൻ യോഗം അഭ്യസിച്ചു വശത്താക്കുമെന്നുള്ള നിശ്ചയത്തെത്തുടർന്നുണ്ടാകുന്ന ഉത്സാഹമാണു വീര്യം. ഉത്സാഹത്തിൻെറ ഫലമായി അപ്പോഴപ്പോൾ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ട യോഗാംഗങ്ങളുടെ സ്മൃതി വിട്ടുപോകാതെ തുടരുന്നു. തുടർന്നു് സ്മൃതിപൂർവ്വകമായ യോഗാംഗാനുഷ്ഠാനഫലമായുണ്ടാകുന്ന ചിത്തത്തിൻെറ ഏകാഗ്രതയാണു സമാധി. സമാധി കരഗതമാകുന്നതോടെ ചിത്തം പ്രസന്നമായിത്തീരുന്നു. പ്രസന്നമായ ചിത്തം വസ്തുബോധമുളവാക്കുന്ന പ്രജ്ഞകൊണ്ടു നിറയും. ഇക്കാര്യമാണു് 'ഋതംഭരാ തത്ര പ്രജ്ഞാ' എന്ന സൂത്രംകൊണ്ടു് പതഞ്ജലി വെളിപ്പെടുത്തുന്നതു്. ദേവാദിഭിന്നരായ മനുഷ്യർക്കു് ഈ പ്രജ്ഞയുടെ ഉദയത്തോടുകൂടി അനന്തരഫലമായി ആവിർഭവിക്കുന്നതാണു് സംപ്രജ്ഞാതസമാധി. ഇവിടത്തെ പ്രജ്ഞ വസ്തുബോധംകൊണ്ടു നിറഞ്ഞതാണു്. പതഞ്ജലി ഇക്കാര്യം വീണ്ടും വിവരിക്കുന്നതു നോക്കുക:

'ശ്രുതാനുമാനപ്രജ്ഞാഭ്യാമന്യവിഷയാ വിശേഷാത്ഥതാത്'' — വിശേഷവസ്തുഗ്രഹണസമത്ഥമായ സമാധിപ്രജ്ഞ ശ്രുതികൊണ്ടും അനുമാനംകൊണ്ടും സംജാതമാകുന്ന പ്രജ്ഞയിൽനിന്നും ഭിന്നമാണ്. സൂക്ഷ്മപദാത്ഥങ്ങളിലും ഇടയ്ക്കു മററുള്ളവയിലും അതിദൂരെ വത്തിക്കുന്നവയിലും യോഗികളല്ലാത്തവക്കു പ്രത്യക്ഷജ്ഞാനം സംഭവിക്കുന്നില്ല. ആപ്തന്മാർ പറഞ്ഞു കേട്ടും ഊഹിച്ചും ലൗകികന്മാർ അത്തരം കാര്യങ്ങൾ അറിയുന്നു. ഇവിടെ സാമാന്യലൗകികപദാർത്ഥങ്ങളെക്കുറിച്ചുമാത്രമേ ശാസ്ത്രംകൊണ്ടും അനുമാനംകൊണ്ടും അറിവുണ്ടാക്കാൻ പററൂ. യോഗികൾ സമാധിയിൽ പ്രത്യക്ഷമായി അനുഭവിക്കുന്ന വസ്തു വാകട്ടെ മേൽപറഞ്ഞവയിൽനിന്നൊക്കെ വിശേഷതരത്തിലുള്ളതാണ്. അതു് ഇടതിങ്ങിയ സത്യാനുഭൂതിയാണ്. ധാരണാധ്യാനസമാധിരൂപത്തിലുള്ള സംപ്രജ്ഞാതാന്തരംഗങ്ങളിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ഈ യോഗിപ്രത്യക്ഷം ബഹിരംഗങ്ങളായി നിന്നുകൊണ്ടു് അസംപ്രജ്ഞാതത്തെ സഹായിക്കുന്നു. ഇക്കാര്യമാണ് പതഞ്ജലി ''തജ്ജഃ സംസ്കാരോഽന്യസംസ്കാരപ്രതിബന്ധീ'' (യോഗിപ്രത്യക്ഷം കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന സംസ്കാരം മറെറല്ലാ സംസ്കാരങ്ങൾക്കും പ്രതിബന്ധമാണ്) എന്ന സൂത്രംകൊണ്ടു് വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതു്. ഇപ്രകാരം ധാരണാധ്യാനസമാധികൾ അസംപ്രജ്ഞാതസമാധിക്കു ബഹിരംഗങ്ങളാണെന്നു വിവരിച്ചശേഷം അവയെ നിരോധിക്കാനുള്ള യത്നമാണ് അതിനുള്ള അന്തരംഗോപായമെന്നു വെളിപ്പെടുത്തുന്നു, അടുത്ത സൂത്രംകൊണ്ടു്. ''തസ്യാപി നിരോധേ സവ്വനിരോധാന്നിർബീജഃ സമാധിഃ.'' ബഹിരംഗോപായത്തേയും നിരോധിക്കുന്നതോടെ നിർബീജസമാധി വന്നുചേരുന്നു എന്നാണ് സൂത്രം. ഉറക്കത്തിനു തുല്യമാണീ സമാധി. ഉറക്കമെന്നപോലെ ഈ സമാധിയും അനുഭവിക്കുന്നതു സാക്ഷിചൈതന്യംതന്നെയാണ്.

സുഷുപ്തിയും അസംപ്രജ്ഞാതയോഗവും

ചിത്തവൃത്തികളെല്ലാം അസ്തമിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ഈ സമാധിയും സുഷുപ്തിയും ഒന്നുതന്നെയല്ലേ എന്നു ശങ്കിച്ചുകൂടാ. സുഷുപ്തിയിൽ ചിത്തസ്വരൂപം ബാക്കി നിൽക്കുന്നു. അസംപ്രജ്ഞാതസമാധിയിൽ ചിത്തസ്വരൂപം പാടെ ഒഴിഞ്ഞുമാറുന്നു. ഇതാണീ രണ്ടനുഭവങ്ങൾക്കും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം. ഗൗഡപാദാചാര്യർ ഇക്കാര്യം മാണ്ഡൂക്യകാരികയിൽ വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. മനോനിഗ്രഹം പൂർണ്ണമാകുന്നതോടെ നിർവ്വികല്പമായ ചിത്തം എത്തിച്ചേരുന്ന ഇടമാകുന്നു അസംപ്രജ്ഞാതസമാധി. സുഷുപ്തി മറെറാന്നാണു്. അവിടത്തെ അനുഭവം ഇതിനോടു തുല്യമല്ല.

> ലീയതേ ഹി സുഷുപ്തൗ തന്നിഗൃഹീതം ന ലീയതേ
> തദേവ നിർഭയം ബ്രഹ്മ ജ്ഞാനാലോകം സമന്തതഃ.

നിഗ്രഹപ്രയത്നമില്ലാത്ത മനസ്സു് ലയിക്കുമ്പോഴാണു് ഉറക്കം എന്ന അനുഭവം സംജാതമാകുന്നതു്. ബോധപൂർവ്വം നിഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്ന മനസ്സു് ലയിക്കുകയല്ല ചെയ്യുന്നതു്, സർവ്വത്ര ഇടതിങ്ങിയ ബോധാനുഭവമാണു് സമാധിയിലെ ബ്രഹ്മാനുഭവം. സുഷുപ്തിയിൽ അതില്ലല്ലോ. ആചാര്യർ തുടരുന്നു:

> ദ്വൈതസ്യാഗ്രഹണം തുല്യം ഉഭയോഃ പ്രാജ്ഞതുര്യയോഃ
> ബീജനിദ്രായുതഃ പ്രാജ്ഞഃ സാ ച തുര്യേ ന വിദ്യതേ.

അസംപ്രജ്ഞാതയോഗമാണു് തുരീയാനുഭവം. ഈ തുരീയാനുഭവത്തിനും ഗാഢനിദ്രയ്ക്കും ഒരു സാമ്യമുണ്ടു്. രണ്ടിടത്തും ദ്വൈതബോധമസ്തമിക്കുന്നു എന്നുള്ളതാണാ സാമ്യം. എന്നാൽ സുഷുപ്തിയിലെ പ്രാജ്ഞനിൽ സംസാരകാരണമായ അജ്ഞാനാവരണം ബാക്കി നിൽക്കുന്നു. തുരീയാനുഭവത്തിൽ അതില്ല എന്നതാണു് വ്യത്യാസം. ജാഗ്രത്തിലെ വിശ്വനും സ്വപ്നത്തിലെ തൈജസനും സ്വപ്നം, നിദ്ര

എന്ന രണ്ടു ദോഷങ്ങളോടുകൂടിയവരാണ്. ഉറക്കത്തിലെ പ്രാജ്ഞനാകട്ടെ സ്വപ്നമില്ലാത്ത നിദ്രയനുഭവിക്കുന്നു. സമാധിയിൽ സത്യം കണ്ട ധീരന്മാർ തുരീയനിൽ സ്വപ്നമോ നിദ്രയോ ഉള്ളതായി അനുഭവിക്കുന്നില്ല.

> അന്യഥാ ഗൃഹ്ണതഃ സ്വപ്നോ നിദ്രാ തത്ത്വമജാനതഃ
> വിപര്യാസേ തയോഃ ക്ഷീണേ തുരീയം പദമശ്നുതേ.

വസ്തുവിനെ അജ്ഞതനിമിത്തം മറെറാന്നായി അനുഭവിക്കുന്നതാണ് സ്വപ്നം. വസ്തുബോധമില്ലാതിരിക്കലാണ് നിദ്ര. വസ്തുവിൽ ഈ രണ്ടു തരം വൈരുദ്ധ്യവും മാറിക്കിട്ടിയാൽ അതാണ് തുരീയം അഥവാ അസംപ്രജ്ഞാതയോഗം. വിശ്വനും തൈജസനും സ്വപ്നമുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞതു് രണ്ടിടത്തും വസ്തുവിൻെറ അന്യഥാഗ്രഹണം തുല്യമായതുകൊണ്ടാണ്. വിശ്വതൈജസപ്രാജ്ഞന്മാർക്കു മൂന്നുപേർക്കും വസ്തുബോധമില്ലായ്മ തുല്യമാണ്. അതായതു് മൂന്നു പേരും നിദ്രാദോഷയുക്തരാണെന്നർത്ഥം. തുരീയമാകട്ടെ പൂർണ്ണമായ വസ്തുബോധമാണ്. അവിടെ അദ്വൈതവസ്തുസത്ത പൂർണ്ണാനുഭവത്തോടെ വിളങ്ങുന്നു.

ഇരിക്കട്ടെ, അസംപ്രജ്ഞാതസമാധിക്കും ഗാഢനിദ്രയ്ക്കും വലിയ അന്തരമുണ്ടെന്നു സമ്മതിക്കാം. തത്ത്വം ദർശിക്കാനാഗ്രഹിക്കുന്നവൻ ദർശനോപായമെന്ന നിലയിൽ സമാധി ശീലിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. തത്ത്വം കണ്ടു കഴിഞ്ഞയാറം ജീവന്മുക്തിക്കായി സമാധി ശീലിക്കണമെന്നില്ലല്ലോ. രാഗദ്വേഷാദിദോഷങ്ങളൊഴിവാക്കാനാണു സമാധി എന്നു പറയാനുമില്ല. നിദ്രകൊണ്ടുതന്നെ രാഗദ്വേഷാദിദോഷങ്ങറം ഒഴിവായിക്കിട്ടുമല്ലോ. ഇങ്ങനെ കല്പിക്കുന്നതു ശരിയല്ല. ഏതുതരം നിദ്രയാണ് രാഗദ്വേഷാദിബന്ധങ്ങളെ ഒഴിവാക്കുന്നതു് ? ദിവസേന സ്വാഭാവികമായി വന്നു ചേരുന്ന നിദ്രയാണോ അതോ അഭ്യാസംകൊണ്ടു നിരന്തരമായി ശീലിക്കുന്ന നിദ്രയാണോ ? ആദ്യപക്ഷമംഗീ

കരിച്ച് സ്വാഭാവികമായി വന്നുചേരുന്ന നിദ്ര ക്ലേശനിവ ത്തികയാണെന്നു പറഞ്ഞാൽ എപ്പോഴുള്ള ക്ലേശത്തെയാണതു നിവത്തിക്കുന്നതു്? ഉറക്കത്തിലുള്ള ക്ലേശത്തെയാണോ, ഉണന്നിരിക്കുമ്പോഴുള്ള ക്ലേശത്തെയാണോ? ഉറക്കത്തിലെ ക്ലേശമൊഴിവാക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നതിനത്ഥമില്ല. അത്യന്തമൂഢന്മാക്കുപോലും ഉറക്കത്തിൽ ക്ലേശമുണ്ടാകുന്നില്ല. ഉറക്കത്തിൽ ദുഃഖിച്ചുവെന്നാരും പറയാറില്ലല്ലോ. ഉണന്നിരിക്കുമ്പോഴുള്ള ക്ലേശത്തെ ഉറക്കം നിവ ത്തിപ്പിക്കുന്നു എന്നു പറയാൻ വയ്യ. ഇന്നുവരെ അതാക്കും അനുഭവപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ഒരു സമയത്തെ ഉറക്കം മറെറാരു സമയത്തെ ക്ലേശത്തിനു നിവാരകമാകാനും സാദ്ധ്യമല്ല. അങ്ങനെയായാൽ ജാഗ്രത്തിലും സ്വപ്നത്തിലും മൂഢന്മാരനുഭവിക്കുന്ന ക്ലേശംപോലും ഉറക്കംകൊണ്ടു തീൻകിട്ടേണ്ടതായിവരും. ഇനി ഉറക്കം ഒരാൾക്കു നിരന്തരം അഭ്യസിക്കാനും സാദ്ധ്യമല്ല. കമ്മം ചെയ്തു തളരുമ്പോൾ സ്വാഭാവികമായി വന്നുചേരുന്നതാണുറക്കം. അതുകൊണ്ടു് തത്ത്വജ്ഞാനികൾപോലും സമ്പൂണ്ണമായ ക്ലേശനാശത്തിനായി അസംപ്രജ്ഞാതസമാധിയെ ആശ്രയിച്ചേ പററൂ. ഈ സമാധി ഉറപ്പിക്കാൻ പശു, കുതിര എന്നിത്യാദി മൃഗങ്ങളിലെന്നപോലെ വാങ്നിരോധമാണ് ഒന്നാമത്തെ ഭൂമിക. ബാലൻ, മൂഢൻ എന്നിവരിലെന്നപോലെ നിമ്മനസ്ത്വം രണ്ടാം ഭൂമിക. ആലസ്യത്തിലെന്നപോലെ വിശേഷാഹങ്കാരരാഹിത്യം മൂന്നാം ഭൂമിക. ഉറക്കത്തിലെന്നപോലെ സാമാന്യാഹങ്കാരരാഹിത്യം നാലാം ഭൂമിക. ഈ നാലു ഭൂമികകളേയും പടിപടിയായി കടക്കണമെന്ന അത്ഥത്തിലാണു ഗീതയിൽ ഭഗവാൻ 'ശനൈഃ ശനൈരുപരമേത്'' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്. പടിപടിയായുള്ള ഈ കടക്കലിൽ 'ധൃതിഗൃഹീത'യായ ബുദ്ധിയാണുപകരണം. സ്വതേ തീവ്രവേഗത്തിൽ പുറമേ പ്രവഹിക്കുന്നവയാണു മഹദഹങ്കാരമനോവാക്കുകൾ. കരകുത്തിയൊഴുകുന്ന

നദിയെന്നപോലെ ഇവയെ ജയിക്കാൻ അസാധാരണ മായ ധൈര്യം ആവശ്യമാണ്. ബുദ്ധിയെന്നാൽ വിവേക മെന്നാണ് താത്പര്യം. തൊട്ടുമുൻപുള്ള ഭൂമികയെ ജയി ച്ചുവോ ഇല്ലയോ എന്നു പരീക്ഷിച്ചുറപ്പിച്ചശേഷം വേണം അടുത്ത ഭൂമികയിലേയ്ക്കു കടക്കുവാൻ. അതിനെ ജയിച്ചി ട്ടില്ലെങ്കിൽ അതിനുവേണ്ടിത്തന്നെ വീണ്ടും അഭ്യസിക്കേ ണ്ടതാണെന്നു വിവേചിച്ചറിയണം. ഇക്കാര്യമെല്ലാം ഗീത യിൽ ഭഗവാൻ വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്.

സമാധിവിഘ്നപരിഹാരം

ലയം, വിക്ഷേപം, കഷായം, സമപ്രാപ്തി എന്നി ങ്ങനെ ചിത്തത്തിനു നാലവസ്ഥകളുണ്ട്. ഇവയിൽ ലയം, വിക്ഷേപം, കഷായം എന്നീ മൂന്നും സമാധിവിഘ്നങ്ങളാ ണ്. ചിത്തത്തിന്റെ സമപ്രാപ്തിതന്നെയാണ് സമാധി. സമാധിവിഘ്നങ്ങളെ ദൂരീകരിച്ചു ചിത്തത്തെ സമാവസ്ഥ യിലെത്തിക്കുവാനുള്ള ഉപായങ്ങൾ ഗൗഡപാദാചാര്യർ വിശദമായി ചർച്ചചെയ്തിട്ടുണ്ട്. കാമഭോഗങ്ങളിൽ വിക്ഷി പ്തമാവുകയും സുഷുപ്തിയിൽ ലയിച്ചു പ്രസന്നമായിത്തീരു കയും ചെയ്യുന്ന ചിത്തത്തെ ഉപായംകൊണ്ടു നിഗ്രഹിക്കേ ണ്ടതാണ്. ലയത്തിൽ ചിത്തം പ്രസന്നമാകുന്നുണ്ടെങ്കിലും കാമം അവിടെ ഒളിഞ്ഞു കിടപ്പുള്ളതുകൊണ്ടാണ് അതി നേയും ജയിക്കണം എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്.

> ദുഃഖം സർവ്വമനുസ്മൃത്യ കാമഭോഗാന്നിവർത്തയേത്
> അജം സർവ്വമനുസ്മൃത്യ ജാതം നൈവ തു പശ്യതി.

തുടർന്നു വരുന്ന ദുഃഖത്തെ ഓർമ്മിച്ചു ചിത്തത്തെ ലൗകിക സുഖഭോഗങ്ങളിൽനിന്നും പിന്തിരിപ്പിക്കണം. എല്ലാം ബ്രഹ്മസ്വരൂപമാണെന്നോർമ്മിച്ച് ജനിച്ചു മരിക്കുന്ന ദൃശ്യ പദാർത്ഥങ്ങളിൽ ഭ്രമിക്കാതിരിക്കണം.

> ലയേ സംബോധയേച്ചിത്തം വിക്ഷിപ്തം ശമയേത്പുനഃ
> സകഷായം വിജാനീയാത് സമപ്രാപ്തം ന ചാലയേത്.

ലയിക്കുന്ന ചിത്തത്തെ ഉണൎത്തിവിടണം. വിക്ഷി പ്തചിത്തത്തെ പിന്തിരിപ്പിച്ച് ആത്മോന്മുഖമാക്കി ശമി പ്പിക്കണം. കഷായചിത്തത്തെ തിരിച്ചറിയണം. സമത യിലെത്തിച്ചേരുന്ന ചിത്തത്തെ ചലിപ്പിക്കാതിരിക്ക ണം. ലൗകികകാമഭോഗങ്ങളിൽനിന്നും ഒരാൾ ചിത്ത ത്തെ നിരോധിക്കാൻ ശ്രമിക്കുമ്പോൾ വിഷയങ്ങളിൽ നിന്നും പിന്തിരിയുന്ന ചിത്തം സ്വാഭാവികമായി പൂൎവ്വാ ഭ്യാസം നിമിത്തം ലയിച്ചു നിദ്രാഭിമുഖമായി ഭവിക്കും. അപ്പോൾ ആ ചിത്തത്തെ പ്രയത്നംകൊണ്ടു പൊന്തിച്ചു കൊണ്ടുവന്നോ ലയകാരണങ്ങളകററിയോ ഉണൎത്തി വിടേണ്ടതാണ്. ലയത്തിനുമുമ്പ് എന്തു കാമമാണോ ഉള്ളതു് ആ കാമത്തോടുകൂടിത്തന്നെയായിരിക്കും ചിത്തം ലയിക്കുന്നതു്. ഉറക്കം മതിയാകാതെ വരിക, ദഹനക്കേടു ണ്ടാവുക, ആഹാരം അധികമായിപ്പോവുക, കഴിവിൽ കവിഞ്ഞായാസപ്പെടുക എന്നിവയൊക്കെയാണ് ചിത്ത ലയത്തിനുള്ള കാരണങ്ങൾ. അതുകൊണ്ടു് ഒരു സാധകൻ മേല്പറഞ്ഞ കാര്യങ്ങൾ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. ആവശ്യ ത്തിനു മതിയാവോളം ഉറങ്ങണം; ഉറക്കമിളച്ചു ക്ലേശി ക്കാൻ പാടില്ലെന്നൎത്ഥം. നല്ലവണ്ണം ദഹിച്ചു കിട്ടത്തക്ക വണ്ണം ആഹാരം ക്രമപ്പെടുത്തി കഴിക്കണം. കഴിവിൽ കവിഞ്ഞു് ശരീരത്തെ ആയാസപ്പെടുത്തരുതു്. വലിയ തടസ്സങ്ങളൊന്നുമില്ലാത്ത ഏകാന്തസ്ഥലത്തു് കഴിച്ചുകൂട്ട ണം. ലോകസുഖങ്ങളിൽ തൃഷ്ണ ഉപേക്ഷിക്കണം. താൻ അഭ്യസിച്ച രീതിയിൽ പ്രാണായാമം ശീലിക്കുകയും വേണം. ഇങ്ങനെയൊക്കെയായാലും ചിലപ്പോൾ ചിത്തം ധ്യാനവേളയിൽ ലയോന്മുഖമായി വരാം. അപ്പോഴൊ ക്കെ ഈശ്വരനാമങ്ങൾ ഉറക്കെ ഉച്ചരിച്ചോ, എണീററു നടന്നോ സ്വാധ്യായംചെയ്തോ ചിത്തത്തെ ഉണൎത്തി ക്കൊണ്ടു വരേണ്ടതാണ്. ഉണൎന്നു വൎത്തിക്കുന്ന ചിത്ത ത്തെയാണ് ബോധപൂൎവ്വം നിരോധിച്ച് ആത്മാനുഭവത്തിനു

പാകപ്പെടുത്തേണ്ടതു്. ചിലപ്പോരം ഉണന്നിരിക്കുന്ന ചിത്തം ശക്തിയായി കാമഭോഗങ്ങരംക്കു കൊതിച്ചു എന്നു വരാം. സംസാരദുഃഖങ്ങരം വിവേകികരംക്കു് പ്രസിദ്ധങ്ങളാണല്ലോ. ജന്മം, മൃത്യു, ജര, വ്യാധി എന്നിത്യാദി ദുഃഖങ്ങളെക്കുറിച്ചോത്തിച്ചാൽ ചിത്തം കാമഭോഗതൃഷ്ണയിൽനിന്നും പിന്തിരിയും. അതുപോലെ വസ്തു ഒന്നേയുള്ളു എന്നും ഇക്കാണുന്നതൊക്കെ അതിലെ പ്രതിഭാസങ്ങരം മാത്രമാണെന്നും ശാസ്ത്രം തെളിയിച്ചുതന്നിട്ടുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് എല്ലാം ബ്രഹ്മമയമായിക്കണ്ടു് ബ്രഹ്മാനുസ്മരണം നിലനിർത്താനും ചിത്തത്തെ പഠിപ്പിക്കണം. നിരന്തര ബ്രഹ്മാനുസ്മരണംകൊണ്ടും ചിത്തം കാമഭോഗങ്ങളിൽനിന്നും പിന്തിരിഞ്ഞു വരും. തീവ്രമായ ഒരു ചിത്തദോഷമാണു് കഷായസ്ഥിതി. തീവ്രങ്ങളായ രാഗദ്വേഷവാസനകരംകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ ചിത്തം ചിലപ്പോരം ലയമോ വിക്ഷേപമോ കൂടാതെ ദുഃഖനിമഗ്നമായി വൈരാഗ്യം പ്രാപിച്ചു് ഏകാഗ്രപ്പെട്ടപോലെ സ്ഥിതിചെയ്യും. ഇതാണു് ചിത്തത്തിൻെറ കഷായസ്ഥിതി. ഈ ചിത്തസ്ഥിതി ബുദ്ധിയുള്ളയാരം തിരിച്ചറിയേണ്ടതാണു്. വസ്തുബോധംകൊണ്ടുപശമിച്ച ചിത്തമല്ല ഇതെന്നു് വിവേകി തിരിച്ചറിയണം. എന്നിട്ടു് ലയവിക്ഷേപങ്ങളെ അകററാൻ യത്നിച്ചപോലെ കഷായസ്ഥിതിയേയും അകററാൻ യത്നിക്കണം. 'സമ'ശബ്ദം ബ്രഹ്മവാചകമാണു്. ചിത്തത്തിൻെറ സമസ്ഥിതിതന്നെയാണു് ബ്രഹ്മനിഷ്ഠ. സർവ്വേശ്വരൻ എല്ലാ ഭൂതങ്ങളിലും സമനിലയിൽ വർത്തിക്കുന്നുവെന്നു ഗീത വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടല്ലോ. ലയവിക്ഷേപകഷായാവസ്ഥകരം പരിഹൃതങ്ങളായാൽ ചിത്തം സ്വാഭാവികമായും സമമായ ബ്രഹ്മത്തിൽ എത്തിച്ചേരുന്നു. സമസ്ഥിതി പ്രാപിച്ച ചിത്തത്തെ ലയമെന്നോ കഷായമെന്നോ തെററിദ്ധരിച്ചു് വീണ്ടും ചലിപ്പിക്കാൻ ഇടവരാതെ നോക്കണം. സൂക്ഷ്മബുദ്ധികൊണ്ടു് ലയകഷാ

യാവസ്ഥകളിൽനിന്നും സമസ്ഥിതിയെ വേർതിരിച്ചു കണ്ടു് അതിൽത്തന്നെ ചിത്തത്തെ വളരെനേരം ഉറച്ചു നില്ക്കാൻ പ്രയത്നപൂർവ്വം പരിശീലിപ്പിക്കേണ്ടതാണു്. ചിത്തം സമസ്ഥിതിയിൽ ഉറച്ചാൽ അതോടെ ബ്രഹ്മസ്വരൂപം പ്രാപിച്ചു പരമാനന്ദം വ്യക്തമായി തെളിയുന്നതാണു്. ഇക്കാര്യമാണു് ഭഗവാൻ, 'സുഖമാത്യന്തികം യത്തദ് ബുദ്ധിഗ്രാഹ്യമതീന്ദ്രിയം' എന്നു വിവരിച്ചിരിക്കുന്നതു്. സൂക്ഷ്മബുദ്ധിക്കനുഭവിക്കാവുന്നതും അളവില്ലാത്തതുമായ ആനന്ദം ആവിർഭവിക്കുന്നുവെന്നു താത്പര്യം. ഉപനിഷത്തു് ആ സുഖത്തെ ഇങ്ങനെ വിവരിക്കുന്നു:

സമാധിനിർധൂതമലസ്യ ചേതസോ
നിവേശിതസ്യാത്മനി യത് സുഖം ഭവേത്
ന ശക്യതേ വർണ്ണയിതും ഗിരാ തദാ
സ്വയം തദന്തഃകരണേന ഗൃഹ്യതേ.

സമാധിപരിശീലനംകൊണ്ടു് ചിത്തം കളങ്കങ്ങളകന്നു് ശുദ്ധമായിത്തീരുന്നു. തുടർന്നു് ആത്മനിഷ്ഠമായി ഉറയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അങ്ങനെയുള്ള ചിത്തത്തിനു വന്നുചേരുന്ന ആനന്ദം വാക്കുകൾകൊണ്ടു വർണ്ണിക്കാവുന്നതല്ല. അതു് സൂക്ഷ്മബുദ്ധികൊണ്ടു് അനുഭവിച്ചുതന്നെ അറിയേണ്ടതാണു്.

സമാധിയിൽ ആവിർഭവിക്കുന്ന ബ്രഹ്മാനന്ദം ബുദ്ധികൊണ്ടനുഭവിക്കാമെന്നു ശ്രുതിയും സ്മൃതിയും ഒരുപോലെ വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടല്ലോ. പിന്നെയെന്താണു് ഗൗഡപാദാചാര്യർ ഇങ്ങനെ പറയുന്നതു് ?

നാസ്വാദയേത് സുഖം തത്ര നിഃസംഗഃ പ്രജ്ഞയാ ഭവേത്
നിശ്ചലം നിശ്ചരച്ചിത്തം ഏകീകുര്യാത് സമന്തതഃ.

സമാധ്യഭ്യാസവേളയിലുണ്ടാകുന്ന സുഖം ആസ്വദിക്കരുതു്. പ്രജ്ഞകൊണ്ടു് ആ സുഖത്തിൽപോലും നിസ്സംഗനായി വർത്തിക്കണം. വൃത്തികൾ വെടിഞ്ഞു നിശ്ചല

മായിത്തീരുന്ന ചിത്തത്തെ ആത്മനിഷ്ഠമാക്കി അചലയ മാക്കിത്തീക്കണം. ഇവിടെ 'നാസ്വാദയേത് സുഖം തത്ര' എന്ന ഭാഗംകൊണ്ടു് സുഖം അനുഭവിക്കാൻ പാടില്ലെന്നല്ലേ ഗൗഡപാദാചാര്യർ പറയുന്നതു് ? ഈ സംശയം ഒരു തെററിദ്ധാരണയാണു്. മനോനിരോധരൂപമായ സമാധിയിൽ ആവിർഭവിക്കുന്ന സുഖം അനുഭവിക്കരുതെന്നല്ല ആചാര്യപാദരുടെ വിവക്ഷ. സമാധിവിട്ടെഴനേററാൽ സമാധിക്കു തടസ്സമാകുംവണ്ണം ആ സുഖത്തെക്കുറിച്ചു പരാമശിച്ചു് സുഖിക്കരുതെന്നാണു് നിദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നതു്. വേനൽക്കാലത്തു് നട്ടുച്ചയ്ക്കു് ഗംഗാജലത്തിൽ മുങ്ങി ചിലർ ശൈത്യസുഖം അനുഭവിക്കാറുണ്ടല്ലോ. അനുഭവവേളയിൽ അതവണ്ണനീയമാണു്. എങ്കിലും ചിലർ കരയ്ക്കു കയറി അതു വിവരിക്കാൻ യത്നിക്കാറുണ്ടു്. ഗാഢനിദ്രയിൽ അതിസൂക്ഷ്മങ്ങളായ അവിദ്യാവൃത്തികളിൽ സ്വരൂപാനന്ദം അനുഭവിക്കാൻ കഴിയുന്നു. എന്നാൽ അതു് അനുഭവവേളയിൽ സങ്കല്പാത്മകമായ അന്തഃകരണവൃത്തി കൊണ്ടു് ഗ്രഹിക്കാൻ കഴിയുന്നില്ല. ഉണന്നുവരുമ്പോഴം സ്പഷ്ടമായി സ്മരിച്ചു് പരാമശിക്കാൻ വിഷമമൊന്നുമില്ല. അതുപോലെ സമാധിയിൽ വൃത്തിരഹിതമോ, സംസ്കാര മാത്രമായി ശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് സൂക്ഷ്മമോ ആയ ചിത്തത്തിൽ ആനന്ദാനുഭവമുണ്ടാകുന്നു എന്നതു് ശ്രുതിക്കും സ്മൃതിക്കും സമ്മതംതന്നെയാണു്. 'ഞാൻ അതിരററ സമാധി സുഖം അനുഭവിച്ചു.' എന്നിങ്ങനെ സമാധിവിട്ടുണരുന്ന യാഠം സങ്കല്പപൂവ്വം ആ സുഖത്തെ പരാമശിക്കുന്നതാണു് ആസ്വാദനം. ഈ ആസ്വാദനത്തെയാണാചാര്യൻ പ്രതിഷേധിക്കുന്നതു്. തൻെറ ആശയം ഇതാണെന്നു് സ്പഷ്ടമാക്കാൻവേണ്ടിയാണു് 'പ്രജ്ഞകൊണ്ടു് ആ സുഖത്തിൽ നിസ്സംഗനായി വത്തിക്കണ'മെന്നു തുടന്നു പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നതു്. സങ്കല്പത്തിനു വിശേഷിച്ചു പ്രാധാന്യം നൽകുന്ന ജ്ഞാനമാണു് പ്രജ്ഞ. ആ പ്രജ്ഞയോടു സംഗപ്പെടരു

തെന്നു ചുരുക്കം. അഥവാ നേരത്തെ പറഞ്ഞ ധൃതി ഗൃഹീതയായ ബുദ്ധിയാണ് പ്രജ്ഞ. ആ ബുദ്ധിയുപ യോഗിച്ച് സമാധിസുഖത്തെ ആസ്വദിക്കുക, വണ്ണിക്കുക തുടങ്ങി ആസക്തിഹേതുകങ്ങളായ വ്യാപാരങ്ങറം വജ്ജി ക്കേണ്ടതാണെന്നു താത്പയ്യം.

നിശ്ചരത്തായ ചിത്തത്തെ നിശ്ചലമാക്കി ഏകീക രിക്കണം. സമാധിയിലെ ബ്രഹ്മാനന്ദത്തിൽ നിമഗ്ന മാകുന്ന ചിത്തം ചിലപ്പോറം ആ സുഖത്തെ പരാമശിച്ചാ സ്വദിക്കാനോ, ഈച്ച, കൊതുക് തുടങ്ങിയ ജീവികളുടെ ഉപദ്രവംനിമിത്തമോ സമാധി വിട്ട് ചലിക്കാൻ തുടങ്ങി യെന്നു വരാം. ഇതാണ് ചിത്തത്തിന്റെ നിശ്ചരണം. ഇങ്ങനെ നിശ്ചരത്താകുന്ന ചിത്തത്തെ വീണ്ടും വീണ്ടും നിശ്ചലമാക്കി ബ്രഹ്മാനന്ദത്തോട് ഏകീഭവിപ്പിക്കേണ്ട താണ്. നിരോധപ്രയത്നംതന്നെയാണിവിടേയും ഉപായം. ഇങ്ങനെ ഏകീഭവിക്കുന്ന ചിത്തത്തെത്തന്നെയാണാ ചാര്യൻ,

യദാ ന ലീയതേ ചിത്തം ന ച വിക്ഷിപ്യതേ പുനഃ
അനിംഗനമനാഭാസം നിഷ്പന്നം ബ്രഹ്മ തത്തദാ.

എന്നു വിവരിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ചിത്തം ലയിക്കാതെയോ വിക്ഷിപ്തമാകാതെയോ അനിംഗനമായും അനാഭാസ മായും വത്തിക്കുന്നതുതന്നെയാണ് ബ്രഹ്മപ്രാപ്തി. അനിം ഗനം എന്നതിനു നിശ്ചലം എന്നത്ഥം. കഷായാവ സ്ഥയും സുഖാസ്വാദാവസ്ഥയും വിട്ടൊഴിഞ്ഞ ചിത്ത മാണ് യഥാക്രമം അനിംഗനവും അനാഭാസവുമായിത്തീ രുന്നതു്. ലയവിക്ഷേപകഷായസുഖാസ്വാദാവസ്ഥകളെ പൂണ്ണമായി ഒഴിച്ചുമാററിയ ചിത്തം ഇടതടവില്ലാതെ ബ്രഹ്മനിഷ്ഠമായി ഭവിക്കുന്നു. ഇക്കാര്യമാണ് കഠോപനി ഷത്തു് രണ്ടു മന്ത്രങ്ങറംകൊണ്ടു് ഇങ്ങനെ വിവരിച്ചിരി ക്കുന്നതു്:

യദാ പഞ്ചാവതിഷ്ഠന്തേ ജ്ഞാനാനി മനസാ സഹ
ബുദ്ധിശ്ച ന വിചേഷ്ടതി താമാഹുഃ പരമാം ഗതിം.

പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങൾ ബാഹ്യവിഷയങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ച് അന്തർമ്മുഖങ്ങളായി സങ്കല്പാത്മകമായ മനസ്സിനേയുംകൂട്ടി ആത്മാവിൽത്തന്നെ സ്ഥിരമായി ഉറയ്ക്കുന്നു. നിശ്ചയാത്മികയായ ബുദ്ധിയും സ്വവ്യാപാരം വെടിഞ്ഞു് ആത്മാവിൽ ഏകീഭവിക്കുന്നു. ഇതുതന്നെയാണു് പരമമായ സത്യപ്രാപ്തി.

താം യോഗമിതി മന്യന്തേ സ്ഥിരാമിന്ദ്രിയധാരണാം
അപ്രമത്തസ്തദാ ഭവതി യോഗോ ഹി പ്രഭവാപ്യയൗ.

ബാഹ്യേന്ദ്രിയങ്ങളേയും അന്തഃകരണത്തേയും, വിട്ടുപോകാതെ ആത്മാവിൽത്തന്നെ ഉറപ്പിച്ചു നിൎത്തുന്നതാണു് യോഗം. സമാധിയിൽ നിന്നു മനസ്സും ഇന്ദ്രിയങ്ങളും മാറിപ്പോകുന്നതാണു് പ്രമാദം. യോഗം വന്നുചേരാവുന്നതും വിട്ടുപോകാവുന്നതുമാണു്. യോഗാരുരുക്ഷു പ്രമാദം പററാതെ സദാ ഉണൎന്നു വൎത്തിക്കേണ്ടതാണു്. യോഗാരൂഢനു് അപ്രമാദം സ്വതഃസിദ്ധമായും ഭവിക്കുന്നു. യോഗപരിശീലനം ഉപേക്ഷിച്ചാൽ ഇന്ദ്രിയവൃത്തികൾ ആവിർഭവിക്കും. ഇതാണു് പ്രഭവം. യോഗം അഭ്യസിച്ചാൽ ഇന്ദ്രിയവൃത്തികൾ ലയിക്കും. ഇതാണു് അപ്യയം അഥവാ ലയം. ഇവ രണ്ടും യോഗപ്രമാദങ്ങളാണു് അതുകൊണ്ടാണു് യോഗസ്വരൂപത്തെ 'ചിത്തവൃത്തിനിരോധ'മെന്നു പതഞ്ജലി നിൎവ്വചിച്ചിരിക്കുന്നതു്. പ്രഭവാപ്യയങ്ങളെന്ന പ്രമാദങ്ങളൊഴിവാക്കി ബോധപൂൎവ്വം ചിത്തവൃത്തികളെ നിരോധിക്കലാണു് യോഗമെന്നു താത്പര്യം. ഇങ്ങനെ ബാഹ്യേന്ദ്രിയചിത്തവൃത്തികളെ നിരോധിച്ചു് ആത്മനിഷ്ഠമാക്കി ഉറപ്പിക്കുന്നതുതന്നെയാണു് ബ്രഹ്മസ്ഥിതി.

യോഗസിദ്ധിക്രമം

ചിത്തവൃത്തികളെ നിരോധിക്കുന്നതാണ് യോഗമെങ്കിൽ ഇതസാദ്ധ്യമാണല്ലോ. ചിത്തവൃത്തികൾ അനന്തമല്ലേ? ഈ സംശയം പരിഹരിക്കാനാണ് പതഞ്ജലി ചിത്തവൃത്തികളെ എണ്ണിത്തിട്ടപ്പെടുത്തി അഞ്ചാം സൂത്രത്തിൽ ഗണിച്ചിരിക്കുന്നതു്. 'വൃത്തയഃ പഞ്ചതയ്യഃ ക്ലിഷ്ടാ അക്ലിഷ്ടാഃ' ക്ലിഷ്ടങ്ങളും അക്ലിഷ്ടങ്ങളുമായ ചിത്തവൃത്തികൾ അഞ്ചാണ് എന്നിങ്ങനെ എണ്ണത്തിൽ അവ അഞ്ചേയുള്ളുവെന്നു നിർണ്ണയിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. രാഗദ്വേഷാദിക്ലേശങ്ങളോടുകൂടിയ ആസുരവൃത്തികളാണ് ക്ലിഷ്ടങ്ങൾ. രാഗദ്വേഷരഹിതങ്ങളായ ദൈവവൃത്തികളാണ് അക്ലിഷ്ടങ്ങൾ. അഞ്ചു ചിത്തവൃത്തികളിൽത്തന്നെ ഉൾപ്പെടുന്നവയാണ് ക്ലിഷ്ടങ്ങളും അക്ലിഷ്ടങ്ങളും. ഇവയിൽ ക്ലിഷ്ടങ്ങൾ മാത്രമല്ലേ നിരോധിക്കേണ്ടതായുള്ളു എന്നു മന്ദബുദ്ധികൾ ധരിക്കാനിടയുണ്ടു്. അതു പോരെന്നു കാണിക്കാനാണ് ക്ലിഷ്ടാക്ലിഷ്ടവൃത്തികൾ ഒരുമിച്ചു നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നതു്. പേരും ലക്ഷണവുംകൊണ്ടു് ആ വൃത്തികളെ വിശദീകരിക്കുകയാണ് ആറാമത്തെ സൂത്രംമുതൽ. 'പ്രമാണ വിപര്യ്യയ വികല്പനിദ്രാസ്മൃതയഃ.' പ്രമാണം, വിപര്യ്യയം, വികല്പം, നിദ്ര, സ്മൃതി ഇവയാണ് അഞ്ചു ചിത്തവൃത്തികൾ. പ്രത്യക്ഷം, അനുമാനം, ആഗമം ഇവയാണ് പ്രമാണങ്ങൾ. വസ്തുസ്വരൂപത്തെ ബാധിക്കാത്തതും യാഥാത്മ്യം വെളിപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ വ്യവഹാരത്തിൽനിന്നും പുറംതള്ളപ്പെടുന്നതുമായ ചിത്തവൃത്തിയാണ് വിപര്യ്യയം. കയറിൽ കാണുന്ന പാമ്പു് വിപര്യ്യയമാണ്. അതു കയറിനെ ബാധിക്കുന്നില്ല; കയറു കണ്ടുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ നിലനില്ക്കുന്നുമില്ല. ഇതുപോലെ ബ്രഹ്മത്തിൽ പ്രപഞ്ചവും വിപര്യ്യയമാണ്. വാസ്തവത്തിൽ വസ്തുവില്ലാതെ ശബ്ദശ്രവണ മാത്രത്താൽ ഉണ്ടെന്നനുഭവിക്കുന്ന ചിത്തവൃത്തിയാണ് വികല്പം. 'രാഹുവിന്റെ തല' എന്നു പറയു

മ്പോഴും തല ഓർമ്മവരുന്നുണ്ടെങ്കിലും രാഹുവിന്റെ തലയി ല്ലെന്നുള്ളതു പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. വസ്തുബോധം പാടെയ കന്ന് ഇരുട്ടിലാണ്ടുപോകുന്ന ചിത്തവൃത്തിയാണ് നിദ്ര. അനുഭവിച്ച കാര്യങ്ങൾ തുടർന്ന് ഓർമ്മിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന താണ് സ്മൃതി. ഈ അഞ്ചു ചിത്തവൃത്തികളേയും എന്തു പായംകൊണ്ടാണ് നിരോധിക്കേണ്ടതു്? ഇക്കാര്യമാണ് പന്ത്രണ്ടാം സൂത്രത്തിൽ വിവരിക്കുന്നതു്. 'അഭ്യാസവൈ രാഗ്യാഭ്യാം തന്നിരോധഃ.' അഭ്യാസവും വൈരാഗ്യവും കൊണ്ടുവേണം മേൽവിവരിച്ച അഞ്ചു ചിത്തവൃത്തിക ളെയും നിരോധിക്കാൻ. അതിവേഗതയോടെ പാഞ്ഞുവ രുന്ന നദീപ്രവാഹത്തെ അണകെട്ടിത്തടഞ്ഞു പുതിയ തോടുകൾവഴി കൃഷിസ്ഥലങ്ങളിലേക്കു തിരിച്ചുവിടുന്നു. അതുപോലെ വൈരാഗ്യംകൊണ്ടു ചിത്തനദിയുടെ വിഷ യപ്രവാഹം തടഞ്ഞു് സമാധ്യഭ്യാസംമുഖേന ശാന്തശീതള മായ മറെറാരു പ്രവാഹത്തിനു രൂപംകൊടുക്കുന്നു. ഇതാണ് ചിത്തത്തിൻെറ ആത്മോന്മുഖമായ പ്രവാഹം. മന്ത്രജപം, ദേവതാധ്യാനം തുടങ്ങിയവ ക്രിയാരൂപങ്ങളായതുകൊണ്ടു് അവയുടെ അഭ്യാസമെന്നു പറയുന്നതു് ആവർത്തനമാണ്. സർവ്വവ്യാപാരങ്ങളും ഉപശമിക്കുന്ന സമാധിയെ സാധി പ്പിക്കുന്ന അഭ്യാസമെന്താണ്? അതിനുള്ള ഉപായമാണ്, 'തത്ര സ്ഥിതൗ യത്നോഽഭ്യാസഃ' എന്നു പതിമ്മൂന്നാം സൂത്ര ത്തിൽ പതഞ്ജലി വിവരിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ചിത്തത്തെ നിശ്ചലമാക്കി നിർത്തുവാനുള്ള മാനസികപ്രയത്നമാണ് സമാധി നേടുവാനുള്ള അഭ്യാസം. സ്വതേ ചലിച്ചു ബാഹ്യവിഷയങ്ങളെ ലാക്കാക്കി പ്രവഹിക്കുന്ന ചിത്ത ത്തെ എങ്ങനെയും ഞാൻ തടഞ്ഞുനിർത്തുന്നുണ്ടു് എന്ന ദൃഢ നിശ്ചയത്തോടെ ഉത്സാഹം ആവർത്തിക്കുന്നതിനെയാണ് അഭ്യാസം എന്നു പറയുന്നതു്. വ്യവഹാരവേളയിലെ ലോകവാസനകൾ അനാദികാലംമുതൽ തുടർന്നുവരുന്നവ യല്ലേ? അവയെ പെട്ടെന്നുള്ള അഭ്യാസംകൊണ്ടെങ്ങനെ

യാണ് നിരോധിക്കാൻ കഴിയുക? ഈ സംശയത്തിനുത്തര മാണ് ''സ തു ദീഘ്കാലനൈരന്തയ്യസത്കാരാസേ വിതോ ദൃഢഭ്രമിഃ'' എന്ന പതിന്നാലാം സൂത്രംകൊണ്ടു വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതു്. ദീഘ്കാലം നിരന്തരം ആദരവോടെ പിൻതുടന്നാലേ അഭ്യാസം ദൃഢപ്പെട്ടുകിട്ടു. മറയന്മാർ പറയാറുണ്ടല്ലോ: ''വേദങ്ങൾ നാലേയുള്ളു. വിദ്യാത്ഥി അവ പഠിക്കാൻ പോയിട്ടു ദിവസങ്ങൾ അഞ്ചായി. ഇതേവരെ തിരിച്ചുവന്നില്ല.'' ദിവസങ്ങൾ കൊണ്ടോ മാസങ്ങൾകൊണ്ടോ യോഗസിദ്ധി കൈവരി ക്കാൻ കൊതിക്കുന്ന യോഗിയുടേയും സ്ഥിതിയിതാണ്. അതുകൊണ്ടു് വർഷങ്ങളോളമോ ജന്മങ്ങളോളമോ യോഗാ ഭ്യാസം തുടരേണ്ടതാണ്. ''അനേകജന്മസംസിദ്ധഃ തതോ യാതി പരാം ഗതിം'' – എന്നിങ്ങനെ ഭഗവാൻ ഗീത യിലും ഈ യോഗരഹസ്യമാണ് വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കു ന്നതു്. അനേകജന്മങ്ങളിലെ അഭ്യാസഫലമായി സിദ്ധി നേടി യോഗി പരഗതി പ്രാപിക്കുന്നു. ചിരകാലം അഭ്യാസം തുടന്നാലും അതു് ഇടവിട്ടിടവിട്ടു പാടില്ല. അങ്ങനെയായാൽ രൂപം കൊള്ളുന്ന യോഗസംസ്കാരങ്ങൾ തുടന്നുണ്ടാകുന്ന ലൗകികസംസ്കാരങ്ങളാൽ പുറംതള്ളപ്പെട്ടു പോയി എന്നു വരും. അതോടെ ഖണ്ഡനഖണ്ഡഖാദ്യ കാരൻ പറയുന്ന സ്ഥിതി വന്നുചേരും. ആദ്യം മുൻപേ ഓടിയിട്ടു പിന്നീടു പുറകിലാകുന്നവനെപ്പോലെയോ, പഠിച്ചതു മറന്നിട്ടു കൂടുതൽ പഠിക്കുന്നവനെപ്പോലെയോ യാകും സ്ഥിതി. അതുകൊണ്ടു് തുടച്ചയായി യോഗം അഭ്യസിക്കേണ്ടതാണ്. അതുപോലെ ആദരപൂവ്വം അഭ്യ സിക്കേണ്ടതുമാണ്. ആദരവില്ലാതെ അഭ്യസിച്ചാൽ വസിഷ്ഠൻ പറയുന്ന സ്ഥിതിയാണ് ഫലം. സംസ്കാരമുറ ക്കൊള്ളാത്തവർ ഒരു കായ്യം ചെയ്താലും ചെയ്യാത്തതിനു തുല്യമാണ്. മനസ്സു മററൊന്നിൽ വ്യാപൃതമായിരിക്കുന്ന യാറ കഥ കേൾക്കുന്ന ഫലമേ അതിനുള്ളു. ലയം,

വിക്ഷേപം, കഷായം, സുഖാസ്വാദം ഇവ പരിഹരിക്കാൻ ശ്രമം ചെയ്യാതിരിക്കലാണ് അഭ്യാസത്തിലെ അനാദരം. ഇങ്ങനെ ദീർഘകാലം നിരന്തരം സത്കാരപൂർവ്വം അഭ്യസിച്ചാൽ സമാധി ദൃഢഭൂമിയായി ഭവിക്കും. വിഷയസുഖവാസനകൊണ്ടോ ദുഃഖവാസനകൊണ്ടോ ചലിച്ചുപോകാത്ത സ്ഥിതിയാണ് ദൃഢഭൂമിത്വം. ഭഗവാൻ അതിപ്രകാരം വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

> യല്ലബ്ധ്വാ ചാപരം ലാഭം മന്യതേ നാധികം തതഃ
> യസ്മിൻ സ്ഥിതോ ന ദുഃഖേന ഗുരുണാപി വിചാല്യതേ.

സമാധിസത്യം ദൃഢഭൂമിയായി തെളിഞ്ഞാൽ അതിൽ കവിഞ്ഞൊരു ലാഭം പിന്നെ ഉണ്ടെന്നു കരുതാനേയില്ല. ആ സ്ഥിതിയിൽ അതിമഹത്തായ ദുഃഖംപോലും പിന്നെ ചിത്തത്തെ ചലിപ്പിക്കുകയുമില്ല. ഇതിൽ കവിഞ്ഞു മറ്റൊന്നും കിട്ടാനില്ലെന്ന കാര്യം കചന്റെ കഥയിൽക്കൂടി വസിഷ്ഠനും തെളിയിക്കുന്നുണ്ട്. കചന്റെ സമാധി ചിരകാലാഭ്യാസംകൊണ്ടു ദൃഢഭൂമിയായി ഭവിച്ചു. അയാൾ ഏകാന്തത്തിൽ ഗദ്ഗദസ്വരത്തിൽ ഇങ്ങനെ മന്ത്രിച്ചു:

> കിം കരോമി ക്വ ഗച്ഛാമി കിം ഗൃഹ്ണാമി ത്യജാമി കിം
> ആത്മനാ പൂരിതം വിശ്വം മഹാകല്പാംബുനാ യഥാ.

എന്തു ചെയ്യാൻ, എങ്ങോട്ടുപോകാൻ? എന്തു സ്വീകരിക്കാൻ, എന്തുപേക്ഷിക്കാൻ? പ്രളയകാലജലമെന്നപോലെ ആത്മാവ് വിശ്വമെങ്ങും നിറഞ്ഞു തുളമ്പിനില്ക്കുന്നു. ദേഹത്തിനകത്തും പുറത്തും, അടിയിലും മുകളിലും സർവ്വദിക്കിലും ഇതിലും ഇവിടെയും ഒക്കെ ആത്മാവുതന്നെ. ആത്മാവില്ലാത്ത ഒരിടവും കാണ്മാനില്ല. ഞാനില്ലാത്ത ഒന്നും കാണ്മാനില്ല. എന്നിലല്ലാതെ ഒന്നും കാണ്മാനില്ല. ഞാൻ മറ്റെന്തു കൊതിക്കാനാണ്? ജഗത്തു മുഴുവൻ ബോധമയമായി ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു.

സ്സാരബ്രഹ്മാമലാംഭോധേഃ ഫേനാഃ സർവ്വേ കുലാചലാഃ
ചിദാദിത്യമഹാതേജോമൃഗതൃഷ്ണാ ജഗത്ശ്രിയഃ.

പരന്ന നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന നിർമ്മലമായ ബ്രഹ്മസമുദ്ര ത്തിലെ വെറും പതകളാണ് കുലപർവ്വതങ്ങൾ. ലോകൈ ശ്വര്യങ്ങളെല്ലാം ബോധാദിത്യന്റെ തേജസ്സിൽ തെളി യുന്ന കാനൽജലമാണ്. ദൃഢഭൂമിയിലെത്തിയ ചിത്ത ത്തെ മഹത്തായ ദുഃഖംപോലും ചലിപ്പിക്കുകയില്ല എന്ന തിനു വസിഷ്ഠൻ ശിഖിധ്വജന്റെ വൃത്താന്തം ഉദാഹരിക്കു ന്നുണ്ട്. നേരത്തേതന്നെ പരിപക്വസമാധി നേടിക്കഴി ഞ്ഞിരുന്ന ചൂഡാല ഒരു ദിവസം തന്റെ ഭർത്താവായ ശിഖിധ്വജൻ നിർവ്വികല്പസമാധിയിൽ ആണ്ടിരിക്കുന്ന തായിക്കണ്ടു. ഈ പരമപദത്തിൽനിന്നും ഞാൻ പ്രിയത മനെ ഉണർത്തുന്നുണ്ട് എന്നവർ തീരുമാനിച്ചു. ഇങ്ങനെ ചിന്തിച്ച് അവർ അത്യുച്ചത്തിൽ സിംഹനാദം മുഴക്കി. കിരാതന്മാരെപ്പോലും ഭയചകിതരാക്കിത്തീർക്കുന്ന സിംഹ നാദം വീണ്ടും വീണ്ടും മുഴങ്ങി. പക്ഷേ ആ ശബ്ദമുണ്ടാ യിട്ടും രാജാവ് നിർവ്വികല്പസ്ഥിതിയിൽനിന്നും ഉണർന്ന തേയില്ല. അദ്ദേഹത്തെ പിടിച്ചു കുലുക്കുകയും തള്ളി നിലത്തു വീഴ്ത്തുകയും ചെയ്തു. എന്നിട്ടും ശിഖിധ്വജൻ ഉണ ർന്നില്ല. പ്രഹ്ലാദകഥയിലും ഇക്കാര്യം തന്നെ വസിഷ്ഠൻ ഉദാഹരിക്കുന്നുണ്ട്. വസ്തുവിചാരം ചെയ്തുറച്ച പ്രഹ്ലാദ ചിത്തം പരമാനന്ദസ്വരൂപമായ നിർവ്വികല്പസമാധിയിൽ ആണ്ടു. ഒരു ചിത്രത്തിലെഴുതിയപോലെ അദ്ദേഹം ഇരി പ്പായി. അയ്യായിരം കൊല്ലം പുഷ്ടശരീരനായി നിശ്ചല ദൃഷ്ടിയായി അദ്ദേഹം അങ്ങനെയിരുന്നു. ഒടുവിൽ വിഷ്ണു മുൻപിലെത്തി പ്രഹ്ലാദനെ ഉണർത്താനായി പാഞ്ചജന്യം മുഴക്കി. മഹത്തായ ആ വൈഷ്ണവധ്വനി കേട്ട് ദാനവചക്ര വർത്തി സാവധാനം ഉണർന്നെണീററു. വീതഹവ്യൻ തുടങ്ങി യവരുടെ സമാധ്യനുഭവവിവരണങ്ങളും ഈ വിഷയ ത്തിൽ ദൃഷ്ടാന്തമായെടുക്കാവുന്നതാണ്.

വൈരാഗ്യവിശകലനം

അഭ്യാസവും വൈരാഗ്യവുംകൊണ്ടു ചിത്തവൃത്തികളെ നിരോധിക്കാമെന്നാണല്ലോ പറഞ്ഞതു്. അപരം, പരം എന്നു വൈരാഗ്യം രണ്ടുവിധം. യതമാനവൈരാഗ്യം, വ്യതിരേകവൈരാഗ്യം, ഏകേന്ദ്രിയവൈരാഗ്യം, വശീകാരവൈരാഗ്യം, എന്നിങ്ങനെ അപരവൈരാഗ്യം നാലായിപ്പിരിയുന്നു. ''ദൃഷ്ടാനുശ്രവികവിഷയവിതൃഷ്ണസ്യ വശീകാരസംജ്ഞാ വൈരാഗ്യം'' എന്നാണു് പതഞ്ജലി വശീകാരവൈരാഗ്യത്തെ നിർവ്വചിക്കുന്നതു്. കണ്ടതും കേട്ടതുമായ ലോകസുഖസാമഗ്രികളിൽ തൃഷ്ണയില്ലാതാവുകയാണു് വശീകാരവൈരാഗ്യം. പൂമാല, ചന്ദനം, വനിത, പുത്രമിത്രധനാദികൾ ഇവയൊക്കെയാണു് കാണപ്പെടുന്ന സുഖസാമഗ്രികൾ. വേദപ്രസിദ്ധങ്ങളായ സ്വർഗ്ഗാദിലോകങ്ങളാണു് കേട്ടിട്ടുള്ള സുഖസാമഗ്രികൾ. മേൽപറഞ്ഞ സുഖസാമഗ്രികളിൽ വിവേകതാരതമ്യമനുസരിച്ചാണു് യതമാനാദി ആദ്യത്തെ മൂന്നെണ്ണം വേർതിരിയുന്നതു്. ഈ ജഗത്തിൽ സാരമായി എന്തുണ്ടു്, നിസ്സാരമായതെന്താണു്? ഇപ്രകാരമുള്ള ചോദ്യങ്ങൾക്കു് 'ഗുരുവാക്യം ശ്രവിച്ചും ശാസ്ത്രവിചാരംചെയ്തും ഞാൻ ഉത്തരം കണ്ടുപിടിക്കുന്നുണ്ടു്' എന്നിങ്ങനെ ദൃഢനിശ്ചയത്തോടെയുള്ള പ്രയത്നമാണു് യതമാനവൈരാഗ്യം. അഭ്യാസം തുടന്നതോടെ വിവേകം വർദ്ധിച്ചു് ചിത്തത്തിൽ മുൻപുണ്ടായിരുന്ന പല ദോഷങ്ങളും മാറി, ഇനി ഏതാനും ചിലതു ബാക്കിയുണ്ടു് എന്നു വേർതിരിച്ചറിയുന്നതാണു് വ്യതിരേകവൈരാഗ്യം. കണ്ടതും കേട്ടതുമായ ലോകവിഷയങ്ങൾ ദുഃഖപ്രദങ്ങളെന്നു കണ്ടു് അവ നേടാൻ യത്നിക്കാതെ മനസ്സിൽ ഔത്സുക്യം പൂണ്ടുകഴിയുന്ന സ്ഥിതിയാണു് ഏകേന്ദ്രിയ വൈരാഗ്യം. ലോകവിഷയങ്ങളിൽ തൃഷ്ണ പാടെ ഒടുങ്ങുന്നതാണു് വശീകാരവൈരാഗ്യം. ഇങ്ങനെ നാലായിപ്പിരിയുന്ന അപര

വൈരാഗ്യം അഷ്ടാംഗയോഗപ്രവത്തനത്തിനു സഹായക മാകകൊണ്ടു് സംപ്രജ്ഞാതസമാധിക്കു് അന്തരംഗവും അസംപ്രജ്ഞാതസമാധിക്കു ബഹിരംഗവുമാണെന്നറിയേ ണ്ടതാണു്. അസംപ്രജ്ഞാതസമാധിക്കു് അന്തരംഗമായ പരവൈരാഗ്യത്തെയാണു് ''തത്പരം പുരുഷഖ്യാതേർ ഗുണവൈതൃഷ്ണ്യം'' എന്ന സൂത്രംകൊണ്ടു വെളിപ്പെടുത്തി യിരിക്കുന്നതു്. വ്യക്തമായ പുരുഷസാക്ഷാത്കാരത്തി ൻെറ ഫലമായി പ്രകൃതിഗുണങ്ങളിൽ പൂണ്ണവിരക്തി വരു ന്നതാണു് പരവൈരാഗ്യം. സംപ്രജ്ഞാതസമാധി തുടൎന്ന ഭ്യസിച്ചു് പക്വമാകുന്നതോടെ പ്രകൃതിഗുണങ്ങളിൽനിന്നും ഒഴിഞ്ഞുമാറി നില്ക്കുന്ന പുരുഷൻെറ സാക്ഷാത്കാരം ഉണ്ടാകുന്നു. അതോടെ ഗുണവിരക്തി പൂണ്ണമാവുകയും ചെയ്യുന്നു. സമാധിലാഭത്തിലെ സമയതാരതമ്യം വിര ക്തിയുടെ താരതമ്യമനുസരിച്ചാണുണ്ടാവുക. ''തീവ്രസംവേ ഗാനാമാസന്നഃ സമാധിലാഭഃ'' എന്ന സൂത്രം ഇക്കാര്യം വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. സംവേഗപദത്തിനു് വൈരാഗ്യമെന്നാ ണത്ഥം. വൈരാഗ്യഭേദമനുസരിച്ചു് യോഗിമാർ മൂന്നു തര ക്കാരായിപ്പിരിയുന്നു. മൃദുസംവേഗികൾ, മധ്യസംവേഗി കൾ, തീവ്രസംവേഗികൾ. തീവ്രസംവേഗികൾക്കു് അല്പ കാലംകൊണ്ടുതന്നെ സമാധി ലഭ്യമാകുമെന്നാണു് സൂത്രാർ ത്ഥം. ഇനി തീവ്രസംവേഗികൾതന്നെ മൃദുതീവ്രന്മാർ, മധ്യതീവ്രന്മാർ, അധിമാത്രതീവ്രന്മാർ എന്നു വീണ്ടും മൂന്നായി പിരിയുന്നു. ഇവരിൽ പിന്നീടുപിന്നീടുള്ളവർ വേഗം വേഗം സിദ്ധി കൈവരിക്കുന്നു. ജനകനും പ്രഹ്ലാ ദനും മററും ഉത്തമോത്തമന്മാരായ അധിമാത്രതീവ്രന്മാ രാണു്. അല്പസമയത്തെ വിചാരം കൊണ്ടുതന്നെ അവൎക്കു് ദൃഢസമാധി ലഭിച്ചതായിക്കാണുന്നു. വാസിഷ്ഠത്തിലെ ഉദ്ദാലകമുനിയും മററും മൃദുതീവ്രന്മാരാണു്. ചിരകാല പ്രയത്നംകൊണ്ടേ അവൎക്കു സമാധി ലഭിക്കുന്നുള്ളൂ. ഈ താരതമ്യം മററുള്ളവരിലും നോക്കിക്കാണേണ്ടതാണു്.

ഇപ്രകാരം അധിമാത്രതീവ്രസംവേഗിയായ യോഗിക്ക് അസംപ്രജ്ഞാതസമാധി ദൃഢമായി ഭവിക്കുന്നതോടെ വീണ്ടും പൊന്തി വരാൻ കഴിയാത്തവണ്ണം മനസ്സ് ഉപശമിക്കുന്നു. മനോനാശംകൊണ്ട് വാസനാക്ഷയം സുരക്ഷിതമായിത്തീരുന്നതോടെ ജീവന്മുക്തി സുപ്രതിഷ്ഠിതമായും ഭവിക്കുന്നു. മനോനാശത്തോടെ വിദേഹമുക്തിയല്ലേ ഉണ്ടാവുക, ജീവന്മുക്തിയല്ലല്ലോ എന്നു ശങ്കിച്ചുകൂടാ. രാമന്റെ ചോദ്യത്തിന് വസിഷ്ഠൻ നല്കുന്ന മറുപടി ഈ ശങ്ക ദൂരീകരിക്കുന്നു. വിവേകം ശക്തിപ്രാപിച്ച് ചിത്തസ്വരൂപം അന്തർദ്ധാനം ചെയ്താൽ പിന്നെ ഒരു യോഗിക്ക് മൈത്ര്യാദി ഗുണങ്ങൾ എവിടെയാണ് ജനിക്കുക? ഇതാണ് രാമന്റെ ചോദ്യം. വസിഷ്ഠൻ ഇങ്ങനെ മറുപടി പറയുന്നു: ''സരൂപമെന്നും അരൂപമെന്നും ചിത്തനാശം രണ്ടുവിധമുണ്ട്. ജീവന്മുക്തനിൽ ചിത്തനാശം സരൂപമാണ്. വിദേഹമുക്തനിൽ അരൂപവും. പ്രകൃതിഗുണങ്ങളിൽ മോഹിച്ച് ഞാൻ എന്റേത് എന്നിങ്ങനെ അഹങ്കാരവും മമതയും പുലർത്തി സുഖദുഃഖങ്ങൾ അനുഭവിക്കുന്ന കാലത്തോളമേ മനസ്സുണ്ടെന്നു കണക്കാക്കേണ്ടതുള്ളൂ. ഈ ചിത്തത്തിന്റെ നാശം എന്താണെന്നു പറയാം. വെറും നിശ്വാസങ്ങൾ പർവ്വതത്തെ ചലിപ്പിക്കാതിരിക്കുന്നതുപോലെ ചിത്തത്തിന്റെ സാമ്യാവസ്ഥമൂലം സുഖദുഃഖാനുഭവങ്ങൾ ഏതൊരു ധീരനെ ചലിപ്പിക്കുന്നില്ലയോ ആ ധീരന്റെ മനസ്സ് മൃതമാണെന്നറിയൂ. ആപത്തോ, അനുകമ്പയോ, ഉത്സാഹമോ, മദമോ, മാന്ദ്യമോ, ഉത്സവമോ ഏതു മനസ്സിൽ വികാരമുണ്ടാക്കുന്നില്ലയോ ആ മനസ്സ് നിസ്സംശയം മൃതമാണ്. ആശകൾക്കിരിപ്പിടമായ ചിത്തം നശിക്കുന്നതോടെ മൈത്ര്യാദിഗുണങ്ങളോടുകൂടിയ സത്ത്വം ഉദയം ചെയ്യുന്നു. പുനർജ്ജന്മഹേതുകമല്ലാത്ത സത്ത്വഗുണസമ്പൂർണ്ണമായ ഈ മനസ്സാണ് ജീവന്മുക്തന്റേത്. ഇതാണ് സരൂപമായ മനോനാശം. ശുദ്ധമായ ആത്മാവുമാത്രം

അവശേഷിക്കുന്ന അരൂപമായ മനോനാശം വിദേഹമുക്തിയിലേ ഉള്ളു. പരമപാവനമായ വിദേഹമുക്തിപദത്തിൽ സർവ്വഗുണാധാരമായ സത്ത്വവും അന്തർദ്ധാനംചെയ്യുന്നു. ജീവന്മുക്തനിൽ ദുഃഖങ്ങളെല്ലാം അസ്തമിക്കുന്നു. ആത്മാവ് ജന്തുസമ്പർക്കം വെടിഞ്ഞ്, ഏകരൂപമായി, രജസ്തമസ്സുകൾ കൈയ്‌വിട്ട് ആനന്ദരൂപമായി തെളിയുന്നു. ആകാശകോശംപോലെ സൂക്ഷ്മവും എന്നാൽ അതിമഹത്തുമായ ആ അനന്തപദത്തിൽ ചിത്തബിന്ദുവിനെ അലിയിച്ചു ചേർത്തു ജീവന്മുക്തന്മാർ ശരീരയാത്ര തുടരുന്നു:

ജീവന്മുക്താ ന മുഹ്യന്തി സുഖദുഃഖരസസ്ഥിതൗ
പ്രാകൃതേനാത്മകാരേണ കിഞ്ചിത് കുർവ്വന്തി വാ ന വാ.

''ലൗകികങ്ങളായ സുഖദുഃഖാനുഭവങ്ങളിലൊന്നും ജീവന്മുക്തന്മാർ മോഹിച്ചുപോകുന്നില്ല. പ്രകൃതിപദാർത്ഥങ്ങളെ ആശ്രയിച്ച് അവർ എന്തെങ്കിലും പ്രവർത്തിച്ചാലും ഇല്ലെങ്കിലും സ്ഥിതി തുല്യംതന്നെ.'' അതുകൊണ്ട് സരൂപമായ മനോനാശമാണ് ജീവന്മുക്തിക്കു കാരണമെന്ന് സിദ്ധം.

മനോനാശനിരൂപണം കഴിഞ്ഞു.

സ്വരൂപസിദ്ധിപ്രയോജന പ്രകരണം

ജ്ഞാനരക്ഷ

എന്താണീ ജീവന്മുക്തി; അതിനുള്ള പ്രമാണമെന്ത്; അതെങ്ങനെ നേടാം ? ഈ മൂന്നു ചോദ്യങ്ങൾക്കും ഉത്തരം പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. ജീവന്മുക്തി സിദ്ധിക്കുന്നതുകൊണ്ട് പ്രയോജനമെന്ത് ? ഈ നാലാമത്തെ ചോദ്യത്തിനാണി പ്പോൾ ഉത്തരം പറയാനാരംഭിക്കുന്നത്. ജ്ഞാനരക്ഷ, തപസ്സ്, വിസംവാദമില്ലായ്മ, ദുഃഖനാശം, സുഖാവിർഭാവം എന്നിങ്ങനെ അഞ്ചാണ് ജീവന്മുക്തിപ്രയോജനം. വസ്തു ബോധത്തെ തടവുകൂടാതെ നിലനിർത്തുന്നതാണ് ജ്ഞാന രക്ഷ. പ്രത്യക്ഷാനുഭവത്തിൽ തെളിഞ്ഞ വസ്തുബോധ ത്തിനു് ഇനി എന്താണ് തടസ്സം ? തടസ്സമില്ലെങ്കിൽ പിന്നെ അതിനെ വിശേഷിച്ച രക്ഷിക്കേണ്ട ആവശ്യ മെന്ത് ? ജ്ഞാനമുണ്ടായാലും ജീവന്മുക്തി വരാത്തിട ത്തോളം ചിത്തത്തിനു പൂർണ്ണവിശ്രാന്തി വരാതെ സംശയ വിപര്യയങ്ങൾ ഇടവിട്ടു സംഭവിച്ചുവെന്നുവരാം. വസ്തു വിന്റെ ഉണ്മയെക്കുറിച്ചു ശങ്ക വരുന്നതാണ് സംശയം. വസ്തുവിനെ മറ്റൊന്നായി തെററിദ്ധരിക്കുന്നതാണ് വിപ ര്യയം. വാസിഷ്ഠത്തിലെ രാമനു തത്ത്വം ഗ്രഹിക്കാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടും ചിത്തം പൂർണ്ണവിശ്രമം പ്രാപിക്കാത്തതു കൊണ്ട് സംശയം തുടരുന്നതായി വിശ്വാമിത്രൻ വെളി പ്പെടുത്തുന്നു: ''ജ്ഞാനികളിൽ മുമ്പനായ അല്ലയോ രാമ, നിനക്കിനി മറെറാന്നുംതന്നെ അറിയാനില്ല. സ്വന്തം

സൂക്ഷ്മബുദ്ധികൊണ്ടു് നീ എല്ലാം ഗ്രഹിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ഭഗവദ്വ്യാസപുത്രസ്യ ശുകസ്യേവ മതിസ്തവ
വിശ്രാന്തിമാത്രമേവാത്ര ജ്ഞാതജ്ഞേയാപ്യപേക്ഷതേ.

ഭഗവാൻ വ്യാസന്റെ പുത്രനായ ശുകനും ഇതുപോലെ സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അറിയേണ്ടതറിഞ്ഞുവെങ്കിലും നിന്റെ ചിത്തത്തിനു് ഇനി പൂർണ്ണവിശ്രമം വേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.'' ശുകൻ ആദ്യം സ്വയംതന്നെ തത്ത്വമെന്തെന്നറിഞ്ഞു. എങ്കിലും താനറിഞ്ഞതുതന്നെയാണോ പൂർണ്ണസത്യമെന്ന സംശയം തീർന്നുകിട്ടിയില്ല. തുടന്നു് സംശയനിവൃത്തിക്കായി പിതാവായ വ്യാസനെ സമീപിച്ചു. താനറിഞ്ഞതുതന്നെ പിതാവും പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു. എന്നിട്ടും സംശയം പൂർണ്ണമായി തീർന്നില്ല. അങ്ങനെയാണു് ജനകനെ സമീപിച്ചു ചോദിച്ചതു്. പിതാവു പറഞ്ഞതുപോലെതന്നെ ജനകനും പറഞ്ഞു. തുടർന്നു് ശുകൻ ഇങ്ങനെ അറിയിച്ചു: ''അങ്ങു പറഞ്ഞ ഇക്കാര്യം ഞാൻ സ്വയം വിവേകംകൊണ്ടു നേരത്തേ അറിഞ്ഞതാണു്, അച്ഛനോടു ചോദിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹവും ഇതുതന്നെ പറഞ്ഞുതന്നു. അങ്ങും ഇതുതന്നെ പറയുന്നു. ശാസ്ത്രവാക്യങ്ങളിൽനിന്നു വെളിവാകുന്നതും ഇക്കാര്യംതന്നെ.''

യഥായം സ്വവികല്പോത്ഥഃ സ്വവികല്പപരിക്ഷയാത്
ക്ഷീയതേ ദഗ്ദ്ധസംസാരോ നിസ്സാര ഇതി നിശ്ചയഃ.

''സ്വസങ്കല്പങ്ങളിൽ രൂപംകൊള്ളുന്നതാണു് സംസാരം. സങ്കല്പം ക്ഷയിച്ചാൽ സംസാരവും അതോടെ എരിഞ്ഞടങ്ങും. അത്ര നിസ്സാരമാണിതു്. ഇക്കാര്യത്തിൽ സംശയമേ വേണ്ട. അല്ലയോ രാജാവേ, ഇതുതന്നെയാണോ പരമവും നിസ്സന്ദേഹവുമായ സത്യം? അങ്ങയുടെ വാക്കു കേട്ടു് എന്റെ മനസ്സു് ജഗദ്ഭ്രമത്തിൽനിന്നും ഒഴിഞ്ഞു് പൂർണ്ണവിശ്രമം കൈക്കൊള്ളട്ടെ.'' ഇതു കേട്ടു് ജനകനരുളിച്ചെയ്തു:

''ഹേ മുനേ, ഇതിൽ കവിഞ്ഞു് ഒരു സത്യവുമില്ല. അങ്ങ് സ്വയം ഇതറിഞ്ഞു; ഗുരുവും ഇതുതന്നെ പറഞ്ഞുതന്നു.

> അവ്യുച്ഛിന്നശ്ചിദാത്മൈകഃ പുമാനസ്തീഹ നേതരഃ
> സ്വസങ്കല്പവശാദ്ബദ്ധോ നിഃസങ്കല്പസ്തു മുച്യതേ.

അഖണ്ഡവും ബോധസ്വരൂപവുമായ ഒരേ ഒരു സത്യമേ ഇവിടെയുള്ളു. മററൊന്നുംതന്നെയില്ല. ഒരുവൻ സ്വസങ്കല്പം കൊണ്ടു് ബദ്ധനായി ഭവിക്കുന്നു. സങ്കല്പം പോയാൽ മുക്തനായിത്തീരുന്നു. മുനേ, അങ്ങ് ആത്മതത്ത്വം സ്റ്റുടമായി ഗ്രഹിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എല്ലാ ലോകവിഷയങ്ങളിലും അങ്ങേയ്ക്കു വിരക്തിയും വന്നുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

> പ്രാപ്തം പ്രാപ്തവ്യമഖിലം ഭവതാ പൂർണ്ണചേതസാ
> ന ദൃശ്യേ യതസേ ബ്രഹ്മൻ മുക്തസ്ത്വം ഭ്രാന്തിമുത്സൃജ.

കിട്ടേണ്ടതെല്ലാം അങ്ങേയ്ക്കു കിട്ടി. അങ്ങയുടെ ചിത്തം ഇപ്പോരം പൂർണ്ണസംതൃപ്തമാണ്. ലോകദൃശ്യങ്ങളിലൊന്നും അതു പററിക്കൂടുന്നില്ല. അങ്ങു മുക്തനാണ്. സംശയരൂപത്തിലുള്ള അല്പമായ ചിത്തചാഞ്ചല്യം കൂടി കൈവെടിയൂ.'' ജനകൻെറ വാക്കുകരം കേട്ടു് ശുകൻെറ മനസ്സു് പൂർണ്ണവിശ്രമം കൈക്കൊണ്ടു. ആത്മസ്വരൂപമായ പരമസത്യത്തിൽ അതുറച്ചുനിന്നു. ഭയവും, ശോകവും, ക്ഷീണവും അദ്ദേഹത്തെ വിട്ടകന്നു. ആശകരം അസ്തമിച്ചു. സംശയം പാടെ മാറി. അവിച്ഛിന്നമായ സ്വരൂപസമാധി നിലനിത്താനായി അദ്ദേഹം മേരുശിഖരം പ്രാപിച്ചു. പതിനായിരം വർഷം അവിടെ നിർവ്വികല്പസമാധിയിൽ കഴിഞ്ഞുകൂടി. ഒടുവിൽ എണ്ണ വററിയ ദീപംപോലെ പരമാത്മാവിൽ ഏകീഭവിക്കുകയും ചെയ്തു. അതുകൊണ്ടു് തത്ത്വജ്ഞാനമുണ്ടായാലും ചിത്തം പൂർണ്ണവിശ്രമം പ്രാപിക്കാത്തിടത്തോളം ശുകനും രാമനുമെന്നപോലെ സംശയം തുടരുന്നതാണ്. അജ്ഞാനമെന്നപോലെ അതു ജീവന്മുക്തിക്കു തടസ്സമായും ഭവിക്കും. അതുകൊണ്ടാണ് ഭഗവാൻ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്:

അജ്ഞശ്ചാശ്രദ്ദധാനശ്ച സംശയാത്മാ വിനശ്യതി
നായം ലോകോസ്തി ന പരോ ന സുഖം സംശയാത്മനഃ.

അജ്ഞാനിക്കും, ശ്രദ്ധിക്കാൻ കൂട്ടാക്കാത്തവനും സംശ യാത്മാവിനും ഈ ലോകത്തു് ഗതിയുണ്ടാകുന്നില്ല. സംശ യാത്മാവിനു വിശേഷിച്ചും ഈ ലോകമില്ല, പരലോക മില്ല, സുഖവുമില്ല. തത്ത്വം ഗ്രഹിക്കാതെ വിപരീതഗ്രഹ ണത്തിൽ ഭ്രമിക്കുന്നതാണു് അശ്രദ്ധ. അജ്ഞാനവും വിപ ര്യ്യയവും മോക്ഷത്തെ മാത്രമേ തടയുന്നുള്ളു. സംശയമാകട്ടെ ഭോഗത്തിനും മോക്ഷത്തിനും ഒരുപോലെ തടസ്സമാണു്. അതു് അന്യോന്യവിരുദ്ധങ്ങളായ ആശയങ്ങളിൽ ചിത്ത ത്തെ സദാ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും ചലിപ്പിച്ചുകൊണ്ടേയിരി ക്കുന്നു. ലോകസുഖങ്ങൾ അനുഭവിക്കാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ മോക്ഷമാണു് നല്ലതെന്നു തോന്നിച്ചു് തടസ്സമുണ്ടാക്കും. മോക്ഷമാർഗ്ഗം പിൻതുടരാൻ നോക്കുമ്പോൾ ലോകസുഖ മാണു് കേമമെന്നു ഭ്രമിപ്പിച്ചു് പിൻതിരിപ്പിക്കും. അതു കൊണ്ടു് സംശയാത്മാവിനു് ഒരിടത്തും അല്പംപോലും സുഖമില്ലെന്നു ധരിച്ചു് മുമുക്ഷു സംശയം സമ്പൂർണ്ണമായി ഒഴിവാക്കേണ്ടതാണു്. അതുകൊണ്ടാണു് ''ഛിദ്യന്തേ സർവ്വസംശയാഃ'' (സകല സംശയങ്ങളും ഛേദിക്കപ്പെടുന്നു) എന്നു ശ്രുതിയും ഘോഷിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അശ്രദ്ധാരൂപ ത്തിലുള്ള വിപര്യ്യയത്തിനു് നിദാഘൻെറ കഥ ഉത്തമ ദൃഷ്ടാന്തമാണു്. ഗുരുവായ ഋഭു കാരുണ്യപൂർവ്വം നിദാഘൻെറ ഭവനത്തിലെത്തി തത്ത്വബോധം ഉപദേശിച്ചു മടങ്ങി പ്പോയി. ഉപദേശം വേണ്ടപോലെ ഗ്രഹിച്ചിട്ടും നിദാ ഘൻ വസ്തുതത്ത്വം ശ്രദ്ധിക്കാതെ കർമ്മമാണു് പരമപുരു ഷാർത്ഥഹേതുവെന്നു തീരുമാനിച്ചു് പണ്ടേപ്പോലെ കർമ്മാ നുഷ്ഠാനത്തിൽത്തന്നെ മുഴുകി. ഗുരുവാകട്ടെ ശിഷ്യൻ പരമ പുരുഷാർത്ഥലാഭത്തിൽനിന്നും ഭ്രംശിക്കാനിടവരരുതെന്നു കരുതി കൃപയോടുകൂടി വീണ്ടും വന്നുപദേശിച്ചു. എന്നിട്ടും നിദാഘനു വിപര്യ്യയബുദ്ധി പോയില്ല. മൂന്നാമതും ഗുരു

വന്നെത്തി ഉപദേശിച്ചു. അതോടെ നിദാഘന്റെ മനസ്സ് വിപരീതബുദ്ധി വെടിഞ്ഞു് വിശ്രാന്തി കൈവരിച്ചു. സംശയം വസ്തുഭാവനയെ തടയുന്നു. വിപര്യയം വിപരീത ഭാവനയ്ക്കു കാരണമായും ഭവിക്കുന്നു. ഇവ രണ്ടും ചേർന്ന് തത്ത്വജ്ഞാനത്തിന്റെ ഫലാനുഭവത്തെ തടയുന്നു. പരാശരോപപുരാണത്തിൽ ഇക്കാര്യം വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു: ''അഗ്നി കത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ വിറകിനെ എരിച്ചു ചാമ്പലാക്കാനുള്ള അതിന്റെ ശക്തിയെ മണി മന്ത്രൗഷധങ്ങൾകൊണ്ടു തടയാൻ കഴിയും.

> ജ്ഞാനാഗ്നിരപി സംജാതഃ പ്രദീപ്തഃ സുദൃഢോഽപി ച
> പ്രദഗ്ദ്ധും നൈവ ശക്തഃ സ്യാത് പ്രതിബദ്ധസ്തു കല്മഷം.

അതുപോലെ ജ്ഞാനാഗ്നി ഉദയം ചെയ്തു നല്ലപോലെ ജ്വലിക്കുന്നു എന്നുതന്നെയിരിക്കട്ടെ. എന്നാലും പ്രതിബന്ധമുണ്ടെന്നു വന്നാൽ അതു് അജ്ഞാനമലത്തെ ദഹിപ്പിക്കുന്നതിനു് ശക്തമല്ലാതായിത്തീരുന്നു.

> ഭാവനാ വിപരീതാ യാ യാ ചാസംഭാവനാ ശുക
> കുരുതേ പ്രതിബന്ധം സാ തത്ത്വജ്ഞാനസ്യ നാപരം.

അല്ലയോ ശുക, വിപരീതഭാവന, അസംഭാവന എന്നിവ രണ്ടുമാണു് തത്ത്വജ്ഞാനാനുഭവത്തിനു തടസ്സമുണ്ടാക്കുന്നവ. മററൊന്നുംതന്നെ അതിനു പ്രതിബന്ധമായി ഭവിക്കുന്നില്ല അതിനാൽ ചിത്തത്തിനു പൂർണ്ണവിശ്രാന്തിയുണ്ടാകുന്നതുവരെ സംശയവിപര്യയങ്ങൾക്കു് ഇടമുണ്ടായി എന്നു വരാം. അങ്ങനെ തത്ത്വജ്ഞാനഫലം തടയപ്പെട്ടേയ്ക്കാം. അതുകൊണ്ടു് ഫലസംരക്ഷണത്തിനായി പൂർണ്ണവിശ്രാന്തിരൂപത്തിലുള്ള ജീവന്മുക്തി ആവശ്യമായി ഭവിക്കുന്നു. ചിത്തം പൂർണ്ണവിശ്രാന്തി പ്രാപിച്ച ജീവന്മുക്തന്റെ മനസ്സ് നശിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാൽ ജഗദ്ഭ്രമംതന്നെ പാടെ ഒഴിഞ്ഞുമാറുന്നു. പിന്നെ സംശയവിപര്യയങ്ങൾക്കു സ്ഥാനമെവിടെ? ജഗദ്ഭ്രമം മാറിയ

ബ്രഹ്മജ്ഞാനിക്കു ദേഹകാര്യങ്ങരംപോലും സ്വപ്രയത്നം കൂടാതെ പരമേശ്വരപ്രേരിതമായ പ്രാണവായുവിനാൽ വേണ്ടപോലെ നിറവേററപ്പെടുന്നു. സ്വസ്ഥിതിപോലും വിസ്മരിക്കുന്ന ജീവന്മുക്തന്റെ ശരീരത്തെ പ്രാണനാണ് യഥായോഗ്യം നയിക്കുന്നതെന്നു ഛാന്ദോഗ്യോപനിഷത്തും വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. മററു ജനങ്ങളുടെ സമീപത്തിരിക്കുന്ന സ്വശരീരത്തെ ജീവന്മുക്തൻ മിക്കവാറും ഓർമ്മിക്കുന്നതുതന്നെയില്ല. അടുത്തിരിക്കുന്ന മററുള്ളവർ ആ ശരീരത്തെ കാണുന്നുവെന്നേയുള്ളു. നിർമ്മനസ്സനായതുകൊണ്ടു് ഇതെന്റെ ശരീരമാണെന്നുപോലും ജീവന്മുക്തൻ സ്മരിക്കുന്നില്ല. അഭ്യാസപരിചയംകൊണ്ടു് കുതിര, കാള തുടങ്ങിയ ജന്തുക്കരം രഥാദി വാഹനങ്ങളെ സാരഥിയുടെ പ്രയത്നം കൂടാതെതന്നെ വേണ്ട വഴിക്കു വഹിച്ചുകൊണ്ടു പോകുന്നു. അതുപോലെ പരമേശ്വരപ്രേരിതമായ പ്രാണവായു ജീവന്മുക്തന്റെ ദേഹത്തെ, ജീവന്റെ പ്രയത്നം ഉണ്ടായാലും ഇല്ലെങ്കിലും യഥായോഗ്യം ലോകവ്യവഹാരങ്ങളിൽ നയിച്ചുകൊണ്ടേയിരിക്കുന്നു. ഭാഗവതം പറയുന്നതു നോക്കുക: 'ഒരു സിദ്ധൻ നശ്വരമായ ഈ ശരീരം ഇരുന്നാലും എണീററു നടന്നാലും അതിനെ പ്രധാനമായി കാണുന്നില്ല. തന്റെ സ്വരൂപം ആത്മാവാണെന്നദ്ദേഹം അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ദേഹം കർമ്മഗതിയിൽവന്നു ചേർന്നതാണ്. കർമ്മഗതിയിൽ അതൊഴിഞ്ഞുമാറുകയും ചെയ്യും. മധുപാനമത്തൻ വസ്ത്രധാരണത്തിൽ അശ്രദ്ധനായിരിക്കുന്നതുപോലെയാണ് ജീവന്മുക്തൻ ശരീരധാരണത്തിലും അശ്രദ്ധനായിരിക്കുന്നതു്.' ജീവന്മുക്തൻ, ഉറങ്ങിയുണർന്നവനെപ്പോലെ, അടുത്തിരിക്കുന്നവർ അറിയിച്ചാൽ മാത്രം ലോകാചാരങ്ങരം യഥാവിധി അനുഷ്ഠിക്കുന്നു എന്നു് വസിഷ്ഠനും വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. 'സിദ്ധൻ ഒന്നും കാണുന്നില്ല; ആചാരങ്ങരം യഥാവിധി അനുഷ്ഠിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു' എന്നു പറയുന്നതു പരസ്പരവിരുദ്ധമല്ലേ എന്നു

ശങ്കിച്ചുകൂടാ. ചിത്തവിശ്രാന്തിയുടെ താരതമ്യമനുസരി ച്ചാണ് ഇത്തരം കാര്യങ്ങളിൽ വ്യവസ്ഥ. ആത്മക്രീഡനും, ആത്മരതിയുമായി വത്തിച്ചുകൊണ്ടു ദേഹകൃത്യങ്ങളനുഷ്ഠി ക്കുന്നയാരം ബ്രഹ്മവിദ്വരിഷ്ഠനാണെന്നു മുണ്ഡകോപനി ഷത്തു പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. ഇവിടെ താരതമ്യമനുസരിച്ച് ജ്ഞാനികരം നാലു തരക്കാരാണ്. ബ്രഹ്മവിത്ത്, ബ്രഹ്മ വിദ്വരൻ, ബ്രഹ്മവിദ്വരീയാൻ, ബ്രഹ്മവിദ്വരിഷ്ഠൻ എന്നി ങ്ങനെ. ഏഴ യോഗഭൂമികകളുള്ളതിൽ നാലാമത്തെ യോഗ ഭൂമികമുതൽ ഓരോന്നിലും ക്രമേണ വത്തിക്കുന്നവരാണി വർ നാലുപേരും. യോഗഭൂമികകരം ഏതെല്ലാമെന്നു വസി ഷ്ഠൻ വിശദമാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. ശുഭേച്ഛാ, വിചാരണാ, തനുമാ നസാ, സത്ത്വാപത്തി, അസംസക്തി, പദാത്ഥാഭാവിനീ, തുര്യഗാ ഇവയാണ് ഏഴ യോഗഭൂമികകരം. 'ഞാനിങ്ങനെ മൂഢനായി കഴിഞ്ഞാൽപോരാ, ശാസ്ത്രവിചാരവും സജ്ജന സംസഗ്ഗവും നേടി സത്യമന്വേഷിക്കേണ്ടതാണ്,' എന്നി ങ്ങനെ വൈരാഗ്യത്തോടെ തീരുമാനിക്കുന്നതാണു ശുഭേച്ഛ. തീരുമാനം കഴിഞ്ഞു് ശാസ്ത്രപഠനത്തിലും സത്സംഗ ത്തിലും ഏപ്പെടുന്നതാണ് വിചാരണാ. ശുഭേച്ഛകൊണ്ടും വിചാരണകൊണ്ടും വിഷയാസക്തി കുറഞ്ഞുവരുന്ന താണ് തനുമാനസാ. ആദ്യത്തെ മൂന്നു ഭൂമികകളിലുമുള്ള അഭ്യാസപാടവംകൊണ്ടു് സത്ത്വഗുണം വദ്ധിച്ച് ചിത്തം പ്രസന്നമായി ആത്മസ്ഥിതി കൈവരുന്നതാണ് സത്ത്വാ പത്തി. ആദ്യത്തെ നാലു ഭൂമികകളിലെ അഭ്യാസം ശക്തിപ്പെട്ടു് നിസ്സംഗത്വം ശക്തി പ്രാപിച്ച് ഹൃദയം സത്ത്വഗുണംകൊണ്ടു് നിറഞ്ഞു് ആത്മനിഷ്ഠയിൽ ഉറപ്പുവ രുന്നതാണ് അസംസക്തി. തുടന്നു് ആത്മാരാമനായി ഭവിച്ച് അകത്തും പുറത്തും വിഷയസ്പശം തീരെയില്ലാ തായി മററുള്ളവരുടെ പ്രേരണയിൽപ്പെട്ടുമാത്രം ചലിക്കുന്ന സ്ഥിതിയാണ് പദാത്ഥാഭാവിനീ. ചിരകാലത്തെ ആത്മ നിഷ്ഠയുടെ ഫലമായി ഭേദം നിശ്ശേഷം ഒടുങ്ങി ആത്മനിഷ്ഠ

സ്വഭാവമായിത്തീരുമ്പോഴാണ് തുര്യഗാ. ഇവയിൽ ആദ്യത്തെ മൂന്നു ഭൂമികകളും ബ്രഹ്മവിദ്യയ്ക്കുള്ള ഉപായങ്ങളാണ്. അവ വിദ്യയിൽ അന്തർഭവിക്കുന്നില്ല. ഈ മൂന്നു ഭൂമികകളിലും ഭേദബുദ്ധി വിട്ടുമാറാതെ തുടരുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഇവയെ ജാഗ്രത്തെന്നു വിളിക്കുന്നു. ജാഗ്രത്തിലെന്നപോലെ ഇവിടെ ഭേദബുദ്ധിയോടെ ജഗത്ത് അനുഭവവിഷയമാകുന്നു. തുടന്ന് വേദാന്തവാക്യവിചാരംകൊണ്ട് ജീവബ്രഹ്മൈക്യസാക്ഷാത്കാരരൂപത്തിൽ ഫലരൂപിണിയായ സത്ത്വാപത്തിയെന്ന നാലാംഭൂമിക ആവിർഭവിക്കുന്നു. ഈ നാലാംഭൂമികയിൽ സർവ്വജഗത്തിനും പരമകാരണം ബ്രഹ്മമാണെന്നും അത് അദ്വിതീയമായ സത്യമാണെന്നും തെളിയുന്നു. ബ്രഹ്മത്തിൽ ആരോപിതമായിരിക്കുന്ന നാമരൂപമാത്രമായ ജഗത്ത് മിഥ്യയാണെന്നും ബോദ്ധ്യപ്പെടുന്നു. മുൻപറഞ്ഞ ജാഗ്രത്തിനെയപേക്ഷിച്ചു നോക്കുമ്പോൾ മുമുക്ഷുവിനു് ഈ യോഗഭൂമിക സ്വപ്നമാണ്.

> അദ്വൈതേ സ്ഥൈര്യമായാതേ ദ്വൈതേ ചോപരതിം ഗതേ
> പശ്യന്തി സ്വപ്നവല്ലോകം ചതുർത്ഥീം ഭൂമികാമിതാഃ.

ദ്വൈതബോധം മാഞ്ഞുമറയുകയും അദ്വൈതബോധമുറയ്ക്കുകയും ചെയ്യുവരാണ് നാലാം ഭൂമികയിലെത്തിയവർ. അവർ ഒരു സ്വപ്നംപോലെമാത്രം ഈ ലോകത്തെ കാണുന്നു. ശരത്കാലത്തിലെ മേഘഖണ്ഡമെന്നപോലെ അവരുടെ ചിത്തം വേഗം ഉപശമിച്ച് അദ്വൈതസത്താമാത്രമായി ഭവിക്കാൻ കഴിവുള്ളതായി വർത്തിക്കുന്നു. ഈ നാലാം ഭൂമികയിലെത്തിയ യോഗിയെയാണ് ബ്രഹ്മവിത്തെന്നു പറയുന്നത്. അഞ്ചുമുതലുള്ള മൂന്നു ഭൂമികകളും ജീവന്മുക്തിയുടെതന്നെ വകഭേദങ്ങളാണ്. നിർവ്വികല്പസമാധി അഭ്യസിച്ചുണ്ടാകുന്ന ചിത്തവിശ്രാന്തിയുടെ താരതമ്യമനുസരിച്ചാണവ വേർതിരിയുന്നത്. അഞ്ചാം ഭൂമികയിൽ കഴിയുന്നയാൾ നിർവ്വികല്പസമാധിയിൽനിന്നും വ്യവഹാരദശയിലേയ്ക്ക് സ്വയം ഉണർന്നുവരുന്നു. ഈ നിലയിലുള്ള

യോഗിയാണ് ബ്രഹ്മവിദ്വരൻ. ആറാമത്തെ യോഗഭൂമികയിൽ കഴിയുന്നയാഠം മററുള്ളവരാൽ ഉണർത്തപ്പെടുമ്പോഠം മാത്രം നിർവ്വികല്പസമാധി വിട്ടു ദേഹബോധമുള്ളവനായി ഭവിക്കുന്നു. അങ്ങനെയുള്ളയാളാണ് ബ്രഹ്മവിദ്വരീയാൻ. അതുകൊണ്ടു് അഞ്ചാമത്തെ യോഗഭൂമികയെ സുഷുപ്തിയെന്നും, ആറാമത്തേതിനെ ഗാഢസുഷുപ്തിയെന്നും വിളിക്കുന്നു. ഇക്കാര്യം വസിഷ്ഠൻ ഇങ്ങനെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു:

> പഞ്ചമീം ഭൂമികാമേത്യ സുഷുപ്തിപദനാമികാം
> ശാന്താശേഷവിശേഷാംശസ്തിഷ്ഠത്യദ്വൈതമാത്രകേ.

അഞ്ചാംഭൂമിക സുഷുപ്തിയെന്നറിയപ്പെടുന്നു. അവിടെയെത്തിയയാഠം ഭേദചിന്തകളൊക്കെയൊടുങ്ങി അദ്വൈതബോധത്തിൽത്തന്നെ ഉറച്ചുനില്ക്കുന്നു. അയാഠം ലോകകാര്യങ്ങളിലേപ്പെട്ടാലും നിരന്തരമായ അന്തർമ്മുഖതകൊണ്ടു് ക്ഷീണിച്ചുറങ്ങുന്നവനെപ്പോലെ കാണപ്പെടുന്നു. ഇവിടത്തെ അഭ്യാസം ദൃഢപ്പെടുന്നതോടെ ക്രമേണ ആറാംഭൂമിക സംജാതമാകുന്നു. ഗാഢസുഷുപ്തിയെന്നാണ് ഈ ആറാം ഭൂമിക അറിയപ്പെടുന്നതു്. ഇവിടെ സത്തോ അസത്തോ ഇല്ല; അഹങ്കാരമോ അനഹങ്കാരമോ ശേഷിക്കുന്നില്ല. ദ്വൈതബോധമൊടുങ്ങി മനനം തീർന്ന അനുഭവദശയാണിതു്:

> അന്തഃശൂന്യോ ബഹിഃശൂന്യഃ ശൂന്യകുംഭ ഇവാംബരേ
> അന്തഃപൂർണ്ണോ ബഹിഃപൂർണ്ണഃ പൂർണ്ണകുംഭ ഇവാർണ്ണവേ.

വിഷയാനുഭവത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ശൂന്യാകാശത്തിലെ കുടമെന്നപോലെ ഇവിടെ യോഗി അകത്തും പുറത്തും ശൂന്യനായി വർത്തിക്കുന്നു. ആത്മാനുഭവത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം സമുദ്രത്തിലെ കുടമെന്നപോലെ അകത്തും പുറത്തും പൂർണ്ണമായി വർത്തിക്കുന്നു. ഗാഢമായ നിർവ്വികല്പസമാധിയിലെത്തി നില്ക്കുന്ന ചിത്തം ആത്മാനുഭവസംസ്കാരസമ്പന്നമായി ബാഹ്യപദാർത്ഥങ്ങളെ ഗ്രഹി

ക്കാനോ മനോരാജ്യത്തിലേപ്പെടാനോ കഴിയാത്തതായി ത്തീരുന്നു. അങ്ങനെ ശൂന്യാകാശത്തിലെ കുടമെന്ന പോലെ അന്തർബഹിഃശൂന്യത്വം സംഭവിക്കുന്നു. സ്വയം പ്രകാശവും സച്ചിദാനന്ദൈകരസവുമായ ബ്രഹ്മത്തിൽ നിമഗ്നമായി പുറത്തും സർവ്വത്ര ബ്രഹ്മദൃഷ്ടി കൈവരുന്നതു കൊണ്ടു് സമുദ്രത്തിൽ വീണു ജലം നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന കുംഭമെന്നപോലെ അകത്തും പുറത്തും പൂർണ്ണമായി വർത്തി ക്കുന്നു. തുരീയമെന്ന ഏഴാം ഭൂമികയിലെത്തി നില്ക്കുന്ന യാൾ സ്വയമോ പരപ്രേരണ മൂലമോ ലോകവ്യവഹാര ത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങുന്നില്ല. മുൻപറഞ്ഞ ഭാഗവതാഭിപ്രായം ഈ സിദ്ധനെ സംബന്ധിച്ചുള്ളതാണു്. അസംപ്രജ്ഞാത സമാധിയെക്കുറിച്ചു വിവരിക്കുന്ന യോഗശാസ്ത്രങ്ങളെല്ലാം ഇവിടെ പര്യവസാനിക്കുന്നു. ഇവിടെയെത്തിയയാളാണു് ബ്രഹ്മവിദ്വരിഷ്ഠൻ. ചുരുക്കത്തിൽ അഞ്ചു്, ആറു്, ഏഴു് എന്നീ ഭൂമികകളിലെത്തിനില്ക്കുന്ന ബ്രഹ്മവിദ്വരവരീയവ രിഷ്ഠന്മാരാണു് ജീവന്മുക്തന്മാർ. ഇവിടെ ദ്വൈതഭാവം ശേഷിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് സംശയവിപര്യയങ്ങൾക്കു പ്രസക്തിയുമില്ല. അങ്ങനെ തത്ത്വജ്ഞാനം തടസ്സം കൂടാതെ സുരക്ഷിതമായി ഭവിക്കുന്നു. ഈ ജ്ഞാനരക്ഷ യാണു് ജീവന്മുക്തിയുടെ ഒന്നാമത്തെ പ്രയോജനം.

തപസ്സ്

തപസ്സു തുടർന്നുകൊണ്ടുപോവുകയാണു് ജീവന്മുക്തിയു ടെ മറ്റൊരു പ്രയോജനം. തപസ്സിൻെറ പരമകാഷ്ഠയാണു് ജീവന്മുക്തി. ജീവന്മുക്തിക്കു മുൻപുള്ള യോഗഭൂമികകൾ തപസ്സല്ലേ? അവയും തപസ്സുതന്നെയാണു്. ദേവലോക പ്രാപ്തിയും മറ്റുമാണു് അവിടെയുള്ള തപസ്സുകളുടെ ഫലം. ഭഗവാൻ അർജ്ജുനനും, വസിഷ്ഠൻ രാമനും ഇക്കാര്യം വ്യക്ത മായി വെളിപ്പെടുത്തിക്കൊടുക്കുന്നുണ്ടു്. ''ഒരാൾ ശ്രദ്ധ യോടെ യോഗമഭ്യസിച്ചു. എന്നാൽ ചിത്തം വേണ്ടവണ്ണം

ഉപശമിച്ചുകിട്ടിയില്ല. മനസ്സ് കുറെയൊക്കെ ലോകകാര്യ്യ ങ്ങളിൽ ചലിച്ചുകൊണ്ടേയിരുന്നു. ഇങ്ങനെ യോഗസിദ്ധി കൈവരാതെ മരിക്കുന്നവരുടെ ഗതിയെന്താണ്? ലോക സുഖങ്ങളും അനുഭവിച്ചില്ല; ആത്മദർശനവും ഉണ്ടായില്ല. അങ്ങും ഇങ്ങുമല്ലാതെ ഇവർ ആകാശത്തിലെ മേഘംപോ ലെ ചിന്നിച്ചിതറിപ്പോകാൻ ഇടവരുമോ? ബ്രഹ്മമാർഗ്ഗ ത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠ ലഭിക്കാതെ വിമൂഢമായി ജീവിതം അവ സാനിക്കുമോ?'' ഇതായിരുന്നു അർജ്ജുനന്റെ സംശയം. ഭഗവാൻ അതിനിങ്ങനെ മറുപടിനൽകി:

പാർത്ഥ നൈവേഹ നാമുത്ര വിനാശസ്തസ്യ വിദ്യതേ
ന ഹി കല്യാണകൃത് കശ്ചിത് ദുർഗ്ഗതിം താത ഗച്ഛതി.

''ഹേ പാർത്ഥ യോഗമഭ്യസിക്കുന്നയാൾക്ക് ഇഹലോ കത്തോ പരലോകത്തോ യാതൊരു നാശവും സംഭവിക്കു ന്നില്ല. ശുഭകർമ്മങ്ങളനുഷ്ഠിക്കുന്നയാൾക്ക് ഒരിക്കലും പത നമില്ല. യോഗമാർഗ്ഗത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠ ലഭിക്കാത്തവർ മരണാനന്തരം പുണ്യലോകം പ്രാപിച്ച് ചിരകാലം അവിടെ സുഖിച്ചു വസിക്കുന്നു. തുടർന്ന് ഐശ്വര്യസമ്പന്ന ന്മാരായ സജ്ജനങ്ങളുടെ കുടുംബത്തിൽ വന്നു പിറക്കുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ ബുദ്ധിമാന്മാരായ യോഗിമാരുടെ കുലത്തിൽ ജനിക്കാനിടവരുന്നു ഇവിടെ ഇത്തരം ജന്മങ്ങൾ കിട്ടു ന്നതുതന്നെ വളരെ ദുർല്ലഭമാണ്:

തത്ര തം ബുദ്ധിസംയോഗം ലഭതേ പൗർവ്വദേഹികം
യതതേ ച തതോ ഭൂയഃ സംസിദ്ധൗ കുരുനന്ദന.

തുടർന്ന് പൂർവ്വജന്മത്തിൽ അഭ്യസിച്ചിരുന്ന യോഗ ബുദ്ധി സ്വാഭാവികമായി അവർക്കു വന്നുചേരുന്നു. യോഗ സിദ്ധിക്കായി തുടർന്നു യത്നിക്കാനും ഇടവരുന്നു. രാമനും ഏതാണ്ടിതേതരത്തിലുള്ള സംശയം വസിഷ്ഠനോടു ചോദി ക്കുന്നതായിക്കാണുന്നു. ''ഏഴു യോഗഭൂമികകളിൽ ഒരാൾ ഒന്നിലോ രണ്ടിലോ മൂന്നിലോ ഏതിനിൽക്കവേ മരണ മടഞ്ഞാൽ അയാളുടെ ഗതിയെന്താണ്?'' ഇതാണു

രാമൻെറ ചോദ്യം. വസിഷ്ഠൻ ഇങ്ങനെ മറുപടി നൽകി: ''ഒരാരം ഏതെങ്കിലും യോഗഭൂമികയിലെത്തിനിൽക്കവേ മരണമടഞ്ഞാൽ തല്ക്കാലമെത്തിനിൽക്കുന്ന യോഗഭൂമികയുടെ സ്വഭാവമനുസരിച്ച് അയാളുടെ ദൃഷ്കൃതം അത്രയും ഒടുങ്ങിക്കിട്ടുന്നു. തുടർന്ന് സുരവിമാനങ്ങളിലേറി ലോകപാലപുരങ്ങളിലോ മേരുവനകുഞ്ജങ്ങളിലോ രമണീസഖനായി രമിക്കാൻ അവസരമുണ്ടാകുന്നു. ഇങ്ങനെ പരലോകാനുഭവഹേതുക്കളായ സുകൃതദുഷ്കൃതങ്ങരം ഒടുങ്ങിയാൽ പിന്നെ ഭൂമിയിൽ അവർ യോഗികളായി വീണ്ടും ജനിക്കുന്നു പരിശുദ്ധിയും ഐശ്വര്യസമൃദ്ധിയും ഗുണസമ്പന്നതയുമുള്ള കുലങ്ങളിലാണ് ഇത്തരം ജന്മങ്ങളുണ്ടാവുക:

തത്ര പ്രാഗ്ഭാവനാഭ്യസ്തം യോഗഭൂമിത്രയം ബുധഃ
സ്പൃഷ്ട്വാപരി പതത്യുച്ചൈഃ ഉത്തരം ഭൂമികാക്രമം.

അവിടെ ഭൂമികാത്രയത്തിൽ അഭ്യസിച്ച സംസ്കാരം അവരെ പിൻതുടരുന്നു. തുടർന്ന് അതിവേഗം ഉപര്യുപരി ഭൂമികകളിലേയ്ക്കു കടന്നുചെല്ലാനും ഇടവരുന്നു. ആദ്യത്തെ മൂന്നു യോഗഭൂമികകരംക്കും ദേവലോകപ്രാപ്തിഹേതുത്വം സമ്മതിക്കാം. പക്ഷേ അതുകൊണ്ടുമാത്രം അവ തപസ്സാകുന്നതെങ്ങനെ? ഇതു് ശ്രുതിസിദ്ധമാണ്. തപസ്സുകൊണ്ടു ദേവന്മാരാകാമെന്നും ഋഷിമാർ തപസ്സുകൊണ്ടു വരങ്ങരം കൈക്കലാക്കുന്നുവെന്നും തൈത്തിരീയോപനിഷത്തു് വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. തത്ത്വജ്ഞാനത്തിനു മുൻപുള്ള മൂന്നു യോഗഭൂമികകളും തപസ്സാണെന്നു സിദ്ധിച്ചാൽ തത്ത്വജ്ഞാനത്തിനുശേഷം നിർവ്വികല്പസമാധിരൂപത്തിലുള്ള മററു ഭൂമികകരം തപസ്സാണെന്നു പിന്നെ എടുത്തു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഈ തപസ്സിനെയാണ് സ്മൃതികരം ഇങ്ങനെ വിവരിച്ചിട്ടുള്ളതു്:

മനസശ്ചേന്ദ്രിയാണാം ച ഐകാഗ്ര്യം പരമം തപഃ
തജ്ജ്യായഃ സർവ്വധർമ്മേഭ്യഃ സ ധർമ്മഃ പര ഉച്യതേ.

മനസ്സിൻേറയും ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടേയും ഏകാഗ്രതയാണ് ഏററവും വലിയ തപസ്സ്. ധർമ്മങ്ങളിൽവെച്ചെല്ലാം ഇതു തന്നെയാണ പരമധർമ്മം. ഈ തപസ്സ് ജന്മാന്തരത്തെ ഒഴിവാക്കുന്നു. അതുപോലെ ലോകസംഗ്രഹത്തിനായും ഇതുപകരിക്കുന്നു. ലോകസംഗ്രഹത്തിനായും തപസ്സ് തുടരേണ്ടതാണെന്നു ഭഗവാൻ ഗീതയിലും വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ശിഷ്യൻ, ഭക്തൻ, തടസ്ഥൻ എന്നിങ്ങനെ സംഗ്രഹിക്കപ്പെടേണ്ട ലോകം മൂന്നാണ്. ഒരു ശിഷ്യനു് അന്തർമുഖനായി തപോനിഷ്ഠനായി വർത്തിക്കുന്ന ഗുരുവിൽ വിശ്വാസബുദ്ധി കൂടുതലുണ്ടായിരിക്കും. അപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഉപദേശിക്കുന്ന തത്ത്വത്തിൽ ദൃഢവിശ്വാസം വന്നിട്ട് ചിത്തം അതിവേഗം വിശ്രമം പ്രാപിക്കും. അതുകൊണ്ടാണ് ശ്വേതാശ്വതരോപനിഷത്ത് ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നതു്:

യസ്യ ദേവേ പരാ ഭക്തിര്യഥാ ദേവേ തഥാ ഗുരൗ
തസ്യൈതേ കഥിതാ ഹ്യർത്ഥാഃ പ്രകാശന്തേ മഹാത്മനഃ.

ദേവങ്കലും ഗുരുവിലും അതിരററ ഭക്തിയുള്ളയാൾക്കു മാത്രമേ വേദാന്തതത്ത്വങ്ങൾ വ്യക്തമായി പ്രകാശിക്കുകയുള്ളു. ഭഗവാനും ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നു:

ശ്രദ്ധാവാൻ ലഭതേ ജ്ഞാനം തത്പരഃ സംയതേന്ദ്രിയഃ
ജ്ഞാനം ലബ്ധ്വാ പരാം ശാന്തിമചിരേണാധിഗച്ഛതി.

ഈശ്വരനിലും ഗുരുവിലും വിശ്വാസമുള്ളവക്ക് ജ്ഞാനം ലഭിക്കുന്നു. അതുപോലെ ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹം സാധിച്ചവനും ജ്ഞാനം ലഭ്യമാണ്. ജ്ഞാനമുണ്ടായാൽ അതിരററ ശാന്തിയും അതോടെ വന്നുചേരും. യോഗിമാക്കു ഭക്ഷണം നൽകിയും താമസസൗകര്യം നല്കിയും അവരെ പരിചരിക്കുന്നവർ അവരുടെ തപസ്സിൻെറ പങ്കാളികളായിത്തീരുന്നു. യോഗിയുടെ സന്താനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിൻെറ തപസ്സിൽ ഒരു ഭാഗത്തിനവകാശികളായിത്തീരുന്നു എന്നാ

ണ്ട് ശ്രുതിയുടെ പ്രഖ്യാപനം. അതുപോലെ സുഹൃത്തുക്കരം നന്മയിലും ശത്രുക്കരം അദ്ദേഹത്തിൻെറ തിന്മയിലും അവ കാശികളായിത്തീരുന്നു. ശിഷ്യനും ഭക്തനുമല്ലാതെ മദ്ധ്യ വത്തികളായിക്കഴിയുന്ന തടസ്ഥന്മാർ രണ്ടു തരക്കാരുണ്ട്: ഈശ്വരനിൽ വിശ്വസിക്കുന്നവരും വിശ്വസിക്കാത്തവരും. ഇവരിൽ ഈശ്വരവിശ്വാസികളായ ആസ്തികന്മാർ യോഗി യുടെ സന്മാർഗ്ഗനിഷ്ഠ കണ്ടു് സ്വയം സന്മാർഗ്ഗത്തിൽ പ്രവ ത്തിച്ചുതുടങ്ങുന്നു. ഭഗവാൻെറ പ്രഖ്യാപനം നോക്കുക:

യദ്യദാചരതി ശ്രേഷ്ഠസ്തത്തദേവേതരോ ജനഃ
സ യത് പ്രമാണം കുരുതേ ലോകസ്തദനുവത്തതേ.

മഹാന്മാർ എന്താചരിക്കുന്നുവോ മററുള്ളവർ അതു പിൻതുടരുന്നു. അവർ എന്തിനെ പ്രമാണമാക്കുന്നുവോ ലോകം അതു ശ്രദ്ധിക്കുന്നു. ഈശ്വരവിശ്വാസമില്ലാത്ത നാസ്തികൻപോലും യോഗിയുടെ കണ്ണിൽ പെടുവാനും സമ്പക്ക്ത്തിലേപ്പെടാനുമിടയായാൽ അയാളുടെ പാപം കുറയാനിടവരുന്നു. സൂതസംഹിത ഇങ്ങനെ പറയുന്നു:

യസ്യാനുഭവപര്യന്താ തത്ത്വേ ബുദ്ധിഃ പ്രവത്തതേ
തദ്ദൃഷ്ടിഗോചരാഃ സവ്വേ മുച്യന്തേ സവ്വപാതകൈഃ.

അപരോക്ഷാനുഭൂതിയോടുകൂടി ആരുടെ ബുദ്ധി സദാ തത്ത്വനിഷ്ഠമായിരിക്കുന്നുവോ അദ്ദേഹത്തിൻെറ കാഴ്ച്ച യിൽ വന്നുപെടുന്നവർപോലും പാപങ്ങളിൽനിന്നെല്ലാം വിമുക്തരായിഭവിക്കുന്നു. യോഗിജീവിതം സവ്വപ്രാണി കരംക്കും ഉപകാരകമാണെന്നു് വീണ്ടും സൂതസംഹിത ഇങ്ങ നെ വിവരിക്കുന്നു:

സ്നാതം തേന സമസ്തതീത്ഥസലിലേ സവ്വാപി ദത്താവനിഃ
യജ്ഞാനാം ച സഹസ്രമിഷ്ടമഖിലാ ദേവാശ്ച സംപൂജിതാഃ
സംസാരാച്ച സമുദ്ധൃതാഃ സ്വപിതരസ്ത്രൈലോക്യപൂജ്യോപ്യസൗ
യസ്യ ബ്രഹ്മവിചാരണേ ക്ഷണമപി സ്ഥൈര്യം മനഃ പ്രാപ്നുയാത്.

ക്ഷണനേരമെങ്കിലും മനസ്സ് ബ്രഹ്മനിഷ്ഠയിലുറയ്ക്കുന്ന യോഗിയുടെ മാഹാത്മ്യം അദ്ഭുതം തന്നെ. അദ്ദേഹം ലോകത്തുള്ള സകല തീർത്ഥസലിലത്തിലും കുളിച്ചയാളാണ്. ഭൂമി മുഴവൻ ദാനം ചെയ്തയാളാണ്. ആയിരമായിരം യജ്ഞങ്ങൾ അദ്ദേഹം ചെയ്തുതീർത്തിരിക്കുന്നു. എല്ലാ ദേവന്മാരേയും പൂജിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സ്വന്തം പിതൃക്കളെ സംസാരക്ലേശങ്ങളിൽനിന്നും ഉദ്ധരിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മൂന്നു ലോകത്തും അദ്ദേഹം സംപൂജ്യനായി ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു:

കുലം പവിത്രം ജനനീ കൃതാർത്ഥാ
വിശ്വംഭരാ പുണ്യവതീ ച തേന
അപാരസംവിത്സുഖസാഗരേഽസ്മിൻ
ലീനം പരേ ബ്രഹ്മണി യസ്യ ചേതഃ.

– ബ്രഹ്മനിഷ്ഠൻെറ കുലം പവിത്രമാണ്. അമ്മ ചരിതാർത്ഥയാണ്. അദ്ദേഹം നിമിത്തം ഭൂമി പുണ്യവതിയായി ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു. ബ്രഹ്മനിഷ്ഠൻ സദാ അനന്തമായ സുഖസമുദ്രത്തിൽ മുഴുകി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു.

യോഗിയുടെ ശാസ്ത്രാനുസരണമായ നടത്തം മാത്രമല്ല തപസ്സ്. അദ്ദേഹത്തിൻെറ എല്ലാ ലൗകികവ്യവഹാരങ്ങളും തപസ്സാണ്. തൈത്തിരീയശാഖക്കാർ നാരായണോപനിഷത്തിലെ അന്തിമാനുവാകത്തിൽ യോഗിയുടെ മഹിമ വർണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതേ അനുവാകത്തിൻെറ ആരംഭത്തിൽ യോഗിയുടെ അവയവങ്ങളെ യജ്ഞാംഗദ്രവ്യങ്ങളായി വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു: 'ഇപ്രകാരം സത്യദർശി അനുഷ്ഠിക്കുന്ന യജ്ഞത്തിലെ യജമാനൻ അദ്ദേഹത്തിൻെറ ആത്മാവുതന്നെ. ശ്രദ്ധയാണ് ധർമ്മപത്നി; ശരീരമാണ് ചമത; മാർവ്വിടമാണ് യജ്ഞവേദി; രോമങ്ങളാണ് കുശപ്പുല്ലുകൾ; തലമുടിക്കെട്ടാണ് കുശക്കെട്ട്; ഹൃദയമാണ് മരക്കുററി; കാമമാണ് ഹോമദ്രവ്യം; കോപമാണ് യാഗപശു; തപസ്സാണഗ്നി; ശമമാണ്

പശുഹന്താവ്; ദാനമാണ് ദക്ഷിണ; വാക്കാണ് ഹോതാവ്; പ്രാണനാണുദ്ഗാതാവ്; കണ്ണാണധ്വര്യു; മനസ്സാണ് ബ്രഹ്മാവ്; ചെവിയാണ് ഹോമാഗ്നിജ്വലയിതാവ്.' ഇങ്ങനെ പോകുന്നു ആ വിവരണം. പ്രസ്തുതാനുവാകത്തിലെ മധ്യമഭാഗത്തിൽ യോഗിയുടെ ലോകവ്യവഹാരവും ജീവനകാലവും ജ്യോതിഷ്ടോമയാഗത്തിലെ ക്രിയാവയവങ്ങളായി ചിത്രീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉത്തരഭാഗത്തിൽ യോഗിവ്യവഹാരത്തെ സർവ്വജ്ഞാവയവക്രിയാരൂപത്തിലും ചിത്രീകരിക്കുന്നു: ''ജീവിതകാലമാണ് ദീക്ഷ; ഭക്ഷണമാണ് ഹവിസ്സ്; ജലപാനമാണ് സോമപാനം; എന്തിലൊക്കെ രമിക്കുന്നുവോ അതുപസദഹോമം; നടക്കുന്നതും ഇരിക്കുന്നതും നില്ക്കുന്നതുമൊക്കെ പ്രവർഗ്യഹോമം; മുഖമാണ് ആഹവനീയാഗ്നി; സംഭാഷണമാണ് ഹവിസ്സ്; ജ്ഞാനമാണ് ഹോമിക്കൽ; വൈകിട്ടും കാലത്തുമുള്ള ആഹാരമാണ് ചമത; കാലത്തും ഉച്ചയ്ക്കും വൈകീട്ടുമുള്ള ഭക്ഷണങ്ങളാണ് മൂന്നുനേരത്തേയും സവനകർമ്മങ്ങൾ; പകലും രാത്രിയും ദർശപൂർണ്ണമാസയാഗങ്ങൾ; അർദ്ധമാസങ്ങളോ മാസങ്ങളോ ആണ് ചാതുർമ്മാസ്യ യജ്ഞങ്ങൾ; ഋതുക്കളാണ് പശുബന്ധനസ്ഥാനങ്ങൾ, വർഷങ്ങളോ അർദ്ധവർഷങ്ങളോ ആണ് അഹർഗണങ്ങൾ; ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞാൽ ഈ യജ്ഞത്തിൽ സർവ്വസ്വവും ദക്ഷിണ നല്കപ്പെടുന്നു; മരണമാണ് അവഭൃഥസ്നാനം.'' ഇങ്ങനെ യോഗിയുടെ ജീവിതം സർവ്വസ്വവും ദക്ഷിണയായി നല്കുന്ന ഒരു യജ്ഞമാണ്. ഈ അനുവാകത്തിൽത്തന്നെ ഉത്തരഭാഗത്തിൽ സർവ്വജ്ഞനായ യോഗിയെ ഉപാസിക്കുന്നവർക്ക് ക്രമമുക്തി ലഭിക്കുമെന്നും വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. അവർ സൂര്യചന്ദ്രന്മാരെന്ന കാര്യബ്രഹ്മങ്ങളോടോ അഥവാ കാരണബ്രഹ്മത്തോടോ ഏകീഭവിച്ച് മുക്തരായി ഭവിക്കുന്നതാണ്. ഒരു യോഗിയുടെ മരണപര്യന്തമുള്ള ജീവിതം വേദപ്രോക്തമായ അഗ്നിഹോത്രാ

ദിയജ്ഞങ്ങൾക്കു തുല്യമാണെന്നു കരുതി യോഗിയെ ആരു പചരിക്കുന്നുവോ അവർ ഭാവനാതിശയം നിമിത്തം സൂര്യ്യ നോടോ ചന്ദ്രനോടോ സായുജ്യം പ്രാപിച്ച് ക്രമമുക്തിക്ക ർഹരായി ഭവിക്കുന്നു. സൂര്യ്യചന്ദ്രലോകങ്ങളിൽനിന്നും അവർ സത്യലോകത്തെത്തി ബ്രഹ്മാവിൻെറ മഹിമയെ പ്രാപിക്കുന്നു. അവിടെവച്ചു ജ്ഞാനോദയമുണ്ടായി സത്യ ജ്ഞാനാനന്ദരൂപമായ പരബ്രഹ്മവുമായി ഏകീഭവിച്ച് കൈവല്യം പ്രാപിക്കുന്നു. ഇതാണ് ശ്രുതിയുടെ തീരു മാനം. ഇതാണ് ജീവന്മുക്തിയുടെ രണ്ടാമത്തെ പ്രയോജന മായ തപസ്സ്.

വിസംവാദം

ജീവന്മുക്തിയുടെ പ്രയോജനങ്ങളിൽ രണ്ടാമത്തേ തായ തപസ്സിനെക്കുറിച്ചാണ് നാം ഇതുവരെ ചർച്ച ചെയ്ത ത്. വിസംവാദമില്ലായ്മയാണ് ജീവന്മുക്തിയുടെ മൂന്നാ മത്തെ പ്രയോജനം. അന്യരോട് വഴക്കിനു പോകുന്ന താണ് വിസംവാദം. ജീവന്മുക്തനിൽ അതൊരിക്കലും സംഭവിക്കുന്നില്ല. ജീവന്മുക്തനായ യോഗീശ്വരൻ സദാ അന്തർമുഖനായി ബാഹ്യവ്യാപാരങ്ങളിൽ ഉദാസീ നനായി വർത്തിക്കുന്നു. ലൗകികനോ ജിജ്ഞാസുവിനോ അദ്ദേഹത്തോട് വഴക്കിനു പോകേണ്ട കാര്യമില്ല. ഒരു ലൗകികൻ രണ്ടുരൂപത്തിൽ വഴക്കിനു ചെന്നെന്നു വരാം. ചിലപ്പോൾ കലഹിച്ചു എന്നു വരും; മററുചിലപ്പോൾ നിന്ദിച്ചു എന്നുവരും. ഇതിൽ കോപതാപങ്ങൾ നിശ്ശേഷം മാറിയിരിക്കുന്ന ജീവന്മുക്തനോട് ഒരു ലൗകികൻ എന്തു കലഹിക്കാനാണ് ? ഇങ്ങോട്ടു കോപിക്കുന്നവനോടു പോലും അങ്ങോട്ടു കോപിക്കയില്ല. അപമാനിച്ചാൽ അനു ഗ്രഹിക്കും. അധികം ആരോടും സംസാരിക്കുകയില്ല. ആരെയും അപമാനിക്കുകയുമില്ല. ഇവയൊക്കെയാണ് ജീവന്മുക്തൻെറ ലക്ഷണങ്ങളെന്നത്രെ സ്മൃതി ഘോഷിക്കു

ന്നതു്. ഇക്കാര്യത്തിൽ ഒന്നു ചോദിക്കാനുണ്ടു്. ജീവന്മു ക്തിക്കു മുൻപാണു് വിദ്വത്സന്ന്യാസം. വിദ്വത്സ ന്ന്യാസത്തിനുമുൻപാണു് തത്ത്വജ്ഞാനം. തത്ത്വജ്ഞാന ത്തിനും മുൻപാണു് വിവിദിഷാസന്ന്യാസം. ഈ ഘട്ടങ്ങ ളിലൊക്കെ കോപതാപാദിവികാരങ്ങളുടെ ഉപശമം സ്മരി ക്കപ്പെടുന്നുണ്ടല്ലോ ? അതു ശരിയാണു്. അതുകൊണ്ടു തന്നെ ജീവന്മുക്തനിൽ കോപതാപാദിവികാരങ്ങൾ ശങ്കി ക്കാൻപോലും ഇടയില്ലെന്നു സിദ്ധമാകുന്നുണ്ടല്ലോ. ഏററ വുമടുത്ത വിവിദിഷാസന്ന്യാസവേളയിൽത്തന്നെ കോപ താപാദിവികാരങ്ങൾ ജയിക്കപ്പെടണമെന്നുവന്നാൽ അതിനുപരി ഉത്തമമായ തത്ത്വജ്ഞാനത്തിൽ അവയ്ക്കു് സ്ഥാനമെവിടെ ? തദുപരി വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിലോ പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. അതിനുംമേൽ ജീവന്മുക്തിയിൽ അവ യുടെ ശങ്കപോലും ശേഷിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് യോഗി യോടു് ലൗകികനു് ഒരിക്കലും കലഹിക്കാൻ സാദ്ധ്യമല്ല. അതുപോലെ, നിന്ദാരൂപമായ വിസംവാദവും ജീവന്മുക്ത നിൽ സംഭവിക്കുന്നതല്ല. ജീവന്മുക്തനു് സ്തുതിനിന്ദാഭേദ മില്ല. സ്മൃതി ഘോഷിക്കുന്നതു നോക്കുക:

യന്ന സന്തം ന ചാസന്തം നാശ്രുതം ന ബഹുശ്രുതം
ന സുവൃത്തം ന ദുർവൃത്തം വേദ കശ്ചിത്സ വൈ യതിഃ

നല്ലവനെന്നോ ചീത്തയെന്നോ, അജ്ഞനെന്നോ പണ്ഡിതനെന്നോ, സുവൃത്തനെന്നോ ദുർവൃത്തനെന്നോ ഒരാൾക്കു് ആരെ വേർതിരിക്കാൻ കഴിയുന്നില്ലയോ അയാ ളാണു യതി. സത്യം തിരയുന്ന ജിജ്ഞാസുവിനും ജീവന്മു ക്തനോടു വിസംവാദത്തിനു കാര്യമില്ല. ശാസ്ത്രനിർണ്ണയ ത്തെക്കുറിച്ചാണോ യോഗനിഷ്ഠയെക്കുറിച്ചാണോ വിസം വാദം ? പരശാസ്ത്രപ്രമേയത്തെ ജീവന്മുക്തൻ ഒരിക്കലും ദൂഷിക്കാറില്ല. 'ആത്മാവിനെ മാത്രമറിയൂ; അന്യവാക്കു കളുപേക്ഷിക്കൂ,' എന്നാണല്ലോ മുണ്ഡകോപനിഷന്നിർ ദ്ദേശം. 'അധികശബ്ദങ്ങളെ പിൻതുടരരുതു്'; വാക്കുകളെ

ക്ഷയിപ്പിക്കുന്നതാണ് ആത്മദശ്നം.' എന്ന് ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തും ഘോഷിക്കുന്നു. അതുപോലെ സ്വശാസ്ത്രനിണ്ണയം പ്രതിവാദിയുടെ മുൻപിൽ സമത്ഥിക്കാനും ജീവന്മുക്തൻ ഒരുമ്പെടാറില്ല. ബ്രഹ്മോപനിഷത്ത് പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു നോക്കുക:

> പലാലമിവ ധാന്യാത്ഥീ ത്യജേദ് ഗ്രന്ഥമശേഷതഃ
> പരമം ബ്രഹ്മ വിജ്ഞായ ഉത്കാവത്താന്യഥോത്സൃജേത്.

ധാന്യം കൊതിക്കുന്നയാറം തണ്ടു ദൂരെക്കളയുന്നതുപോലെ സത്യവേദി ഗ്രന്ഥങ്ങളെയെല്ലാം കൈവെടിയുന്നു. പരമമായ ബ്രഹ്മം അറിയപ്പെട്ടാൽ ഗ്രന്ഥങ്ങറം കൊള്ളിമീനുകളെപ്പോലെ താഴെത്തള്ളപ്പെടേണ്ടവയാണ്. പ്രതിവാദിയെപ്പോലും ആത്മസ്വരൂപമായിക്കാണുന്ന ജീവന്മുക്തന് ആരെയും വാദത്തിൽ ജയിക്കാനാഗ്രഹമില്ലെന്നു വിശേഷിച്ചു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ചാവ്വാകന്മാരൊഴിച്ചു മറെറല്ലാവരും മോക്ഷത്തെ പരമപുരുഷാത്ഥമായി അംഗീകരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ജീവമുക്തൻെറ യോഗനിഷ്ഠയെക്കുറിച്ചും ഒരു സത്യജിജ്ഞാസുവിനു് അഭിപ്രായവ്യത്യാസമുണ്ടാവാനിടയില്ല. ജൈനന്മാർ, ബൗദ്ധന്മാർ, വൈശേഷികന്മാർ, നൈയ്യായികന്മാർ, ശൈവന്മാർ, വൈഷ്ണവന്മാർ, ശാക്തന്മാർ, സാംഖ്യയോഗമതക്കാർ എന്നിവരുടെയൊക്കെ മോക്ഷശാസ്ത്രങ്ങളിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്ന പ്രമേയങ്ങറംക്കു ഭിന്നതയുണ്ടാവാം. എന്നാൽ മോക്ഷോപായങ്ങളായ യമനിയമാദി സാധനകളെ സംബന്ധിച്ചു് ആക്കുംതന്നെ അഭിപ്രായഭിന്നതയില്ലെന്നോക്കണം. അതുകൊണ്ടു് യമനിയമാദി സ്വഭാവമായിത്തീന്നിട്ടുള്ള ജീവന്മുക്തൻെറ യോഗനിഷ്ഠയെ ആരും ചോദ്യം ചെയ്യാൻ ഇടയില്ല. വസിഷ്ഠൻ ഈ സ്ഥിതി വാസിഷ്ഠത്തിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ജന്മപരമ്പരയിൽ അവസാനത്തേതിലെത്തിച്ചേന്ന മഹാത്മാവിൽ ഉത്തമവേണുവിൽ മുത്തെന്നപോലെ വിദ്യ കടന്നു പ്രവേശിക്കുന്നു ശ്രേഷ്ഠത,

ലാളിത്യം, സ്നേഹം, സൗമ്യത, മുക്തത, സത്യനിഷ്ഠ എന്നിവ അന്തഃപുരസ്ത്രീകളെപ്പോലെ അദ്ദേഹത്തെ സദാ സമാശ്രയിക്കുന്നു:

പേശലാചാരമധുരം സർവ്വേ വാഞ്ഛന്തി തം ജനാഃ
വേണും മധുരനിധ്വാനം വനേ വനമൃഗാ ഇവ.

സ്നേഹനിർഭരമായ പെരുമാററംകൊണ്ട് മാധുര്യം ചൊരിയുന്ന അദ്ദേഹത്തെ സകലരും ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു, മധുരനാദം പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന വേണുവിനെ വനമൃഗങ്ങളെന്നപോലെ. നിദ്രയിലെന്നപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ലൗകികവികാരങ്ങൾ പാടെ ശമിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ചിത്തം സത്യസ്വരൂപത്തിൽ സദാ ഉണർന്നു വർത്തിക്കുന്നു. കലാപൂർണ്ണനായ ചന്ദ്രനെയെന്നപോലെ സജ്ജനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ സേവിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെയുള്ളയാളാണ് മുക്തൻ. ക്രൂരങ്ങളും ശാന്തങ്ങളുമായ എല്ലാ ജീവികളും അമ്മയുടെ മുൻപിലെന്നപോലെ ജീവന്മുക്തന്റെ മുമ്പിൽ ശാന്തിയെ ഭജിക്കുന്നു. തപസ്വികളിലും പണ്ഡിതന്മാരിലും, യാജ്ഞികന്മാരിലും രാജാക്കന്മാരിലും, ബലവാന്മാരിലും, ഗുണാഢ്യന്മാരിലും ഉപരി ശാന്തചിത്തൻ ബഹുമാന്യനായി ഭവിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ ജീവന്മുക്തിയുടെ മൂന്നാമത്തെ പ്രയോജനമായ വിസംവാദം സർവ്വഥാ സിദ്ധമായിത്തീരുന്നു.

ദുഃഖനാശം സുഖാവിർഭാവം

ജീവന്മുക്തിയുടെ നാലാമത്തേതും അഞ്ചാമത്തേതുമായ പ്രയോജനങ്ങളാണ് ദുഃഖനാശവും സുഖാവിർഭാവവും. അവയുടെ സ്വരൂപം ക്രമമായി സംഗ്രഹിക്കാം. ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്ത് ദുഃഖനാശത്തിന്റെ സ്വരൂപം ഇങ്ങനെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു:

ആത്മാനം ചേദ്വിജാനീയാദയമസ്മീതി പൂരുഷഃ
കിമിച്ഛൻ കസ്യ കാമായ ശരീരമനുസംജ്വരേത്.

'ഞാനീ ആത്മാവാണ്' എന്നു വ്യക്തമായി അറിയുന്ന പുരുഷൻ പിന്നെ എന്തു കൊതിച്ച്, എന്തിനുവേണ്ടി

ദേഹത്തെ പിൻതുടൎന്നു ദുഃഖിക്കണം ? ഈ ഉപനിഷദ് ഭാഗം ആത്മജ്ഞാനിക്കു് ഐഹികദുഃഖമൊന്നും ഉണ്ടാകാനില്ലെന്നു വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. തൈത്തിരീയോപനിഷത്തിൽ മറ്റൊരു പ്രസ്താവനയുണ്ടു്. 'ഞാൻ പുണ്യം ചെയ്തുവോ പാപം ചെയ്തുവോ എന്ന ചിന്ത ഇദ്ദേഹത്തെ ഒരിക്കലും തപിപ്പിക്കുന്നില്ല.' പരലോകഹേതുക്കളായ പുണ്യപാപചിന്തകളെക്കുറിച്ചുള്ള ദുഃഖവും ആത്മജ്ഞാനിയെ സ്പൎശിക്കുന്നില്ലെന്നു് ഈ ശ്രുതിഭാഗം വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. സുഖപ്രാപ്തി മൂന്നു തരത്തിലാണു്. ആഗ്രഹങ്ങളെല്ലാം സാധിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു; ചെയ്യേണ്ടതെല്ലാം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു; എത്തേണ്ടിടത്തെത്തിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു; എന്നീ മൂന്നെണ്ണമാണു് സുഖാവിർഭാവലക്ഷണങ്ങൾ. എല്ലാം കാണുന്നുണ്ടു്; ഒന്നും ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല; എല്ലാം അനുഭവിക്കുന്നുണ്ടു്, എന്നീ മാനസികഭാവങ്ങളാണു് ആഗ്രഹനിവൃത്തിയുടെ ലക്ഷണങ്ങൾ. പ്രാണശരീരിയായ ഹിരണ്യഗൎഭൻമുതൽ വൃക്ഷലതാദിസ്ഥാവരങ്ങൾവരെ എല്ലാ ദേഹങ്ങളിലും തുടൎന്നുനിൽക്കുന്ന സാക്ഷിചൈതന്യമായ ബ്രഹ്മം ഞാൻതന്നെയാണു് എന്നനുഭവിക്കുന്നയാൾക്കു് സ്വദേഹത്തിലെന്നല്ല മറ്റെല്ലാദേഹത്തിലും വൎത്തിച്ചുകൊണ്ടു് സൎവ്വസാക്ഷിത്വം അനുഭവിക്കാവുന്നതാണു്. ബ്രഹ്മത്തെയറിയുന്നയാൾ സൎവ്വകാമങ്ങളും അനുഭവിക്കുന്നു എന്നാണു് ശ്രുതി ഘോഷിക്കുന്നതു്. ഈ ലോകത്തു് അനുഭവിച്ചുകഴിഞ്ഞ കാമങ്ങളിൽ പൂൎണ്ണമായ ആഗ്രഹനിവൃത്തി വരുന്നതാണു് കാമസിദ്ധി. അതോടെ ലൗകികങ്ങളായ എല്ലാ കാമങ്ങളും ദോഷദുഷ്ടങ്ങളാണെന്നറിഞ്ഞു് തത്ത്വവേദിയുടെ മനസ്സു് ഒരിക്കലും അവയിൽ പതിയാതിരിക്കുന്നതാണു് സൎവ്വകാമാവാപ്തി. അതുകൊണ്ടാണു് സാൎവ്വഭൗമനായ ചക്രവൎത്തിമുതൽ ഹിരണ്യഗൎഭൻവരെ ക്രമമായ ആനന്ദം നൂറിരട്ടിവീതം കൂടിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ശ്രോത്രിയനായ ബ്രഹ്മനിഷ്ഠൻെറ ആനന്ദം അതിലുമുപരിയാണെന്നു് ശ്രുതി ഘോഷിക്കു

ന്നതു്. സദ്രൂപനായും, ചിദ്രൂപനായും, ആനന്ദരൂപനായും താൻ സർവ്വത്ര നിറഞ്ഞുനിൽക്കുന്ന എന്നനുഭവിക്കുന്ന ബ്രഹ്മജ്ഞന് സർവ്വഭോക്തൃത്വമുണ്ടെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. 'അന്നവും ഞാൻതന്നെ, അന്നം ഭുജിക്കുന്നയാളും ഞാൻ തന്നെ,' എന്നു ശ്രുതി പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു് ഈ സർവ്വഭോക്തൃത്വം വെളിപ്പെടുത്താനാണ്. ജ്ഞാനിയുടെ കൃതകൃത്യത്വവും സ്മൃതികളിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ജ്ഞാനാമൃതം പാനം ചെയ്തു കൃതകൃത്യനായി കഴിയുന്ന യോഗിക്കു് ഈ ലോകത്തിൽ കർത്തവ്യമൊന്നും അവശേഷിക്കുന്നില്ല. കർത്തവ്യമവശേഷിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ, അയാറം തത്ത്വവിത്തല്ലെന്നറിയേണ്ടതാണ്. ഭഗവാൻ ഗീതയിൽ ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു:

> യസ്ത്വാത്മരതിരേവ സ്യാദാത്മതൃപ്തശ്ച മാനവഃ
> ആത്മന്യേവ ച സന്തുഷ്ടഃ തസ്യ കാര്യം ന വിദ്യതേ.

ആത്മരതിയും, ആത്മതൃപ്തനും, ആത്മസന്തുഷ്ടനുമായ യോഗിക്കു് ഈ ലോകത്തു് കർത്തവ്യമായി യാതൊന്നും അവശേഷിക്കുന്നില്ല. എത്തേണ്ടിടത്തെത്തിയെന്ന സ്ഥിതിയും ശ്രുതി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ബൃഹദാരണ്യകോപനിത്തിൽ സത്യം ഗ്രഹിച്ച ജനകനെ ''അഭയം വൈ ജനക പ്രാപ്തോസി.'' (ജനക, നീ ഭയമില്ലാത്ത സ്ഥാനത്തെത്തിച്ചേർന്നുവല്ലോ) എന്നാണ് ഗുരു പ്രശംസിക്കുന്നതു്. ബ്രഹ്മലാഭം സർവ്വലാഭമാണെന്നും, ബ്രഹ്മത്തെയറിയുന്നയാറം ബ്രഹ്മമായിത്തന്നെ ഭവിക്കുന്നുവെന്നും ശ്രുതി ഘോഷിക്കുന്നു. ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. ദുഃഖനാശവും സുഖാവിർഭാവവും തത്ത്വജ്ഞാനം കൊണ്ടുതന്നെ സിദ്ധിക്കുമല്ലോ, പിന്നെ ഇവ ജീവന്മുക്തിയുടെ പ്രയോജനമാകുന്നതെങ്ങനെ ? ഈ സംശയം ശരിയല്ല. ഇവയുടെ സുരക്ഷിതത്വമാണ് ജീവന്മുക്തിയുടെ പ്രയോജനം. നേരത്തേയുണ്ടായ തത്ത്വജ്ഞാനം ജീവന്മുക്തിയിൽ സുരക്ഷിതമായിത്തീരുന്നതുപോലെ ഇവിടെ മുൻപറഞ്ഞ ദുഃഖനാശസുഖാവിർഭാവങ്ങളും സുരക്ഷിതങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു.

ജീവന്മുക്തനും ലോകവ്യവഹാരവും

മേൽവിവരിച്ച അഞ്ചും ജീവന്മുക്തിയുടെ പ്രയോജനങ്ങളാണെങ്കിൽ സദാ സമാധിയിൽ കഴിയുന്ന യോഗീശ്വരൻ ലോകവ്യവഹാരത്തിലേർപ്പെടുന്ന തത്ത്വജ്ഞാനിയേക്കാരം ശ്രേഷ്ഠനാണല്ലോ ? ഈ സംശയത്തിന് വസിഷ്ഠൻ രാമനു നല്കുന്ന മറുപടി ശ്രദ്ധിക്കുക. രാമൻ ഇങ്ങനെ ചോദിച്ചു: ''അല്ലയോ മഹാമുനേ, ചിലർ തത്ത്വമറിഞ്ഞ് വിശ്രാന്തരാണെങ്കിലും ഏകാഗ്രമതികളായി സദാ ലോകവ്യവഹാരങ്ങളിലേർപ്പെടുന്നു. മററു ചിലർ ഏകാന്തസ്ഥാനങ്ങളിൽ സദാ സമാധിനിഷ്ഠരായി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു. ഇവരിൽ ശ്രേഷ്ഠരാരാണ് ?'' വസിഷ്ഠൻ മറുപടി നല്കി:

ഇമം ഗുണസമാഹാരമസത്യത്വേന പശ്യതഃ
അന്തഃ ശീതളതാ യാസൗ സമാധിരിതി കഥ്യതേ.

(അല്ലയോ രാമ, മായാഗുണസമാഹാരമായ ഈ പ്രപഞ്ചത്തെ അസത്യമെന്നറിയുന്ന മഹാത്മാവിൻെറ ഉള്ളിൽ അതിരററ ഒരു ശീതളത ആവിർഭവിക്കുന്നു. ഇതുതന്നെയാണ് സമാധി.) ഇവിടെ കാണപ്പെടുന്ന കാഴ്ചകളുമായി എനിക്കൊരു ബന്ധവുമില്ല എന്നു തീരുമാനിച്ച ശാന്തശീതളന്മാരായി ചിലർ ലോകവ്യവഹാരത്തിലേർപ്പെടുന്നു, ചിലർ ധ്യാനപരായണന്മാരായി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു:

ദ്വാവേതൗ രാമ സുസമാവന്തശ്ചേത് പരിശീതളൗ
അന്തഃശീതളതാ യാ സ്യാത്തദനന്തതപഃഫലം.

(അന്തഃശീതളതയുണ്ടെങ്കിൽ ഈ രണ്ടുകൂട്ടരും തികച്ചും തുല്യരാണ്. അനന്തതപസ്സിൻെറ ഫലമായി മാത്രമേ ഈ അന്തഃശീതളത വന്നുചേരൂ.) വസിഷ്ഠൻെറ മറുപടിയിൽ നിന്നും വാസനാക്ഷയരൂപമായ അന്തഃശീതളത അവശ്യം സമ്പാദിക്കേണ്ടതാണെന്നുമാത്രം ധരിച്ചാൽ മതി. തുടർന്നുണ്ടാകേണ്ട മനോനാശത്തിൻെറ മെച്ചം ഇതുകൊണ്ടു നിഷേധിക്കപ്പെടുന്നില്ല. ശീതളത്വമെന്നു പറയുന്നതു തൃഷ്ണ ശമിക്കലാണെന്ന് വസിഷ്ഠൻതന്നെ സ്പഷ്ടമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഹൃദയം ശീതളമായാൽ ജഗത്തു മുഴുവൻ ശീതളമായി അനുഭവ

പ്പെടും. ഹൃദയം തൃഷ്ണകൊണ്ടു തപിച്ചാൽ ജഗത്തു മുഴുവൻ തീയിൽ എരിയുന്നതുപോലെ തോന്നും. ഇവിടെ സമാധിയെ നിന്ദിക്കുകയും വ്യവഹാരത്തെ പ്രശംസിക്കുകയും ചെയ്യുകയാണെന്നു കരുതരുത്. വസിഷ്ഠൻെറ വാക്കുകൾ തന്നെ ശ്രദ്ധിക്കുക:

സമാധിസ്ഥാനസംസ്ഥസ്യ ചേതശ്ചേദ്വൃത്തിചഞ്ചലം
തത്തസ്യ തു സമാധാനം സമമുന്മത്തതാണ്ഡവൈഃ.
ഉന്മത്തതാണ്ഡവസ്ഥസ്യ ചേതശ്ചേത്ക്ഷീണവാസനം
തസ്യോന്മത്തനൃത്യം തു സമം ബ്രഹ്മസമാധിനാ.

കണ്ണുമടച്ച് സമാധിസ്ഥനെപ്പോലെ കഴിയുന്നയാളിൻെറ ചിത്തം സങ്കല്പങ്ങളിൽപ്പെട്ടു ചലിക്കുന്നു എന്നുവന്നാൽ അയാളുടെ സമാധി ഭ്രാന്തൻെറ ഇളകിയാട്ടമായേ കരുതേണ്ടു. നേരേ മറിച്ച് ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ ഇളകിയാടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരാളിൻെറ ചിത്തം വാസന ക്ഷയിച്ച് ശീതളമാണെന്നുണ്ടെങ്കിൽ അയാളുടെ ഭ്രാന്തനൃത്തം ബ്രഹ്മസമാധിയായി കരുതാവുന്നതാണ്. ഇവിടെ സമാധിയെ പ്രശംസിച്ച് വാസനയെ നിന്ദിച്ചിരിക്കുകയാണെന്നോർക്കണം. താത്പര്യമിതാണ്: വ്യവഹാരത്തേക്കാൾ സമാധി പ്രശംസാർഹമാണെങ്കിലും വാസനാക്ഷയം വരാത്ത സമാധി വാസനാക്ഷയം വന്ന ലോകവ്യവഹാരത്തെക്കാൾ അധമമാണ്. അതുകൊണ്ടു സമാധിയാണെന്നു പറകവയ്യ. വാസനാബദ്ധമാണ് ചിത്തമെങ്കിൽ അങ്ങനെയുള്ളയാൾ സമാധിയഭ്യസിക്കുന്നതുകൊണ്ടു പുണ്യമുണ്ടായി ഉത്തമലോകപ്രാപ്തി കൈവരും. ജ്ഞാനനിഷ്ഠ വന്ന് ചിത്തം വാസനാക്ഷയം നേടിയാൽ ജീവന്മുക്തി വെളിവാക്കിക്കൊണ്ട് മനസ്സിനെ നശിപ്പിച്ച് സമാധിസ്ഥനായി കഴിയുന്നതുതന്നെയാണ് പ്രശസ്തം. അതിനാൽ യോഗീശ്വരന് അഞ്ചു പ്രയോജനങ്ങളുള്ള ജീവന്മുക്തി നിർബ്ബാധം തുടരാവുന്നതാണ്.

സ്വരൂപസിദ്ധിപ്രയോജനനിരൂപണം കഴിഞ്ഞു.

വിദ്വത്സന്ന്യാസപ്രകരണം

വിദ്വത്സന്ന്യാസാധികാരി

ജീവന്മുക്തിയുടെ സ്വരൂപം, പ്രമാണം, സാധനം, പ്രയോജനം എന്നിവ വിവരിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ഇനി ജീവന്മുക്തിയെ പ്രസിദ്ധമാക്കിത്തീക്കാൻ കഴിവുള്ള വിദ്വത് സന്ന്യാസമാണ് വിവരിക്കാനുള്ളതു്. വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തെക്കുറിച്ചു പരമഹംസോപനിഷത്തു് വിശദമായി ചർച്ച ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ആ ഉപനിഷത്തുതന്നെ വ്യാഖ്യാനിച്ചുകൊണ്ടു് നമുക്കു് വിദ്വത്സന്ന്യാസം മനസ്സിലാക്കാൻ ശ്രമിക്കാം. വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തെക്കുറിച്ചു് ഒരു ചോദ്യമുന്നയിച്ചുകൊണ്ടാണ് ഉപനിഷത്തു് ആരംഭിക്കുന്നതു്. ''അഥ യോഗിനാം പരമഹംസാനാം കോയം മാർഗ്ഗസ്തേഷാം കാ സ്ഥിതിരിതി നാരദോ ഭഗവന്തമുപഗത്യോവാച'' ഇതാണു് ചോദ്യം. അനന്തരം യോഗിമാരായ പരമഹംസന്മാരുടെ മാർഗ്ഗമെന്തു്? അവരുടെ സ്ഥിതിയെന്തു്? എന്നിങ്ങനെ നാരദൻ പിതാവായ ബ്രഹ്മാവിനോടു ചോദിച്ചു. വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തെക്കുറിച്ചാണ് ചോദ്യം. ആരാണു് വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിനധികാരി? വ്യക്തമായ തത്ത്വജ്ഞാനമുണ്ടായി; എന്നാൽ ലോകവ്യവഹാരങ്ങളിലേപ്പെടുന്നതുനിമിത്തം മനസ്സു് വിക്ഷേപങ്ങളിൽപ്പെട്ടു ചലിക്കാനിടവരുന്നു. പൂർണ്ണമായ മനോവിശ്രാന്തി വേണമെന്നുണ്ടുതാനും. അങ്ങനെയുള്ളയാളാണു് വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിനധികാരി. ഈ അധികാരിയെ സൂചിപ്പിക്കാനാണു് ഉപനിഷത്തു് ആനന്തര്യാർത്ഥകമായ 'അഥ' ശബ്ദം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു്. കേവലയോഗിയേയും കേവല

പരമഹംസനേയും ഒഴിവാക്കാനാണ് യോഗിമാരായ പരമ ഹംസന്മാർ' എന്ന രണ്ടു പദം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത്. കേവലയോഗിക്ക് തത്ത്വജ്ഞാനമില്ല. അദ്ദേഹം ത്രികാ ലജ്ഞാനം, ആകാശഗമനം തുടങ്ങിയ യോഗസിദ്ധികൾ കൊതിക്കുന്നു. അവ നേടാനായി സദാ പ്രത്യേകരീതി യിലുള്ള ചില തപസ്സുകൾ അനുഷ്ഠിച്ചു കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു. അങ്ങനെ പരമപുരുഷാർത്ഥമായ മോക്ഷത്തിൽനിന്നും ഭ്രംശിക്കാനിടവരുന്നു. 'തേ സമാധാവുപസർഗ്ഗാഃ വ്യുത്ഥാനേ സിദ്ധയഃ' എന്ന സൂത്രംകൊണ്ട് പതഞ്ജലി ഇക്കാര്യം വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. സിദ്ധികൾ സമാധിക്കു വിഘ്ന ങ്ങളും ലോകവ്യവഹാരത്തിന് അനുകൂലങ്ങളുമാണെന്നത്രേ സൂത്രതാത്പര്യം. കേവലപരമഹംസനാകട്ടെ തത്ത്വ ജ്ഞാനം നിമിത്തം യോഗസിദ്ധികൾ നിസ്സാരങ്ങളെന്നു കണ്ട് അവയെ പുറംതള്ളുന്നു. ചിദാത്മാവിൽ ഇങ്ങനെ മായ പലതും പ്രദർശിപ്പിക്കുമെന്നറിഞ്ഞു് ആശ്ചര്യങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം കൗതുകിയായി ഭവിക്കുന്നില്ല. വിരക്തനാണെ ങ്കിലും കേവലപരമഹംസൻ ബ്രഹ്മാനുഭവേദാർഢ്യം നിമി ത്തം വിധിനിഷേധങ്ങളെ കൂട്ടാക്കുന്നതേയില്ല. ഗുണാതീ തന്മാർക്ക് വിധിയെന്ത് ? നിഷേധമെന്ത് ? ശ്രദ്ധാലുക്ക ളായി ശിഷ്യന്മാർ അങ്ങനെയുള്ള പരമഹംസന്മാരെ ദൂഷിച്ചു എന്നു വരാം. ''കലിയുഗത്തിൽ എല്ലാവരും ബ്രഹ്മത്തെ ക്കുറിച്ചു പ്രസംഗിക്കും. എന്നാൽ ആ സത്യത്തെ അനുസ രിക്കുന്നവർ തുലോം കുറയും. വായും വയറുമാണെല്ലാവർക്കും പ്രധാനം'' എന്നീ മട്ടിലായിരിക്കും ദോഷദർശനത്തിന്റെ പോക്ക്. യോഗിയായ പരമഹംസനിൽ മേൽകാണിച്ച രണ്ടു ദോഷങ്ങളും സംഭവിക്കുന്നതല്ല. മാത്രമല്ല, മററൊരതി ശയം കാണ്മാനുമുണ്ടാവും. രാമന്റെ ഒരു ചോദ്യത്തിനുത്തര മായി ഈ അതിശയമെന്താണെന്ന് വസിഷ്ഠൻ വിവരിക്കു ന്നുണ്ട്. ഇങ്ങനെയൊക്കെയാണെങ്കിലും ജീവന്മുക്തനിൽ മാത്രം കാണാവുന്ന പ്രത്യേകത എന്താണെന്നത്രേ രാമന്റെ

ചോദ്യം. നമുക്ക് വസിഷ്ഠൻെറ മറുപടി എന്താണെന്നു നോക്കാം. ജ്ഞാനി ഈ ലോകത്തിൽ ഒന്നിലും ഒരു പ്രത്യേകത കാണുന്നില്ല. അദ്ദേഹം സദാ നിത്യതൃപ്തനായി, ശാന്തനായി, ആത്മനിഷ്ഠനായി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു. മന്ത്ര സിദ്ധന്മാർക്കും, തപഃസിദ്ധന്മാർക്കും യോഗസിദ്ധന്മാർക്കുമുള്ള താണ് ആകാശഗമനാദി സിദ്ധികൾ. അതിൽ അപൂർവ്വ മായി ഒന്നുമില്ല. ജ്ഞാനിക്ക് ഒന്നിലും കൊതിയില്ല. അദ്ദേഹത്തിൻെറ മനസ്സ് സദാ നിർമ്മലമായി നീരാഗ മായി വർത്തിക്കുന്നു. മൂഢന്മാരുടെ രാഗമില്ലാസ്ഥയല്ലിതു്. സംസാരഭ്രമത്തിൽനിന്നും നിവൃത്തനായി മനോനാശം നേടിയ ജ്ഞാനിക്ക് ഒരു പ്രത്യേകതയുണ്ട്. അദ്ദേഹ ത്തിൽ കാമം, ക്രോധം, വിഷാദം, മോഹം, ലോഭം തുട ങ്ങിയ ആപത്തുകൾ ദിവസംപ്രതി സമത്ഥമാംവണ്ണം കുറഞ്ഞു കുറഞ്ഞു വരുന്നു. ഇതുതന്നെയാണാ പ്രത്യേകത. ഈ പ്രത്യേകതയുള്ളവരും മുൻപറഞ്ഞ രണ്ടു ദോഷങ്ങളും മാറി ക്കിട്ടിയവരുമായ യോഗികളായ പരമഹംസന്മാരുടെ മാർഗ്ഗവും സ്ഥിതിയും എന്തെന്നാണ് നാരദൻെറ ചോദ്യം. അവരുടെ വേഷമെന്തു്? ഭാഷയെന്തു്? എന്നൊക്കെയാണ് ചോദ്യതാത്പര്യം. ചിത്തശമനരൂപത്തിലുള്ള ആന്തര ധർമ്മമാണ് സ്ഥിതി. ''തം ഭഗവാനാഹ'' എന്ന രണ്ടാം സൂത്രംകൊണ്ടു് മറുപടി അവതരിപ്പിക്കുകയാണുപനി ഷത്തു്. 'നാരദനോടു ഭഗവാൻ പറഞ്ഞു' എന്നാണ് സൂത്ര താത്പര്യം. പറയാൻ പോകുന്ന മാർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കു കൂടുതൽ ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിക്കാനായി ഉപനിഷത്തു് മൂന്നാം സൂത്രം കൊണ്ടു് മാർഗ്ഗത്തെ പ്രശംസിക്കുന്നു. മൂന്നാം സൂത്രമിതാണ്: ''സോയം പരമഹംസാനാം മാർഗ്ഗോ ലോകേ ദുർല്ലഭതരോ ന തു ബാഹുല്യഃ.'' ചോദ്യവിഷയമായ മാർഗ്ഗം പരമഹംസ ന്മാർക്കും ഈ ലോകത്തു് അത്യന്തദുർല്ലഭമാണ്, അധിക മായി കാണാനേയില്ല. പരമകാഷ്ഠയിലെത്തിയ പരമ ഹംസവൈരാഗ്യം ഈ ലോകത്തു് ഏറെക്കുറെ അസാദ്ധ്യ

മായതുകൊണ്ടാണ് അത്യന്തദുർല്ലഭമെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കു ന്നതു്, എന്നുവച്ച് തീരെ കാണ്മാനില്ലെന്നു കരുതരുതു്. അതു സൂചിപ്പിക്കാനാണ് അധികമായി കാണാനില്ല' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്.

ഈ പരമഹംസമാർഗ്ഗം ദുർല്ലഭതരമാണെങ്കിൽ അതിനു വേണ്ടി ഇത്ര പ്രയാസമെന്തിന് എന്നു ശങ്ക വരാം. ഈ സംശയം പരിഹരിക്കാനാണ് നാലാം സൂത്രം.''യദ്യേകോ ഭവതി സ ഏവ നിത്യപൂതസ്ഥഃ സ ഏവ വേദപുരുഷ ഇതി വിദുഷോ മന്യന്തേ'' ഇതാണ് നാലാം സൂത്രം. അങ്ങ നെയുള്ളയാരു ഒരാളെങ്കിലുമുണ്ടെങ്കിൽ അയാളെ നിത്യ ശുദ്ധനും വേദവേദ്യനുമായ സാക്ഷാത് പരമാത്മാവായി ത്തന്നെ പണ്ഡിതന്മാർ കണക്കാക്കുന്നു എന്നാണ് സൂത്ര താത്പര്യം. പരമഹംസപദവി സുലഭമല്ലെന്നു ഭഗവാൻ ഗീതയിൽത്തന്നെ വെളിപ്പെടുത്തിട്ടുണ്ടല്ലോ:

> മനുഷ്യാണാം സഹസ്രേഷു കശ്ചിദ്യതതി സിദ്ധയേ
> യതതാമപി സിദ്ധാനാം കശ്ചിന്മാം വേത്തി തത്ത്വതഃ.

ആയിരക്കണക്കിനു മനുഷ്യരിൽ ഒരാളായിരിക്കും സത്യം കാണാൻ യത്നിക്കുന്നതു്. ഇങ്ങനെ യത്നിക്കുന്ന വരിൽത്തന്നെ വല്ലപ്പോഴും ഒരാളായിരിക്കും ആ സത്യം യഥാത്ഥമായി കണ്ടെത്തുന്നതു്. ഈ ന്യായമനുസരിച്ച് എവിടെയെങ്കിലും എപ്പോഴെങ്കിലും യോഗിയായ ഒരു പരമഹംസനുണ്ടെന്നുവന്നാൽ അദ്ദേഹം നിത്യപൂതനാണ്. 'ആത്മാവ് അപഹതപാപനാണ്,' എന്ന ഛാന്ദോഗ്യോ പനിഷത്പ്രഖ്യാപനമനുസരിച്ച് നിത്യപൂതൻ പരമാ ത്മാവാണ്. കേവലയോഗിയേയും കേവലപരമഹംസ നേയും മാററിനിറുത്താനാണ് സൂത്രത്തിൽ 'ഏവ' എന്നുറ പ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. കേവലയോഗി നിത്യപൂതമായ പരമാ ത്മാവിനെ അറിയുന്നുണ്ട്. പക്ഷേ ചിത്തവിശ്രാന്തിയി ല്ലാതെ ബഹിർമ്മുഖനായി കഴിയുന്നതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹ

ത്തിന്റെ ബ്രഹ്മനിഷ്ഠയ്ക്ക് ഉറപ്പില്ല. വേദത്തിൽ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന പുരുഷനാണ് വേദപുരുഷൻ. സൂത്രത്തിൽ വിദ്വാന്മാരെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത് ബ്രഹ്മനിഷ്ഠയുടെ ഫലമായുണ്ടാകുന്ന ചിത്തവിശ്രാന്തിയെക്കുറിച്ചു പ്രതിപാദിക്കുന്ന ശാസ്ത്രത്തിൽ പാരംഗതരായവർ എന്ന അർത്ഥത്തിലാണ്. പരമഹംസന്മാർ ബ്രഹ്മനിഷ്ഠന്മാരാണെന്ന് എല്ലാവരും സമ്മതിക്കുന്ന വിദ്വാന്മാരാകട്ടെ അതുകൊണ്ടു തൃപ്തരാകാതെ പരമഹംസന്മാർ സാക്ഷാത് ബ്രഹ്മംതന്നെയാണെന്നു പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു:

> ദർശനാദർശനേ ഹിത്വാ സ്വയം കേവലരൂപതഃ
> യസ്തിഷ്ഠതി സ തു ബ്രഹ്മൻ ബ്രഹ്മ ന ബ്രഹ്മവിത് സ്വയം.

കാണുക, കാണാതിരിക്കുക എന്ന സ്ഥിതിവിട്ട് സദാ സ്വയം കൈവല്യം അനുഭവിക്കുന്നയാൾ സാക്ഷാദ് ബ്രഹ്മംതന്നെയാണ്. അദ്ദേഹത്തെ ബ്രഹ്മത്തെയറിയുന്നയാൾ എന്നുപറഞ്ഞാൽ മതിയാകുന്നതല്ല. അതുകൊണ്ട് വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിനു പ്രയോജനമില്ലെന്നു ശങ്കിക്കപോലുംപാടില്ല.

എന്താണു പരമഹംസസ്ഥിതി ?

നിത്യശുദ്ധത്വവും മഹാപുരുഷത്വവും വിശദമാക്കിക്കൊണ്ട് പരമഹംസസ്ഥിതി വെളിവാക്കുകയാണ് അഞ്ചാംസൂത്രം: 'മഹാപുരുഷോ യച്ചിത്തം തത്സർവ്വദാ മയ്യേവാവസ്ഥാപയതി, തസ്മാദഹം തസ്മിന്നേവാവസ്ഥിതഃ.' മഹാപുരുഷന്റെ ചിത്തം എല്ലായ്പ്പോഴും എന്നിൽത്തന്നെ സ്ഥിരമായി വർത്തിക്കുന്നു; അതുകൊണ്ട് ഞാനും അദ്ദേഹത്തിൽ സ്ഥിരമായി ഉറച്ചുനിൽക്കുന്നു എന്നു സൂത്രതാത്പര്യം. വൈദികജ്ഞാനകർമ്മങ്ങൾക്കധികാരികളായ പുരുഷന്മാരിൽ യോഗിയായ പരമഹംസനു് അത്യന്തമഹത്ത്വമുള്ളതുകൊണ്ടാണ് സൂത്രത്തിൽ അദ്ദേഹത്തെ

മഹാപുരുഷൻ എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്. ആ മഹാപുരുഷൻ തൻെറ ചിത്തത്തെ സദാ എന്നിൽ ഉറപ്പിച്ചുനിറുത്തുന്നു. ലോകവിഷയങ്ങളിൽ ചലിച്ചുപോകാവുന്ന ചിത്തത്തെ അഭ്യാസവും വൈരാഗ്യവുംകൊണ്ടു് പൂർണ്ണമായി നിരോധിച്ചതുകൊണ്ടാണു് അദ്ദേഹത്തിനിതു സാദ്ധ്യമാകുന്നതു്. ശാസ്ത്രസിദ്ധമായ പരമാത്മാവിനെ സ്വാനുഭവേപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടാണു് ഭഗവാൻ പ്രജാപതി സൂത്രത്തിൽ 'എന്നിൽ' എന്നിങ്ങനെ ഉത്തമപുരുഷപദം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു്. പരമഹംസയോഗി എന്നിൽത്തന്നെ ചിത്തം ഉറപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു് ഞാനും പരമാത്മസ്വരൂപത്തിൽ, ആ യോഗിയിൽ, പ്രത്യക്ഷമായി വിട്ടുപോകാതെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. അവിദ്യയാൽ മറയ്ക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് അജ്ഞാനികളിൽ ഈ സ്ഥിതി സംഭവിക്കുന്നില്ല. തത്ത്വജ്ഞാനികളായ യോഗിമാരിൽപ്പോലും ബാഹ്യചിത്തവൃത്തി പൂർണ്ണമായി നിലയ്ക്കാത്തിടത്തോളം അവയാൽ ഒട്ടൊക്കെ മറയ്ക്കപ്പെടുമെന്നുള്ളതുകൊണ്ടു് ഈ നിരന്തരസ്ഥിതി സാദ്ധ്യമാകുന്നില്ല.

മാർഗ്ഗപ്രതിപാദനം

യോഗിമാരായ പരമഹംസന്മാരുടെ മാർഗ്ഗമാണല്ലോ നാരദൻ ആദ്യമായി ചോദിച്ചതു്. അതിനുത്തരമാണു് ആറാമത്തെ സൂത്രം: ''അസൗ സ്വപുത്രമിത്രകളത്രബന്ധ്വാദീൻ ശിഖായജ്ഞോപവീതേ സ്വാദ്ധ്യായം ച സർവ്വ–കർമ്മാണി സന്ന്യസ്യായം ബ്രഹ്മാണ്ഡം ച ഹിത്വാ കൗപീനം ദണ്ഡമാച്ഛാദനം ച സ്വശരീരോപഭോഗാർത്ഥായ ലോകസ്യോപകാരാർത്ഥായ ച പരിഗ്രഹേത്.'' പരമഹംസൻ സ്വന്തം പുത്രൻ, മിത്രം, കളത്രം, ബന്ധുക്കൾ, ശിഖ, യജ്ഞോപവീതം, സ്വാദ്ധ്യായം, എല്ലാ ലോകകർമ്മങ്ങളും എന്നിവയെല്ലാം വെടിഞ്ഞു് ബ്രഹ്മാണ്ഡത്തെ മുഴ

വൻ മാററിനിറുത്തി. എന്നാൽ കൗപീനം ആച്ഛാദനം എന്നിവ സ്വദേഹരക്ഷയ്ക്കായും ലോകോപകാരത്തിനായും സ്വീകരിച്ചു കഴിഞ്ഞുകൂടേണ്ടതാണ്. പരമഹംസപദവിയിലെത്തുന്ന ഗൃഹസ്ഥനെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ് പുത്രമിത്രകളത്രബന്ധുക്കളെ ഉപേക്ഷിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞതു്. ഗൃഹസ്ഥനായിരിക്കേതന്നെ പരമഹംസപദവിയിലെത്താൻ കഴിയുമോ? കഴിയും. ചില ഗൃഹസ്ഥന്മാർ പൂർവ്വജന്മസഞ്ചിതപുണ്യംകൊണ്ടു് പരിപക്വമതികളായിട്ടാണ് ഈ ജന്മമാരംഭിക്കുന്നതു്. അവർ മാതാവിനോടും പിതാവിനോടും മററുമുള്ള കടമകൾ നിർവ്വഹിക്കാനായി വിവിദിഷാസന്ന്യാസരൂപത്തിലുള്ള പരമഹംസാശ്രമം സ്വീകരിച്ചില്ലെന്നു വരാം. എങ്കിലും ശ്രവണമനനാദിസാധനകൾ നല്ലപോലെ അനുഷ്ഠിച്ചു് തത്ത്വം ഗ്രഹിക്കും. അങ്ങനെ ഗൃഹസ്ഥാശ്രമത്തിൽ കഴിയും. തത്ത്വജ്ഞാനമുണ്ടെങ്കിലും അനേകതരം ലൗകികവൈദികവ്യവഹാരങ്ങൾ നിമിത്തം അവരുടെ ചിത്തം വിക്ഷിപ്തമാകാനിടവരും. അതുകൊണ്ടു് ഒരു ഘട്ടത്തിൽ പൂർണ്ണമായ ചിത്തവിശ്രാന്തിക്കായി അവർ വിദ്വത്സന്ന്യാസം സ്വീകരിക്കാനിടയുണ്ടു്. അങ്ങനെയുള്ളവർ വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിനു മുൻപ് പുത്രമിത്രകളത്രബന്ധുക്കളെ ഉപേക്ഷിക്കണമെന്നാണ് സൂത്രതാത്പര്യം. നേരത്തേതന്നെ ഗൃഹസ്ഥാശ്രമത്തിൽനിന്നും ഒഴിഞ്ഞുമാറി വിവിദിഷാസന്ന്യാസം സ്വീകരിച്ചു് തത്ത്വജ്ഞാനമുണ്ടായശേഷം വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിനു കാംക്ഷിക്കുന്ന യോഗിക്കു് പുത്രകളത്രാദിബന്ധുക്കളില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് അവരെ ഉപേക്ഷിക്കുകയെന്ന പ്രശ്നമേയുദിക്കുന്നില്ല. ഇവിടെ ഒന്നു ചോദിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. വിദ്വത്സന്ന്യാസം സ്വീകരിക്കുന്ന ക്രമമെന്താണ്? വിവിദിഷാസന്ന്യാസമെന്നപോലെ പ്രൈഷമന്ത്രമുച്ചരിച്ചു് വിധിപ്രകാരം സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണോ വിദ്വത്സന്ന്യാസവും? അതോ കീറിയ മുണ്ടുപേക്ഷിക്കുന്നതുപോലെയോ ക്ലേശഭൂയിഷ്ഠമായ ഗ്രാമം വെടി

യുന്നപോലെയോ ലൗകികത്യാഗം മാത്രംകൊണ്ടു നേടേണ്ട താണോ ? ആദ്യപക്ഷം ശരിയല്ല. തത്ത്വജ്ഞാനിക്കു് കർത്തൃത്വബോധമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് വിധിനിഷേധങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ ബാധിക്കുന്നതല്ല. തത്ത്വജ്ഞാനിയെക്കുറിച്ചു ള്ള സ്മൃതിയുടെ പ്രഖ്യാപനം നോക്കുക.

ജ്ഞാനാമൃതേന തൃപ്തസ്യ കൃതകൃത്യസ്യ യോഗിനഃ
നൈവാസ്തി കിഞ്ചിത്കർത്തവ്യം അസ്തി ചേന്ന സ തത്ത്വവിത്.

ജ്ഞാനാമൃതതൃപ്തനും കൃതകൃത്യനുമായ യോഗിക്കു് ഇവിടെ ചെയ്യേണ്ടതായി ഒന്നും തന്നെയില്ല; ചെയ്യാനെ ന്തെങ്കിലുമുണ്ടെന്നു വന്നാൽ അയാൾ തത്ത്വജ്ഞാനിയല്ലെ ന്നറിയേണ്ടതാണു്. രണ്ടാമത്തെ പക്ഷവും അംഗീകാര്യമല്ല. കൗപീനം ദണ്ഡം മുതലായവ സ്വീകരിച്ചുകൊള്ളാനനുവദി ക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. അതു സാരമില്ല. ജ്ഞാനിയുടെ ത്യാഗം ജ്യോതിഷ്ടോമയാഗത്തിലെ പ്രതിപത്തികർമ്മമെന്നപോ ലെ ഉഭയരൂപമാണെന്നു കരുതിയാൽ മതി. ജ്യോതിഷ്ടോ മയാഗത്തിൽ വ്രതനിഷ്ഠനായിക്കഴിയുന്നയാൾ ചൊറി ച്ചിൽ തോന്നിയാൽ കൈകൊണ്ടു ചൊറിയാൻ പാടില്ല എന്നു നിഷേധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ വേണമെങ്കിൽ കൃഷ്ണ മൃഗത്തിൻെറ കൊമ്പുകൊണ്ടു് ചൊറിയാമെന്നു വിധിയു മുണ്ടു്. കൈകൊണ്ടു ചൊറിഞ്ഞാൽ സന്തതിക്കു ദോഷം സംഭവിക്കുമെന്നാണു് വിധി. കൃഷ്ണമൃഗത്തിൻെറ കൊമ്പു കൊണ്ടു ചൊറിഞ്ഞാൽ വ്രതം തീരുന്നതോടെ ആ കൊമ്പു് സ്വാഭാവികമായിത്തന്നെ അയാൾ ഉപേക്ഷിച്ചോളും. അതുകൊണ്ടു് ദോഷമൊന്നും വരാനില്ല. ഇതാണു് പ്രതി പത്തികർമ്മം. ഇതു് ലൗകികവുമാണു്, വൈദികവുമാണു്. ചൊറിച്ചിൽ ലൗകികമാണു്; അതിന്നപ്രകാരത്തിൽ വേണമെന്നുള്ള വിധി വൈദികമാണു്. അതുകൊണ്ടു് ഉഭയരൂപമാണു്. അതുപോലെ പരമഹംസൻ കൗപീന ദണ്ഡാച്ഛാദനാദി സ്വീകരിക്കണമെന്നതു് ലൗകികമെന്ന പോലെ വൈദികവിധിയുംകൂടിയാണു്. അങ്ങനെ ലൗ

കികത്യാഗംചെയ്യുന്ന പരമഹംസൻ വേദവിധിയെ മാനിച്ച് കൗപീനാദികഠം അംഗീകരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ദോഷമൊന്നും വരാനില്ല. വിദ്വത്സന്ന്യാസം പ്രതിപത്തികർമ്മംപോലെ ലൗകികവൈദികോഭയരൂപമാണെന്നു കരുതിയാൽ മതി. പുത്രമിത്രാദിപോലെ കൗപീനാദികഠം ചിത്തചാഞ്ചല്യത്തിനു കാരണമായി ഭവിക്കുന്നില്ല.

ജ്ഞാനിയുടെ നിസ്സംഗഭാവം

വിദ്വത്സന്ന്യാസം ലൗകികവൈദികോഭയരൂപമായിരിക്കുന്നതുപോലെ വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിനു മുൻപ് തത്ത്വജ്ഞാനിയുടെ കർതൃത്വബോധം പാടേ മാഞ്ഞുപോയതായും കരുതാൻ വയ്യ. ചിദാത്മാവിൽ ആരോപിതമായിരിക്കുന്ന കർതൃത്വം വിദ്യകൊണ്ട് ഇല്ലാതായി എന്നതു വാസ്തവം. എന്നാൽ ചിത്പ്രതിബിംബത്തോടു കൂടിയ അന്തഃകരണോപാധിയിൽ ആയിരക്കണക്കിനു വികാരങ്ങഠം സംഭവിക്കുമ്പോഠം കർതൃത്വം സ്വതഃസിദ്ധമായി വന്നുചേരുന്നതു് തടയാവുന്നതല്ല. പുറമേ പദാർത്ഥഭാവനയുള്ളിടത്തോളം അതു തുടരുകയും ചെയ്യും. അപ്പോഠം ജ്ഞാനാമൃതതൃപ്തനും കൃതകൃത്യനുമായ യോഗിക്കു കർത്തവ്യമൊന്നുംതന്നെയില്ലെന്നു നേരത്തെ പറഞ്ഞതു ശരിയാകാതെ പോകുമല്ലോ? ശരിയാണ്; ജ്ഞാനമുണ്ടെങ്കിലും പൂർണ്ണമായ ചിത്തവിശ്രാന്തിയില്ലെന്നുവന്നാൽ തൃപ്തി വരുന്നതല്ല. പൂർണ്ണവിശ്രാന്തിക്കായുള്ള കർത്തവ്യം അപ്പോഴും അവശേഷിക്കുന്നുണ്ടാവും. അതുകൊണ്ടുതന്നെ കൃതകൃത്യത സാദ്ധ്യവുമല്ല. അപ്പോഠം തത്ത്വജ്ഞാനിയും വിധിനിഷേധങ്ങളെ അംഗീകരിക്കുന്നു എന്നു വന്നാൽ തത്ഫലമായ പാപപുണ്യങ്ങഠം ജന്മാന്തരഹേതുവായി ഭവിക്കുകയില്ലേ? അങ്ങനെ വരില്ല. ജ്ഞാനിയുടെ വിധിനിഷേധാനുഷ്ഠാനങ്ങഠം തത്കാലത്തെ ചിത്തവിശ്രാന്തിയെ തടയുമെന്നല്ലാതെ സഞ്ചിതപുണ്യപാപങ്ങഠംക്ക് കാരണ

മായി ഭവിക്കുന്നില്ല. പ്രധാനമായും ചിത്തവിശ്രാന്തി പ്രതിബന്ധകമായ പ്രാരബ്ധത്തെ ഒഴിവാക്കാനാണ് ജ്ഞാനി വിധിനിഷേധങ്ങൾക്ക വഴങ്ങുന്നതു്. പ്രാരബ്ധ മൊടുങ്ങിയാൽ പൂർണ്ണമായ ചിത്തവിശ്രാന്തി കൈവരിക്കു കയും ചെയ്യും. അങ്ങനെയല്ലെന്ന വന്നാൽ ആത്മജ്ഞാന പ്രതിബന്ധങ്ങളെ അകററാൻ ശ്രവണമനനാദി വിധിക ളനുഷ്ഠിക്കുമ്പോൾ അവയുടെ ഫലമായുണ്ടാകുന്ന പുണ്യവും ജന്മാന്തരത്തിനു ഹേതുവായിത്തീരുമെന്നു പറയേണ്ടിവരും. ജ്ഞാനമൊരിക്കലുണ്ടായാൽ പിന്നീടുള്ള വിധിനിഷേ ധാനുഷ്ഠാനങ്ങളൊന്നും ജന്മാന്തരഹേതുവായി ഭവിക്കുന്നി ല്ലെന്നുള്ളതാണ് വസ്തുത. അതുകൊണ്ടു് വിവിദിഷുവിനെ പ്പോലെ വിദ്വാനും ചില വിധിനിഷേധങ്ങൾ അംഗീ കരിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ സന്ന്യസിക്കുന്നതിൽ ദോഷമൊന്നും വരാനില്ല. വിശേഷിച്ചും ഗൃഹസ്ഥനായ വിദ്വാനാണെ ങ്കിൽ നാന്ദീമുഖം, ശ്രാദ്ധം, ഉപവാസം, ജാഗരണം ഇവയെ ക്കുറിച്ചുള്ള വൈദികവിധികളൊക്കെ അംഗീകരിച്ചു കൊണ്ടുതന്നെ സന്ന്യസിക്കേണ്ടതാണ്. വിദ്വത്സന്ന്യാ സത്തിൽ ശ്രാദ്ധാദികർമ്മങ്ങൾ വിധിച്ചിട്ടില്ലെന്നതു ശരി തന്നെ. പക്ഷേ വിവിദിഷാസന്ന്യാസത്തിൽ അവ വിധിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. വിദ്വത്സന്ന്യാസം വിവിദിഷാ സന്ന്യാസത്തിൻെറ തുടർച്ചയാണ്. തുടർന്നുവരുന്നതിൽ ആദ്യത്തേതിൻെറ അംശങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളണമെന്നതു നി യമമാണ്. അതുകൊണ്ടു് വിവിദിഷാസന്ന്യാസധർമ്മങ്ങ ളെല്ലാം വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിലും അനുഷ്ഠേയങ്ങളാണ്. അഗ്നിഷ്ടോമത്തിൻെറ തുടർച്ചയാണ് അതിരാത്രം. അതു കൊണ്ടു് അഗ്നിഷ്ടോമധർമ്മങ്ങളെല്ലാം അതിരാത്രത്തിലും വേണമെന്നാണ് നിയമം. അതുപോലെയാണ് വിവി ദിഷാസന്ന്യാസവും വിദ്വത്സന്ന്യാസവും. വിവിദിഷാ സന്ന്യാസത്തിലെന്നപോലെ വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിലും പ്രൈഷമന്ത്രമുച്ചരിച്ച് പുത്രമിത്രാദി ത്യാഗം ഉറപ്പിക്കേ

ണ്ടതാണ്. 'ആദി' പദംകൊണ്ടു് ഭൃത്യർ, പശു, വസ്തുവക
കം തുടങ്ങി എല്ലാ ലൗകികപരിഗ്രഹവിശേഷങ്ങളും
സംഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു. സൂത്രത്തിൽ സ്വാദ്ധ്യായം ത്യജിക്ക
ണമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. വേദാർത്ഥനിർണ്ണയത്തിനുപക
രിക്കുന്ന പദവാക്യപ്രമാണശാസ്ത്രങ്ങളും വേദവിഷയങ്ങളെ
വിസ്തരിച്ചു കാണിക്കുന്ന ഇതിഹാസപുരാണങ്ങളും എല്ലാം
ത്യജിക്കണമെന്നാണതിന്റെ താത്പര്യം. ഔത്സുക്യം ശ
മിപ്പിക്കാൻ മാത്രമുപകരിക്കുന്ന കാവ്യനാടകാദിഗ്രന്ഥങ്ങ
ളുടെ കഥ വിശേഷിച്ചു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. സർവ്വകർമ്മങ്ങ
ളും ഉപേക്ഷിക്കണം എന്നിടത്തെ സർവ്വപദംകൊണ്ടു് ലൗകി
കവൈദികനിത്യനൈമിത്തികകാമ്യകർമ്മങ്ങളെല്ലാം സം
ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു. പുത്രാദിയെ ത്യജിക്കുന്നതുകൊണ്ടു്
ഐഹികഭോഗത്തെ ത്യജിക്കുന്നു. സർവ്വകർമ്മത്യാഗം
കൊണ്ടു് ചിത്തവിക്ഷേപത്തിനു കാരണമായ പര
ലോകഭോഗവും ഒഴിവാക്കുന്നു. ബ്രഹ്മാണ്ഡത്തെ ത്യജി
ക്കാൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു് ബ്രഹ്മാണ്ഡസാക്ഷാത്കാര
ത്തിനുതകുന്ന വിരാഡ്രൂപോപാസനയും ഉപേക്ഷിക്കണ
മെന്നു കാണിക്കാനാണ്. അതുപോലെ പ്രാണസാക്ഷാത്
കാരത്തിനു സഹായിക്കുന്ന ഹിരണ്യഗർഭോപാസനയും
തത്ത്വജ്ഞാനഹേതുക്കളായ ശ്രവണാദിയും ത്യജിക്കണ
മെന്നു കാണിക്കാനാണ് സമുച്ചയാർത്ഥകമായ 'ച'കാരം
സൂത്രത്തിൽ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു്. പുത്രധനാദിയിൽ
തുടങ്ങി ഹിരണ്യഗർഭോപാസനവരെയുള്ള ഇഹലോക
പരലോകസുഖസാധനങ്ങളെല്ലാം പ്രൈഷമന്ത്രമുച്ചരിച്ചു്
ഉപേക്ഷിച്ചാൽ വിദ്വത് സന്ന്യാസിക്കു് തുടന്നു കൗപീന
വും, ദണ്ഡവും, ആച്ഛാദനവും അംഗീകരിക്കാവുന്നതാണ്.
'ആച്ഛാദനം ച' എന്നിടത്തു് സമുച്ചയാർത്ഥകമായ 'ച'
കാരം ചേർത്തിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് പാദുക തുടങ്ങി ചിലതു
കൂടി വേണമെങ്കിൽ അംഗീകരിക്കാമെന്ന താത്പര്യം
സ്മൃതിയും സമ്മതിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ശരീരോപഭോഗത്തിനായി

ഇവ അംഗീകരിക്കാമെന്നാണല്ലോ പറഞ്ഞത്. എന്താണ് ശരീരഭോഗം ? കൗപീനംകൊണ്ട് ലജ്ജാനിവൃത്തി; ദണ്ഡംകൊണ്ട് ഗോസർപ്പാദ്യുപദ്രവനിവൃത്തി; ആച്ഛാദനം കൊണ്ട് ശീതപരിഹാരം; പാദുകാദികൊണ്ട് അശുദ്ധ ദേശസ്പർശപരിഹാരാദി ഊഹിക്കാവുന്നതാണ്. ഇവ സ്വീ കരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ലോകോപകാരവുമുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞ ല്ലോ. എന്താണ് ലോകോപകാരം ? ദണ്ഡാച്ഛാദനാദി ലക്ഷണങ്ങൾ കാണുന്നതോടെ വിദ്വത്സന്ന്യാസിയുടെ ഉത്തമാശ്രമസ്ഥിതി ലോകർക്കു ബോദ്ധ്യപ്പെടും. തുടർന്ന് ഉചിതമായി അദ്ദേഹത്തെ അഭിവന്ദനം ചെയ്യുന്നതു കൊണ്ടും ഭിക്ഷാദിദാനംകൊണ്ടും മററുള്ളവർക്കു സുകൃതം സിദ്ധിക്കുന്നതാണ്. ആശ്രമോചിതമായ ശിഷ്ടാചാര നിർവ്വഹണവും സാദ്ധ്യമായിത്തീരുന്നു. സമൂഹജീവിത ത്തിൽ ആനുകൂല്യം സമ്പാദിക്കാൻവേണ്ടിമാത്രമാണ് കൗപീനാദി സ്വീകരിക്കാമെന്നു പറഞ്ഞത്. അല്ലാതെ വിദ്വത്സന്ന്യാസത്തിൽ കൗപീനാദിസ്വീകാരം മുഖ്യ നിയമമായി കരുതരുത്. ഏഴാം സൂത്രം ഇക്കാര്യം വെളി പ്പെടുത്തുന്നു: ''തച്ച ന മുഖ്യോഽസ്തി'' എന്നാണ് സൂത്രം. അതാകട്ടെ പ്രധാനമല്ല എന്നർത്ഥം. കൗപീനാദിപരി ഗ്രഹമെന്നു പറയുന്നത് യോഗിയായ പരമഹംസന് മുഖ്യമായ നിയമമല്ല. വേണമെങ്കിൽ ആകാമെന്നേയുള്ളു. വിവിദിഷാസന്ന്യാസിക്കു് ദണ്ഡഗ്രഹണം മുഖ്യമാണ്. വിവിദിഷാസന്ന്യാസി ദണ്ഡമില്ലാതെ സഞ്ചരിക്കരു തെന്ന് സ്മൃതി പ്രത്യേകം അനുശാസിക്കുന്നു. ദണ്ഡമി ല്ലാതെ എപ്പോഴെങ്കിലും സഞ്ചരിക്കാനിടയായാൽ പ്രായ ശ്ചിത്തമായി നൂറു പ്രാണായാമം അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതാണെ ന്നും സ്മൃതി അനുശാസിക്കുന്നു. അപ്പോൾ യോഗിയായ പരമഹംസൻെറ മുഖ്യാചാരമെന്താണ്? ഈ ചോദ്യവും അതിനു മറുപടിയുമാണ് എട്ടാം സൂത്രം.

പരമഹംസന്റെ മുഖ്യാചാരം

എട്ടാംസൂത്രം ഇതാണ്: ''കോയം മുഖ്യ ഇതി ചേദയം മുഖ്യഃ, ന ദണ്ഡം, ന ശിഖം, ന യജ്ഞോപവീതം, നാച്ഛാദനം ചരതി പരമഹംസഃ.'' മുഖ്യാചാരം എന്തെന്നാണെങ്കിൽ ഇതാണ്: ദണ്ഡമില്ല, ശിഖയില്ല, യജ്ഞോപവീതമില്ല, ആച്ഛാദനമില്ല; ഇങ്ങനെയാണ് പരമഹംസൻ ജീവിതം നയിക്കുന്നത്. വിവിദിഷുവായ പരമഹംസന് ശിഖയും യജ്ഞോപവീതവും മുഖ്യമല്ലാതിരിക്കുന്നതുപോലെ വിദ്വത്പരമഹംസന് ദണ്ഡവും ആച്ഛാദനവും കൂടി മുഖ്യമല്ലെന്നറിയേണ്ടതാണ്. ദണ്ഡവും ആച്ഛാദനവും സമ്പാദിക്കുന്നതിലും സൂക്ഷിക്കുന്നതിലുമൊക്കെ ചിത്തനിരോധം സാദ്ധ്യമാകാതെ വരുമെന്നു കരുതിയാണോ അവയ്ക്കു മുഖ്യത്വം നിഷേധിക്കുന്നത്? അങ്ങനെയല്ല. പരമഹംസചിഹ്നമായി അംഗീകരിക്കുന്നവ അതിനെ വിരോധിക്കുന്നവയായിത്തീരാൻ ഇടയില്ലല്ലോ. വരനെ കൊല്ലാനല്ലല്ലോ കന്യകയെ വേളി കഴിക്കുന്നത്. ഇനിയും ആച്ഛാദനാദി കൈവെടിഞ്ഞാൽ ശീതാദിബാധയ്ക്കു പരിഹാരമെന്ത് എന്നൊരു ശങ്ക വരാം. അതിനു സമാധാനമാണ് ഒൻപതാം സൂത്രം. ''ന ശീതം ന ചോഷ്ണം ന സുഖം ന ദുഃഖം ന മാനാപമാനൗ ച ഷഡൂർമ്മിവർജ്ജം.'' ശീതമില്ല, ഉഷ്ണവുമില്ല, സുഖമില്ല, ദുഃഖമില്ല, മാനാപമാനങ്ങളുമില്ല, ഷഡൂർമ്മികളുമില്ല, എന്നർത്ഥം. ചിത്തവൃത്തികളെല്ലാം നിരോധിച്ചിരിക്കുന്ന യോഗിക്ക് ശീതമില്ല. അതുണ്ടെന്ന തോന്നലിനദ്ദേഹം വഴങ്ങുകില്ലെന്നു താത്പര്യം. കളിയിൽ മുഴുകിയിരിക്കുന്ന കുട്ടിക്ക് പുതപ്പും മററുമില്ലെങ്കിൽപ്പോലും മഞ്ഞുകാലത്ത് പുലച്ച്യ്ക്കു തന്നെയും തണുപ്പുണ്ടെന്നനുഭവപ്പെടുന്നില്ല. അതുപോലെ ആത്മാനന്ദത്തിൽ ലയിച്ചിരിക്കുന്ന യോഗിക്കും ശീതം അനുഭവപ്പെടുന്നില്ല. വേനൽക്കാലത്തെ ചൂടും ഇതേ മാതിരി തന്നെ യോഗിക്കനുഭവപ്പെടുന്നില്ല എന്നറിയേണ്ടതാണ്.

വഷ്ക്കാലത്തു് ചൂടും തണുപ്പും രണ്ടും അനുഭവപ്പെടുന്നില്ലെന്നു കാണിക്കാനാണു് സമുച്ചയപദം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ശീതോഷ്ണങ്ങഠം അനുഭവപ്പെടുന്നില്ലെന്നു വന്നാൽ അവയുടെ ഫലമായുണ്ടാകുന്ന സുഖദുഃഖങ്ങഠം അനുഭവപ്പെടുന്നില്ലെന്നുള്ളതു യുക്തംതന്നെ. വേനൽക്കാലത്തു തണുപ്പു സുഖവും മഞ്ഞുകാലത്തു തണുപ്പു ദുഃഖവുമാണു്. ചൂടു നേരേമറിച്ചും. മറ്റൊരാളിൽനിന്നുമുണ്ടാകുന്ന സത്കാരമാണു് മാനം. തിരസ്കാരമാണപമാനം. യോഗിക്കു് തന്നിൽനിന്നും ഭിന്നനായ പുരുഷൻതന്നെ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് മാനാപമാനങ്ങളുടെ പ്രശ്നമേ ഉദിക്കുന്നില്ല. സമുച്ചയം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് യോഗിക്കു് ശത്രുമിത്രരാഗദ്വേഷാദി ദ്വന്ദ്വഭാവങ്ങളൊന്നുംതന്നെ ഇല്ലെന്നു വന്നുകൂടുന്നു. വിശപ്പു്, ദാഹം, ശോകം, മോഹം, ജര, മരണം എന്നിവയാണു് ഷഡൂമ്മികഠം. ഇവയിൽ വിശപ്പും ദാഹവും പ്രാണധമ്മങ്ങളാണു്. ശോകവും മോഹവും മനോധമ്മങ്ങഠം. ജരയും മരണവും ദേഹധമ്മങ്ങളും. സദാ ആത്മതത്ത്വാഭിമുഖനായി വത്തിക്കുന്ന യോഗിയെ പ്രാണമനോദേഹധമ്മങ്ങളായ ഈ മൂന്നു ദ്വന്ദ്വങ്ങളും ബാധിക്കുന്നില്ല എന്നു പറയുന്നതു യുക്തംതന്നെ. ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. യോഗിക്കു് സമാധിദശയിൽ ശീതാദിക്ലേശങ്ങഠം ഇല്ലെന്നു സമ്മതിക്കാം. എന്നാൽ വ്യവഹാരദശയിൽ നിന്ദാദിക്ലേശങ്ങഠം സംസാരിക്കെന്നപോലെ യോഗിക്കും സംഭവിക്കാതിരിക്കുന്നതെങ്ങനെ ? ഈ സംശയത്തിനു മറുപടിയാണു് പത്താംസൂത്രം. ''നിന്ദാഗവ്വമത്സരദംഭദപ്പേച്ഛാദ്വേഷസുഖദുഃഖകാമക്രോധലോഭമോഹഹഷാസൂയാഹങ്കാരാദീംശ്ച ഹിത്വാ.'' എന്നു്. നിന്ദ, ഗവ്വം, മത്സരം, ദംഭം, ദപ്പം, ഇച്ഛ, ദ്വേഷം, സുഖം, ദുഃഖം, കാമം, ക്രോധം, ലോഭം, മോഹം, ഹഷം, അസൂയ, അഹങ്കാരം തുടങ്ങിയവയേയും ഒഴിവാക്കണം എന്നത്ഥം. പല തരം ആളുകഠം ഒരുവനെക്കുറിച്ചു പറയുന്ന ദോഷവാക്കുക

ളാണ് നിന്ദ. മററുള്ളവരേക്കാരം താൻ കേമനാണെന്ന ചിന്തയാണ് ഗർവ്വം. വിദ്യ, ധനം തുടങ്ങിയവയിൽ താനും അന്യരോടു തുല്യനായിത്തീരുന്നുണ്ടു് എന്ന ബുദ്ധിയാണ് മത്സരം. മററുള്ളവരുടെ മുൻപിൽ തൻെറ കേമത്തം പ്രകടമാക്കുന്നതാണ് ദംഭം. ആരൊക്കെ ശകാരിച്ചാലും കൂട്ടാക്കാതെ വർത്തിക്കുന്നതു ദർപ്പം. ധനസമ്പാദനത്തിലും മററുമുള്ള ആഗ്രഹമാണ് ഇച്ഛ. ശത്രുനാശം കൊതിക്കുന്ന ബുദ്ധിയാണ് ദ്വേഷം. അനുകൂലകാര്യ്യങ്ങരം സാധിക്കുന്നതുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന അനുഭവമാണ് സുഖം. അതിനു വിപരീതമായതു ദുഃഖം. ശാരീരികസുഖാഭിലാഷമാണ് കാമം. കാമം സാധിക്കാതെ വരുമ്പോഴുള്ള ബുദ്ധിക്ഷോഭമാണ് ക്രോധം. കിട്ടിയതു വിട്ടുപോകരുതെന്ന ചിന്തയാണ് ലോഭം. ഹിതത്തെ അഹിതമായും അഹിതത്തെ ഹിതമായും തെററിദ്ധരിക്കുന്നതു മോഹം. മനസ്സിലുള്ള സുഖത്തെ പ്രകടമാക്കുമാറു് മുഖപ്രസാദഹേതുകമായ ചിത്തവൃത്തിയാണ് ഹർഷം. പരഗുണങ്ങളിൽ ദോഷം കാണുന്നതു് അസൂയ. ദേഹേന്ദ്രിയാദി ജഡങ്ങളെ ആത്മാവെന്നു ഭ്രമിക്കുന്നതു് അഹങ്കാരം. ആദിപദംകൊണ്ടു് സുഖസാമഗ്രികളിൽ മമത, ധന്യഭാവം തുടങ്ങിയവ സംഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു. വാസനാക്ഷയം അഭ്യസിച്ച് യോഗി നിന്ദാദിദോഷങ്ങളെല്ലാം വെടിഞ്ഞു വർത്തിക്കേണ്ടതാണെന്നു താത്പര്യം.

ശരീരം നിലവിലുള്ളിടത്തോളം ഇവയൊക്കെ പരിത്യജിക്കുക സാദ്ധ്യമാണോ എന്നു ശങ്ക വരാം. അതിനുള്ള സമാധാനമാണ് പതിനൊന്നാംസൂത്രം. 'സ്വവപുഃ കുണപമിവ ദൃശ്യതേ യതസ്തദപുരപധ്വസ്തം' എന്നു്. ദേഹം നിരാകൃതമായതുകൊണ്ടു ശവമെന്നപോലെ ഗണിക്കപ്പെടുന്നു എന്നർത്ഥം. യോഗി മുൻപു തൻേറതെന്നു കരുതിയിരുന്ന ദേഹത്തെ ഇപ്പോരം ആത്മാവിൽനിന്നും വേർപെടുത്തി ശവസദൃശമായേ കാണുന്നുള്ളു. ശ്രദ്ധാലുക്കരം

സ്പർശനഭയം ഒഴിവാക്കാനായി ശവദേഹം ദൂരെനിന്നു മാത്രമേ നോക്കിക്കാണുകയുള്ളൂ. യോഗിയും ദേഹത്തിൽ താദാത്മ്യഭാവം വന്നുപോകുമോ എന്നു ഭയന്ന് എപ്പോഴും ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം ആത്മാവിൽനിന്നും ദേഹത്തെ വേർപെടുത്തി കാണാൻ ഉണർന്നു വർത്തിക്കുന്നു. ഗുരൂപദേശം, ശ്രുതി പ്രാമാണ്യം, അനുഭവം എന്നിവയെ ആസ്പദമാക്കി, ദേഹം ചിദാത്മസന്നിധിയിൽനിന്നും തിരസ്കൃതമായി ഭവിക്കുന്നു. അങ്ങനെ ചൈതന്യവിഹീനമായ ദേഹം ശവതുല്യം ഗണിക്കപ്പെടുന്നതുകൊണ്ട് ദേഹമുള്ളപ്പോഴും നിന്ദാദി ദോഷങ്ങൾ അനായാസേന ഒഴിവാക്കാവുന്നവയാണ്.

പരമഹംസനിഷ്ഠ

യോഗിയായ പരമഹംസന് നിന്ദാദിക്ലേശങ്ങൾ ഒരിക്കലും സംഭവിക്കുകയില്ലെന്നു പറഞ്ഞുവല്ലോ. അതു പൂർണ്ണമായും ശരിയായിക്കരുതാമോ? ഒരാൾക്കു ദിഗ്ഭ്രമമുണ്ടായാൽ സൂര്യോദയം കാണുന്നതോടെ അതില്ലാതാകുമെങ്കിലും ചില വേളകളിൽ വീണ്ടും ആ ഭ്രമം ഉണ്ടായി എന്നു വരാം. അതുപോലെ ആത്മദർശനത്തോടെ ദേഹാത്മഭ്രമം മാറുമെന്നതു സത്യംതന്നെ. എങ്കിലും ചിലപ്പോൾ ദേഹാത്മസംശയമുണ്ടായാൽ വീണ്ടും വീണ്ടും നിന്ദാദി ക്ലേശങ്ങൾ സംഭവിക്കാമല്ലോ. ഈ സംശയത്തിനു മറുപടിയാണ് പന്ത്രണ്ടാംസൂത്രം: ''സംശയവിപരീതമിഥ്യാജ്ഞാനാനാം യോ ഹേതുസ്തേന നിത്യനിവൃത്തഃ.'' സംശയവിപരീത മിഥ്യാജ്ഞാനങ്ങളുടെ ഹേതു അദ്ദേഹത്തെ എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി വിട്ടുപോയിരിക്കുന്നു എന്നു സൂത്രതാത്പര്യം. ആത്മാവിനു് കർത്തൃത്വാദിധർമ്മങ്ങളുണ്ടോ ഇല്ലയോ എന്ന ചിന്തയാണ് സംശയം. ദേഹമാണാത്മാവ് എന്ന ധാരണയാണ് വിപരീതജ്ഞാനം. ഇതു രണ്ടും ഭോക്താവിനെ സംബന്ധിച്ച കാര്യങ്ങളാണ്. മിഥ്യാജ്ഞാനം ഭോഗ്യവസ്തുവിനെ സംബന്ധിച്ച കാര്യമാണ്. അതനേകതര

ത്തിൽ സംഭവിക്കാം. സങ്കല്പപ്രഭവങ്ങളായ കാമങ്ങളെ ക്കുറിച്ച് മുൻപ് സ്പഷ്ടമായി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഈ കാമങ്ങളെയുളവാക്കുന്നതു് നാലു കാരണങ്ങളാണ്. ''അനിത്യാശുചിദുഃഖാനാത്മസു നിത്യശുചിസുഖാത്മഖ്യാതിരവിദ്യാ,'' എന്ന സൂത്രത്തിൽ പതഞ്ജലി ഈ കാരണങ്ങൾ വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. അനിത്യങ്ങളായ പർവ്വതനദീസമുദ്രാദിപ്രപഞ്ചദൃശ്യങ്ങളിൽ നിത്യത്വഭ്രാന്തിയാണ് ഒന്നാമത്തെ കാരണം. അശുചിപൂർണ്ണങ്ങളായ ഭാര്യാപുത്രാദിദേഹങ്ങളിൽ ശുചിത്വഭ്രാന്തിയാണ് രണ്ടാമത്തേതു്. ദുഃഖകരങ്ങളായ കൃഷി കച്ചവടം തുടങ്ങിയവയിലെ സുഖത്വഭ്രാന്തിയാണ് മൂന്നാമത്തേതു്. ഗൗണാത്മാക്കളായ പുത്രദാരാദിയിലും മിഥ്യാത്മാക്കളായ അന്നമയാദികോശങ്ങളിലും മുഖ്യാത്മത്വഭ്രാന്തിയാണ് നാലാമത്തെ കാരണം. അദ്വയബ്രഹ്മമാണ് താനെന്ന അനുഭവജ്ഞാനത്തെ മറച്ചുകളയുന്ന അജ്ഞാനവും തുടർന്നുണ്ടാകുന്ന ലൗകിക വാസനയുമാണ് സംശയവിപര്യയമിഥ്യാജ്ഞാനങ്ങൾക്കുള്ള പൊതുവായ ഹേതു. യോഗിയായ പരമഹംസനു് മഹാവാക്യാർത്ഥബോധമുണ്ടാകുന്നതോടെ ഈ അജ്ഞാനം പാടെ ഒഴിഞ്ഞുമാറുന്നു. തുടർന്നു് യോഗാഭ്യാസം ദൃഢപ്പെടുന്നതോടെ വാസനയും വിട്ടുപോകുന്നു. നേരത്തെ ദൃഷ്ടാന്തമായി കാണിച്ച ദിഗ്ഭ്രമത്തിൽ അജ്ഞാനം മാറിയെങ്കിലും വാസന അവശേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണ് ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു ഭ്രമവ്യവഹാരം. യോഗിക്കു് ഭ്രാന്തിഹേതുക്കളായ അജ്ഞാനവും വാസനയും രണ്ടും പൂർണ്ണമായി ഒഴിഞ്ഞുമാറിയിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു് സംശയവിപരീതമിഥ്യാജ്ഞാനങ്ങളുടെ പ്രസക്തിപോലുമുണ്ടാകുന്നില്ല. ഇവ ഒരിക്കലും യോഗിയെ പിൻതുടരുന്നില്ലെന്നു കാണിക്കാനാണ് 'നിത്യനിവൃത്തഃ' എന്നു സൂത്രത്തിൽ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അജ്ഞാനവാസനകൾ യോഗിയിൽ നിവർത്തിച്ചു എന്നു മാത്രമല്ല എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി നിവർത്തിച്ചു എന്നു കാണേണ്ടതാണ്.

ഈ നിത്യനിവൃത്തി എങ്ങനെ സംഭവിച്ചു എന്നാണ് പതിമ്മൂന്നാം സൂത്രംകൊണ്ടു് വെളിപ്പെടുത്തുന്നതു്: ''തന്നിത്യബോധഃ.'' അതിനെക്കുറിച്ച് നിത്യബോധമുള്ളയാളാണ് യോഗി എന്നത്രേ സൂത്രാൎത്ഥം. സൂത്രത്തിലെ സൎവ്വനാമവാചിയായ 'തത്'' ശബ്ദം സൎവ്വവേദാന്തപ്രസിദ്ധമായ പരമാത്മാവിനെയാണ് കുറിക്കുന്നതു്. ആ പരമാത്മാവിൽ നിത്യബോധമുള്ളയാളാണ് യോഗി. ''തമേവ ധീരോ വിജ്ഞായ പ്രജ്ഞാം കുൎവ്വീത ബ്രാഹ്മണഃ.'' (ധീരൻ ആ സത്യത്തെ അറിഞ്ഞു് സദാ അനുഭവംകൊണ്ടു് ബ്രഹ്മനിഷ്ഠനായി കഴിയുന്നു.) എന്നു് ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തു് പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. ഈ ശ്രുതിക്കനുസരണമായി യോഗി യോഗംകൊണ്ടു് ചിത്തവിക്ഷേപങ്ങളെ ഒഴിവാക്കി നിരന്തരമായി ബ്രഹ്മാനുഭവത്തിൽ വൎത്തിക്കുന്നു. അങ്ങനെ ബോധം നിത്യമായതുകൊണ്ടു് ബോധത്താൽ നാശം പ്രാപിക്കുന്ന അജ്ഞാനവാസനകൾ നിത്യേന ഒഴിഞ്ഞുമാറിയിരിക്കുന്നു എന്നു കാണേണ്ടതാണ്.

അറിയപ്പെടുന്ന പരമാത്മാവു് താൎക്കികൻെറ ഈശ്വരനെപ്പോലെ മദ്ധ്യവൎത്തിയാണോ എന്ന ശങ്കയെ ദൂരീകരിക്കാനാണ് പതിന്നാലാം സൂത്രം: ''തത്സ്വയമേവാവസ്ഥിതിഃ.'' അതു് സ്വയം താൻതന്നെയാണെന്നനുഭവിക്കുന്നതാണ് യോഗിയുടെ സ്ഥിതി എന്നത്രെ സൂത്രതാത്പൎയ്യം. വേദാന്തവേദ്യമായ പരബ്രഹ്മവസ്തു സ്വയം താൻതന്നെയാണ്, തന്നിൽനിന്നു് ഭിന്നമേയല്ല എന്ന ഉറപ്പായ അനുഭവമാണ് യോഗിയുടെ സ്ഥിതി. അങ്ങനെയുള്ള യോഗിയുടെ ബ്രഹ്മാനുഭവസ്വരൂപമാണ് പതിനഞ്ചാം സൂത്രംകൊണ്ടു് വിശദമാക്കുന്നതു്: ''തം ശാന്തമചലമദ്വയാനന്ദവിജ്ഞാനഘന ഏവാസ്മി തദേവ മമ പരമം ധാമ.'' ശാന്തവും അചലവും അദ്വയവും ആനന്ദവും വിജ്ഞാനഘനവുമായ പരമാത്മാവു് ഞാൻതന്നെയാണ്; അതുതന്നെയാണെൻെറ വാസ്തവസ്വരൂപം എന്നാണ്

യോഗിയുടെ അനുഭവം എന്നത്രേ സൂത്രാൎത്ഥം. ക്രോധാദി വിക്ഷേപങ്ങരം ഇല്ലാത്തവനായതുകൊണ്ടു് ശാന്തനും, ഗമനാദിക്രിയകരം ഇല്ലാത്തവനായതുകൊണ്ടു് അചലനും സ്വഗതസജാതീയ വിജാതീയഭേദരഹിതനും സച്ചിദാനന്ദ സ്വരൂപിയുമായ പരമാത്മാവുതന്നെയാണു് ഞാൻ എന്ന ത്രേ യോഗിയുടെ അനുഭവം. ആ ബ്രഹ്മതത്ത്വംതന്നെ യാണു് യോഗിയായ എൻെറ വാസ്തവസ്വരൂപം; അല്ലാതെ കർത്തൃത്വഭോക്തൃത്വാദ്യനുഭവങ്ങളോടുകൂടിയ ജീവഭാവം എൻെറ യഥാൎത്ഥരൂപമല്ല. ജീവഭാവം വെറും മായാക ല്പിതം മാത്രമാണു്. ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. ആത്മാ വിൻെറ യാഥാൎത്ഥ്യം പരബ്രഹ്മസ്ഥിതിയാണെങ്കിൽ സാധാരണക്കാക്കും സദാ ആനന്ദാനുഭവം എന്തുകൊണ്ടുണ്ടാ കുന്നില്ല? ഈ സംശയത്തിനു സമാധാനം ദൃഷ്ടാന്തസഹിതം ഇങ്ങനെ വിവരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. പശുക്കളുടെ ദേഹത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവയാണല്ലോ പാലും നെയ്യും. പക്ഷെ അതുകൊണ്ടു മാത്രം അവ പശുവിൻെറ ശരീരാവയവ ങ്ങരക്കു പോഷകങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നില്ല. നേരേമറിച്ചു് അവ വേർതിരിഞ്ഞു കിട്ടുന്നതോടെ ആരുടെ ശരീരാവയ വങ്ങളേയും പോഷിപ്പിക്കാൻ സമൎത്ഥങ്ങളായിത്തീരുന്നു:

> ഏവം സർവ്വശരീരസ്ഥഃ സർപ്പിർവ്വത് പരമേശ്വരഃ
> വിനാ ചോപാസനാം ദേവോ ന കരോതി ഹിതം നൃഷു.

അതുപോലെ ഈശ്വരൻ സകല ശരീരങ്ങളിലും സൎവ്വ വ്യാപിയായി വൎത്തിക്കുന്നു. എങ്കിലും ഉപാസിച്ചുകണ്ടെ ത്താത്തിടത്തോളം ആ ദേവൻ മനുഷ്യനു് ഹിതകാരി യായി ഭവിക്കുന്നില്ല.

ഇങ്ങനെ പരമാത്മനിഷ്ഠയിലുറയ്ക്കുന്ന യോഗിയെ ആചാരബദ്ധന്മാരും കൎമ്മികളുമായ പൂൎവ്വാശ്രമബന്ധുക്കരം പരിഹസിച്ചു എന്നു വരാം. ഇവൻ ശിഖയോ യജ്ഞോപ വീതമോ സന്ധ്യാവന്ദനനിയമങ്ങളോ ഒന്നുമില്ലാത്ത അവിശ്വാസിയാണെന്നായിരിക്കും ആക്ഷേപം. തുടൎന്നു്

ആ പൂർവ്വാചാരങ്ങളിലേയ്ക്കു മടങ്ങിവരാൻ വ്യാമോഹിച്ചു എന്നു വരും. അത്തരം വ്യാമോഹങ്ങളിൽ പെടാതിരിക്കാനുള്ള യോഗിയുടെ നിശ്ചയദാർഢ്യമാണ് പതിനാറാം സൂത്രം വ്യക്തമാക്കുന്നത്: ''തദേവ ച ശിഖാ തദേവോപവീതം ച പരമാത്മാത്മനോരേകത്വജ്ഞാനേന തയോർഭേദ ഏവ വിഭഗ്നഃ സാ സന്ധ്യാ.'' അതുതന്നെയാണ് ശിഖ, അതുതന്നെയാണ് യജ്ഞോപവീതവും; പരമാത്മാവിനെയും ആത്മാവിനെയും അറിഞ്ഞതോടെ അവയുടെ ഭേദംതന്നെ നഷ്ടമായി; അതുതന്നെ സന്ധ്യ എന്നാണ് സൂത്രാർത്ഥം. വേദാന്തവേദ്യമായ പരമാത്മാവിനെ അറിയുക എന്നതുതന്നെയാണ് കർമ്മാനുഷ്ഠാനത്തിലെ ബാഹ്യചിഹ്നങ്ങളായ ശിഖയും യജ്ഞോപവീതവുമൊക്കെ. സൂത്രത്തിൽ സമുച്ചയപദം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് കർമ്മാംഗഭൂതങ്ങളായ മന്ത്രദ്രവ്യാദി സംഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്നു. ശിഖാദി അംഗങ്ങളോടുകൂടി കർമ്മമനുഷ്ഠിക്കുന്നതുകൊണ്ടു വന്നുചേരാവുന്ന സ്വർഗ്ഗാദിസുഖം സർവ്വവും ബ്രഹ്മജ്ഞാനംകൊണ്ടുതന്നെ ലഭിക്കുന്നു. എല്ലാ വിഷയസുഖങ്ങളും ബ്രഹ്മാനന്ദലേശങ്ങൾ മാത്രമാണെന്നു പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. ''ഈ സുഖത്തിൻെറ ലേശങ്ങൾകൊണ്ടാണ് മററു ജീവികൾ കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നതു്'' എന്നാണല്ലോ ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തിൻെറ പ്രഖ്യാപനം. ഈ ആശയം മനസ്സിൽ കണ്ടുകൊണ്ടാണ് അഥർവ്വവേദശാഖക്കാർ ബ്രഹ്മോപനിഷത്തിൽ ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നത്:

സശിഖം വപനം കൃത്വാ ബഹിഃസൂത്രം ത്യജേദ് ബുധഃ
യദക്ഷരം പരം ബ്രഹ്മ തത്സൂത്രമിതി ധാരയേത്.

ശിഖയുൾപ്പെടെ ശിരസ്സ് മുണ്ഡനം ചെയ്തു് സന്ന്യാസി യജ്ഞോപവീതം ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്. അനശ്വരമായ ബ്രഹ്മസത്യംതന്നെയാണ് യജ്ഞോപവീതമെന്നറിഞ്ഞു ബ്രഹ്മനിഷ്ഠനായി വർത്തിക്കേണ്ടതുമാണ്. സത്യസ്വരൂപത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നതാണ് സൂത്രം. അതുകൊണ്ടു് പരമ

സത്യപദംതന്നെയാണ് സൂത്രം. ഈ സൂത്രരഹസ്യം ആര റിയുന്നുവോ അവനാണ് വേദപാരഗനായ വിപ്രൻ. സൂത്ര ത്തിൽ മണിഗണങ്ങളെന്നപോലെ പരമാത്മാവിൽ പ്രപ ഞ്ചദൃശ്യങ്ങൾ കോർത്തിണക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. തത്ത്വദർശി യായ യോഗി സൂത്രസ്ഥാനീയമായ ആ സത്യത്തെ സദാ ഉള്ളിൽ ധരിക്കുന്നു. ഉത്തമയോഗി പുറമേ ധരിക്കുന്ന സൂത്രം ഉപേക്ഷിച്ച്, ബ്രഹ്മഭാവമെന്ന സൂത്രം ധരിക്കേണ്ട താണ്. ഈ സൂത്രം ധരിക്കുന്നയാൾ പുറംതള്ളപ്പെട്ടവനോ അശുചിയോ ആയി ഭവിക്കുന്നില്ല. ജ്ഞാനയജ്ഞോപ വീതം ഉള്ളിൽ ധരിക്കുന്നവരാണ് യഥാർത്ഥത്തിൽ സൂത്ര വിത്തുക്കളായ യജ്ഞോപവീതികൾ. ബ്രഹ്മനിഷ്ഠന്മാർക്ക് ജ്ഞാനമാണ് ശിഖ, ജ്ഞാനമാണ് യജ്ഞോപവീതം, എന്തിനേറെ, അവർക്കു പരമവും പവിത്രവുമായിട്ടുള്ളതു ജ്ഞാനമത്രേ. ജ്ഞാനമയമായ ശിഖ ധരിക്കുന്ന വിദ്വാ നാണ് ശിഖി. അല്ലാതെ വെറും കേശധാരികളെ ശിഖി കളെന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. വൈദികകർമ്മങ്ങൾക്കധികാരിക ളായവർ കർമ്മാംഗമായ ജ്ഞാനസൂത്രം ധരിച്ചിരിക്കേണ്ട താണ്. ജ്ഞാനമയമായ ശിഖയും യജ്ഞോപവീതവും ആർക്കുണ്ടോ പൂർണ്ണബ്രാഹ്മണ്യം അയാളുടേതാണ്. ഇതാണ് ബ്രഹ്മജ്ഞാനികളുടെ അഭിപ്രായം.

ജ്ഞാനമയങ്ങളായ യജ്ഞോപവീതങ്ങളെപ്പോലെ തന്നെയാണ് യോഗിയുടെ സന്ധ്യയും. ശാസ്ത്രഗമ്യനായ പരമാത്മാവും, 'ഞാൻ, ഞാൻ' എന്നിങ്ങനെ അറിയപ്പെ ടുന്ന ജീവാത്മാവും ഒന്നുതന്നെയെന്ന മഹാവാക്യാർത്ഥം ഗ്രഹിക്കുന്നതോടെ ഭ്രമംകൊണ്ടുണ്ടെന്നു തോന്നിയിരുന്ന ഭേദം അപ്പാടെ നഷ്ടമായി ഭവിക്കുന്നു. ഭ്രമം വീണ്ടും ആവി ർഭവിക്കാതിരിക്കുന്നതാണ് ഇവിടത്തെ വൈശിഷ്ട്യം. ഈ ഏകത്വബുദ്ധി രണ്ടിന്റെ ഒരുമിക്കലിൽ സംഭവിക്കു ന്നതായതുകൊണ്ട് ഇതിനെ സന്ധ്യയെന്നു വിളിക്കുന്നു. പകലും രാത്രിയും ഒരുമിക്കുന്നതിനെ സന്ധ്യയെന്നു പറയു

ന്നതുപോലെ. സന്ധ്യയ്ക്കനുഷ്ഠിക്കേണ്ട കർമ്മങ്ങളും സന്ധ്യയെന്നറിയപ്പെടുന്നു. ജ്ഞാനിയുടെ സന്ധ്യ സർവ്വഥാ ഏകത്വബുദ്ധിതന്നെയാണ്. ഇപ്രകാരം പരമഹംസനായ യോഗി ഒരിക്കലും ശുദ്ധാജഡന്മാരായ ആചാരബദ്ധന്മാരുടെ കെണിയിൽ, വ്യാമോഹങ്ങളിൽ, പെട്ടുഴലാൻ ഇടവരുന്നതേയില്ല.

ശുദ്ധാദ്വൈതസ്ഥിതി

പരമഹംസന്റെ മാർഗ്ഗമെന്ത്? സ്ഥിതിയെന്ത്? എന്നീ പ്രശ്നങ്ങൾ വിശദമായി ചർച്ച ചെയ്തശേഷം ആ വിഷയം ഉപസംഹരിക്കുകയാണുപനിഷത്ത് പതിനേഴാം സൂത്രത്തിൽ. ''സർവ്വാൻ കാമാൻ പരിത്യജ്യ അദ്വൈതേ പരമാ സ്ഥിതിഃ'' എന്നാണ് പതിനേഴാം സൂത്രം. എല്ലാ കാമങ്ങളും പരിത്യജിച്ച് അദ്വൈതത്തിൽ അചഞ്ചലമായ സ്ഥിതി വന്നുചേരുന്നതാണ് പരമഹംസത്വം. ക്രോധം ലോഭം തുടങ്ങിയ വികാരങ്ങൾ കാമത്തിന്റെ അനന്തരഫലങ്ങളാണ്. അതുകൊണ്ട് കാമങ്ങളെല്ലാം ഉപേക്ഷിക്കുന്നതോടെ ചിത്തദോഷങ്ങൾ പാടെ മാറിക്കിട്ടുന്നതാണ്. ''ഈ പുരുഷൻ കാമമയനാണെന്നു പറയപ്പെടുന്നു,'' എന്ന് ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്ത് പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതു് ഇക്കാര്യം വെളിപ്പെടുത്താനാണ്. അപ്പോൾ കാമരഹിതമായ യോഗിചിത്തം അദ്വൈതത്തിൽ നിർവ്വിഘ്നം സ്ഥിതിചെയ്യുമെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

ഇവിടെ ഒരു സംശയം വരാം. 'ദണ്ഡാദി ഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളണം' എന്നിത്യാദി വിധികളിൽ വാസനാഗ്രസ്തമായിത്തീരുന്ന വിവിദിഷാസന്ന്യാസിയുടെ ചിത്തം ദണ്ഡരഹിതമായ പരമഹംസപദവിയെ എങ്ങനെ സമീപിക്കാനാണ്? ഈ സംശയത്തിനുള്ള സമാധാനമാണ് പതിനെട്ടാം സൂത്രത്തിൽ പറയുന്നതു്:

ജ്ഞാനദണ്ഡോ ധൃതോ യേന ഏകദണ്ഡീ സ ഉച്യതേ
കാഷ്ഠദണ്ഡോ ധൃതോ യേന സർവാശീ ജ്ഞാനവജ്ജിതഃ.
സ യാതി നരകാൻ ഘോരാൻ മഹാരൗരവസംജ്ഞകാൻ
തിതിക്ഷാജ്ഞാനവൈരാഗ്യശമാദി ഗുണവജ്ജിതഃ
ഭിക്ഷാപാത്രേണ യോ ജീവേത് സ പാപീ യതിവൃത്തിഹാ.

''ഇദമന്തരം ജ്ഞാത്വാ സ പരമഹംസഃ.'' ഇത്രയുമാണ് പതിനെട്ടാം സൂത്രം. ജ്ഞാനമാകുന്ന ദണ്ഡം ധരിച്ചു വത്തിക്കുന്നയാളാണ് ഏകദണ്ഡിയായ പരമഹംസൻ. ജ്ഞാനമില്ലാതെ ആശാപാശബദ്ധനായി വടിയും ധരിച്ചു നടക്കുന്നയാൾ പരമഹംസനല്ല. തിതിക്ഷ, ജ്ഞാനം, വൈരാഗ്യം, ശമം തുടങ്ങിയ ഗുണങ്ങളൊന്നുമില്ലാതെ വെറും വേഷമണിഞ്ഞു നടക്കുന്നയാൾ ഘോരങ്ങളായ മഹാരൗരവനരകങ്ങളെ പ്രാപിക്കാനിടവരുന്നു. ജ്ഞാനമില്ലാതെ ഭിക്ഷാപാത്രവുമായി ജീവിക്കുന്നവൻ സന്ന്യാസവൃത്തിയെ ഹനിക്കുന്ന പാപിയാണ്. ഈ വ്യത്യാസം അറിയുന്നയാളാണ് പരമഹംസൻ.

പരമഹംസന് ഏകദണ്ഡത്വം രണ്ടു വിധമാകാം. ജ്ഞാനമാകുന്ന ദണ്ഡമൊന്ന്; കയ്യിൽ ധരിക്കുന്ന വടി മറ്റൊന്ന്. വാഗ്ദണ്ഡം, മനോദണ്ഡം, കമ്മദണ്ഡമെന്നിങ്ങനെ ത്രിദണ്ഡികൾക്കു ദണ്ഡം മൂന്നുവിധമുള്ളതുപോലെ. ലൗകികവ്യവഹാരങ്ങളിൽ ഈ ത്രിദണ്ഡങ്ങളെ പ്രയോഗിച്ച് കാമക്രോധങ്ങളെ ജയിക്കുന്ന യോഗി സിദ്ധനായിഭവിക്കുന്നു എന്നാണ് മനുവിന്റെ പ്രഖ്യാപനം. ത്രിദണ്ഡപ്രയോഗം എന്താണെന്നു ദക്ഷൻ വിശദീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. മൗനമാണ് വാഗ്ദണ്ഡപ്രയോഗം. ഫലേച്ഛയില്ലായ്മയാണ് കമ്മദണ്ഡസ്വരൂപം. പ്രാണായാമമത്രേ മനോദണ്ഡസ്വരൂപം. അല്പഭോജനമാണ് കമ്മദണ്ഡസ്വരൂപമെന്ന് വേറൊരു സ്മൃതി അനുശാസിക്കുന്നു. ഈ വിധമുള്ള ത്രിദണ്ഡത്വം പരമഹംസനും അംഗീകരിക്കാവുന്നതാണ്. മറ്റൊരു സ്മൃതിയിൽ ഇങ്ങനെ കാണുന്നു;

യതിഃ പരമഹംസസ്തു തുര്യാഖ്യഃ ശ്രുതിചോദിതഃ
യമൈശ്ച നിയമൈർയുക്തോ വിഷ്ണുരൂപീ ത്രിദണ്ഡഭൃത്.

പരമഹംസനായ യതി ശ്രുതിപ്രസിദ്ധമായ തുരീയ സ്വരൂപം പ്രാപിച്ചയാളാണ്. അദ്ദേഹം യമനിയമങ്ങളോടുകൂടി ത്രിദണ്ഡം ധരിച്ച് സദാ വിഷ്ണുരൂപിയായി വർത്തിക്കുന്നു. ഇവിടെ മൗനം തുടങ്ങിയവ വാക്ക് മുതലായവയെ ദമനം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടാണല്ലോ ദണ്ഡമെന്ന പേരിൽ അറിയപ്പെടുന്നത്. അതുപോലെ അജ്ഞാനത്തെയും അതിന്റെ കാര്യങ്ങളേയും ദമനം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടാണ് ജ്ഞാനവും ദണ്ഡമെന്ന പേരിൽ അറിയപ്പെടുന്നത്. പരമഹംസനാൽ ധരിക്കപ്പെടുന്ന ഈ ജ്ഞാനദണ്ഡമാണ് ദണ്ഡങ്ങളിൽവെച്ചു മുഖ്യം. അതുകൊണ്ടാണ് പരമഹംസനെ ഏകദണ്ഡി എന്നു വിളിക്കുന്നത്. മാനസികമായ ജ്ഞാനദണ്ഡത്തിന് ചിത്തവിക്ഷേപംകൊണ്ടു ചിലപ്പോൾ വിസ്മൃതി സംഭവിച്ചുപോകാമെന്നു കരുതി അതിനെ ഓർമ്മിപ്പിക്കാനായിട്ടാണ് വടിയുടെ രൂപത്തിലുള്ള ദണ്ഡം ധരിക്കാൻ അനുശാസിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഈ ശാസ്ത്രരഹസ്യം ധരിക്കാതെ ചിലർ വേഷംകൊണ്ടുമാത്രം പുരുഷാർത്ഥം സിദ്ധിക്കുമെന്നു കരുതി വടി ധരിച്ചുനടക്കാറുണ്ട്. അങ്ങനെ പരമഹംസത്വം ഭാവിച്ചു നടക്കുന്നവർ പലവിധയാതനകളോടുകൂടിയ ഘോരരൗരവനരകങ്ങളെ പ്രാപിക്കുമെന്നാണ് സൂത്രതാത്പര്യം.

എന്താണതിനു കാരണം ? പരമഹംസവേഷം കണ്ടിട്ട് ജ്ഞാനിയാണെന്നു ഭ്രമിച്ച് ജനങ്ങൾ അങ്ങനെയുള്ളയാളിനെ വീട്ടിൽ ക്ഷണിച്ചു സത്കരിക്കുന്നു. നാക്കിനു നെറിയില്ലാത്ത ആ വിഡ്ഢിയാകട്ടെ തള്ളേണ്ടതും കൊള്ളേണ്ടതുമൊന്നും കണക്കിലെടുക്കാതെ അന്നപാനാദി സത്കാരങ്ങൾ അംഗീകരിക്കുന്നു. അതുനിമിത്തം പതനം സംഭവിക്കാനുമിടവരുന്നു. 'സന്ന്യാസിക്കു് അന്നദോഷശങ്ക വേണ്ട', 'നാലു വർണ്ണങ്ങളിൽനിന്നും സന്ന്യാസിക്കു

ഭിക്ഷ സ്വീകരിക്കാം' എന്നും മററുമുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങൾ ജ്ഞാനിയെ സംബന്ധിച്ചുള്ളവയാണെന്നോർക്കണം. ജ്ഞാനമില്ലാത്തയാൾ ജ്ഞാനിയെ അനുകരിച്ചാൽ നരകമാണ് ഫലം എന്നുമോർക്കണം. അതുകൊണ്ടാണ് ജ്ഞാനമില്ലാത്തയാൾക്ക ഭിക്ഷാനിയമങ്ങൾ വിധിച്ചിരിക്കുന്നത്. വരാനിരിക്കുന്ന ആപത്തുകളെക്കുറിച്ച് പ്രശ്നം പറഞ്ഞോ നക്ഷത്രഫലങ്ങൾ വിവരിച്ചുകേൾപ്പിച്ചോ ശാസ്ത്രചർച്ച നടത്തിയോ ഒന്നും സന്ന്യാസി ഭിക്ഷ യാചിക്കാൻ പാടില്ല. ദിവസം ഒരിക്കലേ ഭിക്ഷ യാചിക്കാവൂ. ഭിക്ഷാടനസമയം നീട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാനുള്ള ആസക്തി ഒഴിവാക്കേണ്ടതാണ്. ഭിക്ഷാടനത്തിൽ ആസക്തനായിത്തീരുന്ന യതി വിഷയങ്ങളിൽ സംഗബദ്ധനായി ഭവിക്കുന്നതാണ്. ജ്ഞാനാഭ്യാസിയായ പരമഹംസൻ ഒന്നോ രണ്ടോ തവണയേ ഭക്ഷണം കഴിക്കാവൂ. അധികസമയവും കഴിയുന്നത്ര ജ്ഞാനാഭ്യാസത്തിൽത്തന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടതാണ്. അതുകൊണ്ട് ജ്ഞാനദണ്ഡി ഉത്തമനും വെറും കാഷ്ഠദണ്ഡി അധമനുമാണെന്നു കാണേണ്ടതാകുന്നു. ഈ വസ്തുത ധരിച്ച് ആരാണോ ജ്ഞാനദണ്ഡിയായി വർത്തിക്കുന്നത് അദ്ദേഹമാണ് യഥാർത്ഥപരമഹംസൻ.

ഇരിക്കട്ടെ; ജ്ഞാനിയായ പരമഹംസനു ജ്ഞാനദണ്ഡം മതിയല്ലോ; പിന്നെ കാഷ്ഠദണ്ഡം വേണമെന്നു നിർബ്ബന്ധിക്കേണ്ട കാര്യമില്ലല്ലോ. ശരിയാണ്; ജ്ഞാനിയായ പരമഹംസൻെറ പൂർണ്ണസ്ഥിതി ഇതാ പത്തൊമ്പതാം സൂത്രത്തിൽ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു: ''ആശാംബരോ ന നമസ്കാരോ ന സ്വധാകാരോ ന നിന്ദാസ്തുതിർയ്യാദൃച്ഛികോ ഭവേദ് ഭിക്ഷുർന്നാവാഹനം ന വിസർജ്ജനം ന മന്ത്രം ന ധ്യാനം നോപാസനം ന ലക്ഷ്യം നാലക്ഷ്യം ന പൃഥങ് നാപൃഥങ് ന ചാഹം ന ത്വം ന ച സർവ്വം സ ചാനികേതസ്ഥിതിരേവ സ ഭിക്ഷുഃ സൗവർണ്ണാദീനൈവ പരിഗ്രഹേന്ന ലോകം നാവലോകം ച.'' പരമഹംസയോഗി ദിഗംബ

രനാണ്. മുട്ടിനു മുകളിൽ നാഭിക്കു താഴെ ഒരു വസ്ത്രം കൊണ്ടു മറച്ചും മറെറാരു വസ്ത്രം ഉത്തരീയമായി ധരിച്ചും ഭിക്ഷാടനം ചെയ്യണമെന്ന് സ്മൃതി ഘോഷിക്കുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ ഈ നിർദ്ദേശം പരമഹംസയോഗികൾക്കുള്ളതല്ല എന്നറിയേണ്ടതാണ്. അതുപോലെ യോഗി ആരുടെ മുൻപിലും നമസ്കാരം അർപ്പിക്കേണ്ടതില്ല. തന്നേക്കാൾ മുൻപേ സന്ന്യാസം സ്വീകരിച്ചയാൾക്കും ധർമ്മാചരണത്തിൽ തന്നോടു തുല്യതയുള്ളയാൾക്കും നമസ്കാരമർപ്പിക്കാമെന്നുള്ള സ്മൃതിനിർദ്ദേശവും യോഗിക്കുള്ളതല്ലെന്നോർക്കേണ്ടതാണ്. ബ്രാഹ്മണലക്ഷണത്തിലും നിർന്നമസ്കാരത്വവും നിസ്സ്തുതിയും വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. ഗയാപ്രയാഗാദി തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങളിലെ ശ്രാദ്ധാഞ്ജലിയിൽ പ്രസക്തമായിത്തീരുന്ന സ്വധാകരണവും യോഗിക്കാവശ്യമില്ല. നേരത്തേ പരകൃതമായ നിന്ദ യോഗിക്കു ബാധകമല്ലെന്നു പറഞ്ഞു. പ്രസ്തുതസൂത്രത്തിൽ യോഗി മറെറാരാളെ സ്തുതിക്കുകയോ നിന്ദിക്കുകയോ ചെയ്യുകയില്ലെന്നു വെളിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. ഒന്നിലും നിർബന്ധമില്ലായ്മയാണ് യാദൃച്ഛികത്വം. ലോകവ്യവഹാരത്തിൽ യോഗി ഒരിടത്തും ഒന്നിനും നിർബന്ധം കാണിക്കുന്നില്ല. ഭിക്ഷാടനം, ജപം, ശൗചം, സ്നാനം, ധ്യാനം, ദേവാർച്ചനം എന്നീ ആറു കൂട്ടം രാജനിയമമെന്നപോലെ അനുസരിക്കണമെന്ന് സ്മൃതി ഘോഷിക്കുന്നത് യോഗിയെ സംബന്ധിച്ചുള്ളതല്ല. ഇക്കാര്യം വ്യക്തമാക്കാനാണ് ഭിക്ഷാടനം, ആവാഹനം, വിസർജ്ജനം, മന്ത്രം, ധ്യാനം, ഉപാസനം ഇവയൊന്നും യോഗിക്കാവശ്യമില്ലെന്നു സൂത്രത്തിൽ എടുത്തു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്. വല്ലപ്പോഴും സ്മരിക്കുന്നതാണ് ധ്യാനം. നിരന്തരസ്മരണമാണുപാസനം. നിന്ദാസ്തുതിരൂപത്തിലുള്ള ലോകവ്യവഹാരങ്ങളും ദേവപൂജാദി ധർമ്മശാസ്ത്രവ്യവഹാരങ്ങളും യോഗിക്കില്ലാതിരിക്കുന്നതുപോലെ ലക്ഷ്യമേതു്, ലക്ഷ്യമല്ലാത്തതേതു് ഇത്യാദി ജ്ഞാനശാസ്ത്രവ്യവഹാര

ങ്ങളും യോഗിയെ വിട്ടൊഴിക്കുന്നു. ശരീരങ്ങളോടു സംഗം പുലത്താതെ വത്തിക്കുന്ന സാക്ഷിചൈതന്യമാണ് 'തത് ത്വമസി' മഹാവാക്യത്തിലെ 'ത്വം' പദംകൊണ്ടു ലക്ഷ്യമാകുന്നതു്. ദേഹത്തോടു മമത പുലത്തുന്ന ചൈതന്യമാകട്ടെ ലക്ഷ്യമല്ല, വാച്യമാണ്. ആ വാച്യാത്ഥം 'തത്' പദത്തിൻെറ അത്ഥത്തിൽനിന്നും ഭിന്നമാണ്. ലക്ഷ്യാത്ഥമാകട്ടെ ഭിന്നമല്ല; ദേഹബന്ധത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്ന വാച്യാത്ഥമാണ് 'ഞാൻ' എന്ന വ്യവഹാരത്തിനഹ്മായിട്ടുള്ളതു്; അന്യദേഹബന്ധമുള്ള ചൈതന്യമാണ് 'നീ' എന്ന വ്യവഹാരത്തിനഹ്മായുള്ളതു്. ഇങ്ങനെ ചൈതന്യം ലക്ഷ്യമെന്നും വാച്യമെന്നും രണ്ടുവിധം; മററു ജഗത്തുമുഴുവൻ ജഡമെന്ന വ്യവഹാരത്തിനഹ്മായി ഭവിക്കുന്നു. ഈ വിധമുള്ള വ്യവഹാരവികല്പങ്ങളൊന്നും യോഗിയെ സ്പശിക്കുന്നതേയില്ല. യോഗിചിത്തം സദാ ബ്രഹ്മത്തിൽ വിശ്രമം കൊണ്ടരുളുന്നു.

യോഗിക്കുള്ള നിഷേധവിധികൾ

ബ്രഹ്മനിഷ്ഠനായ യോഗി ഒരു പ്രത്യേകസങ്കേതത്തിൽ സ്ഥിരമായി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നവനായിരിക്കയില്ല. ഒരു യോഗി സ്ഥിരതാമസത്തിനായി ഒരു സങ്കേതം തയാറാക്കിയെന്നു കരുതുക. ക്രമേണ ആ സങ്കേതത്തോടു മമത വന്നിട്ട് അതിൻെറ അഭിവൃദ്ധിയിലും ക്ഷയത്തിലും സുഖദുഃഖരൂപത്തിൽ മനസ്സു ചലിച്ചുപോയെന്നുവരും. അതുകൊണ്ടാണ് ഗൌഡപാദാചാര്യർ ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നതു്.

> നിസ്തുതിന്നിന്നമസ്കാരോ നിഃസ്വധാകാര ഏവ ച
> ചലാചലനികേതശ്ച യതിര്യാദൃച്ഛികോ ഭവേത്.

ആരെയും സ്തുതിക്കുന്നില്ല, ആരെയും നമസ്കരിക്കുന്നില്ല, പിതൃകമ്മങ്ങളൊന്നും ചെയ്യുന്നില്ല, ഒരിടത്തു സ്ഥിരമായി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നില്ല. അങ്ങനെയുള്ള യതി യദൃച്ഛയാ

വന്നുചേരുന്ന എന്തിലും സദാ സന്തുഷ്ടനായിക്കഴിഞ്ഞു കൂടുന്നു. സ്ഥിരതാമസത്തിനു സങ്കേതം അംഗീകരിക്കാതിരിക്കുന്നതുപോലെതന്നെ, സ്വർണ്ണംകൊണ്ടുള്ളതോ വെള്ളികൊണ്ടുള്ളതോ ആയ ഭിക്ഷാചമനാദിപാത്രങ്ങൾ തുടങ്ങി ഒന്നുംതന്നെ യതി അംഗീകരിക്കുന്നില്ല. ലോഹനിർമ്മിതങ്ങളായ പാത്രങ്ങൾ യതിക്കു പാത്രങ്ങളല്ലതന്നെ. മനുവും ഈ അഭിപ്രായം പ്രകടമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. മണ്ണ്, തടി, മുള ഇവകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ പാത്രങ്ങളാണ് യോഗിക്കു പററിയവ. ബോധായനൻ പറയുന്നത്: യോഗി സ്വയം പറിച്ചെടുത്തതോ, തറയിൽ വീണുകിടക്കുന്നതോ ആയ വൃക്ഷപത്രങ്ങളിൽവേണം ഭക്ഷണം കഴിക്കാനെന്നാണ്. ലോഹനിർമ്മിതപാത്രങ്ങളിൽ ഭക്ഷണം കഴിക്കുന്ന യോഗി മലം ഭക്ഷിക്കുന്നവനെപ്പോലെ നിഷിദ്ധനാണ്. അതുപോലെ പരമഹംസനായ യോഗി അനുയായികളെ സമ്പാദിക്കുകയോ ശിഷ്യവർഗ്ഗത്തെ കൂട്ടപിടിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നില്ല. പൂർണ്ണസാക്ഷാത്കാരാനുഭവം കൊതിക്കുന്നയാൾ തനിയേ സഞ്ചരിക്കുകയാണ് വേണ്ടതു്. സിദ്ധിമാത്രം കൊതിക്കുന്നയാൾ ഒന്നും സ്വീകരിക്കുന്നില്ല. ഒന്നും ഉപേക്ഷിക്കുന്നുമില്ല. പരമഹംസനായ യോഗിയുടെ വൈശിഷ്ട്യങ്ങൾ മേധാതിഥിയും വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. യോഗി ചെയ്യാൻ പാടില്ലാത്ത ആറുകൂട്ടം അദ്ദേഹം എണ്ണിപ്പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. യോഗി ആസനമോ ഭിക്ഷാപാത്രമോ സ്വീകരിക്കുന്നില്ല. ധനം സഞ്ചയിക്കുകയോ ശിഷ്യന്മാരെ കൂട്ടപിടിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നില്ല. പകലുറങ്ങുന്നതും വൃഥാ സംഭാഷണം ചെയ്യുന്നതും യോഗിക്കു ചേർന്നതല്ല മഴക്കാലം വിട്ട് യോഗി ഒരു ദിവസത്തിലധികം ഒരു ഗ്രാമത്തിലോ അഞ്ചു ദിവസത്തിലധികം ഒരു പട്ടണത്തിലോ താമസമുറപ്പിക്കുന്നതാണ് ആസനപരിഗ്രഹം. ഏതെങ്കിലും ലോഹപാത്രം ഭിക്ഷാടനത്തിനംഗീകരിക്കുന്നതാണ് പാത്രഗ്രഹണം. നിയമം അനുവദിച്ചിട്ടുള്ള ദണ്ഡാദിയൊഴിച്ച് മറെറന്തെ

ങ്കിലും ഭാവിയിലെ ഉപയോഗത്തിനായി സൂക്ഷിക്കുന്നതാണ് സഞ്ചയം. ശുശ്രൂഷയ്ക്കു വേണ്ടിയോ ലാഭമുണ്ടാക്കാനോ പൂജയ്ക്കായോ യശസ്സു നേടാനോ ശിഷ്യന്മാരെ അംഗീകരിക്കുന്നതാണ് ശിഷ്യസംഗ്രഹം. കാരുണ്യംനിമിത്തം ഒരാൾക്ക് ശിഷ്യത്വം നൽകുന്നതു ശിഷ്യസംഗ്രഹമായി കണക്കാക്കേണ്ടതില്ല. വിദ്യയാണ് പകൽ; അവിദ്യ രാത്രിയാണ്. വിദ്യയിൽ അലസത വരുന്നതാണ് പകലുറക്കം. ആദ്ധ്യാത്മികചർച്ച വിട്ട് സ്തുതി, അനുഗ്രഹം, പ്രശ്നപ്രതിവചനം ഇവയിലൊക്കെ ഏർപ്പെടുന്നതാണ് വൃഥാലാപം. ശിഷ്യജനരൂപത്തിൽ ആളുകളെ അംഗീകരിക്കരുതെന്നു മാത്രമല്ല കാണുകപോലും ചെയ്യരുതു്. അങ്ങനെയായാൽ അതു ബന്ധകാരണമായിത്തീരും. യോഗി അനുഷ്ഠിക്കാൻ പാടില്ലാത്ത വേറെയും ചിലതു് സൂതി വിവരിക്കുന്നുണ്ട്. സ്ഥാവരം, ജംഗമം, ബീജം, തൈജസം, വിഷം, ആയുധം ഈ ആറു കൂട്ടം യോഗി മലമൂത്രങ്ങളെപ്പോലെ പരിത്യജിക്കേണ്ടതാണ്. രസായനവിദ്യ, മന്ത്രവാദം, ജ്യോതിഷം, കൊടുക്കൽ വാങ്ങൽ, കലാശില്പങ്ങൾ ഇവയെ പരദാരംപോലെ കരുതി വർജ്ജിക്കേണ്ടതാണ്. ലൗകികവൈദികവ്യവഹാരങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കിയാണ് യോഗി വർജ്ജിക്കേണ്ട കാര്യങ്ങളെ ഇതുവരെ വിവരിച്ചതു്. ഇനി യോഗി എല്ലാ തരത്തിലും വർജ്ജിക്കേണ്ട കാര്യങ്ങൾ എടുത്തു കാട്ടുകയാണ് അടുത്ത സൂത്രത്തിൽ:

'ആബാധകഃ ക ഇതി ചേദാബാധകോഽസ്ത്യേവ; യസ്മാദ് ഭിക്ഷുർഹിരണ്യം രസേന ദൃഷ്ടം ചേത്സ ബ്രഹ്മഹാ ഭവേത്; യസ്മാദ് ഭിക്ഷുർഹിരണ്യം രസേന സ്പൃഷ്ടം ചേത് സ പൗല്കസോ ഭവേത്; യസ്മാദ്ഭിക്ഷുർഹിരണ്യം രസേന ഗ്രാഹ്യം ചേത് സ ആത്മഹാ ഭവേത്. തസ്മാദ് ഭിക്ഷുർഹിരണ്യം ന ദൃഷ്ടം ച ന സ്പൃഷ്ടം ച ന ഗ്രാഹ്യം ച'.

''സർവ്വഥാ വർജ്ജ്യമായ എന്തെങ്കിലുമുണ്ടോ എന്നു ചോദിച്ചാലുണ്ട്, ഒരു ഭിക്ഷു സാഭിലാഷം സ്വർണ്ണത്തെ

നോക്കിയാൽ അവൻ ബ്രഹ്മഹന്താവായി ഭവിക്കും. സാഭിലാഷം സ്വര്‍ണ്ണത്തെ സ്പര്‍ശിച്ചാൽ മ്ലേച്ഛനായിത്തീരും. സാഭിലാഷം സ്വര്‍ണ്ണത്തെ ഗ്രഹിച്ചാലോ ആത്മഹന്താവാണ്. അതുകൊണ്ട് ഭിക്ഷു സുവര്‍ണ്ണം അഭിലാഷപൂര്‍വ്വം കാണുകയോ തൊടുകയോ ഗ്രഹിക്കുകയോ ചെയ്തുകൂടാ.'' ഇതാണ് സൂത്രതാത്പര്യം. ഒരു യോഗിക്ക് സുവര്‍ണ്ണം സര്‍വ്വഥാ പരിത്യാജ്യമെന്നര്‍ത്ഥം. സുവര്‍ണ്ണത്തിൽ ആസക്തി വരികയും അതു സമ്പാദിക്കാനും സൂക്ഷിക്കാനും യത്നിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന യോഗി ആ യത്നം സാധൂകരിക്കാനായി പ്രപഞ്ചമിഥ്യാത്വം വെളിപ്പെടുത്തുന്ന വേദാന്തഭാഗങ്ങളെ ദൂഷിച്ചു എന്നു വരും. സുവര്‍ണ്ണാദിയുടെ സത്യത്വത്തെ അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്യും. അതോടെ ശാസ്ത്രസിദ്ധമായ അദ്വിതീയബ്രഹ്മവസ്തു ആ യോഗിയാൽ ഹനിക്കപ്പെട്ടതിനു തുല്യമായി ഭവിക്കുന്നു. അങ്ങനെയാണയാൾ ബ്രഹ്മഹന്താവായിത്തീരുന്നത്. സ്മൃതി ഇങ്ങനെ ഘോഷിക്കുന്നു:

> ബ്രഹ്മ നാസ്തീതി യോ ബ്രൂയാത് ദ്വേഷ്ടി ബ്രഹ്മവിദം ച യഃ
> അഭൂതബ്രഹ്മവാദീ ച ത്രയസ്തേ ബ്രഹ്മഘാതകാഃ.

ബ്രഹ്മമില്ലെന്നു പറയുന്നവനും ബ്രഹ്മജ്ഞനെ ദ്വേഷിക്കുന്നവനും പ്രപഞ്ചവും ബ്രഹ്മവും രണ്ടെന്നു കാണുന്നവനും ബ്രഹ്മഘാതകന്മാരാണ്. ബ്രഹ്മഘാതകൻ സര്‍വ്വധര്‍മ്മബഹിഷ്കൃതനായി ഭവിക്കുന്നു. അഭിലാഷപൂര്‍വ്വം സുവര്‍ണ്ണം സ്പര്‍ശിക്കുന്നവൻ മ്ലേച്ഛനായി പതിക്കുന്നു. ഇക്കാര്യവും സ്മൃതി വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്:

> പതത്യസൗ ധ്രുവം ഭിക്ഷുര്‍യസ്യ ഭിക്ഷോര്‍ദ്വയം ഭവേത്
> ധീപൂര്‍വ്വം രേതഉത്സര്‍ഗ്ഗോ ദ്രവ്യസംഗ്രഹ ഏവ ച.

അറിഞ്ഞുകൊണ്ട് രേതസ്സു കളയുക, സമ്പത്തു സംഗ്രഹിക്കുക ഇതു രണ്ടും ചെയ്യുന്ന സന്ന്യാസി നിശ്ചയമായും പതിക്കും. അഭിലാഷപൂര്‍വ്വം സുവര്‍ണ്ണം ഗ്രഹിക്കുന്നതു ആത്മഹനനത്തിനു തുല്യമാണ്. ആത്മാവ് അസംഗനും ബോ

ധസ്വരൂപനമാണ്. ഹിരണ്യാദി ദ്രവ്യങ്ങളിൽ ഭോക്തൃത്വമംഗീകരിക്കുന്നയാൾ ആത്മാവിൻെറ അസംഗത്വം നഷ്ടപ്പെടുത്തുകയാണ്. അതുതന്നെയാണാത്മഹനനം. ആത്മാവിന്ന് അന്യഥാത്വം വരുത്തുന്നത് സർവ്വപാപസംഗ്രഹത്തിനു തുല്യമാണ്. മഹാഭാരതത്തിൻെറ പ്രഖ്യാപനം നോക്കുക:

> യോഽന്യഥാ സന്തമാത്മാനം അന്യഥാ പ്രതിപദ്യതേ
> കിം തേന ന കൃതം പാപം ചോരേണാത്മാപഹാരിണാ.

സ്വാനുഭവസ്വരൂപമായി വിളങ്ങുന്ന ആത്മാവിനെ ജഡസമ്പർക്കംകൊണ്ട് അന്യഥാ കാണുന്നവൻ ആത്മാപഹാരിയായ ചോരനാണ്. അവൻ ചെയ്യാത്ത പാപമൊന്നും ഈ ലോകത്തിലില്ല. ആത്മഹന്താവിനു സുഖലേശമില്ലാത്ത ദുഃഖമയമായ ലോകങ്ങൾ അനുഭവവിഷയമാകുമെന്നും ശ്രുതി ഘോഷിക്കുന്നു:

> അസൂര്യാ നാമ തേ ലോകാ അന്ധേന തമസാഽവൃതാഃ
> താംസ്തേ പ്രേത്യാഭിഗച്ഛന്തി യേ കേ ചാത്മഹനോ ജനാഃ.

കൂരിരുട്ടുകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ ആസുരലോകങ്ങളുണ്ട്. ആത്മഹന്താക്കൾക്കു് ആ ലോകങ്ങളെ അഭിമുഖീകരിക്കേണ്ടിവരുന്നു. നേരത്തെ സ്വർണ്ണദർശനത്തെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞിടത്തു് സ്വർണ്ണത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ശ്രവണവും സംഗ്രഹിച്ചിട്ടുണ്ട്. സ്പർശനംകൊണ്ട് കഥനവും സംഗ്രഹിക്കുന്നു. ഗ്രഹണം കൊണ്ട് വ്യവഹാരവും. ദർശനം, സ്പർശനം, ഗ്രഹണം എന്നിവപോലെതന്നെ അഭിലാഷപൂർവ്വം സ്വർണ്ണത്തിൻെറ വൃത്താന്തശ്രവണം, ഗുണകഥനം, ക്രയവിക്രയാദി വ്യവഹാരം ഇവയെല്ലാംതന്നെ പതനഹേതുക്കളാണെന്നു ചുരുക്കം. അതുകൊണ്ട് അവയെല്ലാം ഭിക്ഷു വർജ്ജിക്കേണ്ടതാണ്. ഈ വിധമുള്ള ഹിരണ്യവർജ്ജനത്തിൻെറ ഫലമെന്തെന്നത്രേ ഇരുപത്തിരണ്ടാം സൂത്രം പ്രഖ്യാപിക്കുന്നത്.

''സർവ്വേ കാമാ മനോഗതാ വ്യാവർത്തന്തേ ദുഃഖേ നോദ്വിഗ്നഃ സുഖേ നിസ്പൃഹസ്ത്യാഗോ രാഗേ സർവത്ര ശുഭാശുഭയോരനഭിസ്നേഹോ ന ദ്വേഷ്ടി ന മോദതേ ച സർവ്വേഷാമിന്ദ്രിയാണാം ഗതിരുപരമതി യ ആത്മന്യേവാവതിഷ്ഠതേ.'' ഇതാണിരുപതാം സൂത്രം.

''മനോഗതങ്ങളായ എല്ലാ കാമങ്ങളും ഒഴിഞ്ഞുമാറുന്നു; ദുഃഖത്തിൽ കുണ്ഠിതമില്ല; സുഖം കൊതിക്കാതെ രാഗം ത്യജിക്കാം; ശുഭാശുഭങ്ങളെ ഒരുപോലെ കാണാം; ഒന്നിലും ദ്വേഷമില്ല, തോഷവുമില്ല; ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെയെല്ലാം ബഹിഃപ്രസരം പൂർണ്ണമായും ശമിക്കുന്നു; സദാ ആത്മനിഷ്ഠനായിത്തന്നെ കഴിയുന്നു.'' ഇതാണ് സൂത്രതാത്പര്യം.

പുത്രൻ, ഭാര്യ, വസ്തുവകകൾ ഇവയെ ഒക്കെ ആസ്പദമാക്കിയുള്ള എല്ലാ കാമങ്ങളും ധനത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ധനം ത്യജിക്കുകയാണെങ്കിൽ ഈ കാമങ്ങൾക്കു് മനസ്സിൽ ഇടമില്ലാതാകും. അങ്ങനെ അവ വിട്ടുപോകും. കാമങ്ങൾ വിട്ടുപോയാൽ പിന്നെ കർമ്മഗതിയനുസരിച്ചു വന്നുചേരുന്ന ദുഃഖസുഖങ്ങളിൽ കുണ്ഠിതത്തിനോ കൊതിക്കോ അവകാശമുണ്ടാകുന്നില്ല. സ്ഥിതപ്രജ്ഞവിവരണത്തിൽ ഇക്കാര്യം വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഈ ലോകത്തെ സുഖദുഃഖങ്ങൾ വിക്ഷേപഹേതുക്കളാണെന്നു കണ്ടു്, പരലോകവിഷയങ്ങളിൽപ്പോലും രാഗത്യാഗം വന്നുചേരുന്നു. ഇഹലോകസുഖത്തിൽ കൊതിയുള്ളവനു മാത്രമേ അതിനെ ദൃഷ്ടാന്തമാക്കിക്കൊണ്ടു്, പരലോകസുഖത്തിലും രാഗമുണ്ടാകാനിടയുള്ളൂ. അതുകൊണ്ടു് ഇഹലോകവിരക്തനു പരലോകവിരക്തി സ്വാഭാവികമായിത്തന്നെ ഉണ്ടാകും. അങ്ങനെ വരുമ്പോൾ ഇഹപരലോകങ്ങളിൽ ശുഭാശുഭരൂപത്തിൽ അനുകൂലപ്രതികൂലവിഷയങ്ങൾ വന്നു ചേരുന്നിടത്തു് മനസ്സിനു് തുല്യഭാവം സംഭവിക്കുന്നതാണ്. ഇതുതന്നെയാണു് ദ്വേഷമില്ലായ്മ. ശുഭാശുഭങ്ങളിൽ തുല്യഭാവ

നയുള്ള യോഗി അശുഭകാരിയായ പുരുഷനെ ദ്വേഷിക്കു ന്നില്ല. ശുഭകാരിയായ പുരുഷനെ കണ്ടിട്ട് വിശേഷിച്ചു സന്തോഷിക്കുന്നുമില്ല. ദ്വേഷസന്തോഷങ്ങളില്ലാത്തയാരം സദാ ആത്മനിഷ്ഠനായിത്തന്നെ വത്തിക്കുന്നു. അങ്ങനെ യുള്ളയാളിൻെറ എല്ലാ ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടേയും പ്രവത്തനം നില യ്ക്കുന്നു. ഇന്ദ്രിയപ്രവത്തനം പാടേ നിലച്ചാൽ നിവ്വികല്പ സമാധിസ്ഥിതിക്കു പിന്നെ ഒരിക്കലും തടസ്സമുണ്ടാകുന്ന തല്ല. പരമഹംസന്മാരുടെ സ്ഥിതിയെന്തെന്നു നേരത്തേ വിസ്തരിച്ചു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഇവിടെ ഹിരണ്യനിഷേധ വിവരണത്തിൽ അതൊന്നുകൂടി സ്പഷ്ടമാക്കിയെന്നേയുള്ളു.

ഇരുപത്തിരണ്ടാം സൂത്രംകൊണ്ട് ഉപനിഷത്ത് വിദ്വത്സന്ന്യാസപ്രകരണം ഉപസംഹരിക്കുകയാണ്; ''യത് പൂർണ്ണാനന്ദൈകബോധഃ തത് ബ്രഹ്മാഹമസ്മീതി കൃതകൃത്യോ ഭവതി കൃതകൃത്യോ ഭവതി.''

പൂർണ്ണാനന്ദബോധസ്വരൂപമായ ബ്രഹ്മം തന്നെയാണ് ഞാൻ എന്നനുഭവിച്ച് പരമഹംസൻ കൃതകൃത്യനായിത്തീ രുന്നു.

ബ്രഹ്മം പൂർണ്ണാനന്ദബോധസ്വരൂപമാണെന്നു വേദാ ന്തശാസ്ത്രം സംശയാതീതമായി തെളിയിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആ വസ്തു തന്നെയാണ് താനെന്നനുഭവിക്കുന്ന യോഗിയുടെ കൃത കൃത്യത എടുത്തു പറയേണ്ട കായ്യമില്ലല്ലോ. സ്മൃതി ഇങ്ങ നെ ഘോഷിക്കുന്നു:

ജ്ഞാനാമൃതേന തൃപ്തസ്യ കൃതകൃത്യസ്യ യോഗിനഃ
നൈവാസ്തി കിഞ്ചിത് കത്തവ്യം അസ്തി ചേന്ന സ തത്ത്വവിത്.

ജ്ഞാനാമൃതം പാനംചെയ്തു കൃതകൃത്യനായ യോഗി ക്ക് ഇനി കത്തവ്യമൊന്നും അവശേഷിക്കുന്നില്ല. കത്ത വ്യമവശേഷിക്കുന്നുവെന്നു വന്നാൽ അയാരം തത്ത്വവിത്ത ല്ലെന്നു ധരിക്കേണ്ടതാണ്.

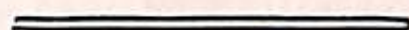
ഇത്രയും കഴിഞ്ഞ് ശ്രീ വിദ്യാരണ്യസ്വാമികൾ കൃതി ഇങ്ങനെ ഉപസംഹരിക്കുന്നു:

ജീവന്മുക്തിവിവേകേന തമോ ഹാർദ്ദം നിവാരയൻ
പുമർത്ഥമഖിലം ദേയാത് വിദ്യാതീർത്ഥമഹേശ്വരഃ.

ജീവന്മുക്തി വേർതിരിച്ചു കാട്ടി ഹൃദയാന്ധകാരം നീക്കി വിദ്യാതീർത്ഥമഹേശ്വരൻ പുരുഷാർത്ഥം മുഴുവൻ നേടിത്തന്ന് അനുഗ്രഹിക്കുമാറാകട്ടെ.

വിദ്വത്സന്ന്യാസപ്രകരണം സമാപ്തം.

ജീവന്മുക്തിവിവേകം കഴിഞ്ഞു.

ശ്രീമദ്
ഭഗവദ്ഗീത

(സാധനാബോധിനി എന്ന പുതിയ
വ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടിയതു്)

വ്യാഖ്യാതാ: **ശ്രീ പ്രകാശാനന്ദസ്വാമികൾ**

ഗീതോപദേശം സ്വജീവിതത്തിൽ പ്രായോഗിക മാക്കാനാഗ്രഹിക്കുന്ന സാധകന്മാൎക്കു് മാൎഗ്ഗനിൎദ്ദേശം നൽകുന്ന സുഗമവും സുന്ദരവുമായ ഒരു വ്യാഖ്യാനം. ബാല്യംമുതൽക്കേ ആദ്ധ്യാത്മികഗ്രന്ഥങ്ങൾ പഠിച്ചും പ്രായോഗികമാക്കിയും ജീവിച്ചുവരുന്ന ഒരു മഹാത്മാവു് സ്വജീവിതത്തിലെ അനുഭവങ്ങളെ അടിസ്ഥാനമാക്കി എഴുതിയ ഒരു അമൂല്യഗ്രന്ഥം. ഗീതാതത്ത്വങ്ങളെ വിശദമായി വിശകലനം ചെയ്യുന്ന വിസ്തൃതമായ പ്രസ്താവനയോടുകൂടിയതു്. നല്ല മേനിക്കടലാസ്സു്; മുഴക്കാലിക്കോ ബയണ്ടു്.

ഡമ്മി $\frac{1}{8}$ സൈസിൽ പേജു്: **620 + 70** വില: **20** രൂപ

തപാൽചെലവു്: റജിസ്റ്റർചെയ്യയയ്ക്കാൻ **3** രൂപ

ശ്രീരാമകൃഷ്ണാശ്രമം, വിലങ്ങൻ,

(പ്രസിദ്ധീകരണവിഭാഗം)

പുറനാട്ടുകര – **680551,** തൃശ്ശൂർ.

വില: 6 രൂപ.